

Bendrinės lietuvių kalbos žodynas

18 dalis: **M (minimumas–muzikuoti)**

LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS
VILNIUS, 2023

Redaktorių kolegija:

dr. Danutė Liutkevičienė (vyriausioji redaktorė), dr. Daiva Murmulaitytė, dr. Vilija Sakalauskienė, dr. Aurelija Griténienė, dr. Anželika Gaidienė, Daiva Daugirdienė, Laimantas Jonušys

Bendrinės lietuvių kalbos žodynas yra nuolat pildomas, pastebėtos korektūros klaidos taisomos.

Šiame leidinyje pateikiama 18-os dalies (minimummas–muzikuoti) 2023 m. versija.

Naujausią žodyno versiją rasite internete <https://ekalba.lt/bendrinės-lietuvių-kalbos-zodynai>

ISBN 978-609-411-362-8 (18 dalis)

ISBN 978-609-411-107-5 (bendras)

© Laimutis Bilkis, Violeta Černiutė, Anželika Gaidienė, Aurelija Griténienė, Erika Jasionytė-Mikučionienė,
Ona Kažukauskaitė, Danutė Liutkevičienė, Daiva Murmulaitytė, Gertrūda Naktinienė, Milda Norkaitienė,
Ritutė Petrokienė, Lijana Puziniéné, Vilija Sakalauskienė, Dovilė Svetikienė, Zita Šiménaitė, Klementina Vosylytė,
Jolanta Zabarskaitė

© 2012-2023 Lietuvių kalbos institutas

mínimumas dkt. ppr. vns. (1)

mažiausias leistinas ar galimas ko dydis, kiekis, intensyvumas, žemiausia ko riba: *Pragyvēnimo mínumumas. Neapmókestinamas pajamų mínumumas. Fizinio dárbo mažéja iki mínumo. Reikétu turéti nór s mínumu žinių apiē maisto produktu sùdétę, maistinę vežtę.* • ant. maksimumas.

mínininkas, mínininké dkt. (1)

1. karys, specialistas išdėstyti minas arba padaryti jas nepavojingas; sin. minuotojas: *Mínininkų batalionas. Mínininkai nè tlik išvežé granátą, bét iř apieškójo námą. Detonávus sprogmenimis mánininkai iš sprogdinimo viétos nebesugržo.*

2. vyr. karo laivas, skirtas minuoti, priešo laivams torpedomis naikinti ir pan. užduotims atliki: *Mínininkai bùvo naudójami per Pirmajį iř Añtrajį pasaulinių kárą. Eskádrinis mánininkas skírtas priešininko povandeniniams iř antvandeniniams laivams naikinti, sàvo kariúomenes laivams sáugoti, mánų úžtvaroms darýti iř kitóms užduotims výkdyti. Japónijos eskádriniai mánininkai išvýko į mūši su Somália pirátais.*

mýniojimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → mynioti 1: *Neleñga žmónes atprátinti nuō vejós mýniojimo.*

2. → mynioti 2: *Nukentéjusysis pásakojo apiē jō spárdymą iř mýniojimą kójomis.*

mýnioti, mýnioja, mýniojo vksm., mýnioti, mýnioja, mýniojo

1. (kā) nuolat, dažnai vaikščiojant minti; sin. mindžioti, mindytu: *Mýnioti píevos žolę.*

2. (kā) kojomis trypti, niokoti; sin. trempti: *Žiūrék, kuř kóją dedi – grybùs [gélès] mýnioji. Ař baigsit mán dažq mýnioti?!*

3. šnek. (kā) vaisinti (paukščio patelę); sin. mindžioti: *Gaidýs vištą mýnioja.*

ministeréné dkt. (1)

psn. ministerio žmona: *Poniōs ministerénés pašvitař. Ministerénés apsipiřkti eídavo į kráutuvės.*

ministèrija dkt. (1)

svarbiausia valstybės vykdomosios valdžios institucija, atliekanti jai pavestų sričių valstybinio valdymo funkcijas: *Švietimo, mókslo iř spòrto [Sociálinés apsaugós iř dárbo] ministèrija. Panaikinti [isteigti, ijkurti] ministèriją. Ministèrijai pavaždžios institucijos. Ministèrijai vadováuja ministras. Lietuvøjे pirmosios ministèrijos bùvo ijkurtos XX ámžiaus pradžiojè. | jos patalpos: Pósédis výko ministèriuje.*

ministeris dkt. (1)

psn. MINISTRAS: *Užsienio reikalų ministeris. Komunálinių reikalų ministeris. Véik visi ministeriai mègo déverti cilindrus.*

ministrántas dkt. (1)

Kataliku Bažnyčioje – asmuo, patarnaujantis dvasininkui per mišias ir kitas pamaldas; sin. mišių patarnautojas: *Telšių vyskupijoje visuotinis ministrántų susitikimas yrà tradicinis. Ministrántų drabùžiai gáli bûti jvaîrūs, bét bûtinaî patvîrtinti výskupo. Ministrántų tarnýsté pirmiáusia yrà tarnýsté Diëvui, nès visos jų pâreigos susijusios sù maldà. Į ministrántus priimamì tikkintys pasauliečiai.*

ministras, ministré dkt. (2)

vyriausybės narys, vadovaujantis ministerijai: *Švietimo ministras. Užsienio reikalų ministras. Dírbti [búti] ministrù. Susiklósčius aplinkybém biurokrâté tâpo [bùvo paskirtà] ministré. Ministrùs ministro pírmininko teikimù skíria iř atleidžia prezideñtas.*

ministras pírmininkas, ministré pírmininké

vyriausybės vadovas; sin. premjeras: *Lietuvôs Respùblikos Ministras Pírmininkas. Ministro pírmininko*

biūras. Seimas balsuoją dėl kandidatūros į ministrus pirminkus. Ministrą pirminką Seimo pritarimù skiria iš atlaidžia prezideñtas. Šalyje mōteris pirmą kañtą buvo paskirta ministrė pirminkine.

ministrėnė dkt. (1)

šnek. ministro žmona: Ministrėnės paprasta iyrā žinomas visuomenėje móterys. Didžiausią Lietuvos laivą pakrikštijo ministrėnė. • plg. prezidentienė.

ministrų kabinetas

šalies vykdomosios valdžios institucija: Kai kuriosė valstybėse s̄vokos vyriausybė iš ministrų kabinetas nesutampa. Skirtingų valstybių konstitucijose vartojamas ministrų kabineto terminas reiškia vyriausybę apskritai, jos dali arbà tiki ministrų višumą. Parlamento ar pusiū prezideñtinio valdymo s̄alygomis ministrų kabinetui vadovauja ministras pirminkas [káncleris, premjeras], prezideñtinio valdymo s̄alygomis – prezideñtas. Ministrų kabinetė kañtais sudaromas siaurėsnis, vidinis, kabinetas, iš kurį jeiña ministras pirminkas iš kai kurių svarbiavusi ministrų. Prieškario Lietuvoje výkdomosios valdžiōs funkcijas atliko Lietuvos Ministrų Kabinetas. • plg. vyriausybė, šešelinis ministrų kabinetas.

ministrų tarýba

kai kurių šalių aukščiausias vykdomosios valdžios organas; sin. vyriausybė: Valstybės [Euròpos Sąjungos] ministrų tarýba. Ministrų tarýbos sudėtis. Ministrų tarýbai deleguotos funkcijos. Vienose šalyse ministrų tarýbą sudaro ministras pirminkas iš ministrų, kitose – iš ministrų tarýbos sudėtij jeiña iš kitų svarbiavusių centrinių valdymo institucijų vadovai.

minkumas dkt. ppr. vns. (1)

1. → minkyti 1: Tešlōs [móljo] minkumas. Tešlōs minkymo mašinà. Edukacinio ceñtro lankytøjai gali nè tiki susipažinti su puodžių āmato tradicijomis, bet iš pats išméginti móljo minkymą ar púodu žiedimą.

2. → minkyti 2: Nuō tō minkymo skaûda visus šónus.

3. → minkyti 3: Raumenų minkumas skâtina lîmfos apýtaką. Masâzo tèchnika labai įvairi: glôstymas, trynimas, minkumas, gniáužumas, spáudymas.

minkysi, minko, minkē vksm.

1. (kā, su kuo, kame) maigant, spaudant, vartant maišyti (minkštą masę): Puodžius minko mólj. Výrai minké mólj su šiaudais iš lîpdési drébtinës trobelës. Nè mamà, o têté minkydavo dûoną. Šeiminiökés dûonos tešlą ráuge iš jā minké qžuoliniuose dûonubiliuose. Mótina, pasiraitójusi rankóves, kùmščiais minké duonelę iš beminkydama šlûosté alkûne prakaituotą vêidą. Dûoną minkyk, kâd sienos rasotą (flk.). | sngr. pasiduoti minkomam: Tešlā gerañ minkési, nelipo prië rañkų. Mólis minkési suñkiai, buvo šlapias, klampùs.

2. (kā, kuo) spausti, maigyt, niurkyti: Visi manè minké, kôl išsibróviau iš sâlës. Stebéjau, kaip vargõnininkas viena kója dùmples minko. | prk.: Stovéjau koridoriuje iš paslapcià klausiausi, kaip jiè minko senùs prisiminimùs. | sngr. (tarp ko, po kā): Mán nepatiñka bûti miniojè, minkytis taip žmoniù. Výrui dažnai teñka minkytis pô miestą, stoveti sánkryžose iš kamščiuose.

3. (kā, kuo) rankomis, kumščiais ar kuo kitu spaudyti, masažuoti: Kai kárve išpuñta, reikia minkytį šónus. Masažuotoja vâlandą peñ saváitę minkydavo jós pečiùs. Kâtinias murkâvo iš minkštomis letenélémis palengvà minké mano pilvą.

minkyojas, minkyoja dkt. (1)

žmogus, kuris minko (minkštą masę): Picos tešlōs minkyojas. Iš tavës dár menkà dûonos minkyoja. Kâs jis tolks –dailininkas, puodžius, móljo minkyojas ar kálvis?

minklë¹ dkt. (4)

kas minkoma ar užminkyta: Iš dûonos miñklę jmùšk tris kiaušinius, subérk kmynus iš suminkyk.

Didžkukuliams iš paruoštose tařkių minklės formúojame paploteliūs, į jų viðu dëdame varškės ar kito įdaros. Mólio miñklę sienoms drëbti sunku paruošti.

miñklė² dkt. (2)

klausimo formas mjslė: *Užmiñk miñklę. Suñkiai išnárpliojama miñklė. Miñlés, miñklés lāvina protq. Miñklių pìnkłes tikrai pralinksmins.*

minkštabūdis, minkštabūdė bdv. (2)

netvirtos budo; sin. silpnavalis: *Minkštabūdis výras. Mamà minkštabūdė, gerašiřdė, visiems gerà iř atlaidi. Àš jí geraí prisímenu: nebaurùs pažiūréti, tóks minkštabūdis vaikinas.*

minkštagalvis, minkštagalvė dkt. (2)

menk. nenuovokus, menko proto žmogus; sin. minkštaprotis, silpnaprotis, skystaprotis: *Kuř tóki minkštagalví pasisiūsi! Supýkusi výrq pavadiña minkštagalviu. Silikònинé gražuôlé nebütinaí bùs minkštagalvė. Mânančius kitaip tuoj apšaükia politikos minkštagalviais. Kai mókslas yrà mòkamas, diplomùs gáuna daugiau ar mažiau minkštagalvių?*

minkštaí prv.

1. → minkštas 1: *Minkštaí guléti [sédéti]. Párkeris minkštaí rāšo. Kójos minkštaí smìgo į sâmanas. Jó arkliai gulédavo minkštaí iř visadà bûdavo švárūs. Žmogëlis minkštaí šleptelejo į kažkieno paslaugai pristùmtq kréslq.* | aukšt.: *Kàd bútų minkšciau guléti, añt žémès pasitiesiu trèningą iř kélnes. Šuô griebé kuř minkšciau, suléido dantis iř gerokai pakrâté.* | aukšc.: *Vaikùciai miëga tylû tyliáusiai, minkštû minkšciáusiai. Tokiomis sudétingomis aplinkybëmis láineris nusiléido kuô minkšciáusiai.* • ant. kietai.
2. → minkštas 4: *Automobilis minkštaí riëda. Peñ ší paklötq kójos žeñgë minkštaí, bë gašo.* Spintelès jù uždarinéjo minkštaí iř tyliai. Kraštovaitzdj minkštaí glóstë kylançios sáulés šviesà. | aukšt.: *Jis paruošia reïkiamq tònq iř švelniu teptukù sténgiasi kuô laisiau, kuô minkšciau užtèpti báltq dróbës stačiákampi.* | aukšc.: *Mûsų parduoþuvéje geriáusi žaislaí, patogiáusi drabùžiai, minkšciáusiai riêdantys vežiméliai, saugiáusios lovytés, smagiáusios knygëlés.*
3. kalbot. → minkštas 10: *Lietuvii kalbojè priebsasis j visadà târiamas minkštaí.*
4. → minkštas 11: *Pùsryciu vágême minkštaí virtus kiaušiniùs.*

minkštakùnis, minkštakùnë bdv. (2)

1. turintis minkštaí kùnq: *Moliuskai yrà minkštakùniai gyvùnai. Minkštakùniùs gyviùs apsáugo kiáukutas arbà kriáuklë. Spòro laídq vëdanti merginà atródo minkštakùnë, tačiau grakštumo jái nestiñga.*
2. pernelyg nuolaidus; sin. bevalis, išglebës: *Nesitikéjau, kàd tâpsi tókiu minkštakùniù prisitáikéliu. Íš jõ, minkštakùnio, kàs kà nòri, tą iř lípdo. Nekaip jautíesi tařp minkštakùnių, bevâlių, neliñkusių svajótis iř greitai nusiviliandcių. Jéigu pasiródysi ésanti minkštakùnë, gâli nebegeřbtí draugës.*

minkštalápis, minkštalápë bdv. (2)

turintis minkštas lapus: *Minkštalápiu augalaí [mëdžiai, kâktusai]. Vienà akváriumo žuvyté mégsta minkštalapiùs áugalus. Taisau iř minkštalapës, iř traškiásias salotàs.*

minkštaprotis, minkštaprotë dkt. (2)

menk. nenuovokus, menko proto žmogus; sin. minkštagalvis, silpnaprotis, skystaprotis: *Tařp kalbëti tegâli minkštaprotis! Visi jà laiké minkštaprotë. Tókius komentaruòs tiķ minkštaprotëi gâli rašyti.*

minkštas, minkštà bdv. (3)

1. nepasižymintis kietumu, lengvai ijspaudžiamas, nestangrus: *Minkštas mólis [mëdis, vâškas, kâilis, pátalas]. Minkštas kréslas. Minkšta žémé [dúona]. Minkšti balðai. Atvirosè lentynose gražiai susodintos lëlës, pükúoti meškùkai iř kitì minkšti žaislaí. Griñdys išklótos minkštais kilimais.* | aukšt.: *Ař mës netùrime minkštesnës kempinës? Kuô minkštesnis pieštukas, tuô tamiau râšo. Jí viš fëško minkštesnių, saldesnių obuolių. Kuô ilgiau tešlå bùs minkoma, tuô minkštesnës bùs bandëlës. Dalis*

- pirkėjų reñkasi minkštesnės sofās.* | **aukšt.:** *Tai pâcios sultingiausios iñ minkštiáusios vištiénos kulšélës. Šuniukui nupiñkome minkštiáusią guõli.* | **ivr.:** *Minkštasis kíminas* (**bot.**) *Minkštasis súris. Minkštójí kâpsulé [pastilé]* (**farm.**) *Minkštasis porcelianas àtrastas Itálijoje XVI ámžiuje, ieñkant kínų porceliano receptûros. Minkštasis lâkas gáunamas iñ jprastą ofôrto lâkâ pridedant taukû, kâd jis pasidarytû minkštesnis iñ lengvai atšoktû nuõ metalinës spaudôs formos. Minkštieji kvieciai atspârûs šalčiui, saûsrai, greitai nöksta.* **minkšta** **bev.:** *Añt šiено minkšta guléti. Vâlgomojo kédë yrâ apmuštâ dirbtinë óda, tâd añt jös minkšta sédeti. Šiuos pâtalus míela liësti, minkšta prisiglaüsti.* • **ant.** kietas.
- 2.** švelnus, gležnas, lankstus: *Minkštós dirbtinës ódos virsêlis. Minkštî, žvîlgantys iñ sveiki plaukaî – visû merginu svajonê. Minkštos kójinës paprastai yrâ gaminamos iñ storësnio áudinio iñ tûri pliùsh padûs.* | **aukšt.:** *Gâlvq iñtriñkus šiuo šampûnu plaukaî tañpa minkštesni, labiau žvîlga. Jéigu jûsû dañtys jaûtrûs, riñkités minkštesniûs dantû šepeteliûs.* | **aukšt.:** *Minkštiáusios mëdvilnës pižamâ. Tai vienas minkštiáusiy šepeciû rînkoje, todël idealiai tiks švelniám jûsû augintinio kailiukui.*
- 3.** neužkietejęs, laisvas: *Minkštî viduriai.* • **ant.** kietas.
- 4.** švelnus, neryškus, netrankus: *Minkštâ šviesâ. Pasigîrdo minkštî žiñgsniai. Prasivérê dùrys iñ iñ palépe, it katê minkštais žingsniukais, itipêno mergyté.*
- 5.** jautrus, gailestingas: *Jî minkštâ: kâd tîk kâs, iñ ráuda. Jî nuõ mažeñs bûvo tokia minkštâ – visû gailéjo, visûs užjaûsavo.* | *pasiduodantis kitu ïtakai; sin. nuolaidus: Jîs tóks minkštas, lengvai iñ jô iñprašyси pinigû.* | **aukšt.:** *Padovanók jám kâ nôrs, gâl bûs minkštesnis.*
- 6.** nenuovokus, paikas: *Minkštas prôtas. Minkštâ galvâ.*
- 7.** nešaltas, švelnus: *Minkštas óras [vêjas].*
- 8.** lengvai įveikiamas, sukalbamas, valdomas ir pan.: *Minkštas charâkteris. Minkštî klavišai. Arklys minkštû nasrû. Kârvé minkštâ mélzti.* • **ant.** kietas.
- 9.** neturintis kalkių priemaišų (apie vandenij): *Minkštas vanduô. Kietamè vandenýjë yrâ kâlcio iñ mägnio pérteklius, ô minkštamè vandenýjë nérâ šiû sunkiûjû minerâly.* • **ant.** kietas.
- 10.** tariamas liežuvui aukšciau pakilus prie kietojo gomurio: *Minkštas príebalsio l tarîmas žödžiuose asfâltas, filmas, kultûrâ yrâ tartiêks kladâ.* | **ivr.:** *Minkštasis príebalsis.* • **ant.** kietas.
- 11.** virtas turintis skystą trynį (apie kiaušini): *Pûsryčiamas sukirtaû dù minkštas kiaušiniûs. Kokiû kiaušiniû norésite – minkštû ar kietû?* • **ant.** kietas. ♦ **minkšas pakaušis** **žr.** pakaušis. **minkštâ vieta** **žr.** vieta. **minkštôs širdiès** **žr.** širdis.

minkštasis gomurys

užpakaliné gomurio dalis – jungiamojo audinio klosté: *Minkštojo gómurio raûmenys [gleiviné]. Rýjant maistq, minkštasis gomurys uždâro nôsies eñtmę. Kalbant, rýjant minkštasis gomurys jûda.* • **plg.** kietasis gomurys.

minkštâsuolis **dkt.** (1)

minkštas suolas: *Odînis minkštâsuolis. Virtûvëje pasistaiciau minkštâsuoli.* Verândoje patogiai ïsitaîsome minkštâsuolyje. Biûro jaukumui iñ darbûotojû pôilsui siûlome fotelius iñ minkštâsuolius.

minkštašiûdis, minkštašiûdë **bdv.** (2)

geros širdies; **sin.** jautrus, gailestingas: *Minkštašiûdji leñgva sugraudinti. Minkštašiûdë tetûlé tükina šunêli skanêstais. Kietâšiûdziai paprastaî niékina minkštašiûdziûs bendražygîus.*

minkštavidûris, minkštavidûré **bdv.** (2)

turintis minkštą vidurij: *Minkštavidûrës kriáušës [bûlvës]. Minkštavidûriai vaïsiai. Minkštaviduriûs óbuolius greičiau suvâlgême, kâd negestu.*

minkštéjimas **dkt. ppr. vns.** (1)

- minkštëti 1: *Bítumo minkštëjimo temperatûrâ* (**spec.**). *Vyresniems žmonéms vitamino D trûkumas gâli sukélti káulų minkštëjimq iñ silpnéjimq.*
- minkštëti 2: *Derybose pâstebimas pozicijû minkštëjimas.*
- kalbot.** → minkštëti 4: *Pribalsiû minkštëjimas.*

minkštēti, minkštēja, minkštējo *vksm.*

1. (nuo ko, kame) darytis minkštesniam: *Vāškas nuō šilumōs minkštēja. Nuō sáulēs spinduliū žvākēs minkštējo. Vérdant vándezniui, bùlvēs minkštēja īr garuosè. Pamarinūota mēsà verdamà ār kepamà greičiaū minkštēja.*

2. (nuo ko) darytis nuolaidesniam, nuolankesniam, švelnesniam: *Kuō toliaū, tuō labiaū viřsininko baſas viš minkštējo. Širdis minkštēja nuō švelniū žōdžiū.*

3. darytis švelnesniam, silpnesniam (apie orą): *Véjas nurimo, lietūs apstójo, óras minkštēja.*

4. (prieš ką) kalbotyroje – virsti minkštu: *Priēš priešakinės eilės balsiùs príebalsiai minkštēja.*

minkštýbė dkt. vns. (1)

(ppr. didelis) minkštumas: *Ö jaū bandēlēs minkštýbę! Išbañdēme minkštāsuoli – kàs peñ minkštýbę!*

minkštiklis dkt. (2)

medžiaga, vartojama kam nors minkštinti: *Skalbiniū [audiniū, vandeñs] minkštiklis. Núospaudū minkštiklis (tepalas). Skalbimo milteliai sù vandeñs minkštikliū. Sausiems, šiurkštiems plaukáms pabandykite naudoti minkštikliūs.*

minkštimas dkt. ppr. vns. (2)

minkštoji ko dalis; sin. minkštuma: *Dúonos [batono] minkštimas. Slývų [vyšniū, bananū] minkštimas. Krābų [miðijū, žuvū] minkštimas. Moliūgq nulupaū, minkštīmq sù sēklomis išgrémžiau. Kopūstukų kenkéjai gyvēna lápu minkštīmè īr dažnai sugráužia višq jū minkštīmq, palikdamì vien tìk gýslas. Pomidörų īr baklažānu minkštīmùs išskobiame, juōs panaudósime įdarui.*

minkštinimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → minkštinti 1: *Káiliū minkštinimo īnagis. Ódos minkštinimo lažkas priklauso nuō jōs struktūros.*

2. → minkštinti 2: *Vandeñs minkštinimo īrenginiai [filtrai, reageñtai].*

3. PALATALIZACIJA: *Minkštinimo žénklas. Žōdžio gālo minkštinimas tarmèsè.*

minkštinti, minkština, minkštino *vksm.*

1. (ką, kuo) daryti minkštą, minkštesni: *Tēšlq [mólj] minkštinti īpilant skýsčio. Ódq [káilj] minkštinti. Minkštinamasis krèmas. Skýstis rañkų ódai minkštinti. Jì ódq minkština ricinū aliëjumi. Krèmas nè tìk puikiai minkština pláukus, bét īr padāro juōs puresniūs. • ant. kietinti.*

2. (ką, kuo) šalinti kalkių priemaišas: *Vándezni minkštinti sodà.*

3. (ką) daryti jautresni, atlaidesni, gailestingesni: *Širdi minkštinti. Nuolankumas minkština žmõgq.*

4. (ką, prieš ką) minkštai tarti; sin. palatalizuoti: *Minkštinamasis žénklas. Kietúosius príebalsius minkštinti prieš minkštūosius.*

minkštökai prv.

→ minkštokas: *Minkštökai prikimštas čiužinys.*

minkštökas, minkštóka bdv. (1)

kuris gana minkštas (1 r.): *Mólis [sniēgas] minkštökas. Dvìračio pàdangos šiek tiek minkštókos. Kìviai turi bùti minkštóki. Gvakamòlei riñkités minkštókus avokadùs. Mànò sodè aviëtés skaisčiòs rubino spalvòs, aromatiñgos, minkštókos. Sténgiuosi iškèpti minkštókus meduoliùs sàvo metinùkei dukrýtei.*

minkštóka bev.: *Minkštóka miegótí.*

minkštumà dkt. ppr. vns. (3^a)

minkštoji ko dalis; sin. minkštumas: *Nýkščio [blauzdōs] minkštumà. Šuō įkándo ī minkštumq (i sédynę). Obuoliū minkštumojoje viškrai išgráužia landàs.*

minkštumas dkt. ppr. vns. (2)

1. → minkštas 1: *Núovargis īr patalq minkštumas greit nugramzdino ī miēgq. Vaikai*

neatsidžiaūgia sniego minkštumù. Turiū įvairaūs minkštumo iš kietumo pieštukų. • ant. kietumas.

2. → minkštasis 2: Ši balerinà žavi sàvo subtilumù, lengvumù iš judeisių minkštumù.

3. gailestingumas, jautrumas, nuolaidumas: Vién minkštumù sù gàtvës vaikais nesusitarkyti. • ant. kietumas.

4. → minkštasis 8: *Charákterio minkštumas.*

5. toks skiriamasis priebalsių požymis: *Paprastamè, nè fonètine transkripcija räšomame tekstè, priebalsių minkštumas nežymimas.*

minkštumo žénklos

rašmuo (raidė ar kt.), kuriuo žymimas priebalsio minkštumas, pvz., lietuvių i žodžiuose neturiu plonesnio siūlo, miaukia kačiukas, geriausia pradžia: Mókomasis plakàtas pradinùkams minkštumo žénkliui mókyti. Minkštumo žénklos pakeičia žödžio réikšmę, pavyzdžiu: lāpų – lāpių, šoko – šiokio. Gretà afrikàtų räšomas tiék vienas minkštumo žénklos.

minòras dkt. ppr. vns. (2)

1. muzikos dermë, kuriai bûdingas liüdnas, ilgesingas skambéjimas: *Vargõnų minòras. Minorù sukurtà dainà. Džiaugsmìngi akòrdai dažnai péreina į minòrą. Vaikùs lâvina skîrti minòrą iš mažorą iš klausós.*

2. liüdna nuotaika, bûsena: *Minorè paskeñdusi. Minorè grînzta tólstantis gyvènimas. Nesinoréjo minòro akòrdu užbaigti pásakojimą.* • ant. mažoras.

minòrinis, minòriné bdv. (1)

1. minoro dermës: *Minòriné tonacijja [teřcija]. Minòrinis trigarsis. Minòriniai akòrdai [garsai, sâskambiai].*

2. liüdnas, melancholiškas: *Minòrinis bałsas [maqlùmas]. Minòriné naktiès nûotaika. Lýrikoje jaučiamà ítampa, pérmelkta neramių minòrinių mincių. Jô natûrai netiñka tókios minòrinës miñtys.*

minósvaidininkas, minósvaidininké dkt. (1)

karys, šaudantis iš minosvaidžio: *Minósvaidininkų bûrûs. Minósvaidininkas paléido į dárba minósvaidi. Pratýbų laukè tóbulinosi minósvaidininkai. Anuô metù artilèrijos specialistų, kurië galéty mokyti bûsimùsios minósvaidininkus, labai trûko.*

minósvaidis dkt. (1)

artilerijos pabûklas minoms svaidyti: *Lengvàsis [vidutinis, sunkùsis] minósvaidis. Šauti iš minósvaidžio. Apliñkui sproginéjo minósvaidžio sviediniai. Aptiko nuô kâro likusj minósvaidi sù neišsautà minà varñzdyje.* • plg. granatsvaidis.

Mînskas dkt. vns. (1)

Baltarusijos sostinë: *Mînske mažai išlikę senösios architektûros – peñ Añtrajj pasauliñi kârą miestas bûvo visiškai sugriautas. Susisiekti sù Mînsku netruñkama: iš Vilniaus tráukiniu trys vâlandos kêlio. Mînske veikia Baltarusijos lietuvių bendrúomenë.*

Mintaujà dkt. vns. (3^a)

psn. istorinis Jelgavos miesto pavadinimas: *Mintaujòs apýlinkëse nuô sêno gyvëno nemažai iš Lietuvòs atsikeliusi žmonių. Daûgelis lietûvių šviesuolių mókytis výko į Mintaujq. Mintaujojë lietûviai reñge namû iš viešuosius spektakliùs.*

mînti¹, mîna, mîné vksm.

1. (kâ, ant ko, kuo) einant, mindžikuojant spausti, slégti kojomis; sin. trypti, trempti, mindyti: *Arkliai kójomis mîna píevq [žölę]. Eidamî miškù mînémë gîrgždantî snieqą. Praeñvai añt šaligatvių mînë klêvo lapùs.* | sngr. (po kuo): *Vaikai, suriñkite žaislùs, mînasi pô kójomis.*

2. (kuo, kam, i kâ, ant ko) statyti kojâ, stotis, remtis kojomis: *Kai lipi láiptais, visà péda jùk nèmini. Brisdamî peñ pélkë mînémë į gîdés pédas. Ėjo atbulà iš kaip mînë mán añt kójos! Mînk añt šiô akmeñs.*

Nemink į purvyną [ačiū šukiu]. Kaimynas pō stalū mán tīk mýnē kóją, girdi, vágylk iř gérk nesivaržydamas.

3. (kas, ką, kame) spausti kojomis ką kraunamą, dedamą, padėtą: Šiaudus stírtoje mīna. Tévas króve šiēnq į vežimą, ō aš mýniau. Vaikáms mīnti šiēnq daržinéjè bùvo labiaū pramogà neī dárbas. | (kā): Vežimą mīnti.

4. (kā, su kuo) kojomis ar kokiui įrankiu minkyti, maišyti (molj, durpes): Mólis sù pelaīs mīntas. Viř kēlių pasiraite kēlnes výrai mýnē mólj. Mēs dūrpes sù arkliāis mīname. Nemintos dūrpés niēkam tīkusios.

5. (kā, kuo) trupinant, laužant linų ar kanapių šiaudelius šalinti spalius iš pluošto: Kōl nebùvo mintuvū, linų iř kanāpių šiaudelii bùvo láužomi mīnant, trýpant juōs kójomis. Véliaū linùs ēmē mīnti mašinomis. Laužtuvais výrū išlaužtq linų sáują lengvaīs mintuvaiš mīndavo móterys. Dzūkijoje linùs mīndavo tīk móterys, todēl lināmynio papročiai čià nebùvo tokiē spalvīngi. Lietuvojè iki XX ámžiaus pabaigōs kanāpēs bùvo mīnamos mintuvaiš. Tojè pirtyjè víeno kùmečio žmonà mýnē dvāro kanapès. | sngr.: Ař geraī mīnasi līnai?

6. (kā, kuo) dirbti, minkštinti (odą, kailį): Tuō peiliù tévas mīndavo ódas. Mīntas káilis yrà mīnkštas.

7. (kā, kuo, prieš kā) spausti pakoją, paminą verpiant, audžiant, grojant, važiuojant ir pan.: Mīnti ratēli (verpti). Mīnti dūmples. Kója minamà siuvimo mašinà. Greičiaū mīnk pedalùs. Pakójas mīna iř áudžia. Pavéju leñgva dvīračiu priēš vējq. Vargōnininkas vargonùs [vargōnų dūmples] mīna.

8. (ko, i kā, per kā, iš ko) eiti, žingsniuoti: Jis tánkiai mīna. Kasdiēn peř párkq minù iš dárbo. Trečià dienà minù į pāštq peñsijos. Kàs teñ iš visiū jégū peř piëvą mīna? Úkyje dárbo iki káklo – mīnk iř mīnk višq dienq. | (kame) trepseti, trypčioti, mindžikuoti: Arkliāi mīna viétoje, nerímsta. Výrai mýnē viétoje, bét nesiskirste.

♦ añt apývarų mīnti (kam) ieškoti priekabiu; sin. priekabiauti: Väkar višq dienq jis mán añt apývaru mýnē. añt kulnū mīnti (kam) 1. raginti skubéti; sin. skubinti: Leidéjas añt kulnū mán mīna, rágina greičiaū atsiústi rañkraštì. 2. sekti iš paskos, eiti įkandin; sin. vytis: Pirmas žygiavo tévas, jám añt kulnū mýnē vaikai. Narkotikų prekeiviams añt kulnū mīna polícija. Patýrusiems bégikams añt kulnū mýnē kelii naujökai. Lekiu peř miestą bě kvápo, ō mán añt kulnū mīna pérsekiojai. 3. stengtis priarteti ar aplenkti kokioje nors srityje: Lietuvuvi krepšininkai iki ilgosiós pértraukos mýnē ispānams añt kulnū. Pásvalio ekipà mýnē varžovams añt kulnū. Lýderiams añt kulnū mīna tobulejantys konkureñtai. mīnti añt gréblío patirti nesékmę: Kiek gi gálima mīnti añt tō patiēs gréblío? Ař tīk nebūsiu añt gréblío mýnēs sù tomis ákcijomis? mólj mīnti nerangiai dirbti, daryti kā, tūpčioti (vietoje): Vikri mergà némima móljo viétoje. neminto móljo niekam tikęs, nerangus (apie žmogų): Tā jös dukte tokia neminto móljo. pō kójomis [pō kójų] mīnti (kā) niekinti, nepaisyti: Jis kitùs pō kójomis [pō kójų] mīna. Valdininkai mīna pō kójomis višùs mûsų prâšymus. Pàts klýsta iř mīna pō kójomis siñtaksés taisykłes. slenks̄t̄ [slenks̄t̄iùs] mīnti nuolat vaikščioti pas kā: Jí tāu nè porà, bě reikalo minù slenks̄t̄. Atkakliaī mýnēme institucių slenks̄t̄iùs, kōl gāvome leidimq steigti žurnālą. Mýnēme iř mýnēme valdiniñkų slenks̄t̄iùs. Suimtasis iř anksčiaū nè kañtq mýnē teismų slenks̄t̄iùs dēl vagýsciu. ták̄a [takùs] mīnti nuolat ar dažnai lankytis: Telšiškiai mýnē ták̄a į naūją parduotuvę. Tadà jiē pradéjo mīnti ták̄a į Vertýbiniu pōpierių komisijs. Pùsę mêtų mýnēs takùs gavaū galimybę atsiséstì į šiltq keđę stúdijoje. Šitiek mêtų pō valdiškas įstaigas takùs mýniau! Daug mêtų mýnēme takùs pàs gýdytojus, mokéjome pínigus, ō problemà tīk gilejò.

miňti², mēna, mīnē vksm.

1. (kā) turéti galvoje, atmintyje: Menù sàvo vaikýstę. Menù, kaip tādien įkyriai, bjaūriai snigo. Jis viš mēna, kaip eidavo sù bróliu žuváuti. Ař meni, kaip smagù bùvo priē júros? Nebúk tīk blöga mēnanitis. Némenu, kadà tás bùvo. | sngr. beasm. (kam): Mán viš mēnasi žmonių geranoriškumas Atgimimo laikais. Jám viš mēnasi iř mēnasi šiō šviesuolio išstarti žödžiai.

2. (kā, kam) atgaivinti sąmonéje; sin. priminti: Tuōs laikùs mēna pakelēs kryžius. Ką tāu mēna šiē senoviniai iñdai? Rašytojų mēna nóttraukos, rañkraščiai, laiškai iř sénos knýgos. Čià vaikýstę mēna kiekvienà kertē (poez.).

3. (kā) bandyti teisingai pasakyti nežinant; sin. spēti: *Mīslēs miñti. Neñminei, miñk dár kañtq. Menù, kàd rytòj bùs gièdra. Añt tò kálno mēnama bùvus šventóvē.*

4. (kā) UŽMINTI 2: *Leñgvos tåvo mīslēs, miñk sunkesnès. Ilgañ źiemôs vakarañ miñdavome mīslēs.*

5. (kā, kam) duoti (vardā): *Kàs jái mìnē vañdq? Šuniui vañdq miñs vaikañ. Ùpiù vardùs teñ kadáise mìnē báltaí.*

mintinañ prv.

ATMINTINAI: *Daûg eiléraščių móku mintinañ. Ąktorius skañto, pàdeda, vël skañto, kôl išmóksta vañdmeni mintinañ. Keliq namô mintinañ žinañ.*

mintiniñ, mintiné bdv. (2)

1. sprendžiamas vien mintimis, ne raštu: *Mintiniñ skaičiavimas [uždavinys]. Pradinùkai lengvesniaiñ átvejaís mókomi skaičiuoti mintiniù bûdu, sunkesniaiñ – rasýtiniu.*

2. priklausantis minčių sričiai: *Mintiné realybë [bûtiñ, erdvë]. Mintiné veikla [operacija]. Mintiniñ, jisivaizdúojamas pókalbis. Žmónes däro išvadas reñdamiesi susiformuotu mintiniù mòdeliu.*

mintis, mintiës dkt. mot. (4)

tai, kas galvojama: *Sklañdžiai [suñkiai] réikšti mintis. Paskeñdës sàvo mintysè. Suskaičiúok mintysè. Mintimiñ sugrjžau ï vaikystë. | tai, kas sugalvota, mästymo rezultatas: [domi mintis. Liûdnos miñtys aplañké. Gimé [sóvé, švýsteléjo] mintis. Pasisémti minčiù ïš knygù [iš kitù žmoniù]. Visókiù minčiù ateina ï gálvą. Šiañdien vël miñtys líejosi laisvaî, daûg parañaia. Jám kilo mintis pasistatýti námq. ♦*

gaurúotos miñtys nešvankios, ppr. su seksu susijusios mintys: *Nekaltoñ nûotraukos, këliančios gaurúotas mintis. Jéi padáugini alaûs, tuojañ gaurúotos miñtys púola. Rëgis, pati aplinkà këlia gaurúotu minčiù. Esù perdëm žmôgiškas, tai iñ miñtys gaurúotos leñda.*

miñtyti, miñtija, miñtijo vksm.

knyg. MÄSTYT: *Laisvai [kûrybiškai, sarkästiškai] miñtyti. Niûriai miñtija senélis. Kiekviénas miñtijame kaip išmâname. Prieñsi iñ paklásiusi, miñtijau sáu. Laikrašcio repórtero kasdienybë: miñtyk iñ miñtyk, kâd dûosi ï nùmeri.*

mintuvañ dkt. dgs. (3^a)

etnogr. medinis rankinis prietaisas linu ir kanapiu šiaudeliams laužyti, atskirti pluoštą nuo spaliu; sin. laužuvai: *Kiekviénas talkiniñkas atsinèdavo sàvo mintuvus. Výrai (sù) mintuvañ linùs suláužo, ô móterys (sù) jaîs išbrauko. Peñ linamyni pirtyse bûdavo girdéti mintuvû taršéjimas. Pirmieji mintuvañ bûvę kójiniai.*

minúoti, minúoja, minávo vksm. (kā)

déti minas, daryti minų užtvaras: *Minúoti tiltq [namùs]. Kariai minúoja priešo atsitraukimo keliùs. Užpuolikai tráukdamiesi minávo iñ sprogdiño svarbesniùs pâstatus.*

minúotojas, minúotoja dkt. (1)

minavimo specialistas; sin. minininkas: *Minúotojų kúopa [batalionas]. Minúotojai sunaikino râstq minósvaldžio mìnq. Iškvieté minúotojus sprogstamájam [taisui nukeñksminti. Sprogimas nugriáudejo minúotojams mèginant nukeñksminti sprögstamajj ùžtaisq.*

mìnus dll. mat.

1. sakoma jvardijant skaičių, kuris atimamas: *Kiek bùs šimtas keturi mìnus devyniòlika? Devýniasdešimt devyni mìnus devýniasdešimt aštuoni yrà vienas.*

2. vartojoamas reiškiant neigiamajį skaičių: *Priê mìnus vienúolikos pridéti mìnus aštuoniòlika. Termomètras rôdo mìnus trisdešimt láipsnių. • ant. plius.*

mìnusas dkt. (1)

1. mat. brükšnelio pavídalo ženklas (-) atimties veiksmui ir neigiamajam skaičiui žyméti: *Minuso*

žénklas. Rašyti skaicių sū minusu. | vartojamas prie pažymio parodyti, kad vertinimas kiek mažesnis, negu rodo pažymys: Gáuti devýnetq sū minusu. Solfédžio mókytoja iš galésčio parāsē aštúonetq sū dviēm minusais.

2. neigama ypatybė (trūkumas, neigiamybė, silpnybė, yda): Kritikai spektākliui prikiša nè vienā minusq. Jō rašinyjē daūg minusų. Darbúotojo prāšoma pateiktī sàvo charakteristikā sù pliusais iř minusais. Né vienas nēsame tóbulas, türime pliusu iř minusu. Ař gali išvařdyti keliōnēs pliusus iř minusus? • ant. pliusas.

minusinis, minusiné bdv. (2)

esantis žemiau nulio (apie temperatūrą); sin. neigiamas: Minusiné temperatūrā. Minusiné spālio pagelā. Visi termomètrai ródo minusiniūs skaičiūs. • ant. pliusinis.

minusuoti, minusúoja, minusāvo vksm. (kā, iš ko)

ATIMTI: Iš pajamų minusuoti fäktines išlaidas. Kañtais skaičiuojant mókytojo dárbo krūvij minusuojamos mokinių atostogų savaitēs, o tai nérà teisinga.

minutē dkt. (2)

1. laiko vienetas – šešiasdešimtoji valandos dalis: Dabař bě děšimt minučíu pirmá valandā. Gr̄šiu pō penkuū minučíu. Spáusdinimo greitís – keturiólika lāpų peř minutē. Výras pō vándezniu išbūvo dví minutēs.

2. trumpas laiko tarpas: Né minutēs nérà ramybés. Áš tìk minutē [minutēi] išeisiu. Gál turi minutē laiko? Ař galéatumét mán skírti keliás minutēs?

3. mat. kampo matavimo vienetas – šešiasdešimtoji laipsnio dalis: Penkiólikos minučíu kañpas. Minutēi žyméti naudójamas apostrófo žénklas.

minutélē dkt. (2)

dem. minutē 2: Ař gali minutélē paláukti? Noréčiau jùs minutélei sutrukdyti. Minutélē jùs palíksiu, turiu išeiti. • plg. akimirka.

minutēs pertaukélē

kai kurių sportinių žaidimų taisyklëse numatyta pertraukélē, kurios žaidimo metu gali prašyti treneris: Minutēs pertraukélés trukmē krepšinio varžybose – šešiasdešimt sekundžių, tinklinio iř lēdo ritulio – trisdešimt sekundžių. Minutēs pertraukélés tikslas – pakeisti komándos žaidimo táktilq, leisti pailséti žaidéjams. Kománda peř kelinj pasinaudójo minutēs pertraukélè.

minütinis, minütiné bdv. (1)

1. rodantis minutes: Minütiné rodýklé. | rodantis kainą už minutę: Minütinis mókestis.

2. trunkantis minutę: Minütinis širdiēs tūris (kraujo kiekis, pereinantis pro širdj per minutę). | neilgai trunkantis: Minütinis pókalbis [reiklas].

miokárdas dkt. ppr. vns. (1)

širdies raumuo: Vaikų miokárdo patològijos. Miokárdas yrà vidurinýsis pàts storiáusias raumeninis širdiēs slúoksnis. Intensyviai dírbančių iř sportúojančių žmonių miokárdas sustoréja. Miokárdo infárktas ištiñka děl širdiēs kraujótakos pablogéjimo.

miomà dkt. (2)

nepiktybinis raumeninio audinio navikas, ppr. augantis gimdoje: Miòmos pašálínimas (med.). Pacieñtei diagnozúota gimdōs miomà. Miomà supiktybéja labai retai. Naujōs kartōs pažañgūs váistai pàdeda efektyviai gýdyti miomàs bě chirúrginio įsikišimo.

mirabèlē dkt. (2)

1. europinių slyvų veislių grupė: Dälj sôdo apsodíname derlinga iř šalčiams atsparià mirabelè. Mirabèlés geraí áuga sukultúrintuose derlinguose, vidutinio sunkùmo prémolio dirvóžemiuose,

šiltesnės vietoje.

2. mažas, standus, labai saldus geltonas šios slyvų veislės vaisius: *Mirabèlės kauliukas lengvai atsiškirkia nuo minkštimo*. *Mirabèlių minkštumas tvirtas, gelsvas, saldus, aromatiniag.*

Mirābelis dkt. vns. (1)

kaimas Kupiškio rajono savivaldybėje: XIX amžiuje Mirabelio dvāras priklaūsė prancūzų grafams. Mirabelio kaimas yra už penkių kilometrų nuo Kupiškio. Mirabelio pavadinimas yra prancūziškos kilmės. Mirabelyje gyvėtojų gyvena nedaug.

mirāklis dkt. (2)

religinė eiliuota viduramžių drama, vaizduojanti stebuklingus atsitikimus iš šventųjų gyvenimo: *Mirāklis atsirādo XIII amžiuje Prancūzijoje*. *Mirāklių tematika – nepaprastī apāštalų, šventųjų ir Dievo Mótinos darbai*. *Miraklius vaidindavo bažnyčių šventoriuose, turgaus aikštėse.*

mirāmedis dkt. (1), **míramedis** (1)

visžalis arba lapus metantis Azijos ir Afrikos medis, rečiau krūmas, ppr. dygluotomis šakomis (*Commiphora*): *Į štikrojo mirāmedžio (Commiphora myrrha) gaunamai eteriniai aliejai naudojami parfumieriijoje, maisto pramonėje, medicinoje, kvapų terapijai*. Kai kurių rūsių mirāmedžių medieną iš dešvos naudojamos smilkalams.

mirāžas dkt. (2)

1. optinis atmosferos reiškinys, kai prie horizonto matomas menamas toli esančio objekto vaizdas: *Dykumōs mirāžai*. *Miražas gėlima nu fotografuoti*. Mirāžas gali tiesiog priblokioti tikroviskumą iš trimacių vaizdų. *Istoriinių įvykių aprašymuose užfisksuota, kaip didelė žmonių miniā dangaus miražė mėtė priešiš armiją, jūros laivus iš angelų bastionus*.

2. kas nors apgaulinga, netikra, nerealu: *Šviesiōs ateitiēs mirāžai*. *Iliuzija, minties sukūrtas mirāžas*.

mirēsis, mirēsė dkt. (2)

menk. silpnas, ligotas žmogus; sin. paliegėlis, nugeibėlis: *Siřgo siřgo, pō ligōs liko báltas kaip mirēsis*. *Senutę visai jaū mirēsę [mirēsį] išvežė į ligoninę*.

mirgāvimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → mirguoti 1: *Tólimo žiburio mirgāvimas*.
2. → mirguoti 2: *Béržo lapelių mirgāvimas*. *Jurginų žiedų mirgāvimas*.

mirgėjimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → mirgēti 1: *Žvaigždžių mirgėjimas*. *Melšvas neono reklāmų mirgėjimas*. *Gerī filtrai sumazina kompiūterio ekrāno mirgėjimą*. *Žvākės liepsnōs mirgėjimas* apšvietė móters vėidą.
2. → mirgēti 2: *Lāpu mirgėjimas*. *Dailininkui pavýko sukurti tą nuostabų bangų mirgėjimą*.
3. → mirgēti 3: *Regėjimo sutrikimas, pasiréškiantis mirgėjimu akysė*.

mirgesys dkt. (3^b)

1. MIRGĖJIMAS 1: *Žvaigždžių mirgesys*. *Televizoriaus mirgesys trūkdo žiūréti*. *Į šviesų miřgesio tāpo áisku, kād artejame priē miesto*.
2. MIRGĖJIMAS 2: *Mataūsáulés miřgesi lāpuose [prō lapùs]*.

mirgėte prv.

1. → mirgēti 1: *Mirgėte mīrga žalšvos jönbabalių šviesėlės*. *Dangūs mirgėte mīrga vāsaros žvaigždēmis*.
2. → mirgēti 2: *Apšvesti sáulēs stiklai mirgėte mirgėjo*.
3. → mirgēti 3: *Mán mirgėte sumirgo akysė*.
4. → mirgēti 4: *Birželio ménesi laikraščiuose mirgėte mīrga pāsakojimų apiē diplòmų įteikimą*.

Tuřgus mirgėte mirgėjo įvairiaspažviais chrizantēmu žiedais. Žiniāsklaidoje ima mirgėte mirgėti priešrinkiminė agitacija.

mirgėti, mīrga, mirgėjo vksm.

1. (kame, pro ką) pamažu žibeti, švesti mirgančia, mirksinčia savo šviesa; sin. mirguliouoti, mirguoti: *Dangujė mīrga žvaigždės. Mirgėjo televizoriaus ekrāno vaizdas. Naujā lēmpa, o taip mīrga. Prō krōsnies durēlių virbūs mīrga liepsnōs atšvaitai.*
2. (nuo ko, kuo) atmuštant šviesą, spindulius kelti judėjimo, virpėjimo įspūdį: *Vaivórykštės spalvomis mīrga langų stiklai, nušvesti saulės spindulių. Vando [bañgos] mirgėjo. Saulutė tekėjo, lapelai mirgėjo. Nuō fontano lašelių mirgėjo ryški vaivórykštė.*
3. (kame) raibuliouoti, raibti, raibuoti, tavaruoti (akyse): *Jám viškas mīrga akysė. | beasm. (nuo ko) Nuō saulės akysė labai mīrga.*
4. (ko, kame) būti ko daug; sin. knibždėti: *Paupyjė mirgėjo žmonių. Rašinyjė mirgėte mīrga klaidos [klaidų]. Internetė mīrga mārga skelbimai. Laikraščiu pirmieji pūslapiai praėjusių savaitę mirgėte mirgėjo nūotraukomis iš Amèrikos.*

mīrginti, mīrgina, mīrgino

1. prž. (ką) daryti, kad mirgėtu (2 r.): *Šitiė akiniai rāštq mīrgina.*
2. (ką) judinti, virpinti: *Varnénas mīrgina sparneliūs lēkti. Ožkà úodegą mīrgina.*

mīrgtelėjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mirgtelėti: *Trūmpas mīrgtelėjimas, iř šviesos neliko.*

mīrgteléti, mīrgteli (mīrgteleja), mīrgtelėjo vksm. (kame, nuo ko, pro ką) kiek sumirgēti, sužybsēti (ppr. mirksinčia šviesa); sin. blikstelėti, žibtelėti: *Ekranė mīrgtelėjo užrašas. Nuō pravažiúojančios mašinos šviesų mīrgtelėjo langų stiklai. Prō tánkias ēglių šakas mīrgtelėjo žibiñto šviesélės.*

mirguliāvimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → mirguliouoti 1: *Mozáikos spalvų mirguliāvimas. Ąkys negāli priprasti priē ekrāno mirguliāvimo.*
2. → mirguliouoti 2: *Smulkūcių mēdžio lāpų mirguliāvimas vėjyje. Svaigūs spalvinangas óro mirguliāvimas taip žiedū iř lāpu.*
3. → mirguliouoti 3: *Prisidengiau akis, gál liaūsis mirguliāvimas.*

mirgulys dkt. ppr. dgs. (3^a)

mirgantis atšvaitas: *Brángakmenių mirgulys. Saulės mirguliai vandeniyje. Saulėlydžio mirguliai aňt sienos. Šlaîto apačiojè išvýdome méllynq ēžero mirgulų. Įvairiaspažvės šviesélės mēta mīrgulius aňt eglutės žaislų. Méniesienos mirguliuosè maiñési sniēgo spalvà.*

mirguliúoti, mirguliúoja, mirguliávo vksm.

1. (kame, kuo) pamažu žibeti, švesti mirgančia, mirksinčia šviesa; sin. mirguoti, mirgėti: *Mirguliújančios žvaigždės. Televizorius mirguliúoja. Nākti miestè ima mirguliúoti firmų ženkla, reklāminiai steñdai, ekrānai. Auksiniais atšvaitais iř šešéliais mirguliúoja girià. Vando tvenkinijè mirguliúoja sidabrinémis ugnélémis.*
2. (nuo ko) mirgēti, virpēti, marguliouoti: *Mirguliúoja saulės jkaitintas óras.*
3. beasm. (kam, kame, nuo ko) raibti, tavaruoti, marguliouoti: *Gál mán akysė mirguliúoja, gál aš klýstu, ař taî tikrai tû? Nuō kařščio iř nūovargio akysė mirguliávo.*

mirgúoti, mirgúoja, mirgávo vksm.

1. (pro ką) pamažu žibeti, švesti mirgančia, mirksinčia šviesa; sin. mirguliouoti: *Žiburys iš tolo mirgúoja. Ō žvaigždės kàd mirgúoja! Prō tvorōs plyšiùs mirgávo žibureliai.*
2. (kame, prieš ką, kuo) judeti, virpēti, marguoti, kaitaliojantis spalvoms ar šviesai ir šešéliams; sin.

marguoti, mirgēti: *Vėjelio pučiamą lapėliai mirgāvo* (flk.). *Daūgelio pūslapių paraštėsė mirgāvo šauktukai, varnėlės, klaustukai.* Priėš akis mirgāvo jō vizitinė kortėlė. Píevos mirgúoja žiedais.

miriādai dkt. dgs. (2)

nesuskaitoma daugybė: *Miriādai žvaigždýnų. Smiltelių miriādų miriādai.* Stebėjau dañgų, mačiau miriadūs žvaigždžių.

mirimas dkt. ppr. vns. (2)

1. gyvybės pabaiga; sin. mirtis: *Gyvēnimas yrà draugè iñ nuolatinis mirimas, iñ nuolatinis gimimas.* Sù mirimù visuomèt bùvo susiję daugybė prietarų. *Riñkome dûomenis apie gyventojų gimimus, mirimus, sántuokas, ištuokas. Kóks gyvēnimas, tóks iñ mirimas* (flk.).

2. → mirti 2: *Apie jō mirimą daugiau pasakytų budéjusi sesélė.*

mirinéjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mirinéti: *Mirinéjimas nuõ pilstuko.*

mirinéti, *mirineja, mirinéjo* (nuo ko) ne kartą mirti (1 r.): *Sénsta, mirinéja žmónës vienas põ kito.* Vaikaž *mirinéjo* nuõ viduriavimo iñ chòleros. *Nežinià kodéł ẽmë mirinéti bítës.*

myrióp prv.

į mirti, mirčiai: *Myrióp pasmerkti [nuteisti]. Liùdvikas XVI bùvo vieniñtelis pásmerktas myrióp Prancūzijos karálius.* Yrà myrióp pasmerktų (nykstančių) kalbų. *Sibiro tremtyjè žmónës bùvo pasmerkti myrióp, daūgelis neišgyvëno nežmóniškų sunkumų.*

mirióti, *miriója, miriójo* vksm.

šnek. vienam po kito pamažu nunykти: *Màno ciklamènai miriója vienas põ kito. Iñ genétos, iñ negenétos rožytés miriójo.*

miřkalas dkt. (3^b)

tarm. taukų, spirgu, miltų, grietinës ir kt. padažas; sin. dažinys: *Tiřtas [riebùs, lìesas] miřkalas. Bùlvès [kôšé] sù miřkalu labaï gardù. Bùlvę nusilupi, susismùlkini iñ gabaliükais mirkaï iñ miřkalą.* Žemaitijoje mirkalų darýdavo keleriópu: sù svogùnų laiškais, sù mêtomis, sù burokelių súrymu. Miřkalo patiekia iñ prië didžukulių, kôšés.

miřkčiojimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → mirkčioti 1: *Nevalìngas [neřvinis] miřkčiojimas.* Geriáusia išeitís, kàd ākys nesausétų – kuõ dažnësnis miřkčiojimas. Tíriant ȳvairiūs nesalyginiùs refleksus, pavyzdžiui, čiulpimo, miřkčiojimo, rijimo, gálima nustatyti tam tikrūs neřvu pažeidimùs iñ ligàs.

2. → mirkčioti 2: *Iš žmonös miřkčiojimo supratau, kàd jaū laikas namö.*

3. → mirkčioti 3: *Žvakélių [šviesų] miřkčiojimas.*

mirkčioti, *mirkčioja, mirkčiojo* vksm.

1. (kuo, nuo ko) greitai, dažnai užsimerkти ir atsimerkти; sin. markstytis, mirkséti: *Jõ ākys [vienà akis] miřkčioja.* Jí tárkiai miřkčioja paraūdusiomis akimis. Ākys miřčiojo nuõ plieskiančios sáulës šviesös. Èmiau miřkčioti, ākys prisipildé āšarų. Gëria ály stiklinémis nèt nemirkčiodamas. Kõ čia miřkčioji kaip varlé kruōpose?

2. (kam) duoti ženklą, vadinti, kvieсти mirksint: *Àš výrui miřkčioju, nòriu, kàd eítu namö draugè.* Jis (mán) ẽmë reikšmingai miřkčioti iñ atsargiai užmýnè añt báto.

3. (kame) tarpais sušvisti, sužibti; sin. blikioti, mirgēti: *Lémpa miřkčioja.* Tolì tolì miřkčioja švyturys. Vienu ř kitu ř languosè miřkčiojo blaüsüs žiburiükai. Pakámpëse miřkčioja cigarècių žiburiükai. Víenos tlik žvaigždés miřkčioja, dêga (poez.).

mirkyklā dkt. (2)

1. vieta (kūdra), kur kas mirkoma: *Linaī, kanāpēs miīksta mirkyklē. Linū, kanāpiū, plaušū, odū mirkyklās leidžiama īsireņgti atókiai nuō ezerū iī ūpiū, kād vanduō iīš mirkyklē nepatēktu ī šiuōs telkinius.* • plg. marka.

2. gelžbetoninis bakas linams, kanapēms mirkyti: *Pramoniinē linū mirkyklā.*

mirkīklis dkt. (2)

mirkomoji medžiaga ar priemonē: *Dezinfeķuojamasis iīndū mirkīklis. Skalbiniū mirkīklis. Mirkīklis, kuriō pāgrindā sudāro pīeno rūgštīs, yrā skīrtas tešmeñs priežiūrai pō melžīmo.*

mirkīmas dkt. ppr. vns. (2)

1. → mirkti 1: *Mirkīmas vandenijē padējo – statīnē nebēteka. Āugalas mēgsta drēgmē, bēt nē mirkīmā vandenijē. Kai kuriē māudymāsi voniojē aī baseinē laīko mirkimū sāvo nešvarūmuose. Nuō ilgo mirkīmo ūpejē vaīkas susiīgo.*

2. → mirkti 2: *Tās mirkīmas lietujē mān pākenkē.*

miīkymas dkt. ppr. vns. (1)

1. → mirkyti 1: *Skalbiniū miīkymas priēš skalbīmā. Skalbiniū miīkymo iī bālinimio priemonēs. Miīkymo vōnios. Šiltāsis [šaltāsis] miīkymas (tekst.). Sēklu miīkymas. Dāžnas rañkų miīkymas vandenijē saūsina, žalōja ódā iī nagūs.*

2. → mirkyti 2: *Jei nōrīte pasimēgauti fondiū, miīkymui tīks nē tīk traškiōs dūonos, bēt iī kriāušiū, cukīniū aī apkeptōs krūtinēlēs gabaliukai.*

mirkinīys dkt. (3^b)

mirkomas ar mirkytas daiktas: *Mirkinīys peī nāktī šárme iīsbālo. Iīstrāukus miīkinīj iī pēlkēs dūburio paaīškējo, kād tai yrā medīnis luōtas, vertīngas akmeñs ámžiaus archeolōgijos objēktas. Mirkinīj, īvairiū archeolōginii radiniū – rāstū, kařstū, skīdyū, vilnōniū, odīniū, brōnzos, akmeñs dirbiniū – rañdama pēlkēse iī vandeñs telkiniuosē.*

mirkyti, miīko, miīkē vksm.

1. (kā, kame) laikyti īmerkus, kad atsirastū kokiū savybiū ar pakistū buvusios: *Dēmētā viētā kēletā valandū mirkiaū actē. Sūdytos ūuvys miīkomos šaltamē vandenijē. Sēdžiu aīt apvaliū tiltō rāstū iī mirkiaū vandenijē suskiīdusias kójas. Nōrint sumāzinti jaunū kiaūlpieniū lāpū kartūmā, gālima juōs vālandā mirkyti sūriamē vandenijē.* | neig. (ko, kame): *Nemirkýta siīkē. Mamā niekadā nemirkýdavo vištu kepenēliū. Ō džiovīntū grīybū nemirkai priēš virīmā? Sušālē nemirkýkite pēdū labāi karštamē vandenijē.*

2. (kā, ī kā, kame) merkti, kišti ī kokj skystj, padažā ir pan.; sin. dažty: *Vaīkas miīko sausainiūs pīene [ī pīenā]. Tiesiōg mirkai sūšio gabaliukūs sōjos padažē priēš dédamasi ī būrnā. Óbuolio skiltelēs miīkome ī kiaušinio plākinī, ō paskuiū apvoliōjame cūkraus iī cinamōno miīšiniu.*

mirksējimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → mirksēti 1: *Mirksējimas pādeda āšarū plēvēlei tolygiaū pasiskirstyti akiū pavīršiuje. Mirksējimo pratīmai gāli padēti sumāzinti akiū ītampā iī issausējimā.*

2. → mirksēti 2: *Pastebējau výro mirksējimā, bēt nēkreipiau dēmesio.*

3. → mirksēti 3: *Avārinis žibiñtū mirksējimas. Žvaigždžiū mirksējimas.*

mirksēti, mīrksi, mirksējō vksm.

1. (kuo) dažnai merkti akis; sin. mirkčioti: *Iīgqastīngai mīrksi akimīs. Lēlē mīrksi ilgomīs blakstīenomis. Sutrikusi mamā mirksējō akimīs, stēngēsi nukreipti pōkalbj kitā linkmē. Mīrksiū līg kātinās iī niēko nesakaū.*

2. (kam) duoti akimis ženklā: *Jīs mān mīrksi, tūrime eīti.*

3. (kame, kuo, iki ko, ant ko) tarpais blykčioti, žybčioti: *Lempēlē mīrksi. Pósūkio signālas mirksējō.*

Židinyjė dár mirkséjo žarijos. Kampė budrià akimì mirkséjo stebéjimo kâmera. Añt pareigûnų automobilio stógo mirkséjo melyni policijos švyturéliai. Mîrksi dvi šviësos: žalià iñ raudóna. Iki aušròs mirkséjo žiburýs. Žvaigždutës mîrksi iñ mîrksi.

mirksiùkas dkt. šnek. (2)

1. koks nors mirksintis, žybsintis įtaisas, dažniausiai tvirtinamas prie dviračio: *Lateksinis kamuoliukas sù mirksiukù. Nusipirkau kelis mirksiukùs, reikës pritvirtinti prië dviračio. Prië dviračio tvirtinamas kompaktiškas mirksiùkas suteikë papildomo saugumo kelyjè.*
2. akies mirktelejimą rodantis jausmaženklis: *Mirksiùkas nè tas pâts kàs šypsenelé. Vaikaï siuntinéja vieni kitiems mirksiukùs.*

mîrksnis dkt. (1)

1. akių sumerkimas; sin. mirktelejimas: *Akių mîrksnis – tai truñpas, reflëkso kontroliúojamas akių vokû nuleidîmas iñ pakelîmas, kuris pasiréiškia spontâniškai, valingai arbà kaip âtsakas iñ žalingą stimulq. Vienas akiës mîrksnis truñka vienúolika šimtijų sekündés. Pàstebima, kàd spontâninių mîrksnių parâmetrai, kaip dâžnis iñ trukmë, stipriaî priklauso nuo žmogaüs psichològinës bûsenos iñ sveikatos bûklës.*
 2. labai trumpas laiko tarpas; sin. akimirka: *Ö, kàd beñt mîrksnij tavè pamatyčiau. Jis nèdelsé nè mîrksnio, nesidaîré geresnës, patogesnës viëtos. Žebérklas akimirkai diñgo pô vândeniui, bêt pô mîrksnio vël pasiródë. Sôdy žydéjimas pavâsarj – truñpas mîrksnis. Pîrmos dvi vâlandos praëjo kaip mîrksnis.*
- ♦ (vienu) akiës mîrksniu bematant, greitai: *Vienu akiës mîrksniu prabégo mëtai. Jî akiës mîrksniu pastebédavo viða, kàs juokinga. Akiës mîrksniu praskrîjo grûodis iñ štaî jaû Kalëdos.*

mirksójimas¹ dkt. ppr. vns. (1)

1. → mîrksoti¹ 1: Nuô ilgo mirksójimo skalbiniai išblùko.
2. → mîrksoti¹ 2: Bûlvémis keñkia mirksójimas vandenyzè.

mirksójimas² dkt. ppr. vns. (1)

- mîrksoti²: *Mirksójimas, mieguistùmas diñgsta išsimáudžius dušë.*

mirksótì¹, miřkso, mirksójo vksm.

1. (kame) ilgai mîrkti, bûti įmerktam; sin. žliûgsoti: *Skalbiniai miřkso kubilë. Kûdroje sviedinýs mirksójo viðq vâsarq.*
2. (kame) bûti apsemtam: *Laukaî [javai, bûlvës] miřkso vandenyzè.*

mirksótì², miřkso, mirksójo vksm.

- bûti prisimerkusiam, apsnûdusiam: *Mirksaû, dár neprabudaû. Mirksók nemirksók, ö iñ dárba reîkia eiti.*

mîrkt išt.

1. vartoјamas sumirkséjimo įspûdžiui pavaizduoti: *Mîrkt akimîs. Jis tik mîrkt mîrkt suapvaléjusiomis akimîs.*
2. vartoјamas mirktelejimo, akies pamerkimo įspûdžiui pavaizduoti: *Jis mán tik mîrkt – nesirûpink, girdi. Jî mán akiës krašteliu tik mîrkt, iñ àš viðkq suprataû.*

mîrkteléjimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → mîrkteléti 1: *Jî niêkam nežiûrédavo iñ akis ilgiaû nei mîrkteléjimas.*
2. → mîrkteléti 2: *Šelmiškas mîrkteléjimas (akimî). Kokètiškas mîrkteléjimas (akimîs). Dâvë žénklą akiës mîrkteléjimu.*

mîrkteléti, mîrkteli (mîrkteléja), mîrkteléjo vksm.

1. (kuo) kiek sumirkseti: *Mîrktelékite kairè akimî, paskui dësine. Jis melúoja nè nemîrktelédamas.*

2. (kam, ką, kuo) duoti ženklą sumirksint; sin. pamerkti: *Gudriai* [reikšmingai, supratęngai] mirkteleči. Mirkteleč (ākį), jėigu käs. Jǐ mirktelečo mán, kād laikas išeiti. Súokalbiškai mirkteleču jám kairė akim.

miřkti, miřksta, miřko vksm.

1. (kame, prie ko) būti panardintam į skystį: *Statinė jaū trečią dieną upelyje miřksta. Ūpeje miřko žvejų tiňklas. Priē úosto miřksta keliolika žvejų laivų. Voniojė miřksta skalbiniai.* | (kame) tūnoti (vandenye ar kokiam kitame skystyje): Šaūk vaikus namō, jaū pūsvalandž ezerė miřksta. Mergaitės nuō rýto iki vākaro miřksta vandenye, žaïdžia. Hipopotāmai mažnė kiáuras dienás vandenye miřksta. Ąšarose miřksta (nuolat verkia). Prakaitė mirkstù. | prk.: Jǐ kasdiēn miřksta feišbuке. Kodėl tū nesirūpini sàvo gyvénimo kokýbe iř toliau mirkst̄ tojė emđcinéje pélkéje?

2. (kame) darytis šlapiam; sin. šlapsti: *Kasiau bùlves, visq dienq lietujè mirkaū. Žvìlga juodī skëciai, kēlinių galai miřksta balañdžio lietujè.*

3. (kame) gausiai ar dažnai kā vartoti: *Jis kasdiēn degtinéje [vynè, vāistuose] miřksta. Jō abù vaikañ miřksta narkòtikuose.*

Miroslavas dkt. vns. (2), **Miròslavas** (1)

miestelis Alytaus rajono savivaldybėje: XVIII ámžiuje Miroslavo pavadinimas gyvénvietei sùteiktas pagal jōs saviniñko pāvardę. XIX ámžiaus viduryje Miroslavè veiké apylinkëse garsì smuklę. Vieni vadina Miroslavu, kiti Miròslavu. Toli girdéti Miroslavo bañnyčios varpañ.

mirštamùmas dkt. ppr. vns. (2)

mirties atveju skaičiaus santykis su ta liga sergančiųj skaičiumi: *Mirštamùmo rodikliai [statistikा]. Sergamùmas iř mirštamùmas nuō melanòmos didéja. Lietuovoje sergamùmas iř mirštamùmas nuō širdiès iř kraujägyslių ligų išliéka didelis. Lietuvà pagal mirštamùmq nuō AIDS pirmáuja Euròpoje.*

mírta dkt. (1)

šiltujų kraštų visžalis krūmas ar nedidelis medis blizgančiais lapeliais ir kvapais baltais žiedeliais (*Myrtus*): *Tikrójí mírta (Myrtus communis). Mírtas geriáusia auginti pusiáu paúksmëje. Kàd drabùžiai kvepéty, į spintas ař skryniàs dédavo mírtų šakelių. Senovës Graikijoje nútakos puôšdavosi mírtu vainikais. Iš mírtų žievës, lápų iř žiedų gáunamas eterinis aliéjus naudójamas parfumèrijoje.*

miřti, miřsta, miře vksm.

1. (kame, nuo ko, iš ko, be ko, prie ko, kuo, děl ko, už ką) netekti gyvybés (apie žmones ir bites): *Mírți nuō ligōs [nuō žaizdū, nuō nuodingų grýbų, iš bádo]. Mírți děl tévynés [už tévynę]. Mírți bě išpažintiēs. Mírusio žmogaùs audinių iř organų donorystés páslaugos. Iš bádo lágeryje míré daûg vaikų. Sužeistàsis míré priē mano akių. Brólis míré děl gýdytojų aplaidùmo nuō plaûcių véžio [plaûcių véžiu]. Sužeistàsis iš kařto míré děl galvōs tráumos, nèt nespéjus atvýkti greitostis pagálbos automobilii. Daugybë sunkiáusiu ligóniu láukia eilésè iř daugumà jū, nesuláukę dònoro, miřsta. Jǐ míré natûralià mirtimi [gimydýdam]. Míré žmónës, it lápai krito. Bités miřsta, jéi maisto neturi. Gyvùnai (išskýrus bitës) nè miřsta, o kriňta, dvësia, gaišta, stiñpa. Miřsi, o darbū nebaigsi (flk.). Miřsiu – neužmiřšiu (flk.).*

2. būti prie mirties; sin. merdëti: *Jǐ jaū miřstanti išvežé iř ligóninę. Tókią sriùbą iř miřdamas galí valgyti (labai gardi).*

3. (kuo) netekti sąmonës; sin. alpti: *Jis nûomariu miřsta. Kàd tìk kàs – jǐ tuôj iř miřsta.*

4. nustoti buvus; sin. pranykti: *Mírsta senàsis pasáulis [tradicijos, papročiai]. Kalbos visadà miřdavo iř tebemírsta šiañdien. Kalbà miřsta, kaž išnýksta ją vartojant tautà, be tō, kalbàs išstumia kitos kalbos arbà iš jū išáuga naûjos kalbos. Viltis miřsta paskutiné. Aistrà miřsta iř vél sugržta.*

5. (ko, děl ko, kuo, iš ko) būti apimtam didelio noro, kokio jausmo, kokios bûsenos; sin. netverti: *Vaïkas miřsta saldîmo. Sužinôs – miřs iš piktumo [piktumù]. Mírstu iš smalsùmo [nekantrùmo], kokië mano rezultâtai? Jis miřsta děl tōs merginos. Děl skatiko miřsta (labai šykštus). ♦ iš bádo [badù]*

miřti labai noréti valgyti: *Samdiniai mano tévo namuosè turi sóčiai dûonos, o áš čià badù miřstu.*

Parejës iš treniruôtës vaïkas miřsta iš bádo. Pô várginančio žygio visi badù miřme. Dúokit greičiau ko nórës užkásti, miřstu iš bádo! iš juôko [juokaïs] miřti labai juoktis; sin. kvatotis: Visi miře iš juôko

*[juokačiš], kaiž pamātē jā výru apsireñgusią. Kaiž jis pāsakodavo, mēs juokačiš ūč juōko] miřdavome. Skaitydama jō komentarūs iš juōko miriaū. **mirtiēs krovinys** žr. kroviny. **mirusios sielos** žr. siela. nei gývas nei mîrės labai išsigandęs: Einù į egzāminą nei gyvà nei mîrusi. Daugiau nei savaitę svetimojè šalyjè bûvome nei gyvì nei mîrę. Tàs keliàs sekündes, kôl žaibāvo, buvaū nei gývas nei mîrės. **nuo kuklumo nemirės** žr. kuklumas.*

mirtiēs kilpa

pilotažo figūra – lëktuvu skridimas uždara kreive vertikalioje plokštumoje: *Mirtiēs kilpos atlikimo aukščis iř greit̄is yrà ribójamas. Aviācijos šveñtēje lëktuvai atliko [raizgē] mirtiēs kilpas. Stebējome akrobatičio lëktuvu skryd̄i sù netikētais virāžais iř mirtiēs kilpomis.*

mirtiēs tâškas

1. sustingimo, neveiklumo būsena: *Nesugebėjo šiō projekto [bylōs] pajūdinti iš mirtiēs tâško. Stadiono statybos nêjuda iš mirtiēs tâško.*
2. mechanizmo grandžių padėtis, iš kurios išjudinti reikia papildomos išorinės jégos: *Mirtiēs tâško indikatorius. Atliekant variklio komprèsijos núostolių patikrinimą, bútina kiekvieno tikrinamo cilindro stumôklį nustatyti į viršutinj mirtiēs tâškq. Pàsukant smâgrat̄ į priekj iř atgał nustatomas viršutinis mirtiēs tâškas.*

mirtinaĩ prv.

1. → mirtinas 1: *Mirtinaĩ sužalóti. Mirtinaĩ pavojingas triukas. Mirtinaĩ pavojingos dùjos. Kirtéjä mirtinaĩ užspáudé nuviñtęs mëdis.*
2. labai, nepaprastai: *Mirtinaĩ šálta. Mirtinaĩ nusibódo maitintis kulinárijos pùsfabrikačiai. Bùvome mirtinaĩ išsigañde.*
3. bùtinai, neišvengiamai: *Mirtinaĩ reikia pinigų. Mán mirtinaĩ reikia teñ nueiti. Turiù mirtinaĩ suspéti į tráukinj. Mirtinaĩ atvažiúok.*

miřtinas, mirtinà bdv. (3^b)

1. kuris gresia mirtimi, sukelia mirtj: *Miřtinas pavojus [virusas]. Mirtini vabzdžių igélimai. Mirtini spástai. Mirtinu nelaimingų atsitikimų skaičius. Išgéré miřtiną dòz̄e vástu. Paléido miřtiną šúvj. Jō suduoti smûgai nebùvo mirtin. Laboratòriose výkdyti mirtini eksperimentai sù kaliniai. Jis niékam nesisáké sergás miřtina ligà. Èsate káltinamas miřtinu pésčiosios sužalójimu.*
2. labai didelis: *Miřtinas pavojus. Mirtinà neapýkanta. Mirtinà nûodémé. Jiě mirtini priešai. Apliňk – mirtinà (visiška) tylà.*
3. labai svarbus; sin. bùtinai, neatidéliotinas: *Mirtinà priežastis. Kóks jaū čià miřtinas reikulas, kàd skañbini paryčiai?*

mirtingas, mirtinga bdv. (1)

turintis mirti; sin. marus: *Mirtingas kúnas. Visi žmónës yrà mirtingi. Mirtinga, laikinà kiekvienà gyvà bùtybë. Apiē sàvo áteitj težinome viena – èsame mirtingi.*

mirtingasis, mirtingoji dkt. (1)

eilinis žmogus (lyginant su žymiais, įtakingais, galingais žmonëmis): *Piřk bilieta į teātrą kaip kiekviénas mirtingasis. Kàd àš, pàprastas mirtingasis, čià išmanau! Tařkime, kàd mës žinome daugiau nei kitì mirtingieji. Jis mégo maloniùs dalykùs kaip daugumà mirtinguj.*

mirtingùmas dkt. ppr. vns. (2)

mirčių per tam tikrą laikotarpį ir vidutinio gyventojų skaičiaus santykis: *Poteñcinis [realùsis] mirtingùmas. Mirtingumo statistika. Gyventojų [výry, mótery, kûdikių] mirtingumo rodikliai. Kaiž gimstamumas viñšija mirtingumą, populiäcija áuga. Óro taršà sietinà sù padidéjusiui mirtingumù nuo létinių kvépavimo sistemos ligų.*

mīrtininkas, mīrtininkē dkt. (1)

pasmerktas mirti žmogus: *Mīrtininkų kāmera [kalējimas]. Susisprogdīno mīrtininkē, nukáuto islamisto kovótojo našlē.*

mīrtinójī, mīrtinōsios, mīrtinjq̄ dkt. (kilnoj. kirč.)

laikas mirti; sin. mirtis: *Mīrtinójī griēbs kiekviēnāq. Īstiktas infárkto (žmogūs) esī artī mīrtinōsios.*

mīrtis, mīrtiēs dkt. mot. (4)

1. gyvenimo nutrūkimasis; sin. mirimas: *Natūrali [staigī, neskausmīngā] mīrtis. Klinikinė [biolöginē] mīrtis (med.). Smuřtinē mīrtis. Medicīninis mīrtiēs liūdijimas. Mīrtiēs fāktas [báimē]. Sāvo mīrtimi mīrti. Nuoširdžiai užjaūčiame dēl tévo mīrtiēs. Mīrtis – neišvengiamā, ū likīmas pō jōs neāīškus. Kiekviēnā tautā tūri sāvitā mīrtiēs supratīmā, daug kās priklaūso nuo pačiū žmoniū, religijos, papročiū. Mīrtiēs bausmē výkdoma āttimant nuteistājam gyvybę. Pō móttinos mīrtiēs pérskēliau pās tévā ī kāimā. | mīties simbolis giltonē: Aplīnkui vāikščioja mīrtis. Iñ mūsų kāime jaū īsisūko mīrtis. Mīrtis pasibēdē ī jō duris. Nuō mīrtiēs pō púodu nepasivōši (flk.). Māto, kād mīrtis stóvi galē galvōs (flk.). Mīrtis ateīna nešaukiamā (flk.). Mīrtis galānda pliēno dalgę (poez.).*

2. žūtis, žlugimas, išnykimas: *Tautōs [kalbōs, valstybēs] mīrtis.*

♦ **baltóji mīrtis** sakoma apie Baltos spalvos kenksmingą (ppr. gausiai vartojant), sveikatai pavojingą produktą (narkotikus, cukrų, druską ir pan.): *Šis narkotikas vadīnamas baltāja mīrtimi. Baltóji mīrtis sēlino, bēt pasitrāukē – iš narkotiku liūno išsivadāvē sutuoktinai vēl džiaugiasi gyvēniūmu. iš mīrtiēs nagū ištrāukti* žr. ištraukti. **mīrčiai ī akis žiūréti** žr. žiūréti. **mīrtiēs patale guléti** žr. guléti. **mīrtimi vaduotis** žr. vaduotis.

mīrusi kalbā kalbot.

MIRUSIOJI KALBA: *Mīrusių kalbū rāšto pamīnklai. Prūsų kalbā tāpo mīrusia kalbā, kai išnýko prūsų tautā.*

mīrusioji kalbā kalbot.

kalba, kuri kaip gimtoji niekieno nebevartojama ir gali būti išlikusi tik raštuose arba kaip išmoktinė vartojama tam tikrais bendravimo atvejais (pvz., lotynų kalba): *Mīrusiosios kalbos: jomis niēkas nebèkalba. Iš mīrusiųjų báltų kalbū tīk prūsai paliko šiek tiek rašytinių pamīnklų. Nemažai mīrusiųjų báltų kalbū pédsakų išliko mūsų vandénvardžiuose, vietóvardžiuose. Sù mīrusiaja kalbā žūsta iñ jà kalbējusių žmoniū kultūrinis palikimas.* • ant. gyvoji kalba.

mīrusysis, mīrusioji dkt. (past. kirč.)

asmuo, kurio mirtis patvirtinama mīties liudijimu: *Mīrusiųjų minējimo dienā. Mišios už mīrusiuosius. Mīrusiojo atminimas. Mīrusiojo artimieji. Pagarbaiā mīrusysis vadīnamas velioniu. Pagarbā mīrusiajam [mīrusiajai] reiškiamā maldā iñ kāpo sutvařkymu. Apiē mīrusiųjų [mīrusiųjq̄] niēkas nèkalba blogai.* • ant. gyvasis. • plg. velionis.

mīsà dkt. vns. (4)

nuoplylos nuo salyklo alui gaminti: *Dārantysis āly mīsōs būtinaī paragāuja – tīkrina, ař jaū susālo. Saldžia gārdžia mīsà, būdavo, iñ kaimyńq pavaišīna. Mīsai pradējus rūgti, jī sukrečiamā ī talpÿklą sù filtru iñ ištēkinama.*

mīsija dkt. (1)

1. polit. PASIUNTINYBĖ 2: *Lietuvōs Respùblikos mīsija priē NATO.* | jos pastatas: *Parodā výko Lietuvōs mīsijoje priē Euròpos Sājungos.*

2. polit. pareigūno ar delegacijos siuntimas ī užsienio valstybę ar tarptautinę konferenciją vykdyti valstybės vadovo ar vyriausybės specialaus pavedimo: *Prekýbos [karinē] mīsija. Siūsti kariūs ī tarptautinę [taikōs palaikymo] mīsiju. Žūti mīsijoje. ī speciāliąjā mīsiju dažniáusiai siuñčiamā sprēsti konkretiū kláusimų.*

3. atsakingas uždavinys, paskirtis; sin. pašaukimasis: *Istòrinē mīsija. Mēno [mēnininko, poèto, kùnigo,*

mókytojo] mīsija. Atlīkti [výkdyti] sāvo mīsiju žēmēje.

4. religinė organizacija ar jos veikla užsienio šalyje, kuria siekiama iegyti naujų išpažinējų:

Pirmosios krikščionių mīsijos Lietuvą pasiekė iš katalikiškų Skandināvijos ir Vidurio Eurōpos kraštū. Sāvo veiklą mīsijos pristatė specialiai īrengtuosē steñduose. Jézuitų mīsijos atsiradimas Krāžiuose buvo labai svarbūs įvykis. | vieta, kur įsikūrusi ta organizacija: Apie mīsijos užpuolīmą buvo pranešta per viētinę rādijo stōtį.

misionieriāus pozā

populiari sekso poza, kai moteris guli ant nugaros, o vyras – viršuje: *Kaip pajvařinti misionieriāus pozā?* Mīlintis misionieriāus pozā móteris gāli suleñkti kójas – tuomet pójūčiai būs įvairesni.

misionieriškas, misionieriška bdv. (1)

būdingas misionieriams, susijęs su misioneriais: *Misionieriška savimonė. Misionieriškas labdarōs fondaš. Misionieriški tikslai* [žygiai].

misionierišius, misionierišė dkt. (2)

asmuo, pasiūstas skleisti tikėjimo (ppr. krikščionybės) kitų religinių įsitikinimų žmonėms: *Gýdytojas [filantròpas] misionierišius. Prūsai išvýdavę šventūsius misionieriūs. Dvidešimt mētų jí praléido Āfrikoje kaip misionierišė.* | prk.: *Jaunieji istòrinės tiesős iš atminimo misionierišai výko į tremtinių vietas Sibire sutvarkyti kapāviečių.*

Misisipė dkt. (2)

1. upé Jungtinėse Amerikos Valstijose, įtekanti į Meksikos įlanką: *Misisipės pótvyniai sùkelia didžiulę katastrofąs pakrancių miestams iš visai gyvūnijai. Misisipė výkdoma úpinė iš júriné laivýba.*
2. valstija Jungtinėse Amerikos Valstijų pietuose: *Palei vakarinę Misisipės sieną tēka to paties pavadinimo úpe. Misisipės pietuosè daugiáusia náatos iš gamtinių dùjų telkinių. Misisipėje daug parkų.*

mīslė dkt. (4)

1. alegorinis posakis, kurio prasmę reikia išpėti: *Mīslų minimas [užminimas]. Užminé [uždavé] suñkiq [nežinoma] mīslę. Mīslės reikia įmìnti [išspéti], o nè klausinéti atsákymo. Mīslėjè apiē lóvą sākoma: turi kójas, bét neváikšcioja.*
2. kas nesuprantama ar nežinoma, ką reikia ištirti, išaiškinti: *Gamtōs [visātos, istorijs] mīslės. Asmenybé – mīslų mīslė (visiškai nepazini). Šiojè istoriyoje daug mīslų. Mīslę sténgiamés įmìnti išspáinioti, išsifruoti]. Nekalbék mīslēmis.*

Myslibužas dkt. vns. (1)

miestas Lenkijos šiaurės vakaruose: *Sù Myslibužu yrà susijęs lietuviams skaudus įvykis: netoli miesto, miškelyje, nukrito iš sudùzo Stēpono Dāriaus iš Stāsio Giréno pilotúojamas léktuvas „Lituānica“. Myslibuže Lietuvōs dìdvyrlių žutiës vietoje pastatytas paminklas tükstantis devyni šimtais trisdešimt trečių mētų tragiškosios líeos septyniöliktosios įvykiui atmiñti.* • plg. Soldinas.

mīslīngai prv.

→ mīslīngas: *Mīslīngai išstartas žödis. Dailininkas mīslīngai nusišypsójo į ūsq. Klausiamàsis atsáké mīslīngai: „Nei patvìrtinu, nei paneigiu“.* Iš muzejaus mīslīngai diñgo pavéikslas.

mīslīngas, mīslīnga bdv. (1)

paslaptinges, neišaiškinamas: *Mīslīngas arbà dvipräsmiškas atsákymas. Mīslīnga mēnininko prigimtis. Keistì, mīslīngi dalýkai žadina beribi smalsùmą.* Iš sáugomos teritòrijos mīslīngomis aplinkybémis nākti diñgo visureigiai.

mīslīngumas dkt. ppr. vns. (2)

→ mīslīngas: *Būtiës [gyvýbës] mīslīngumas. Neišaiškinamas madòninos šýpsenos mīslīngumas. Ùžburiantis katës žvilgsnis žiba paslaptimi, mīslīngumù.*

Mýsovka dkt. vns. (1)

miestelis Kaliningrado srityje: *Mýsovkoje sënojo lietùvininkų káimo pastatų nelikę nė vieno.* • plg. Karklë.

mistèrija dkt. (1)

1. dgs. ist. paslaptingos religinės senovės graikų ir roménų ceremonijos, apeigos, kuriose dalyvauti buvo leidžiamas tik išventintiesiems: *Mistèrijų rituälai [āpeigos, aukójimai]. Mistèrijų metu bûdavo gárbinami dievaî, tûkintis jû paramôs iñ atlaidûmo žëmiškajame gyvënime. Mistèrijomis sîkta iñ pomirtinio gyvënimo pâžado.*

2. ist. religinė viduramžių drama, ppr. vaidinama lauke: *Mistèrijų personâžai [tékstai, vaidinimai]. Peñ šventës tuñgaus aikštës bûdavo vaidinamos mistèrijos. Mistèrijose vaidindavo paprasti mestiëciai, cèchų amatiniñkai, nè profesionâlai. Mistèrijos bûvo jüngiamos į ciklûs iñ têsdavosi keliâs savâites ar méniesius.*

3. XX a. pr. simbolinė, alegorinė istorinės tematikos drama: *Mistèrijoje spréndziamos didžios žmogaûs ar tautôs likimo problémhos.*

4. paslaptingas dalykas; sin. paslapritis: *Šventà bûtiës [gyvybës pratësimo] mistèrija. Žmogaûs gimimas – tařsi gamtôs mistèrija. Pomirtiné bûsena yrà mistèrija. Gilintis į šokio mistèrijâ ištiës veřta.*

mîsti, miñta, mîto vksm.

1. (kuo) stiprintis maistu, gauti reikalingu maisto medžiagų; sin. maitintis: *Nègi riešutais iñ minti visq dienq? Strâzdas miñta vabzdžiaiñ iñ kirminaî. Burnôs ertmës baktérijos miñta maisto likùčiai.*

2. (iš ko) turéti kokį maitinimosi šaltini: *Jiê miñta iš sántaupu [iš medžiöklés]. Iš gražumo nemisi (flk.).*

3. augant brësti; sin. metéti: *Ji jaû mîtusi – trëciâ dëšimti vâro. | kurj laikâ augti, brësti: Jaû dvi žiemâs mîtës kumelës.*

misticizmas dkt. vns. (2)

pažiûra, kad gamtos ir visuomenės reiškinii pagrindą sudaro paslaptingas, jutimais nesuvokiamas ir protu nepaaiškinamas antgamtinis pradas: *Vidùramžių misticizmas. Pólinkis į religinj misticizmą. Naujâsis misticizmas pâgrîstas mëile aukščiáusiajai bûtybei. Misticizmù rëmiasi ezotériniai mókymai.* | tokią pasaulėžiûrą pripažîstančios religinės filosofijos kryptys: *Krikšcionybës fislamo, Rytû, Tibëto] misticizmas.*

mîstika dkt. ppr. vns. (1)

1. tikéjimas, kad antgamtinj pasaulij žmogus galis suvokti, patirti tiesiogiai – intuicija, ekstaze: *Mîstikos fenomènas. Krikšcioniškoji [judaizmo, Rytû] mîstika. Jis doméjosi mîstika.*

2. tai, kas paslaptinga, neišaiškinama: *Šiô dokumento kûrimq gaûbia mîstika. Vâkar knygâ bûvo, šiañdien nebérâ – mîstika kažkokiâ. Daillinkas pripažîsta metòdiškq, tikslingq dárba, kuř nesq jokiôs mîstikos.* | prk.: *Baròko mîstika. Rûpintojeliu mîstika.*

mîstikas, mîstiké dkt. (1)

misticizmo sekëjas: *Filosôfas [teològas, poëtas] mîstikas. Didelé [pripažintâ] Tibëto mîstiké.*

Ezotériniai mîstikų tékstai. Mîstikams bûvo bûdinga manýti, kâd tikrâsis Diëvo pažinimas negâli bûti racionalûs, o tîk intuityvûs.

mîstinis, mîstiné bdv. (1)

1. susijës su mistika (1 r.), misticizmu: *Mîstiné jaûsena [patirtis]. Mîstinës doktrînos religijose iñ tikéjimuose. Dù pažinimo keliaî – racionalûs iñ mîstinis.*

2. nesuprantamas, nepaaiškinamas, paslaptingas: *Mîstinis trîleris [românas]. Mîstinis pójütis. Mîstiné bûtybë nevâ iškylanti iš ežero gelmiû. Violëtiné spalvâ asocijûojsi su mîstiniu paslaptingumù.*

mîstiškai prv.

1. → mistiškas 1: *Biblioje daûg kas áiškinama mîstiškai. Kûriančiosios gamtôs jégos mîstiškai*

vadīnamos dievaīš.

2. → mistiškas 2: *Ūrvas sù īspūdingais geologiniaiš dariniaiš – mistiškai atródanti vietā. Šiōs dienōs īvykiai klóstēsi mistiškai, tarýtum juōs rikiāvo nemātoma rankā. Ikimokýkliniai vaikai māsto mistiškai – jiē tiki stebuklais.* | aukšt.: *Ekskūrsijq specialiai organizuojame vakarē, kād būtu mistiškiaū iř išlūktu stiprēsnis īspūdis. Užsimérkus vîskas atrôdē dár mistiškiaū.* | aukšč.: *Mistiškiáusiai skañba penktos ekspozicijos pavadinimas. Taī benē mistiškiáusiai atródantis apžvalgōs bôkštas – vienems jis primena ménulj, kitiem – kanòj q ar skēstančią vâlti.*

mistiškas, mistiška bdv. (1)

1. MISTINIS 1: *Mistiškas rituālas. Mistiškos pâreigos. Mistiška poèzija.*

2. MISTINIS 2: *Racionaliai nepadâiskinamas mistiškas sutapîmas. Kitieims kûryba – mistiškas iř nenuspêjamas procèsas. Kupoliáujant surinkti augalai turî mistiškų gydomujų gâliu.*

mistrâlis dkt. (2)

stiprus, gûsingas, šaltas ir sausas šiaurės vêjas, pučiantis Prancûzijos pietryčiuose: *Stipriáusias mistrâlis bûna rûdenj, žiêmq iř pavâsarj – tuomêt jis pûcia këletq dienû sù nedidelémis pértraukomis. Mistrâlis pûcia iš vakarû į rytus. Mistrâlis pavojingas sodininkystes iř darzininkystes úkiams. Galîngi mistrâlio šúorai iš šiaudeliüs lañksto šimtamečiùs kiparisùs.*

Misûris dkt. (2)

1. upé Jungtinése Amerikos Valstijose, dešinysis ilgiausias Misisipës intakas: *Misûryje susidâro žymiai daugiau sleñksčių iř krioklių negù Misisipëje, o jõ vanduo yrâ purvinaî rudôs spalvôs. Misisipë susiliejusi sù Misûriu yrâ ilgiáusia JAV upé. Vâsarą Misûris nuseñka.*

2. valstija Jungtinii Amerikos Valstijų viduryje: *Misûrio valstija yrâ nuôlat grêšiančių tornâdu zônoje. Misûris – vienas svarbiáusiu JAV žemës úkio regionu. Misûrio rytuosè kasamâ švino iř cînko rûdâ, šiauréje iř vakaruosè – akmeñs añglys.*

mišimas dkt. ppr. vns. (2)

1. → mišti 1: *Daiktâvardžių [bûdvardžių] kamienų mišimas (kalbot.). Minkštûjų pribalsiu t, d ir k, g mišimas (kalbot.). Natûralùs gyventojoj [tautû] mišimas migrûojant. Intensyviáusias tarmîniu ypatybîu mišimas výksta tarmiû pakraščiuosè. Niêkas nebesistebi râsiu mišimù.*

2. → mišti 3: *Gérê, kôl mišimas užéjo.*

mišinýs dkt. (3^b)

1. kas nors sumaišyta: *Vaistâžolių [séklų] mišinýs. Sprogstamâsis [degûsis] mišinýs. Betono mišinýs. Angliës iř grafito mišinýs. Adžikà – arméniškas prieskonių mišinýs. Keliaī bařstomi smêlio iř drûskos mišiniu. Óras – paprasciáusias deguoniës iř azdoto mišinýs.* | skirtingų dalykų samplaika: *Šiemet madîngas stilius – keliû dešîmtmečių stilių mišinýs. Jis kalbêjo rûsû iř lénkų kalbû mišiniu.*

2. du ir daugiau kartu auginami augalai: *Dobilû iř motiejûkų [kviečių iř rugiû] mišinýs. Mišiniaī auginami pâsarui, grûdâms, gânymui, vejóms želdinti. Mókslininkai rekomendûoja auginti vienamëcių pašarinių žolių mišinius. Gývulius šeria žaliúoju mišiniu.*

3. pašaras iš sumaišyto šieno su šiaudais; sin. kratinys: *Gyvuliaī nóriai éda dobilû iř šiaudû mišinij.*

mišiôlas dkt. (2)

svarbiausioji katalikų liturginë knyga, kunigų naudojama per pamaldas: *Ròmos mišiôlas. Pagrindînis [gedulînis] mišiôlas. Kùnigas sù mišiolù rañkose. Dabař mišiôlai leidžiamî gimtâja kalbâ. Mišiolùs sudâro šventûjų mišiû tekstai kiekvienai dienai iř šventûjų mišiû laikymo taisýkles.*

mišios dkt. dgs. (4)

1. svarbiausia kulto apeiga kai kuriose krikščionių Bažnyčiose, ppr. katalikų ir stačiatikių: *Klausýti šventûjų mišiû. Dalyvâuti sekmâdienio mišiosè. Laikyti [užsakýti] mišiâs. Skaitýtinés [sakýtinés, giedótinés] mišios. Gedulînés [gêdulo] mišios (aukojamos už mirusiuosius). Mišiâs aukójo generâlinis*

vikāras. ļškilmēs prasidējo šventōsiomis mišiomis kātedroje. Bažnīcīoje kūnigas, atstovāudamas Kristui, dāro tai, kā pāts Kristus dārē peř Paskutīnē vakariēnē, iř tai darýti pāvedē apāštalams iř jū ipēdiniams, todēl Mišiās gāli celebrūoti tīk kūnigas arbā výskupas.

2. privalomas struktūros bažnytinis muzikos kūrinys, skirtas atliki per šventāsias mišias: *Ankstyvaīsiais ámžiaiš vienas mišiū giesmes giedódavo vienuoliū ar dvāsininkų chòras, kitās – kañtoriai. Bethòveno mišios tāpo pirmōsiomis konceřtinémis mišiomis. Daugiāusia mišiū būvo skīrta chòrui iř vargōnams. Lietūviū kompozitoriai pirmāsias originaliās mišiās sukūrē XIX ámžiuje.*

mišiū patarnáutojas

Kataliku Bažnīcīoje – asmuo, patarnaujantis dvasininkui per mišias ir kitas pamaldas; **sin.** ministrantas: *Mišiū patarnáutojas nuolat būna artī altōriaus iř yrā ar̄timas kūnigo pagálbininkas. Ī susirinkimā iš ȇvairiū Telšiū vyskupiōs parāpijū susiriñko apiē šimtas ȇvairaūs ámžiaus mišiū patarnáutoju.*

miškakirtys, miškakirtē dkt. (3^b, 3^{4b})

miško kirtējas; **sin.** medkirtys: *Miškakirčio trobēlē. Miškakirčiū brigadā [varžytuvēs]. Miškakirtē instruktūoja apiē jō dárbo saūgq. Miškakirčiāms dīdeli pavōjū kēlia viřstantys mēdžiai. Sibire treñtinēs móterys dīrbo sunkiāusius dárbus kaip iř výrai, būvo miškakirtēs.*

miškāpjové dkt. (1)

mašina medžiamis pjauti kirtimo biržēse: *Miškāpjovē valđo operātorius. Miškāpjove medžiūs pjáuna, genēja iř pjáusto. Miškāpjoves dažniāusiai montúoja aňt vienakaūšio hidráulinio ekskavātoriaus arbā vilkimo trāktoriaus vikšrinēs važiuōklēs.*

miškas dkt. (4)

1. žemēs plotas, apaugēs medžiaiš, kurių aukštis siekia ne mažiau kaip penkis metrus: *Lapuōciū [spylgiuōciū, mišrūs] miškas. Valstýbinis [privatūs] miškas. Rekreācinis miškas. Miško valdā. Miško ištekliai. Miško kirtimai. Mišrieji miškai. Miškū ūkis. Miškū grùpē. Miškū zōnos. Miškū apáugusi žēmē. Skýnimas baigia miškū áugti. Rugiai sužélē kaip miškas. Plaukai tánkūs kaip miškas. Juo toliau į miškq, juo daugiau mēdžiū (flk.).*

2. vns. tame plote augantys medžiai: *Nenükirstas [stačias] miškas. Miško mēdžiaga [pāruošos]. Miško plūkdymas [išvežimo pāslaugos]. Daug miško prièvežē. Važinējome piirkti miško. • plg. giria, šilas.*

miškāsodis dkt. (1)

miško medžiū sodinimo laikas: *Miškāsodžio tałkos. Rudeninis miškāsodis. Pavasariniis miškāsodis – vienas pagrindinių miško darbū. Kai prasidēda miškāsodis, brangi kiekvienā dienā, nès pavāsarij žēmē džiūsta labai greitai. Peř miškāsodij pasodinta daugiau kaip tūkstantis mēdžiū.*

miškāstepē dkt. (1)

kraštovaizdis, kuriam būdinga miškū ir stepiū augalijos plotu kaita: *Miškāstepēs klímatui būdīngā kárštos vāsarovs, šaltos žiēmos iř nedauğ krituliū. Miškāstepēs paplitusios Šiaurēs pùsrutulio vidutiniū platumū geogrāfinēs jūostos zōnose. Daugumā žemēs plótū miškāstepēs yrā derlingi, todēl dirbamā.*

miškātundrē dkt. (1)

kraštovaizdis, kuriame miškai pereina į tundras: *Miškātundrēs klímatas atšaurūs, sù žvarbiaiš vējais, stóra sniēgo dangā žiēmq iř dešimtiēs láipsniū temperatūrā vāsarq. Miškātundriū mēdžiai leidžia šakniš tīk ī paviřšinj, šilčiāusią dirvōžemio slūoksnj, áuga reiļi iř kreivū. Žiēmq miškātundrēse gānosī šiauriniū elniū kaīmenēs.*

miškāvežis dkt. (1)

automobilis su tam tikra priekaba ilgiems rāstams gabenti: *Galingas šešiaiš rātais vāromas miškāvežis. Kai važiuoja tuščias, miškāvežio priekabą gālima sutrāukti. Nuō gālimo rāstu galū smūgio miškāvežio kabīnā sáugo skýdas.*

miškėlis dkt. (2)

mažas miškas (1 r.): *Vaikai iškylauja netoli káimo ēsančiame miškelyje. Eīsime į miškelių riñkti voveraičių. Dažnai pō rajono miškūs, miškeliūs iñ laukūs keliáuju dviračiu.*

miškingas, miškinga bdv. (1)

gausus miškų: *Miškingas krāštas [fregiònas]. Miškingos vietovés. Vílniaus senāmestis yrà sùpamas miškingu kalvų.* | *jvr.: Miškingasis kraštovaizdis.*

miškingumas dkt. ppr. vns. (2)

→ miškingas: *Miškingumas jvairiosè Lietuvôs dalysè yrà skirtîngas. Síekama dìdinti šaliës miškingumą apželdinant miškais žemës úkiui netiñkamus plótus. Nustatytos mažiáusiu miškingumù pasizymincios savivaldybës.*

miškininkas, miškininké dkt. (1)

1. žmogus, kuris prižiuri ir tvarko miškus, miškininkystés specialistas: *Diplomuota miškininké. Lietuvôs miškininkų sâjunga. Miškininkai intensyviai átkuria iñ ùgdo medýnus, pritáikydami pažangiáusius miškininkystés mókslo pasiekimùs iñ miškininkų sùkauptq pâtirtij.*
2. miškinis¹: *Miškininkų gyvénvieté. Mûsų viðas káimas – bûvę miškininkai.*

miškininkysté dkt. vns. (2)

1. miškų auginimas, miškų auginimo verslas: *Privati miškininkysté. Miškininkystés īmonës. Úkininkai dár veñčiasi iñ miškininkysté.*
2. mokslas, tiriantis miškų auginimą ir naudojimą: *Miškininkystés bakaláuras [magistras].*

miškinis¹, miškiné¹ dkt. (2)

1. žmogus, gyvenantis tarp miškų: *Miškiniai juos vadina kitu, gyvénantys nè miškuose.*
2. sovietų okupacijos laikotarpio Lietuvos laisvës kovotojas; *sin. partizanas, rezistentas: Miškiniu bunkeris. Miškiniai slápstesi miškuose, veñké didesniai ar mažesniai bûriai. Žmónës slépdavo miškiniu sâvo sodýbose.*

miškinis², miškiné² bdv. (2)

gyvenantis, augantis miške: *Miškiné sidabrâzolé (bot. *Potentilla erecta*). Miškiné kiáuné (zool. *Martes martes*). Lipùtis yrà miškinis paûkštis, nôrs rëtkarčiai užklýsta iñ j sodùs. Aukštosè ñglëse burkúoja miškiniai balañdziai. Kultûriini žémuogiù úogos yrà daûg stambèsnés už miškinës. Pô obelimi užveisiau miškiniu našlaičiu, jôs uždengé žemë kaip kiliimas iñ žýdi kiekviéną pavâsarj.*

miškinis³ dkt. (2)

mit. GIRINIS³: Pâsakos apië miškiniùs.

miškinis vieversys

LYGUTÉ: *Miškinio vieversio buveñnés – sausì pušynai, miško áikštës, plýnos kirtävietës iñ kitokios átvirov eñdvës miškë. Miškinis vieversys kirtimuose, viržynuose zùja lýg peliûkštis. Jaû vasârjo ménésj gâlima išgiirsti čiûlbant miškiniùs vieversius.* • *plg. dirvinis vieversys.*

Miškinišké dkt. vns. (1)

kaimas Ignalinos rajono savivaldybëje: *Apsistójé Miškiniškéje turésite puñkiq galimybë susipažinti su Aukštaitijos nacionâliniu parku keliáudami pësciomis, važiúodami dviračiu ar plaukdamì kanòjomis. Nuô Miškiniškés iki Kazitiškio septyniolika kilomètrų. Švedriškéje bûvo péraildoti trys neatpažinti Miškiniškéje žuvę pôkario partizanai.*

miškótyra dkt. vns. (1)

mokslas, tiriantis mišką, jo prigimti, komponentus, jų sasajas ir raidą, ryšius su aplinka, miškų auginimo, gerinimo ir naudojimo bûdus: *Miškótyros mókslo kryptis [darbai, leidiniai]. Miškótyroje*

trumpalaikiai vienerių dvejų mėtų trukmės tyrimai iš esmės negali dūoti patikimų rezultatų. Miškotyros eksperimentinę bázę sudaro tyrimo objektai, tyrimo punktai, mókslinė įranga, bibliotékų archyvai ir transportas.

miškotyrininkas, miškotyrininkė dkt. (1)

miškotyros specialistas: *Miškotyrininkų darbai vertynami atsižvelgiant į jų regioniškumą ir reikšmingumą šalies ūkiui. Miškotyrininkų Lietuvoje ēsama daugiau nei šios profesijos specialistų výry.*

miškotvarka dkt. vns. (1)

miškų ūkio planavimo sistema: *Miškotvarkos institutas. Valstybinė miškotvarkos tarnyba.*

Miškotvarkos objeketas yrą miško valdà. Valstybinių iš privačių miškų miškotvarkos projektais. Vienas iš miškotvarkos uždaviniių yrą nustatyti mëtines miško kirtimo nòrmas.

miškotvarkininkas, miškotvarkininkė dkt. (1)

miškotvarkos specialistas: *Miškotvarkininkai vertyna miškų biologinę ivairovę, išskiria iš kartografuojo pagrindinės buveinės. Miškotvarkininkams rūpi, kaip bus panaudoti miško ištekliai.*

miškúotas, miškúota bdv. (1)

apaugės mišku: *Miškúota aukštumà [daubà]. Tánkiai miškúotas slénis. Iš abiejų upés pùsių kyla miškúoti šlaitai.*

mišpárai dkt. dgs. (2)

katalikų vakarinės pamaldos, laikomos šventadieniais ir metinių švenčių išvakarése: *Mišpárai périmiti iš judéjų liturgijos. Varpaž skélbia mišparùs. Mišpárų metu výskupas kreipési į susiriñkusius tilkinčiuosius. Kongrèso atidárymo iškilmés bùvo užbaigtos iškilmingais mišpárais.*

mišraínė dkt. (2)

valgis iš smulkiai supjaustytu daržovių, kiaušinių ir kitų maisto produktų, sumaišytu su grietine, aliejumi, majonezu ar kt.: *Baltà daržoviu mišraínė. Pavaišino mišraínė sù grýbais. Gaminà iš kárstas [šiltàs] burokeliu, bùlviu mišrainės. Kokių tìk mišraínų teñ nebùvo – iš sù žuvimì, iš sù riešutais! | prk.: Trećiadieni madōs kûréjas aňt pòdiumo pristátē tìkrą faktúru iš stilių mišraínę. Šiō teátro repertuáras chaotiškas, kažkokià žánru mišraínę. • plg. salotos.*

mišréjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mišréti: *Miško mišréjimą reguliuoja urédijà sodindama mišriùs želdinius. Knýgoje siékiamas nustatytí dažniáusias iš tipiškiáusias periódinés spaudos žánru mišréjimo tendeñcijas.*

mišréti, mišréja, mišréjo vksm.

darytis mišriam: *Beržynas laikui bégant ima mišréti – daugejá eglei ir júodalksniu. Spygliuočių miškai mišréja iweístant juosè qžuolų iš kitų lapuoc̄ių. Mišréja nacijs sudáranti daugumà.*

mišriai prv.

→ mišrus: *Mišriai finansuojamos įstaigos. Mišriai, keliomis kalbomis rašyti laiškai. Miestelyje mišriai gyvénanta lietuvii iš žýdy.*

mišriakraūjis, mišriakraūjė bdv. (2)

mišraus kraujo, mišrios tautybës: *Mišriakraūjai metisai. Mišriakraūjai arābu iš afrikiečių palikuonai – semitai. Tùrime dù mišriakraujus anūkùs. • ant. grynakraujis.*

mišrinimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → mišrinti 1: *Miško mišrinimas.*

2. → mišrinti 2: *Naminių paūkščių [kiauilių, galvių] mišrinimas. Mišrinimas – vienas iš veisimo bûdu. Pieninių kárvių mišrinimas sù mësiniais bùliais dûoda nemâžq ekonòminj efekta.*

mišrinti, mišrina, mišrino vksm.

1. (kā, su kuo) daryti mišrų: *Lapuočius mišrino sù spygliuōčiais (sodino pramaišiui). Eglýnai mišrinami siekiant biològinës įvairovés.* | neig. (ko) *Sodè nerekomendúojama mišrinti vaismedžių sù kitaīs mēdžiaiſ.*

2. (kā) KRYŽMINTI: *Mišrinti skirtiņgų veiſlių gyvūnūs ar áugalus.*

mišriójji tèchnika

kelių skirtingų dailės technikų, medžiagų derinys: *Mišriójji tèchnika ýpač bûdinga XXI ámžiaus pradžiōs dailei. Pavéikslas nutapýtas mišriája tèchnika – akvarelè, akrilù iř guašù. Táikomojoje dailéjè daug kur praktikúojama mišriójji tèchnika.*

mišrūmas dkt. ppr. vns. (2)

ne vienos rūšies dalykų buvimas kartu: *Medýnu mišrūmas. Tautiniš šeimų mišrūmas. Kilmës [kultûru] mišrūmas. Šalís pasižými kalbû, papročių mišrumù.*

mišrūnas, mišrūnè dkt. (2)

organizmas, lytiniai ar vegetatyviniu bûdu atsiradęs iš skirtingų rasių, veislių, atmainų, rūšių ar genetičių organizmų; sin. hibridas: *Kâtés mišrūnés. Kovinio šuñs mišrūnas. Vařgai atskiriu mišrūnūs nuo veiſlinių šunų. Kaimýnas laiko grynameislès bitès iř mišrūnès. Rododeñdrų mišrūnai atsparesni óro sâlygomis, gausiau iř įvairiau žydi.*

mišrùs, mišrì bdv. (4)

ne vienos rūšies, ne iš vienodų sudarytas, sin. nevienalytis, maišytas: *Mišrùs chòras (vyru ir moteru). Mišrì šeimà (ne vienos tautybës sutuoktiniai). Mišrùs miškas. Mišrì óda (kai kur sausa, kai kur riebi ar normali). Mišrùs medýnai tvaresni iř našesni.*

mišrùsis dvigarsis

DVIGARSIS 1: *Mišriaissais dvigarsiaiſ vadînami garsû junginiai, sudaryti iš bałsio iř príebalsio.*

Dažniáusias mišrùsis dvigarsis kalbojè yrà „ir“, eînantis, be tô, dár atskiru žodžiù, jungtukù.

mišti, mýšta, mišo vksm.

1. (su kuo, kame) maišytis, jungtis: *Úzeigoje vis labiau mišo kepsniû iř alaūs kvapai, aitriû cigarècių dûmai. Aistruõlių šûksniai iř švilpîmas mýšta sù bûgnu tratéjimu, trimîtų garsaîs. Ilgaîniui šiû priélinkesnių réiksmës èmë mišti (kalbot.). Sîrdyjè grûmësi géda iř sù bâime mýštantis smalsùmas. Alyvà sù vándeziu nemýsta.*

2. (be ko) kriksti, irti: *Bè šeiminiñkës mýšta visà namû tvarkà. Turéjau jisikišti, nès pósédis vis labiau mišo iř jaû príminé tuřgû.*

3. eiti iš proto, netekti proto: *Jis pràdeda mišti, nûkalba.* | (kam, nuo ko) darytis nenormaliam (apie protą); sin. trikti, maišytis: *Senùko pròtas pastebimaî mišo. Mýšta jám pròtas nuô gérîmo.*

mítalas dkt. (3^b)

1. gyvûnų maistas; sin. penas, édalas: *Suñkiq žiêmq žvérims iř paûkšciams trûksta mítalo. Šuõ éda katës mítalq.*

2. šnek. prastesnis maistas: *Têko kâsti visókio mítalo.*

mítas dkt. (2)

1. pasakojamasis literatûros arba tautosakos kûrinys apie antgamtinges bûtybes, pasaulio, dievû, žmogaus ir gamtos reiškinių kilmę, atspindintis pirmykštë tikrovës samprataj: *Senovës graîkų mítai. Lietuvii mítų fragmeñtu yrà išlikę tautósakoje. Kiekviénà tautà turi sâvo mitûs. Mitè ieškotí istòrijos dëra labaiatsargiai.*

2. pramanas, prasimanymas, išmonë: *Mítas apië visúomenës geróve. Mítai apië visúotinj sâmkoslą, didvyrius gélbetojus. Amžinà mélé – mítas. Mitù kaip frankiu naudójasí pártijos iř veikéjai, sténgdamiesi patékli i valdžią. Kám naudîngia skleisti tókius mitûs?*

mitýba dkt. ppr. vns. (1)

1. organizmo aprūpinimas maisto medžiagomis: *Racionali [subalansuota] mitýba. Vaikų [spòrtininkų] mitýba. Gyvūnų [augalų] mitýba. Mitybos grandinė. Gerős sveikatos iš ilgaamžiškumo paslaptis – sveikà mitýba. Susiauréjus kraujágyslių spiñdžiui pablogéja smegenų ląstelių mitýba iš normali jós funkcija. Trąšos dāro įtaką augalų mitybai.*
2. mokslas, tiriantis maistingasias medžiagas ir maitinimą: *Mitybos specialistas. Mitybos pagrinda.*

mitybinis, mitybinė bdv. (1)

susijęs su mityba (1 r.): *Mitybiné grýbų vertė. Mitybinės mēdžiagos. Mitybinė térpė – mēdžiagu mišinys, naudójamasis mikroorganizmams maitinti dirbtinémis sálygomis.*

mitybos grandinė

augalų, gyvūnų ir mikroorganizmų mitybos ryšiai, dèl kurių pirminė augalų energija maisto pavidalu perduodama vartotojams ir skaidytojams: *Pavaizdúokite gráfiškai mitybos grandinę. Mitybos grandiné paródo krýptę, kurią ekosistèmeje keliáuja biomásé iš jojë sukaupta enerģija. Kiekvienà mitybos grandinés rúšis miňta priës ją grandinéje ēsančios grandieš organizmais.*

mitim̄as dkt. vns. (2)

→ misti 1: *Mitimas šviežiu [visaverčiu] maistu. Kiekviénas gyvūnas turi sàvo mitimo bûdq.*

mítингas dkt. (1)

viešas susirinkimas svarbiems, ppr. politiniams klausimams svarstyti, kam nors pareikšti: *Organizuoti mítinq. Protésto [pritarimo, gédulo] mítингas. Nukentéjusių iñdélinskų mítингas. Mítinge dalyvavo kelj tükstančiai žmonių. Profésinés sájungos turi téisę istatytm nustatytá tvarkà organizuoti mítingus, demonstracijas iš kitùs mäsinius reñginius.*

mitingāvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mitinguoti: *Téisétas [netéisétas] mitingāvimas. Diskùsijos péraugo į átvirą mitingāvimą. Mitingāvimo laikai pasibaigé?*

mitingúoti, mitingúoja, mitingāvimo vksm.

rengti mitingą, dalyvauti Jame: *Leidimas mitingúoti. Profsájungos kviëcia mókytojus mitingúoti. Protestúoja iš mitingúoja pâsto darbúotojai. Ákcijos dalvviai apië pùsvalandj mitingāvimo prië administracijos pâstato.*

mitingúotojas, mitingúotoja dkt. (1)

mitingo dalyvis: *Mitingúotojų reikalavimai [spaudîmas]. Iniřusios mitingúotojos. Ministras kreipesi į mitingúotojus prië Seimo rûmu.*

mítinimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → mitinti 1: *Galvijų mítinimas.*
2. → mitinti 2: *Šeimôs mítinimui išleidžiu daug pinigų.*

mítinis, mítinė bdv. (1)

1. žinomas iš mitų, susijęs su mitais: *Mítinis heròjus [karálius, kuniagáikštis]. Mítiniai gyvûnai. Archajinis mítinis pasaulévaizdis. Liáudies dainosè gausù mítinių vaizdinių iš reâlijų: pasáulio mëdis, élnias, žîrgas, pôvas, kálnas, tiltas, úpé iš kitî. Áitvaras – mítiné bûtybë, skraïdanti óru iš nêšanti žmôgvi svetimus turtus.*
2. pagristas mitais: *Mítinis pâsakojimas [pasáulio mòdelis]. Senovës lietuviamas anàs pasáulis – tai mítinis mîrusiųjų pasáulis, kuriamè gyvénančios mîrusiųjų vélës. Mítinis įvykis bûna atsitikës už istorijs iš laiko ribų. Dažnai stebüklinës pâsakos bûna paveldéjusios mítinius siužetus. • ant. istorinis.*
3. kuris pramanytas, nebûtas, nepagristas: *Mítinës produktų [nâstos, dûjų] káinos. Tai kuřtâs júsų mítinis vadôvas diñgo? • plg. nerealus.*

mītinti, mītina, mītino vksm.

1. (kā, kuo) duoti pašaro; sin. šerti: *Kuō paršūs mītini? Dabar gyvuliai geraī mītinami.*
2. (kā, kuo) duoti maisto; sin. maitinti, penēti: *Tēvas vienas mītino šeīmq. Daugiāusia teñ mūs mītino rīžiai iñ žuvimī. Rūdenī mītiname bitēs.*

Mitkāiciai dkt. dgs. (1)

kaimas Telšių rajono savivaldybėje: *Mediné Mitkāicių Švenčiáusiosios Mergelės Marijos bažnýčia.* *Mitkāiciuose rāsite senovinių grynaï žemaitiškų buitiniių iñ sakrālinių pastatų.*

mitològas, mitològè dkt. (2)

mitologijos (2 r.) specialistas: *XIX ámžiaus pradžiós lietuvių mitolögai romántikai. Mitolögų darbai praverčia archeolögams iñ istòrikams. Vesti ekskùrsijas kviésime etnologüs, mitologüs, istòrikus iñ menótyrininkus.*

mitològija dkt. ppr. vns. (1)

1. mitų visuma: *Graïkų [báltų, lietuvių] mitològija. Tautósaka teikia daug mēdžiagos mitològijai tyrinéti. Mūsų mitològija yra lýginama su kitų indoeuropiecių mitològijomis. Lietuvių mitològijoje deivé Sáulé bùvo Ménulio žmonà.*
2. mokslas, tiriantis mitus: *Lýginamoji [moderniój] mitològija. Mitolögijos stùdijos. Mitológijs kaip savarañkiška mókslo disciplinà susiklóstē XIX ámžiuje.*

mitològinimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mitologinti: *Stùdijų mētų mitològinimas. Gyvénimo istòrijos [kančiós] mitològinimas. Aptar̄sime praeitiës mitològinimą poëtēs kuryboje.*

mitològinis, mitològiné bdv. (1)

susijęs su mitologija (1 r.): *Mitològinés dañnos. Mitològinés bùtýbès. Mitològiné sámoné. Mitològinis dailës žánras. Mitològiné temátika bùdinga daugelio tautų senoviniam mēnui. Specialistai liáudies poèziją analizúoja iñ mitològiniu pôžiūriu.*

mitològinti, mitològina, mitològino vksm. (kā)

suteikti kam mito (1 r.) bruožų, traktuoti kaip mitą; sin. mitologizuoti: *Pólinkis mitològinti kolektívne ātminti. Kitems nórissi vaikystę mitològinti. Žmónes mitològina sàvo bùstus, hobiùs, sántuokas iñ kita.*

mitologizávimas dkt. ppr. vns. (1)

MITOLOGINIMAS: *Istòrijos mitologizávimas. Réiskinio idealizávimas iñ mitologizávimas keñkia jō tyrinéjimui.*

mitologizúoti, mitologizúoja, mitologizávō vksm. (kā)

MITOLOGINTI: *Mitologizúoti præitj [senovę]. Iškreiptas, mitologizúotas istòrijos áiškinimas. Vieni yra liñkë mitologizúoti tikróję, kití nè.*

mitrà dkt. (2)

aukšta, smaili, puošni apeiginė katalikų ir stačiatikių vyskupų kepuré, dèvima per liturgines apeigas: *Iškilminga mitrà – išpuoštà áuksu iñ brángakmeniais. Mitrà dèvi pópiežius, jō paskirti vyskupai iñ kardinolai. Mitràs paprasta išbrangių mēdžiagų.*

mitréjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mitréti: *Šerdam i gyvūnq papildaís iškařt pastebésite jō pagyvējimq, mitréjimq.*

mitréti, mitréja, mitréjo vksm.

darytis mitresniams; sin. vikrēti, miklēti: *Ligónis taīsosi, īma mitréti. Kačiūkai mātomai mitréja kasdiēn.*

mitriai prv.

→ mitrus: Jī mitriai sūkasi pō namūs. Āktorius mitriai pērsirengē kostiūmāq. Senyvā damā mitriai atmušinēja tēniso kamuoliūkā.

mītrinti, mītrina, mītrino vksm.

(kā) daryti mitrū, mitresni; sin. miklinti: *Kariūomenēje gerōkai mītrina jaunuoliūs. Párke žmónēs mītrina sāvo šunis.*

mitrūmas dkt. ppr. vns. (2)

miklumas, vikrumas, greitumas: *Neišpasakýto mitrūmo berniūkas. Jaunūomenē nūokalnēmis demonstrúoja mitrūmāq sū mopēdais. Cirko akrobātē (sāvo) mitrumū peļnē žiūrōvū susižavējimāq.*

mitrūs, mitri bdv. (4)

vikrus, miklus, greitas: *Mitrūs seniōkas. Mītrūs padavējai. Mītrios šokejós. Jáunas buvaū mitrūs. Pavýti tókio mitraūs vagiēs nepavýko.* | aukšt.: *Patikéķ, jīs mitrēsnis, nei lāuktum iš tókio stambaūs výro.* | aukšč.: *Sváidomi giñklai lēkia greičiaū nei pati mitriāusia antilopē.*

mitulys, mitulē dkt. (3^b)

vienų metų gyvulys; sin. vienergis: *Mitulē kumēlē [kumelāité]. Mītulēs avēlēs. Bandojē penki mituliaī avinēliai. Pasilikome dù mītulius veršiukūs. Laikome mītulī árkli [jautūkā].*

Mītova dkt. vns. (1)

upē Raseinių ir Jurbarko rajonuose, dešinysis Nemuno intakas: *Mītuvos draustīnis. Jurbarkē Mītova įteka ī Nēmunāq. Mītuvoje yrā nēt trys ūžtvankos.*

Miùnchenas dkt. vns. (1)

miestas Vokietijos pietuose: *Miùncheno universitētas [dailēs akadēmija]. Miùnchene, Bavārijos žēmēs sóstinēje, daugiāusiai pastatū bùvo pastatýta XIX ámžiuje. Pagaļ gyvēntojų skaiciū Miùnchenas yrā trēčias (pō Berlýno iř Hāmburgo) Vokietijos miestas. Miùnchene kasmēt výksta alaūs šveitē.*

miùziklas dkt. (1), **miuziklas** (2)

1. operetē primenantis sceninis muzikos kūrinys, kurio turinys nesudētingomis meninēmis formomis dinamiškai perteikiamas dainomis, šokiais, vaidyba: Sū šeimā mēgstame žūrēti miùziklus.
2. vns. tokių kūrinių visuma kaip meno rūšis: *Miùziklas atsirādo XX ámžiaus pradžiojē JAV. Nuō muzikinės komèdijos miùziklas skiriasi rimtesnē fābula iř sudētingesnē muzikinè dramatūrgija.*
3. vns. tam tikra muzikinių filmų rūšis: *Miùzikele svarbi muzikinè dramatūrgija.*
4. tos rūšies filmas: *Benē žinomiāusias lietūvių miùziklas – „Vēlnio nūotaka“.* Mēgstamus miùziklus žiūriū pō kēletq kārtq. Lietūviškiems miùziklams būdinga temātikos ivairovē, melodingūmas, šiuolaikiškumas, nacionālinis koloritas.

mizanscenā, mizanscēnos dkt. (2)

aktorių ir rekvizo išsidėstymas scenoje kuriuo nors spektaklio momentu: *Tapýbiškos spektāklio mizanscēnos. Vienojē mizanscēnoje bùvo pritēmpta šviesā. Neleñgva bùvo kùrti mizanscenās.*

mizantròpas, mizantròpē dkt. (2)

žmogus, kuris neapkenčia žmonių, jū vengia, šalinasi: *Mizantròpas, užtāt nepaprastaī myli gyvūnūs. Jám patiñka būti mizantropū. Tójī tīk apsimeta mizantropē, o iš tiesū yrā labaī jautri iř gailestīnga.*

mizantròpija dkt. vns. (1)

neapykanta žmonėms, jų vengimas, šalinimasis: *Atvirà [slepiamà, pasléptà] mizantròpija.*
Mizantròpijos àpimtas žmogùs: kaî nekeñčia kitû, nekeñčia iñ savës.

myžalai dkt. dgs. (3^b) vulg.

1. ŠLAPIMAS: *Láiptiné prasmìrdusi kačiû myžalaîs. Išsivalýk sâvo myžalus!*
2. ppr. vns. prastas gérimas: *Kaip tù galî gérti tóki myžalq?!* Tâs pigùs výnas – myžalû myžalas.

mìžnius, mìžnè dkt. (2)

vulg.

1. kas dažnai šlapinasi arba susišlapina: *Vaikq vadîna mìžniumi, nès ï lóvq šlápинasi. Išgeriu kavôs iñ tampù baiîs mìžné.*
2. menk. bailus žmogus: *Tokiôs mìžnés nèima ï zýgi. Mìžniau, nustók beñt sýkj veřkës! Vîsq këliq mìžnè zýzé, kâd neištveřs.* • plg. triznius.

mýžti, mýža, mýžo vksm. vulg. (ant ko, kuo, su kuo)

ŠLAPINTIS: *Tévas atsikélé, mat užsimâné mýžti.* Výrai nusigeria, paskui mýža pakámpémis kaip šùnys. Šuô susiigo, (sù) kraujù mýža. Sâko, nemýžk añt tâko. Arklýs nèmyža eîdamas, visadà sustója.

mjánmai dkt. dgs. (1)

tauta, gyvenanti Mianmare, kalbanti viena tibetiečių ir mjanmų kalbų; sin. birmiečiai: *Mjánmu kalbâ. Mjánmai yrà pagrindiniai Mianmâro gyvêtojai, jiê dár gyvêna Tailânde, Singapûrè, Maláizijoje, Bangladešè, Indijoje, Kambòdžoje, Laosè iñ kituñ.*

mjánmas, mjánmè dkt. (1)

mjanmų tautos žmogus; sin. birmietis: *Mânomâ, kâd pasáulyje iš viso yrà apië tridešimt dù milijonùs mjánmu. Mjánmës nešiôja daûg papuošalû, áukštuš žiedus añt kâklo.* • plg. mianmarietis.

mjanmiëtiškai prv.

→ mjanmietiškas 3: *Skaityti [rašyti] mjanmiëtiškai. Mjanmiëtiškai kalbama nè tik Mianmarè, bét iñ gretimosè šalyse.*

mjanmiëtiškas, mjanmiëtiška bdv. (1)

1. bûdingas mjanmams, jų kultûrai ar Mianmarui; sin. birmietiškas: *Mjanmiëtiška tautósaka. Tradiciniai mjanmiëtiški namai stâtom iš bambûku.*
2. Mianmare randamas, auginamas, pagamintas ir pan.; sin. birmietiškas: *Mjanmiëtiški rýžiai [vilnâmedžiai]. Mjanmiëtiški papuošalai [žiedai, auskarai]. Mjanmiëtiški deimantai [rubinai, safýrai]. Mjanmiëtiškoje virtuvéje paplitusios krevêtës, žuvis, kiauliena iñ avíena.*
3. mjanmų kalbôs, mjanmų kalba parašytas, sukurtas, skelbiamas, transliuojamas ir pan.; sin. birmietiškas: *Mjanmiëtiška knygâ.* | kuriamie kalbama, dëstoma mjanmų kalba: *Mjanmiëtiškos mokýklos.*

mm jst.

1. vartojoamas reiškiant garsą, ištariamą dvejojant: *Mm iñ ilgà páuze rôdo, jóg nèskubama kâ nôrs pasakyti.*
2. vartojoamas reiškiant nuostabą: *Mm, tai dovanà mán?*

mnemònika dkt. vns. (1)

visuma bûdų, padedančių kuo daugiau atsiminti; sin. mnemotechnika: *Mnemònîkos metôdas yrà efektyvûs mòkantis, studijúojant. Mnemònîkas geriáusia tâkyti, kaî sutriñka trumpalaiké atmintis. Mnemònîkâ labai vértino senovës Graikijoje, nès jî padédavo atmintinaî mòkytis poèzijos iñ orâtoriû kalbû.*

mnemotèchnika dkt. (1)

visuma būdų, padedančių kuo daugiau atsiminti; **sin.** mnemonika: *Mnemotèchnikos būdai [mēnas]. Mnemotèchnika pàdeda lāvinti ātminti. Mnemotèchnikos pàgrīstos asociāciju iñ vaizduotés panaudójimu.*

mobiliai prv.

judant, nebūnant vienoje vietoje: *Mobiliai prekiáujame ledais iñ dešrainiai. Vienos īmonės įsikūrusios biùruose, ò kitos dìrba mobiliai. Bendrové siúlo galimybę reklamúoti prekës mobiliai.*

mobiliukas dkt. (2)

šnek. mobilusis telefonas: *Pakambink mán mobiliukù. Dabař konè visi turi mobiliukùs. Måno mobiliukas nenustója čiřksti, iñ tai labai neřvina.*

mobilizācija dkt. (1)

1. valstybés ginkluotujų pajégų pervedimas iš taikos į kovos parengtį: *Visúotiné [daliné] mobilizācija. Ginkluotujų pajégų mobilizācijos plānas. Pasirengimas mobilizācijai iñ mobilizācinio rezeřvo rengimas. Mobilizācijos procèsas àpima personálo, išteklių iñ materiālinių priemonių telkímą iñ rengimą aktíviajai káro tarnybai. Mobilizācijos metù galimà rekvizicija – privačių transpòto priemonių, taip pat kito tuerto paémimas káro reikaláms. Mobilizāciją skélbia ēsant káro pavojui arbà prasidéjus kárui.*

2. atsargos karo prievolininkų šaukimas į tikrają karo tarnybą, kai valstybei gresia pavoju: *Véngti mobilizācijos. Antróji mobilizācijos bangà.*

3. papildomų jégų telkimas kuriam nors uždaviniui atlikti: *Mókslinių pajégų [úkio subjektu] mobilizācija.*

mobilizāvimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → mobilizuoti 1: *Valdiniñkas, atsakingas už visúotiní mobilizāvimą.* | **sngr.:** *Visúotinis gyvéncoju mobilizāvimas.*

2. → mobilizuoti 2: *Žmogaüs eneřgijos [gáliu, jégü] mobilizāvimas síekiant svarbių tikslů. Visúomenés mobilizāvimas kùriant piliétinę visúomenę. Piniginių išteklių mobilizāvimas valstýbés finánsinéms iñ ekonòminéms funkcijoms igyvendinti.*

mobilizúoti, mobilizúoja, mobilizávo vksm.

1. **(ká)** vykdyti mobilizaciją (1 r.): *Mobilizúoti kariúomenę. Šaliës premjeras pô kruvinu išpuoliu mobilizúoja kariúomenés iñ policijos rezeřvininkus.*

2. **(ká)** kaupti, telkti: *Mobilizúoti organízmo jégás. Krízinés situácijos žmónes nè tiik gäsdina, bét iñ mobilizúoja.* | **sngr.:** *Priválome mobilizúotis gindamí sàvo téises. Patírdamas strèsq, organízmas mobilizúojasi, kàd atremtų pavoju ar išbañdymą.*

mobilùmas dkt. ppr. vns. (2)

→ mobilus 1: *Studeňtu iñ pedagògų mobilùmas. Firmos mobilùmas. Dárbo jégös mobilùmas. Asmeninis [sociálinis, profèsinis] mobilùmas.*

mobilùs, mobili bdv. (4)

1. galintis persikelti iš vietas į vietą: **sin.** judamas, judrus: *Mobilùs žmónës. Mobilùs gélbetoju bûryšs. Mobilùs pasienio apsaugös padalinys. Mobilù darbúotoju brigadà. Mobilù partizanu grùpë. Valstýbë turi mobiliàs geraî organizuotas karinës struktùràs.* | **jvr.:** *Mobilíoji artillerija. Mobilíoji policijos pareigûnu grùpë.*

2. lengvai perkeliamas į kitą vietą ir pritaikytas veikti judéjimo metu; **sin.** nešiojamas, kilnojamas: *Mobilùs namêliai. Mobilùs tualètas. Konceñnas gamina iñ montúoja mobiliàs šilumòs tiekimo katilinës.* | **jvr.:** *Mobilùsis elektroninis pàrašas [internètas, modëmas]. Mobilùsis kompiùteris. Mobilùsis telefonas*

[ròbotas]. Mobilioji bibliotekà. Mobilioji naršýklé. Mobilioji degalų talpyklà. Mobilùsis virusas pliñta mobiliuõsiuose prietaisuose.

mobilùsis ryšys

ryšys tarp punktų, iš kurių bent vienas yra mobilus: *Mobiliájam ryšiui naudoti iñ užtikrinti yrà naudójamí mobiliojo rýšio bókštai iñ stiebañ. Lietuvojè mobilujì rýši teikia kelì mobiliojo rýšio operàtoriai. Šalyje pradéjo veikti pírmosios naujòs kartòs 5G mobiliojo rýšio stôtys.* • plg. fiksuoðasis ryšys.

mobilùsis telefonas

nešiojamas telefonas kalbinei, tekstinei, ppr. ir vaizdinei informacijai priimti ir perduoti mobiliojo rýšio kanalais: *Paskañbink mán mobiliúoju telefonu. Méginaù prisiskañbinti tåu ì mobilujì telefoną, bët jis buvo išjungtas. Daûgelyje mobilujì telefonu yrà skaičiuóklé, laikmatis, žadintùvas, kalendòrius. Visi dabañ turi mobiliúosius telefonus. Kai kurië žmónës nemégsta mobilujì telefonu.* • plg. išmanusis telefonas.

mòbingas dkt. vns. (2)

igalaikis, sisteminges psichologinis smurtas darbe, asmens ar grupës darbuotojų taikomas vienam asmeniui: *Mòbingas žalója žmoniù gyvénimus, álina sveikátq, nuödija sántykius darbè iñ visòs organizacijos klímatą, mäžina produktyvumą. Dél mòbingo organizacijos gäli prarastì talentingus žmónes, galéjusius pasiúlyti daugiau idéjų, skirtingu pöziúrio taškų, problémų sprendimo bûdų. Mòbingą gäli tákyti tiek vienas, kolektývo pritarimą ař gälios sveitę tûrintis asmuõ, tiek darbúotojų grùpë kartù sutartinai.*

mocarelà, mocarèlos dkt. vns. (2)

minkštas, baltas, labai švelnaus skonio itališkas buivolių ar karvių pieno sùris, dažnai naudojamas įvairiems patiekalamams: *Bendróvè prekiáuja šviežià [frükýta] mocarelà. Pyragéliai sù mocarèlos, tûnu iñ ančiùvių ídaru. Nuvañvintq mocarèlq supjáustykite griezinéliais.*

mochítas dkt. vns. (2)

kubietiškas alkoholinis kokteilis iš romo, cukraus, métų, žaliujų citrinų sulčių ir gazuoto vandens su ledu: *Mégautis mochítù. Gurkšnóti mochítq. Priê báro užsisákeme pö mochítq. Mochítas patiékiamas sù vienu arbà dviem plonais šiaudéliais.*

Mockáiciai dkt. dgs. (1)

kaimas Skuodo rajono savivaldybëje: *Mockáiciai ịsikúré prië Barstýcių tveñkinio. Mockáiciuose gyvéntojų likę nedauñ. Mockáicių káimo laukuosè gùli didžiulis plókščias akmuõ sù vadínamosiomis vénlio pédomis, jis yrà geològijos iñ archeològijos pamíñklas.*

móčia dkt. (1)

menk. MOTINA: *Móčia sù tévu išvažiavo, taï mës laisvi. Mažà mëgdavau apsiañti móčios aukštakulniùs. Móčios lëpina sàvo dükteris, paskui nesusíkalba.*

močiùtè dkt. (2)

1. maloninis mamos (1 r.) pavadinimas: *Močiute, širdèle, taï tåu, taï tåu, auginaï dukrélę nè sáu, nè sáu (flk.). Senàs močiutès iñ tévukùs paliékame káimuose, jië nenóri këltis ì miestùs.*
2. motinos ar tévo motina; sin. senelè, bobuté: *Vásaras praléisdavau pàs močiùtę. Pasirañsus pö močiùcių skryniàs iñ spíntas dár gálima ràsti ịdomiù senovinių dalykelių. Svéíkiname visàs mamýtes iñ močiutès sù Mótinos dienà! Gýdu gýdu kateles, këps močiùtë bandelès (flk.).*
3. sena moteris; sin. bobuté: *Šiañdien Aleksóto tuñguje pirkau iñ močiùtés vilnonès kójines. Močiutès, pamäčiusios måno nagùs, kraipo gálvas. Måno dainu klaüsosi nè tìk jaunimas, bët iñ močiùtès. Kaimýnu nepažístu, tìk sù močiutè iñ tréçio bùto pasilabinu, apië gèlës pàšnekam.*

modālinis, modālinē bdv. (1)

1. kalbot. išreiškiantis kalbančiojo santykį su kalbamuoju dalyku: *Modāliniai žodžiai: „turbút“, „taǐgi“, „áišku“, „žinoma“ iš kt. Modāliniai veiksmāžodžiai išreiškiame vāliq, būtinybę arbà galimybę atliki [daryti] koki nórū veiksmq. Vieni dažniáusiai vartojamū modālinių veiksmāžodžių yrà: „noréti“, „mégsti“, „galéti“, „gáuti“, „tékli“, „reikéti“. Modāliniai pasākymais yrà reiškiamà galimybę, būtinybę, gebéjimas, nórás iš panašiai.*
2. log. išreiškiantis objekto egzistavimo būdą: *Modāliné lògika.*
3. neleidžiantis atliki kitū veiksmų, kol nebus atliki ankstesni reikalaujami veiksmai: *Modālinis dialògo lángas. Modālinis kodávimas.*

modalùmas dkt. ppr. vns. (2)

1. kalbotyroje – gramatinė ir semantinė kategorija, išreiškianti kalbančiojo santykį su kalbamuoju dalyku: *Modalumo raiškōs galimybés [priemonés]. Modalùmas priklauso nuo konteksto iš gāli būti rēškiamas lèksinémis, morfològinémis, sintaksinémis, retòrinémis ar intonaciémis priemonémis. Modalùmas dažna išreiškiamas veiksmāžodžių núsakomis, dalelytémis, intonacijs iš kitaip.*
2. filosofijoje, logikoje – objekto egzistavimo, proceso eigos būdas: *Ontològinis modalùmas.* | objekto sampratos, sprendimo apie jį būdas: *Lòginis modalùmas.*

modalùs, modalì bdv. (4)

salygojamas požiūrio į objektą, susijęs su egzistavimo ar teigimo būdu: *Modalùs pasākymas.* | iðr.: *Modalùsis valdymas.*

modeliávimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → modeliuoti 1: *Šukúosenos modeliávimo frankiai [procèsas]. Drabùžių modeliávimo kùrsai.*
2. → modeliuoti 3: *Matemátinis modeliávimas. Mókslinis modeliávimas yrà abstrakciū ar konceptualiū mòdelių kûrimas. Kiekvienos užduotiēs výkdymq gâlima laikyti modeliávimu. Modeliávimas susijęs sù analògijos metodù. Originalùs kartogràfinis modeliávimas pagývina Lietuvos nacionálino átlaso sudarýmo dárbus. Teorijs iš eksperimento tikslus atitikimis rëtas, todël bûtent modeliávimas susieja teorią iš eksperimentą.*

modelinas dkt. ppr. vns. (2)

polimerinis molis: *Modelino rúšys. Dárbo sù modelinù metòdika. Modelinas tiñka įvairioms mëno šakómbs: juvelýrikai, skulptûrai, animacijs. Modelinas kietéja išdegtas. Vaikáms patiñka lipdýti iš modelino.*

mòdelininkas, mòdelininké dkt. (1)

žmogus, kuris modeliuoja (1 r.); sin. modeliuotojas: *Išradînga įstrižinio kirpimo mòdelininké. Bûvusi áktoré imasi ávalynés mòdelininkés ámato.*

modelinis, modeliné bdv. (2)

pagamintas, atliktas pagal tam tikrą modelį (1 r.): *Modeliné ávalyné. Modelinis plaukų kirpimas. Áutorius įdomiai áptaria modelinès sakýtinès iš rašytinès kultûros sistemàs.*

mòdelis dkt. (1)

1. pavyzdys, standartas, pagal kurj gaminama, kuriama, tiriama: *Liëjinio mòdelis. Reñkantis batùs sù pašiltinimu ar kito mòdelio ávalynę rekomendúojama riñktis vienu dydžiu didesniùs batùs, negù paprastañ nešiójate. Mûsiškés aviácijs fmonés bûvo steigiamos pagal Euròpoje išplítusj mòdeli. Skaîtant stebùklines pásakas kàs kañtq stípreja nûjauta, kàd jös sukùrtos pagal tam tikrą mòdeli, turint konkretu tikslą.*
2. dirbtinis daikto atgaminys: *Gizos piramidés mòdelis. Vilniaus Žemutinës iš Aukštutinës pilių mòdelis. Klieñtai rästinius namùs gâli riñktis nèt iš dešimtiës mòdelių.*
3. gaminio, konstrukcijos ir pan. tipas, markè, rûšis, fasonas: *Naûjas televízorių mòdelis. Tai vienas*

populiariausių automobilių pasáulyje iš pats perkamiáusias naūjas mòdelis Lietuvojè.

4. supaprastinta struktûra, atitinkanti modeliuojamą realų objektą, reiškinj, procesą, išreiškianti esmines jo ypatybes, leidžianti patogiu pavidalu jî analizuoti ir tai pritaikyti sprendžiant tam tikras užduotis: *Matemátinis [fízinių mókslų] mòdelis. Veřslo [mókslo, valdymo, ekonómikos augimo] mòdelis. Mòdelis yrà frankis užduočiai výkdyti ar uždaviniui sprésti. Sociáliniuose móksluose táikomi idealieji [teóriniai] mòdeliai. Mòdelis turi bûti panašus į tìriamajį objekta fízinémis arbà funkcinémis savybémis. Naújos mókslo idéjos, pateikiamos naujūj mòdelių pavidalu, atspindi mókslo raídą.*

5. tapytojui ar skulptoriui tikrovës objeketas (pozuojantis žmogus, kartais daiktas, taip pat pastatas, kraštovaizdis ir pan.), pagal kurj menininkas kuria: *Studeñtai uždarbiáuja bûdamí tapytojams mòdeliai. Kañtai mòdeliui teñka ilgai pozúoti. | fotografui pozuojantis žmogus; sin. fotomodelis: Bûna átvejų, kaī fotografás iš mòdelis dîrba nemókamai, mainaís už nûotraukas. Reñkantis fotografája yrà labaī svarbù atkreipti dèmej ar jis turi patirtiés fotografúojant mòdelius.*

6. bendr. asmuo, demonstruojantis modeliuotojų sukurtus drabužius; sin. manekenas: *Mòdelio albùmas. Agentûrà skélbia merginu, nórinčių dîrbt mòdeliai, átranką. Garsùsis [garsiój] mòdelis, realybés šou žvaigždë, knygų rašytoja pristaté pírmajq sàvo drabužių kolèkciją. Dukrà šeñolikos mêtų jaú dîrbo mòdeliu, skraídë pô pasauli iš ášarų dël mélès nelíeo.*

modeliúoti, modeliúoja, modeliávo vksm. (kâ)

1. kurti, gaminti modelius (1 r.), daryti pasitelkus modeli: *Lâkas plaukáms modeliúoti. Kirpejá modeliúoja šukúoseną. Dizáineris modeliúoja drabužiùs, kostiumùs. Manaú, kàd pérskaičiusi šiã knygą galésiu pati modeliúoti drabužiùs.*

2. elgtis, kurti ir pan. pagal tam tikrą pavyzdj, modeli: *Vaïkas dažnaī modeliúoja sàvo elgesi beždžioniáudamas, nusižiûréjës į kitùs žmónes*

3. kurti objekto, reiškinio ar proceso supaprastintą struktûrą, vaizdą, kuris naudojamas kaip originalo pakaitas: *Modeliúojama tadà, kaī objekto neimânama ištirti tiesiogiai arbà jî tirti yrà sudétinga. Modeliúoti teñka kùriant civilinę, karinę, elektros, chémienę, branduolinę tèchniką.*

modeliúotojas, modeliúotoja dkt. (1)

1. modelių (1 r.) gamintojas, kûréjas; sin. modelininkas: *Drabužių modeliúotojas.*

2. modelių (2 r.) gamintojas, kûréjas; sin. modelininkas: *Vaïkiškų mašinelių modeliúotojas.*

modèmas dkt. (2)

îtaisas skaitmeninës informacijos duomenims iš kompiuterio perduoti kitam kompiuteriui analoginio (dažniausiai telefono) ryšio kanalais: *Vidinis [šorinis, kabelinis, mobilùsis] modèmas. Duomenų pérdavimo modèmas. Ireñgti modèmą. Naudótis modemù. Informaciája adresátą pasíekia elektroniniu paštù peř modemùs.*

moderátorius, moderátoré dkt. (1)

diskusijos, pokalbio ir pan. vedéjas, vadovas, pirmininkas: *Diskùsijos moderátoré – žinoma reklámos specialisté. Visùs rûpimus kláusimus išnárplioti padës diskùsijos moderátorius. Reñginio dalýviai diskutávo sù moderátoriumi.*

modeñnas dkt. vns. (2), modèrnas (1)

XIX a. pab.–XX a. pr. architektûros ir dailës stilius, kuriam bûdinga kompozicijos asimetrija, stilizuoti augaliniai motyvai, dekoratyvumas, dinamika: *Jis doméjosi modeñno dailininkų kûryba. Besižavintiemis modernù patiñka jô švelnios leñktos línijos, kontrastingu spalvû deriniai. Modeñno architektai siékë kùrti estetiškai patraukliüs iš kartù funkcionaliüs stàtiniius. Daugiáusia modeñno stiliaus statinių pastatytá Vilniuje iš Klaipédoje, këletas – Kaunè, Šiauliuosè, Palangojè, dvaruõ sodýbose.*

modernėjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ modernėti: Visūmenės modernėjimo procēzas. Mokūklų [bažnyčios] modernėjimas. Literatūros [mēninės išraiškos priemonių] modernėjimas. Muzikos modernėjimo tendeñcijos.

modernėti, modernėja, modernėjo vksm.

darytis modernesniams, moderniam: Miesto spaudōs kiðskai nè tìk gražéja, bét ið modernėja.

Kompiuteriné tèchnika spaðciami modernėja. Modernėjantys interjèrai nepastebimaî ið namû stumia pavéikslus – juðs keiðia nûotraukos.

moderniai prv.

→ modernus: Moderniai ïrengtas bùtas. Moderniai ãpšvestas tiltas. Moðiuté apsireñgusi originaliai ið moderniai. | aukšt.: Planšetiniai kompiuteriai leis mókytis dár moderniau. Gyvëtojų surâšymas šiemet výks moderniau.

modernybë dkt. (1)

tai, kas modernu: Daugeriópos modernybës fòrmos. Klásikos ið modernybës sántykis. Troškimas vartoti, atródo, yrà modernybës reiðkinys. Kai kàs besâlygiškai žâvisi modernybe. • plg. modernumas.

modeðninimas dkt. ppr. vns. (1)

→ moderninti: Vadýbos modeðninimas. Mókymo modeðninimas. Pästato modeðninimo projeketas. Liáudies mëno modeðninimas nepadës jám išlïkti, ò paveikslas priešingai.

modeðninti, modeðnina, modeðnino vksm. (kà)

daryti modernu, modernesni; sin. naujovinti: Modeðninti žemës ūkij ið prâmonë. Síekiam modeðninti mókymq jað pradinëse klâsese. Ímoné modeðnina valdymo struktûrą. | neig. (ko): Knýgos sudarýtojas nesusigündé modeðninti tèkstu kalbôs.

modernistas, modernisté dkt. (2)

modernizmo krypčių atstovas: Rašytojas [kompozitorius, architèktas] modernistas. Búti daillinku modernistu. Kompozitoré nelaiko savës modernistë, veikiau romântike.

modernistinis, modernistiné bdv. (1)

modernizmo krypties: Modernistiné architektûrà [dailë, mùzika]. Modernistiniai paveikslai. Jâunas architèktas kûria modernistinius pâstatatus.

modernizâvimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → modernizuoti 1: Beñdrojo lâvinimo mokûklų [studeñtu bendrâbučių] modernizâvimas.
2. → modernizuoti 2: Progrâminés ið technològinës frangos modernizâvimas. Ímoné ketîna investuoti į tèchnikos modernizâvimq.

modernizmas dkt. vns. (2)

XIX a. pab.–XX a. vid. avangardinës meno kryptys, kurioms bûdinga tradicinių meno formų neigimas, naujoviško ar net ateities meno kûrimas: Modernizmas dailéjè [literatûroje]. Ryškiáusiai modernizmas atsiðkleidé tapýboje. Sù modernizmu susijusios literatûros krýptys – impresionizmas, simbolizmas. Modernizmą skâtino XIX ámžiaus antrös pùsës pokyčiai visuomeniniam gyvëníme, mókslo ið tèchnnikos laiméjimai.

modernizûoti, modernizûoja, modernizâvo vksm.

1. (kà) MODERNINTI: Modernizâvus universitètu administrâvimq ið struktûrą, efektyviau panaudójamos lëšos. Modernizûotas kino teâtras teikia daugybë privalumų lankytøjams. Ligóninéje modernizûojami Skubiôsios medicînos pagâlbos ið Reanimâcijos skýriai.

2. (kà) senus ïrengimus keisti naujais, naðesniais, tobulesniais: Modernizûoti prâmonę [gamýbos linijas]. Šilumininkai keiðia trasas, modernizûoja frangą.

modernūmas dkt. ppr. vns. (2)

→ modernus 1: *Modernumo sámprata [brúozai]. Nóras pasižyméti modernumù iř originalumù. Interjèro dizáineris dérina natúralumq iř skandináviškq modernumq.*

modernùs, moderni bdv. (4)

1. atitinkantis šių dienų reikalavimus ar madą; sin. naujoviškas, šiuolaikiškas: *Modernùs bùtas [autobùsas]. Moderni virtùvė. Klaipédoje stàtomus moderniùs laivùs peřka ùzsienio īmonës.* | aukšt.: *Gyvénimas tañpa viš modernësnis. Euròpos Sájungos paramà pàdeda kùrti modernesniùs ūkius.* | aukšč.: *Moderniáusi statiniai. Vilniaus óro úoste keleivių gäli išbandýti moderniáusius baldùs. Mieste duris atvéré vienà moderniáusių odontologijos kliniku Europoje.* | jvt.: *Modernùsis mënas. Modernùsis baldy stilius. Moderniøjì müzika.*
2. atitinkantis naujausius technikos pasiekimus: *Moderñus įrengimai.* | aukšt.: *Pareigûnai naudôs modernesniùs greičio matuokliùs. Pradedamì kompensuoti modernesni akiës protèzai. Kàs paskâtintu īmones investuoti ī modernesnës gamybës technològijas?* | aukšč.: *Tañ moderniáusi pasáulyje naikintuvai [giñklai, karñniai drònai]. Soviêtiné radioaktyvių atliekų saugyklà bùs likviduojama moderniáusiomis technològijomis.*

moderúoti, moderúoja, moderávo vksm. (k)

vesti (diskusiją, pokalbi ir pan.), vadovauti, pirmininkauti: *Diskùsiją moderuôs žurnalisté [sistòrikas, politològas]. Pókalbi moderúoja žinoma vaikų rašytoja. Reñinj moderávo iř ī diskùsijas kviëtë projekto vadôvę [koordinatörę].*

modifikàcija dkt. (1)

1. daikto, reiškinio ar organizmo neesminių savybių, formų keitimas ar kitimas: *Genètiné modifikàcija. Tradicinių šveñčių modifikàcijos. Organizmo modifikàcijas gäli sukélti pakítę aplinkös veiksniu: temperatûrâ, mitýba, šviesôs, drégmës kiëkis.*
2. naujas modelis; sin. atmaina: *Naujà automobilio [traktoriaus] modifikàcija. Kasos aparâto modifikàcija.*

modifikàvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ modifikuoti: *Automobilio modifikàvimas.* | sngr.: *Struktûros modifikàvimas iř naujâ sistêma.*

modifikúoti, modifikúoja, modifikâvo vksm. (k)

keisti daikto, reiškinio ir pan. formą, savybes nepakeiciant esmës: *Pästangos modifikúoti politines sántvarkas. Labiáusiai paplît genètiškai modifikúoti augalaï – sòjos, mëdvilnë, räpsai iř kukurûzai.* | sngr.: *Institùcijai dêra modifikúotis iř reagûoti ī aplinkös pôkycius. Ësama pažiûrös, jóg folklòras tûri natûraliai modifikúotis, tákytis prië nûdienos.*

moduliâcija dkt. (1)

1. muz. peréjimas iš vienos tonacijos ī kitą: *Bal̄so [tòno] moduliâcija. Nuosekliójji [pérreinamoji] moduliâcija. Subtili, nepastebimà sonátos moduliâcija péreinant iš vienôs tonacijos ī kitą.*
2. tolygiai ir taisyklingai vykstančio proceso pobûdžio ar parametru keitimas pagal tam tikrâ dësnj: *Šviesôs virpesių moduliâcija. Amplitûdës [dâžnio, impùlsų] moduliâcija. Râdijo bangû dâžniné moduliâcija.*

moduliâvimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → modiliuoti 1: *Tonacijos moduliâvimas.*
2. → modiliuoti 2: *Bal̄so moduliâvimas.*
3. → modiliuoti 3: *Amplitûdës moduliâvimas. Televízijos, râdijo dâžnio moduliâvimo signâlai. Moduliâvimas tâikomas informâcijai pérduoti elektromagnétinémis bangomis. Ultratrumpûjų bangû rûože râdijo stôtys gařsui pérduoti naudója dâžnio moduliâvimaq.*

mòdulis dkt. (1)

1. fiz. dydis, apibūdinantis esminę medžiagos, mechanizmo ar vyksmo savybę: *Klampùmo [tamprùmo, deformàcijos, varžòs] mòdulis.*
2. savarankiška programos dalis, į kurią sudėti duomenys ir veiksmai su jais: *Pirmìnis mòdulis parašytas programàvimo kalbà. Saugùmo mòdulis valðo ivairiù kompiùterio ìtaisù veiksmùs.*
3. mokymo ar studijų programos dalis, skirta tam tikrai kompetencijai pasiekti: *Mókymo turinys pateikiamas mòduliais. Ùgdymo turinj gàli formùoti pàts klausýtojas pasiriinkdamas tam tikrùs mòdulius.*

moduliúoti, moduliúoja, moduliávo vksm.

1. iš vienos tonacijos ar dermés pereiti į kitą: *Moduliúojantysis akòrdas parýskina naujòs tonacijos brúožus.*
2. (kà) dainuojant keisti balso stiprumą, aukštį, tembrą: *Daininiñkas moduliúoja bañsq nuõ mìnkšto iki šaltai plieninio. Atrankojè reikéjo paródyti artistinius sugebéjimus, moduliúoti bañsq, valdýti gestus. Daininiñkas turéjo išskirtinj sugebéjimq ypatìngai moduliúoti bañsq.*
3. (kà) keisti pagal tam tikrą dësnj tolygiai ir taisyklingai vykstančio proceso parametrus, daryti moduliacijà (2 r.): *Moduliúoti šviesòs bangàs [dàžnij].*

Modžiúnai dkt. dgs. (1)

kaimas Švenčionių rajono savivaldybëje: *Modžiúnai susikûré XVI ámžiaus antrojè pùséje peñ Valàkų reformaq. Gàtvinis Modžiúnų kaimas yrà urbanistikos pamìñklas. Modžiúnouose išlìko XIX ámžiaus pabaigòs – XX ámžiaus pradžiòs etnogràfiniù sodýbù iñ pavieniù pastatù.*

Mogadišas dkt. vns. (2)

Somolio sostiné: *Mogadišas iškûrës prië Ìndijos vandenýno. Mogadišo apýlinkëse augìnama cukrânendrës, vilnàmedžiai, banànai. Mogadišë yrà senù mečečiù.*

moháukai dkt. dgs. (1)

Šiaurës Amerikos indénų gentis, jéjusi į irokézų genčių sąjungą, dabar gyvenanti Kanadoje ir JAV Šiaurës rytuose: *Moháukų gentis sténgési išsáugoti dvàsines tradicijas iñ gývas senovës kalbàs, nepáisydama spaudimo priümti europietiškà kultûrq iñ kalbq. Jézuítų misionierių pakrikštijo dàlì moháukų gentiès. Amerikiëciai sañdë bebaimiùs moháukus statyti áukštus tiltus iñ pirmùosius dangoraižius.*

moháukas, moháuké dkt. (1)

mohaukų genties žmogus: *Moháukui ìprasta vien tìk sàvo dràsà pelnýti gentainiù pàgarbq. Pópiežius Jónas Paùlius II paskélbè paláimintqja XVII ámžiuje gyvènusià moháukę ùž jòs aistrìngq tikéjimq iñ dràsq sutikti kančias.*

mohèrinis, mohèriné bdv. (1)

iš moherio išauistas, numegztas ar pasiùtas: *Mohèriniai siúlai. Mohèriné lieméné. Ísigijaù pàsakiškq, itin mìnkštq iñ švelnq mohèrinj megztukq.*

mòheris dkt. vns. (1)

1. Angoros ožkų vilna: *Mòheris yrà labaï šilta, tvàrtas iñ atsparùs drègmei.*
2. siúlai ar audinys iš tos vilnos: *Megztiniui tìks ivairiù spalvù mòheris. Apsisiaùtq dideliu mòherio nertiniù nesušálsi. Mòherio mezginiai itin geraï sùgeria drègmę, išsiskiria lengvumù.*

mohikànai dkt. dgs. (2)

beveik išnykusi Šiaurës Amerikos indénų gentis, priklausanti algonkinų genčių grupei: *Šiuò metù mohikànai gyvèna Viskònsono valstijoje. Mohikànai turéjo kalendòriniù rituàly, ivairiù kùltq. XVII–XVII ámžiuje olàndų iñ ángly kolonistai stùmë mohikanùs iš Hùdsono upës baseño.*

mohikānas, mohikānē dkt. (2)

mohikanų genties žmogus: *Vaikystėje daūgelis iš mūsų skaičiame knygą apie drąsųjį mohikāną. Vaikai žaǐdžia mohikanus – dāžosi vėidus guašū.*

♦ **paskutiniis mohikānas** vienintelis likęs kokios nors etninės, socialinės ar pan. žmonių grupės asmuo: *Jis buvo benė paskutiniis kuřininkų mohikānas Neringojė. Romanė paródomi paskutiniai mohikānai – Lietuvos bajörai.*

mòira dkt. (1)

graikų mitologijoje – viena iš trijų likimo deiviu: *Manýta, kàd kiekviénas žmogus turi savo mòirą. Mòiros turédavo pasiródyti tris naktis pô vaiko gímimo, kàd nulemtų jô gyvénimo krýptj. Mòiras graikai jisivaizdavo veřpiančias iř nutráukiančias gyvénimo siúlq. Nêtgi dievaî bijódavę mòirų.*

mojávimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mojuoti: *Mán nepriümtinas tóks mojávimas vèzdù. Mûsų autobùsq, važiuojantj liñk óro úosto, lydéo nuošiǔdžios šýpsenos, juôkas, draugiškas mojávimas. Skepetélés mojávimu šiû vabalû nenubaidýsi.*

mojîmas dkt. ppr. vns. (2)

→ moti: *Tévas nèbaré, tîk galvôs [rañkos] mojimù liépë eîti viduñ.*

môjis dkt. ppr. vns. (2)

mostas, mojimas: *Erêlio sparnû mójis. Plaukîkas plaûké stipriaîs mójais.* ♦ **akiû mojù** bematant, staiga, akimoju: *Šunys akiû mojù manè apspito. Akiû mojù pakilo liepsnôs stułpas. Jô véidas akiû mojù nušvito.*

mojúoti, mojúoja, mojávo vksm. (kâ, kuo, su kuo)

mosuoti, mosikuoti: *Prô átvirą lágq pérsisvérusi mergaité mojúoja rañka. Kárve sù ragaîs mojúoja – taîsosi dûrti. Arklys mojúoja gálvq – gînasi nuô gyliû. Generôlas pašóko nuô stâlo, mojúodamas bálta servetélè.* ♦ **mojúoti kùmščiais** teikti skausmą smûgialis; sin. mušti (s): *Girtî výrai mojúoja kùmščiais. Sulaikytasis mojávo kùmščiais iř spýré policijos pareigûnui. Fútboło sirgâliai pô rungtyniû êmë mojúoti kùmščiais.*

mokà¹ dkt. (4)

mokesčius, užmokesčius: *Ístaigos [personâlo] mokôs fôndas. Pâšto mokôs ženklaî: pâšto ženklaî, žénklini vokai iř atvirükai bei kîtkas.*

mokà² dkt. vns. (4)

kavos gérimas, lygiomis dalimis maišomas iš espresso, karšto šokolado ir karšto plakto pieno: *Šaltà [baltóji, karamèliné] mokà. Mòkos kavinùkas. Mokà patiekiamà vidutinio dýdzio kavôs puodêliuose. Mòkoje susiduria espresso kartûmas, šokolâdo saldûmas iř taip sukuriama skónių harmònija.*

mókamai¹ prv.

→ mokamas 1: *Vienas pâslaugas gyventojai gaûs mókamai, kitâs – nemókamai. Mókytis [gydytis] gâlima mókamai iř nemókamai. Pâslaugas teikiamas tiek mókamai, tiek iř nemókamai.*

mokamai² prv.

su išmanymu: *Mokamaî sukûrtas asmeñs kultas. Kalbôs dûomenis reikétu mokamai sudërinti sù archeologiniai iř istòriniai duomenimis. Kalbetojas mokamai vartója tarminiûs žodžiûs.*

mókamas, mokamà bdv. (3^a)

1. už kurj ar kurio paslaugas reikia mokëti: *Mókamas mókslas [gydymas, tyrimas, keliälapis]. Geraî mókamas specialistas. Mókamos stûdijos. Ař ši paslaugà mokamâ? Darbûotojai išsiuystî iñ mókamus kûrsus.* | už naudojimasi kuriuo reikia mokëti: *Mókamas tualètas. Mokamà automobiliu stâtymo*

aikštėlė. Mokamži keliai. | [jvr.](#): Mokamži kabelinės televizijos sistemā.

2. už kurj moka: Mókamos atostogos.

3. [jvr.](#) reikalingas norint sumokėti; [sin.](#) atskaitomasis: Mokamasis pavedimas [reikalavimas].

Liceñcija išduodamā pateikus mókamži pavedimą su báńko žymomis arbà kvitq.

mokasinas dkt. (2)

1. odinis Šiaurės Amerikos indénų apavas be pakulnių, su siuvinetu, karoliukais išpuoštu viršumi: *Aplikacijomis iš karoliukais puoštas mokasinas. Mokasinus paprasta išdinosi iš minkštai išdirbtos bríedžių ar bùivolų ódos.*

2. platus, patogus batas iš minkštос odos, primenantis indénų apavą: *Mokasinų tipo ávalyné.*

3. [dgs.](#) tokį batų ar apavo pora: *Norvègiški mokasinai – elegantiška mokasinų atmaina. Šiaurės indénai avejo tvirtesnio pádo, pédas nuo aštrių akmenų apsaugančius mokasinus. Šią vásarą stilistai rekomenduoja sávo ávalynés spintoje palikti viétos mokasinams.*

mokéjimas¹ dkt. ppr. vns. (1)

→ mokéti¹: *Mokéjimas už bùtq. Vidutinio dárbo užmokesčio mokéjimas.*

mokéjimas² dkt. ppr. vns. (1)

1. → mokéti² 1: *Mokéjimas gyvénti [elgtis, rengtis].*

2. → mokéti² 2: *Užsienio kalbų mokéjimas [nemokéjimas].*

mokéjimo kortélė

kortelé mokéjimams negrynaisiais pinigais atliskti: *Internèto mokéjimo kortélė. Mokéjimo kortélés mókestis. Músų šaliës báńkai jaū yrà išdávę tris milijonùs mokéjimo kortelių. Atsiskaitant mokéjimo kortélę nuskaito kasös aparátas arbà atskirai stóvintis kortelių skaitytuvas. Mokéjimo kortélés paprasta gaminamas iš plástiko ar laminuoto pöpieriaus. Añt mokéjimo kortélés paprasta ijrāšomas ar išpáudžiamas kortélés númeris, jōs galiójimo laikas, saviniño vařdas, pavardę.*

mókestinimas dkt. ppr. vns. (1), **mókestinimas** (1)

→ mókestinti: *Pajamų mókestinimas.*

mókestininkas, mókestininkė dkt. (1)

žmogus, dirbantis su mokesčiais, mokesčių specialistas: *Kažin, kaip ištoki mókesčių slépimą žiūrės mókestininkai. Ímonës aplaidùmas sudómino mókestininkus. Mókestininkų stebimosè ímonëse sumokéti mókesčiai padidéjo ketvirtadaliu.*

mókestinis, mókestiné bdv. (2)

susijęs su mokesčiais, priklausantis mokesčių sričiai: *Mókestinis giñcas [patikrinimas]. Mókestinës päämos [íplaukos]. Kokië yrà mókestinio laikótarpio nustatymo principai? Mókestinës päämos gáunamos iš mókesčių, riñkliavų, kitų privádomujų ímokų. Mókesčių inspèkcija taip pát gáli pareikalauti, kàd mókestinës paskolos mokéjimas bùtų užtikrintas jkeitimù, hipotekà, laidávimu ar garántija.*

mókestinti, mókestina, mókestino vksm., **mókestinti, mókestina, mókestino** (kà)

nustatyti, dëti mokesčius: *Pajamų nérà iš niéko mókestinti nereikia.*

mókestis dkt. (1)

nustatyto dydžio pinigų suma, mokama valstybei ar organizacijai: *Pajamų [abonemeñtinis, progrèsinis, núomos, peñno, nário] mókestis. Mókesčių rinkimas. Mókesčių politika [sistemà]. Mókesčių inspèkcija. Mókesčių mokéjimas [nemokéjimas]. Mókesčių mokétojai. Mokéti mókesčius už bùtq [elektrq. šildymq]. Išskaičiúoti mókesčius. Nuo mókesčio atléidžiama išimtiës tvarkà. Svarbiáusi viétiniai mókesčiai dažniáusiai yrà žémës, nekilnójamoho iš kito tužto mókesčiai. Nekilnójamoho tužto*

mókesčiu apmókestinamas tuřtas, naudójamas ekonòminei ař individuāliai veïklai. Gavaū siuñtinj sù išperkamúoju mókesčiu. Priimtas nutarimq didinti mókesčius.

mokéti¹, móka, mokejø vksm.

(kä, kuo, už kä, kam) duoti pinigų ar pan. už darbą, gaunamą daiktą ar paslaugas: *Ùž pietùs mokésime peñkiasdešimt eūry.* Mokésite grynaissais (pinigais) ař kortelè? Kiek aš turiù mokéti už važiavimq taksì? Páty turésimë mokéti už pastóge iš maistq. Kàs ménęs mókytojui móku už papıldomas pámokas. Aš turéjau jiems mokéti alqg. Skústis negaléjau, už átliktq dárba mán mokejø padoriai. | (kä, kam, kuo, už kä) duoti tai, kas priklauso, privaloma; sin. atlyginti: *Mokéti mókesčius [baudq, dúokle] kortelè.* Sis bánkas už terminúotuosius iñdélius klieñtamis móka didžiáusias palúkanas. | prk.: *Ùž géra piktu móka.*

mokéti², móka, mokejø vksm.

1. sugébeti kä daryti: Ař jūs mókate dírbti kompiüteriu? Vaikas móka rašyti, skaityti. Jie mokéjo rasti išeiti iš bet kokiós situacijos. Žmonà móka suatařti sù māno tévaís. Laisvi žmónës móka atsipalaídúoti iř ilsétis, lýgai taip pát jiē móka sqžinìngai iř uöliai dírbti.
2. (kä) bùti išmokusiam ko: Vaikas jaū móka visùs pôterius. Ař jūs mókate lietùviškai? Jis geraí móka ánglu kalbq. Tékstq priváloma mokéti atmintinaí. Móki žödli – žinai keliq (flk.).

mokétojas¹, mokétoja¹ dkt. (1)

kas moka pinigus: Mókesčių mokétojas. Ùžstatu [vèkselio, riñkliavos, pašalpös] mokétojas. Bánkas įspareigója pagal mokétojo pavedimq péresti nuródytq sùmq iš mokétojo sáskaitos į kitq mokétojo nuródytq sáskaitaq.

mokétojas², mokétoja² dkt. (1)

kas kä moka, išmano; sin. mokovas: Ánglu kalbōs mokétojas. Liáudies dainų mokétoja.

mokyklà dkt. (2)

1. mokymo ir ugdymo istaiga: Pradiné [pagrindiné, viduriné, aukštessnójji, aukštójji] mokyklà. Šunq dresúros mokyklà. Mókytis profesinéje [vakarinéje] mokykloje. Pašálinti iš mokýklos. Mokýklą lankýti. Baigtí áukštajq [aukštësniajq] mokyklà. Priimti [seiti, leisti] į mokýklą. Déstymas [mókymas] mokykloje. Mokýklos draúgas (su kuriuo mokomasi ar mokytasi ppr. vidurinéje mokykloje). Priémimo į Vilniaus miësto savivaldýbës beñdrojo ugdymo mokyklas tvarkos áprašas. Suáugusiujq mokyklų mokiniai gäli riñktis skirtingas mókymosi fòrmas – lankýti pámokas sù rytinè ař vakarinè pámaina ař mokytis nuotoliniu bûdù savarañkiškai. Jis yrà baigës káro [medicinos, müzikos, politèchnikos, mëno, káro] mokyklà. Netoli Neriës regiònino párkø išikûré jojimo mokyklà. | jos pastatas ar patalpos: Statýti [renovuoti] mokyklas. Prakiùro mokyklos stógas.
 2. mokymas, išmokymas, mokslas, patirtis: Gyvénimo mokyklà. Gyvénimas – didžiáusia mokyklà.
 3. meno, mokslo, literatúros kryptis, pakraipa, metodas: Senosios [moderniösios] mokyklos atstóvas.
- ♦ išeiti gyvénimo mokyklà žr. išeiti.

mokyklinis, mokykliné bdv. (1)

susijes su ppr. vidurine mokykla, priklausantis, skiriamas mokyklai: *Mokykliné drausmë.* Mokykliné unifòrma [kupriné]. Mokyklinés knýgos. Mokyklinio ámžiaus vaikas. Mokyklinių mëtu prisiminimai. Mokykliné draugysté. Mokyklinių teátrų festivális. Mokyklinių prëkių mûgë. Mokyklinis tarptautinių žödžių žodýnas. Eilérašciai jaunesniám [vyresniám] mokykliniam ámžiui. Laikyti mokyklinių geogràfijos brandos egzaminq. Vaikaž vežiøjami mokykliniu autobusù.

mokyklinùkas, mokyklinùké dkt. (2)

šnek. dažniausiai – pradiné mokykla lankantis vaikas: *Mokyklinukų atostogos.* Áktorius į pókalbi atvýko kartu sù mokyklinukù sùnumi. Skambast varpeliui áuklétoja mokyklinukùs palydéo į klåsę.

mokýkliškai prv.

taip, kaip būdinga, išprasta mokykloje (1 r.): *Mokýkliškai áiškiai išdéstytos miñtys. Mokýkliškai skañbantis receñzijos pavadiniimas. Taip iñ tráukia mokýkliškai skandúoti eiléraštj.*

mokýkliškas, mokýkliška bdv. (1)

būdingas mokyklai, susijęs su mokykla: *Mokýkliškas įvaizdis. Mokýkliškas deklamávimas. Mokýkliška rašýsena.*

mókymas dkt. (1)

1. ppr. vns. → mokyti 1: *Mókymas plaûkti [mègztì, šeimininkáuti].* | sngt.: Svetimû kalbû [jojimo] mókymasis.
2. ppr. vns. → mokyti 2: *Mókymo įstaiga. Mókymo plânas [programà, kùrsas]. Mókymo metòdai. Áukléjamasis [darbinis, individualùsis, nuotolinis, internètinis, daugiadalýkis] mókymas. Mókymas namië. Mókymas dárbo viêtoje.*
3. ppr. vns. sngt. → mokyti 3 (sngt.): *Mókymasis viduriñéje mokykloje [gimnázijoje, kolégijoje, magistrantûroje, doktorantûroje, kùrsuose]. Neakivaizdînis mókymasis. Patrauklî mókymosi aplinkâ. Mókymosi bûdai [fòrmos]. Mókymosi atóstogos. Mókymosi sâlygos [galimybës].*
4. → mokyti 5: *Ikyrëjo tâvo mókymai.*
5. ppr. vns. sngt. → mokyti 6 (sngt.): *Mókymasis atléisti [myléti, supràsti viénas kitq].*
6. dgs. pratybos, treniruotë: *Planújam mókym gráfikas. Mókym organizávimo grùpë. Mužiejuje výko mókymai darbúotojams. Baigus mókymus išduodam pažyméjimai.*

mókinio krepšelis

biudžeto lêšos, skirtos vienam mokinui; sin. moksleivio krepšelis: *Mókinio krepšelio lešu apskaičiavimo iñ paskirstymo metodika. Pagrindinis mókinio krepšelio principas – pinigai sëka pâskui mókinj.*

mokinys, mokinë dkt. (3^a)

1. asmuo, dalyvaujantis mókymo ir mókymosi procese, kuris mokosi, nepriklausomai nuo amžiaus, mókymosi bûdo ir vietos: *Profèsinés mókylcos mokinys. Aukštesniósios tèchnikos mókylcos mokinys. Medicinos mókylcos mokinë. Dárbas sù skirtingu gebéjimu mokiniai. Edukaciniai konkùrsai mokiniáms. Géras mókytojas geřbia iñ myli mókinius. Mokinii registras – tai visos šaliës informacine sistemà, kuriojë kaupiamà svarbiáusia informacija apië kiekviéno asmeñs išsilavinimq.* • plg. moksleivis.
2. asmuo, kuris mokosi kurios nors profesijos: *Stâliaus [bâtsiuvio, siuvejø, kálvio] mokinys.*
3. kieno nors mokslo, teorijos, pažiûrų sekëjas: *Kompozitoriaus Juôzo Naujâlio mokinys. Atidaryta dailininko iñ jô mokinij parodâ. Režisiëriaus dárbus périma jô mokiniai.*

mókiniškai prv.

→ mokiniskas: *Trisdešimtmêté mókiniškai surištais plaukais. Mókiniškai pasvirusi rašýsena. Pianisté grójo iš natû iñ labai mókiniškai.*

mókiniškas, mókiniška bdv. (1)

toks kaip mókinio, bûdingas mokinui: *Mókiniškos išdáigos. Jis tvirtina, kàd mûsų literatûrâ niëkaip negâli išáugti iš mókiniškos stâdijos. Klausytasi taip susikaupus, konè sù mókiniška átida.*

mókiniškumas dkt. ppr. vns. (2)

→ mokiniskas: *Recenzeñtas káltina áutorë mókiniškumù.*

mokinìti, mokinà, mokino vksm. šnek.

1. (kà, ko) MOKYTI 1: *Mokin vaïkà ángly kalbòs [dainuoti]. Draûgë manè mokin lâtviškai. Iñ sù ministrù, iñ sù valytoja téval mokino elgtis vienódai pagarbiai.* | sngt.: Mokinúosi šókti. Jî mokinasi griežti smuikù.

- MOKYTI 2: Ši mokytoja mūs mokinio iki ketvirtos klasės. Sava studentas jis mokinio filosofiškai galvoti ir logiškai, sistemiškai, nuosekliai dėstyti savo mintis.
- sngr. MOKYTI 3 (sngr.): Kelintoje klasesje mokiniesi? Jei jaunas mokiniesi, sėnas maitiniesi (flk.).
- (kā) MOKYTI 7: Kuřčią šunį neleñgva mokinči.

mokinùkas, mokinùkė dkt. (2)

dem. mokinys 1: Sū mokinukù aplaño keme dár vienq pārodq. Dažnai pradinių klasių mokinukams reikia tēvū pagálbos. Kviečiame visus antrōs klases mokinukus eksperimentuoti, bandyti, kurti. Sveikinu visas mokinukės iš mokinukus su naujais mókslo mētais.

mókytas, mókyta bdv. (1)

- kuris įgijęs išsilavinimą; sin. išsimokslinęs: Didžiai mókytas teologas. Jis yrà mókytas žmogùs. Senéle buvo mažai mókyta. Mókytam daug áiskinti nereikia. Žmónës liñkë kliautis mókytais veterinarais, nè liáudiškais patarimais. Íeskau dovanos savo mókytai draugei. | ivr.: Mókytieji kolègos.
- išmókytas atliki tam tikras užduotis; sin. dresuotas: Mókyti sakalai [šunys, žvérays, gyvuliai].

mókyti, móko, mókė vksm.

- (kā, ko) daryti, kad mokėtų, teikti žinių, įgūdžių: Mókyti vaikus rašyti [šókti, siúti]. Mókyti kalbą [muzikos]. Tévas mókė sūnų užsésti ant árklio. Mergaitės mótina mókydavo visokių móteriškų darbų. | sngr. (kā, ko) stengtis išmókti, įsiminti, įgyti įgūdžių: Vaikas mókos eiléraštį [pámokas]. Paskam'bink véliau, dabař jí mókos fiziką (ruošia fizikos namų darbus). Aštuntokai mókos fizikos (kaip déstomojo dalyko). Mókyčiausi dainuoti [skam'binti pianinu, teikti pagálba sužeistiesiems]. Mókysimės rašybos. Pabégeliai mókos lietuviškai (lietuvių kalbos).
- (kā, kame) dėstyti bendrojo lavinimo mókykloje, būti mókytoju; sin. mókytojauti: Jí móko aukštesniásias klasés [gimnazistus, pradinukus]. Jis mókė vidurinéje [pagrindinéje, muzikos] mókykloje.

- sngr. (ko, kame, pas kā) stengtis įgyti mókslo, žinių, įgūdžių lankant mókymo įstaigą, mókytoją, dėstytoją ir pan.: Vaikai mókos mókyklose. Brólis mókési Vilniaus universitetè peñkerius metus. Pažystama mókos Téisés akadémijos antramè kürse. Seseris vaikai mókos dvýlikoje [ketvirtoje gimnázijos] klasesje. Mókiausi gerař [neblogai]. Måno vaikai mókos devintukais iš dešimtukais. Kaimyné papildomai mókési pàs privátų mókytojų matemátikos. Pianisté mókési pàs gařsù muzikos profèsorių. Labař noréjau mókytis.

- (kā, kuo) leisti į mókslus; sin. mókslinti: Jis móko mìrusio brólio vaikus. Tévař móko sūnų gydytoju. | sngr. (kuo) stengtis įgyti išsilavinimą, profesiją: Jis mókos inžiniériumi [stáliumi, vadýbininku]. Jí mókési bibliotékinkinke [slaugýtoja, kirpeja].

- (kā) nurodinéti, kaip elgtis, kaip gyventi: Sesuō pàtaré, móké, kaip nuëjus kalbeti, kaip prašyti. Tévař vaikus turi mókyti. Per jáunas manè mókyti! Kiaušinis vištq móko (flk.). Sénas arklýs iš artójá móko (flk.). | neig. (ko) Nemókyk mókyto!

- sngr. (ko, iš ko) įgyti išminties, nuovokos, patirties ir pan.: Mókos iš gyvénimo. Gerös kalbós mókykis iš senijų káimo žmonių. Mókykis iš tēvū, kàd nereikétu iš svetimų. Gyveni žmogùs iš mókaisi (flk.).

- (kā) pratinti gyvüną atliki kokį darbą ar veiksmus; sin. dresuoti: Mókau papügq kalbeti. Mókysim šunį vedžioti áklajj [medžioti kiškius].

mókytinis, mókytinė dkt. (1)

psn. mokinys, pasekėjas: Paklusni [aiķštinga] mókytinė. Dvásios vadovas iš jō mókytiniai. Pagarbùs mókytojo sántykis sù mókytiniais. Mókytinių ápsuptas žilabaždis guru.

mókytojas, mókytoja dkt. (1)

- kokio nors dalyko specialistas, kuris moko (2 r.), désto bendrojo lavinimo mókykloje: Lietuvii kalbós [fizikos, muzikos] mókytojas. Mókytojo profesijsa. Mókytojų pasitarimas. Mókytojų kambarys. Mókytojų rengimas [kvalifikacijos tóbulinimas]. Músų mókytoja labai reikl. Jai buvo įteiktas

matemātikos mókytojo diplòmas sù pagyrimù.

2. kas ko nors moko (1 r.): *Pirmāsis māno plaukīmo mókytojas bùvo tētis. Vienā gerā mótnina šīmītq mókytojū atstója. Bē mókytojo dūonos kēpti neišmóksi, bùs labaī sunkù. Močiutē bùvo dainū iř pāsakū mókytoja.* | prk.: *Báimē atsilīkti kaītais būna geriāusia mókytoja iř pataréja. Sākoma, kād gyvēnimas [prāktika] – geriāusias mókytojas.*

3. kokio nors mokslo autorius, skelbējas: *Bažnýčios [krikšcionybēs, budizmo] mókytojai.*

mókytojáuti, *mókytojáuja, mókytojávo vksm. (kame)*

dirbtī mókytoju (1 r.): *Pašaukīmas mókytojáuti. Jīs dabař mókytojáuja gimnāzijoje. Jīs visq gyvēnimq mókytojávo. Atvýko mókytojáuti jaunī mókytojai.*

mókytojávimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mókytojauti: *Trīsdesīmt mókytojávimo mētu. Jīs atsisākē mókytojávimo iř atsīdavē kraštótýrai. Kai kuriē studeñtai jaū tūri mókytojávimo prāktikos. Jīs sugebējō sudērinti stūdijas sù mókytojávimu.*

mókytojienē dkt. (1)

šnek. mókytojo žmona: *Mókytojas atvýko ī šveñtē sù mókytojienē. Āktorē spektāklyje atlīko mókytojienēs valdmeni. Výras gāvo istōrijos mókytojo diplòmq, dabař būsiu mókytojienē.*

mókytūmas dkt. ppr. vns. (2)

→ mókytas 1: *Knygā – mókytūmo siñbolis. Pašnekōvē demonstrúoja filològinj [téisinj] mókytūmq. Strāipsnio áutorius sīekia nustēbinti mókytūmu, erudicīja.*

mōklinimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mōklini: *Nā, iř mōklinimas tāvo peř balās, ař āklas esī?!*

mōklini *mōklinā, mōklinō vksm. (per kā, pas kā, kuo) šnek.*

eiti nerangiai ar nieko nepaisant, be atodairos; sin. kvanklini, maklini: *Nē visadā mōklinau peř tuōs molýnus pēšcias. Atsīkelia jī ankstī rytē iř mōklinā takeliū pàs kaimýnq skōlintis pinigū. Kuř mōklini purvināiš bātais? Mōklinā paauglys gálvq nuléidēs, nudelbēs akīs.*

mókomasis, mókomoji *bdv. īvr. (past. kirč.)*

susījēs su mókymu: *Mókomasis žodýnas [filmas, laīvas]. Mókomoji literatūrā. Mókomoji repetīcīja. Mókomieji dalýkai. Mókomujū dirbtūvių [flaboratōrijū] naudā. Pirmokūs stēngiamasi sudōminti tikslīngai pàrinkta mókomajā mēdžiaga. Taī užfiksūota mókomajame vaīzdo īraše.*

mokōvas, mokōvē dkt. (2)

asmuo, kuris kā gerai moka, išmano; sin. mokētojas: *Jīs laīkē savē geriāusiu lietūvių kalbōs mokovū. Metūs pasimókiau graīkū kalbōs, bēt mokovē netapaū.* • plg. žinovas.

mokslādraugis, mokslādraugē dkt. (1)

šnek. mokslo, mokymosi draugas: *Kō nebendrāuji sù mokslādraugiais? Sutikau seniaiš matytq universitēto laikū mokslādrauge.*

mokslāpinigiai dkt. dgs. (1)

šnek. pinigai, mokami už mokslā (mokymā): *Reīkia laikū sumokéti mokslāpinigius. Mokslāpinigijū gáunu iš tévū. Gáutos lēšos bùvo skiriamos nepasitùrintiems mokiniáms paremīti, mokslāpinigiams sumokešti.*

mókslas dkt. (1)

1. žiniū, īgytū tiriant gamtā, visuomenē ir kt. sistema: *Mókslo pažangā. Mókslo īstaiga. Jaunesnýsis [vyresnýsis, vyriāusasis] mókslo darbūotojas.* | atskira jos šaka: *Gamtōs [sociāliniai, humanitāriniai, žēmēs ūkio, technològijos, medicīnos iř sveikātos] móksli. Móksli dāktaras. Humanitāriniams*

mókslams priskiriamà etnològija, filològija, filosòfija, istòrija, menótyra, teològija.

2. išsimokslinimas, išsilavinimas: Aukštasis [vidurinis, pradinis] mókslas. Privàlomas mókslas.

Mókslo pasiekiamùmas. Áukštojo mókslo stùdijų programà. Kiti, baigë mókslus, dìrbti grìžta į sàvo gimtìnę.

3. žinių gavimas; sin. mokymasis: Téisë į móksla. Mókslo mëtai. Kaip tåu sëkasi mókslai?

moksleivijà dkt. vns. (2)

kuop. móksleiviai, jù visuma: Moksleivijos spòrtas [laisvàlaikis]. Švietimo iñ mókslo ministras susitiko sù Lietuvòs móksleivijà iñ studentijà. Bè vadovëliu, metòdiniu knygù, šiuo metu leidyklà daug dëmesio skiria žinýnam, žodýnam, kuriu ypaç láukia móksleivijà.

moksleivio krepshëlis

MOKINIO KREPSELIS: Vienám sutartiniam móksleiviu pagal metòdikà skiriamà vienóda pinigù sumà – móksleivio krepshëlis. Moksleivio krepshëlis skiriamas nepriklaüsomai nuo móksleivio šeimòs sociàlinës padëtiës, gyvènamosios viëtos ar ùgdymo ñstaigos. Vyriausybë, atsižvelgusi į pràktinius mókinio krepshëlio igyvèndinimo rezultatùs bei savivaldybiu pàteiktas pàstaba, didina móksleivio krepshëli.

moksleivis, móksleivé dkt. (2)

asmuo, lankantis bendojo lavinimo mókyklà: Moksleivio pažyméjimas. M. K. Čiurlionio menù gimnàzijos móksleiviai. Lietuvòs móksleivių sàjunga [parlameñtas, krepshëlio lìga]. Mókjklos dirèktorius kreipësi į vyresniujų kläsiu móksleivius. Didžiuojamës sàvo gimnàzijos móksleivè, gerai pasiródzia lietùviu kalbòs olimpiadoje! • plg. mokinys.

moksleiviškai prv.

→ móksleiviškas: Tu pasielgei labai móksleiviškai. Mégstu móksleiviškai užsirašyti telefono nùmeri añt rañkos, paskui niëkaip nenupláunu. Chòrù konkùrso komisiøos nesužavéjo móksleiviškai sudainuotas šlägeris.

moksleiviškas, móksleiviška dkt. (1)

büdingas móksleiviams, toks kaip móksleiviu: Moksleiviška kepùré [kupriné]. Pirmoji móksleiviška méilë. Moksleiviškas elgesys. **moksleiviška** bdv.: Aðgi tiñkama, móksleiviška šitaip elgtis?

mokslinčius dkt. bendl. (2), **mokslinčius, mókslinčè** dkt. (2)

šnek. mokytas žmogus: Mokslinčiùs ñsivaizduoju rùsčius, rùskanais veidais. Taï tu vienintelé čia ìš visu nuo rudeñs búsi mókslinčé. Manaù, kàd tokiai mókslinčei tai nebùs sudëtinga. Mažoji jaù tokiai mókslinčius! Matai, kokià mókslinčius! (iron.). | kas dedasi daug mokytas: Pakláusk tu tò mókslinčiaus, taï jis tåu viðkà paáiškins. Baisùs mókslinčius – niëko nedìrba, tìk liežuviù mäla.

móksliné fantàstika

grozinës literatùros kùriniai, grindžiami mókslo prielaidomis, teorijomis ar socialinémis utopijomis: Mókslinés fantàstikos filmas. Móksliné fantàstika dažniáusiai bando pažvelgti į ãteitj, iñ kañtais ateitis pasiródo nè tokiai tolimà. Mókslineje fantàstikoje žmónës dažniáusiai ñeško naujù idéjù, pasáulio tvarkòs, žmonijos ateitiës hipotèziu. • plg. maginé fantastika, fantastika.

mokslingga prv.

→ mókslingas 3: Prelegeñtas kalbëjo labai mókslingai. | aukšt.: Mačiau daug tokiu, kurië filosofavo kur kàs mókslingiau nei ãš. Mókslingiau sàkant, seminàro moderàvimas neatitikò màno lùkesciu.

mokslingga bdv. (1)

1. labai mokytas: Mókslingas žmogùs. Kalbëjausi sù didžiai mókslingais pañnekòvais. Kiti nòri atródyti labai mókslingi.

2. gabus móksliui, mókslus: Seniau ñ mókjklu léisdavo mókslingus vaikùs.

3. susijës su mókslu ar reikalaujantis daug mókslo; sin. sudétingas, ñmantrus: Mókslinga gamýba.

Mokslingi tyrimai [komentārai]. Mokslingas redagāvimas. Mokslinga išvada. Nemēgau šīo autoriaus labāi mokslingo stilīaus, sudētingu, nē kiekviensām suprantamū terminū.

mokslingūmas dkt. ppr. vns. (2)

→ mokslingas 1: Profesoriaus mokslingūmui suprāsti reikējo pasirengimo ir pīto pastangū. Mokslingumū sunkū sū juō varžytis. Mūsų tīkls – telkti Lietuvos mokslininkus bendram mokslo dārbui, kelti lietuviičių tautōs mokslingūmą.

mokslinimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → mokslinti 1: Móterų mokslinimas. Svarbūs vienuolijs rūpestis – vienuolių mokslinimas.
2. → mokslinti 2: Kai kurios ē Šalyse tebérā aktualūs móterų mokslinimas. Sántaupas skirsimė savo vaikų mokslinimui.
3. → mokslinti 3: Specialiūjų stráipsnių kalbos mokslinimas.

mokslininkas, mokslininké dkt. (1)

žmogus, kuris dirba mokslo darbā, kurios nors mokslo srities tyrinētojas: Lietuvos mokslininkų sājunga. Veřslo bendararbiavimas sū mokslininkais. Pasauliniio gařso mokslininké. Mokslininkus nustēbino archeoloģiniai atradimai.

mokslinis, moksliné bdv. (1)

susijęs su mokslu (1 r.): Móksliniai tyrimai [skaičiavimai]. Móksline dárbo [išradimo] vertē. Móksline konferēncija [problemā, literatūrā]. Mókslinis tēkstas. Móksliniai disertācijos reikalāvimi. Mókslinių tyrimų skatinimas. Fóndas reñis mókslinius tyrimus ir inovācine veiklą.

mokslinti, mokslina, mokslino vksm.

1. (kā) teikti mokslo; sin. mokyti, lavinti: Apaštaláutojas visas jégas skýré kiñnai misijai – krikščioninti Lietuvą ir kartu jā mokslinti. Universiteto misija – mokslinti jaunimą, kaupti ir púoselēti intelēktinį potenciālą, ugdýti lýderius.
2. (kā) leisti į mokslą: Šeimų galimybés mokslinti vaikus.
3. (kā) daryti moksliską: Mókslinti rāšymo [māstymo] stiliu.

moksliskai prv.

→ moksliskas: Móksliškai pagrīsta teorijs [strategija]. Móksliškai komentuotas vertīmas. Laikraščiuose jis rāšo peř daug moksliskai. Tū kalbi apie seniai žinomus ir moksliskai irodytus dalykūs.

moksliskas, moksliska bdv. (1)

pagrīstas mokslo (1 r.) principais: Móksliškas pasākymas. Dárbas [stráipsnis] nepakañkamai moksliskas. **moksliska** bevv.: Tai ganētinai naivū ir neatrodo móksliška. Aptariamamē darbē recenzeñtui visa kās pasirodē pagrīsta ir móksliška.

mokslišķumas dkt. ppr. vns. (2)

→ moksliskas: Argumeñtu [išvadu] mokslišķumas. Mokslišķumo reitingas. Kùnigas sakýdavo neilgus pamókslus, pasižyminčius mokslišķumū ir gýva tikéjimo dvasiā.

moksliūkas, moksliūkē dkt. (2)

šnek. labai gerai besimokantis, atkakliai siekiantis žinių moksleivis, studentas: Niekadā nebuvaū moksliūkas, nòrs mókslas sēkési nebogaī. Buvaū pažangi, bēt nē moksliūkē. Turiū draūgē moksliūkē, jī mókosi dešimtūkais nuō pirmōs klāsēs. Jī sū tókiu akiniúotu moksliukū draugáuja. Investīcijos ī moksliukū pasitēsina.

mókslo mētai

maždaug 10 mēnesių laikas, per kuri mokyklose mokoma: Mókslo mētų pradžia – rugsējo pirmojo dienā. Peř mókslo metūs pradinūkai ūgtelēja. Šiaiis mókslo mētais pradējome mókytis chēmijā.

mokslotyra dkt. vns. (1)

disciplina, tirianti mokslo kaip žinių sistemos, plėtros, funkcionavimo bei raidos dėsningumus ir reikšmę visuomenei: *Mokslotyros centras [institutas]. Mokslotyros principai [pagrindai]. Mokslotyros profesorė [profesorius]. Šiuolaikinė mokslotyra neatsiejama nuo mokslo istorijos, mokslo filosofijos, mokslo sociologijos.*

mokslotyrininkas, mokslotyrininkė dkt. (1)

mokslotyros specialistas: *Mokslotyrininkai organizuoja tarpžinýbines konferencijas, sùburia daugelį tyréjų rengiant iñ leidžiant mokslo léidinius. Mokslotyrinininkams rúpi komunikaciniai iñ informaciniai mokslo procèsai.*

mókslų daktaras, mókslų daktarė

- 1. vyr. vns.** mokslo laipsnis, suteikiamas baigusiam doktorantúrą ir apgynusiam daktaro disertaciją, pakopa žemesnis už habilituoto mókslų daktaro laipsnį: *Humanitarinių mókslų daktaras. Jai suteiktas politikos mókslų daktaro láipsnis. Yra galimybé mokslo daktaro láipsnį igýti eksternu – savarañkiškai parengus daktaro disertaciją arbà pateikus publikuotą mókslinę monografiją bei išlaikius doktorantūros egzaminus.*
- 2. tą laipsnį turintis asmuo:** *Medicinos mókslų daktarė konsultuója ligónius. Į mókslų daktarą kreipiamasi „daktare“. • plg. daktaras.*

mókslų kandidátas, mókslų kandidátė

- 1. vyr. vns.** kai kuriose šalyse teiktas ar iki dabar teikiamas mokslo laipsnis: *Buvusioje Soviétų Sájungoje baigusiems áukštojo mokslo stúdijs, išlaikiusiems kandidátinio minimumo egzaminus iñ apgynusiems mókslų kandidáto disertaciją bûdavo suteikiamas mókslų kandidáto láipsnis. Baigus aspirantúrą iñ apgynus disertaciją tyréjui iš Arménijos suteiktas mókslų kandidáto láipsnis. Lietuvai atgávus nepriklausomybę mókslų kandidáto láipsnis pâkeistas mókslų daktaro láipsniu.*
- 2. tą laipsnį turintis asmuo:** *Tuôs këlerius metùs, kañ dirbau universitetè, nemažai bendravau sù žinomu chémijos mókslų kandidatù.*

mokslumas dkt. ppr. vns. (2)

→ mokslus: *Daugelis gimnazistų pasižými mokslumù. Mokiniiù mokslumą gálima ivértinti pagal naujós mókymo mëdžiagos ipsisavimąq.*

mokslùs, mokslì (4)

gabus mokslui: *Mokslùs, imlùs vaikai. Tařp moksliiù vaikù dalis yrà itin gabiiù. Mergaité turi visq dorýbių riñkinij: mokslì, graži iñ gerös širdiê̄s.*

mokùmas dkt. ppr. vns. (2)

gebéjimas ivykdyti piniginius ipsisareigojimus (sumokéti skolas, su darbo santykiais susijusias sumas, mokesčius ir kita): *Ímones [bánko, šaliës] mokùmas. Mäžas gyventoju [klientu] mokùmas. Bánkams kîlo mokumo problémų [sunkumų]. Mokùmas – tañ fizinio ar juridinio asmeñs galéjimas mokéti mókesčius. Mokumù vadînamas ímonés, bánko gebéjimas laikù apmokéti trumpalaikiùs iñ ilgalaiküs ipsisareigojimus. Mokùmas labai reikšmingas ímonés kûrimosi laikotarpiu iñ veiklôs pradžiojè, patýrus finánsinių nûostolių, sténgiantis ieiti iñ rînką, esant infliacijai, ivýkus stîchinei neláimei, padidéjus konkurencijai iñ kitaís átvejais. • ant. nemokumas.*

mokùs, moki bdv. (4)

galintis, turintis iš ko mokéti: *Mokùs žmogùs [bánkas]. Bánkai palankesnémis sâlygomis kreditúoja pâtikimas, mokiàs ímones [mokiùs klientùs]. | aukšt.: Smûlkus veðslas turi mokesniùs klientùs iñ gali áugti. Dîrbu taip, kàd nebûtu géda iñ prisiviliočiau mokesniùs klientùs. • ant. nemokus.*

molainè dkt. (2)

MOLYNÉ: *Kañ palýja, kiëmas viřsta nepéreinama molainè.*

mòlas dkt. (2)

pylimo ar sienos pavidalo statinys statmenai ar beveik statmenai krantui, saugantis uostą nuo bangavimo, ledonešio, smėlio sąnašų: *Medinis [akmenų, betono, gelžbetonio blòkų] mòlas. Klaipédos úostas turi dù molus, pastatytus añt pöliu. Pagilinus úostą, mòlai sustíprinti akmenimis iñ dideliais betono blòkais. Nuõ mòlo gëra žvejoti. Per audràs mòlais vaikštinéti pavojinga – nè vienas yrà nuõ jü nuslydës.* • plg. bangolaužis.

Mólavénai dkt. dgs. (1)

kaimas Raseinių rajono savivaldybëje: *Mólavénų qžuolas. Raseiniškiai dažnai reñkasi į Mólavénus švësti įvairių šveñcių. Mólavénuose  santis pili kalnių kompleksas – tai galbùt kadáise sudëgintų garsiujų Pilénų vietà.*

molber tas dkt. (2), **molb rtas** (1)

stovas tapomam paveikslui pritvirtinti: *Neši jamasis [stalini ] molber tas. Sula kstomas med nis [metalini ] molber tas. Ve ta tur ti tv rtq añt grind  pastatom  molber tq. Da linink  zm n s vis mat davo paj ryje s  trikoj  molbertu per p t j i  dr be p  pa astimi . Molbertus g lima naud ti i  s vo asmenin ems parod oms surengti n t nam  ter soje a  sod .*

molber tinis, molber tin  bdv. (1), **molb rtinis, molb rtin ** (1)

atliekamas ant molberto (ne ant sienos): *Da lininkas  tin v rtinamas  z molber tin  tapyb . Stude ntai analiz uoja sen j  meistr  molber tinius k rinius, g linasi  j  tapyb os mani r .*

m lbetonis dkt. vns. (1)

med iaga i  molio, sm lio,  vyro ir plau ini  med ziag : *M lbetonio s ienose n r  si li , pr  kuri s prara ndama daugi usia  ilum s m r niuose, bl kiniuose a  med niuose pastatuos . M lbetonis ti ka ma aa uk sci  pastat  s ienoms.*

mold vai dkt. dgs. (2)

tauta, gyvenanti Moldovoje, kalbanti rumun  kalba: *Mold v  kalb  la koma rum n  kalb s tarm . Rum nai d l kalb  pana umo moldav s la ko vi na i  s vo  tn ini  gr pi .*

mold vas, mold v  dkt. (2)

moldav  tautos  mogus: *Ka t q pietava  s u  avi a moldav . Liet viai f tbolo rungtyn se minimaliu sk rtumu  veik  moldav s.*

Mold vija dkt. vns. (1)

MOLDOVA: *Mold vijos s ostin  i  did iausias mi stas – Ki ni vas.  iaur n  Mold vijos dal s  iek tiek mi sk inga, kalv ta, pietuos  da g derling  j uod zemo st pi . Mold vijoje yr  api  tr s t kstan ciai  pi . i  up li .*

mold vi skai prv.

RUMUNI KAI 3: *Dabar mold vi skai kalba api  d  milijon s  moni . A r m oki mold vi skai?*

mold vi skas, mold vi ška bdv. (1)

1. b dingas ar priklausantis moldavams, j u kult rai ar Moldovai: *Mold vi ski tautiniai drab ziai. Da geliui mold vi sk  patiekal  b tin  kompone tas –  alam nai.  eimini nk  p r uo e mold vi skus piet s: bar ci s, pyrag li s s u m s a i  r y z is  dar tas p apr kas.*

2. Moldovoje randamas, auginamas, pagamintas ir pan.; sin. moldovi skas: *Mold vi skas v nas. Mold vi kos pr k s. Mold vi ski pomid rai.*

3. RUMUNI KAS 3: *Mold vi skas la kra tis. Mold vi skos mok klos. Pirm siose mold vi skose kn gose XVII  m n iuje b uvo i sp ausdinti religini  t kstai.*

4. susij s su moldavais pagal kilm , su Moldova (apie kilm ): *Intervi u s u mold vi sko kra jo t rin ciu kov toju. Eksk ursij  v d  mold vi sk  šakan s t r nti g id .*

Moldovà dkt. vns. (2), ofic. **Moldòvos Respùblika**

valstybė Pietryčių Europoje: *Moldòvos Parlameñtas*. Šalís dabař dažniau pavadinama Moldovà nei Moldāvija. Moldòvoje mūs vašino naminiu maistu iš vynu. Iš Moldòvos Lietuvà importuojama nemažai vašiu, riešutu.

moldòviškas, moldòviška bdv. (1)

Moldovoje randamas, auginamas, pagamintas ir pan.; sin. moldaviškas: *Moldòviškas výnas*. *Moldòviška kosmètika* [avalyné]. *Moldòviška kreidà* [naſtà].

mólduobè dkt. (1)

duobè, atsiradusia kasant molj: Iš mólduobés kàsdavo mólj, dabař jojè žvejójama. Lipk laük iš tōs mólduobés, esì visas móliu aplipęs. Kareiviai várē priē mólduobés būrj civiliu, supánčiotomis rañkomis. • plg. žvyrdubè.

moléjimas dkt. ppr. vns. (1)

spec. molio susidarymas: *Molejimo procèsas morèninèse nûogulose. Moléjimas – tař intensyvùs pirmiňių minerálų ařdymo iš antriňių mólio minerálų siňtezés bei kaupimosi jū susidärymo viëtoje procèsas. Ař Lietuwojè dirvódaros procèso metu výksta moléjimas, tař yrà antriňių mólio minerálų susidärymas?*

molèkulè dkt.

(1) mažiausia medžiagos dalelè, turinti esmines tos medžiagos chemines savybes: *Atòmu sâveika molèkuléje. Molèkulé yrà sudarýta iš atòmu. Jéi molèkulé igýja arbà neteñka elektrònų, tañpa jonu. Molèkulés yrà tókios mázos, kàd jū dýdij sunku nèt ịsivaizdúoti.* | prk.: *Žmogùs – visúomenés molèkulé.*

molekulinis, molekuliné bdv. (2)

susijęs su molekulémis: *Molekulinis junginys. Molekuliné biologija* [genètika]. *Molekulinés medicinos laboratorijs*. Vienas svarbiáusių molekulių parámetru yrà santykìnè molekuliné másè. *Molekuliniai tyrimais gálima diagnozúoti lîgą, kai dár nerà aiškiu jós klinikiniu pózýmu.*

Molétai dkt. dgs. (1)

miestas Utenos apskrityje: *Molétų krašto muzièjus. Molétų observatòrija. Vâsaromis į Molétus iš jū apýlinkes priē ežeru suvažiuoja daugybé poiliáutojų. Peř Molétus téka Siesartis.*

molétas, moléta bdv. (1)

1. kuriame yra molio: *Moléta žêmë. Lenktynių trasà duobéta, moléta, suñkiai išvažiúojama. Sunku lîpti staciù molétu šlaitù. Iš tólo raudonúoja molétas viëškelis.*
2. suteptas ar aplipęs moliu: *Moléti bátai. Molétas kibiras. Eñkit nusipraüsti, neváikščiokit moléti.*

moléti, moléja, moléjo vksm. spec.

virsti moliu: *Minerálai moléja iš viršutiniuose, iš gilesniuosè dirvóžemio slúoksniuose.*

molétiškis, molétiškè dkt. (2)

Molétuose ar jū apylinkése gyvenantis ar iš ten kilę žmogus: *Vîlniaus molétiškių draugijà. Ežeru apiē Molétus nesuskaičiuoja daugybé, o visùs aplaňkës yrà turbút rëtas kuriš molétiškis. Skaičiau apiē molétiškiùs: jië esq; pàtys sportiškiáusi Lietuwojè.*

molibdènas dkt. vns. (2)

cheminis elementas – sidabriškai baltas metalas, vartojuamas atspariam plienui gaminti (Mo): *Molibdëno junginiai* [drùskos]. *Molibdëno trâšos. Molibdëno rûdà* [lydiniai]. *Pliénas sù molibdenu yrà atsparèsnis koròzijai. Iš molibdëno dàromos elektròninių lémpų, elektròninių ilitais dâlys, krósniu kaitinimo elemeñtai, taip pat jis naudójamas kaip katalizatorius nâflos pérdirkimo prâmonéje.*

molíena dkt. (1)

MOLYNÉ: *Tojė molíenoje mažai käs áuga, bët dařbščios rañkos pàverté ją̄ jaukiù kampeliù. Gál šiō mëdžio šaknìms molíena peř kietà.*

molýnas dkt. (1)

1. molio telkinys: *Taǐsant gätvę bùvo àtkastas molýnas.*

2. MOLYNÉ: *Ikliñpome į bañsų molýnq. Vôs išlupaū kójas iš molýno. Molýnai šermukšnýnui netiñka.*

molýné dkt. (2)

molinga žemè, dirva: *Daržè molýné – niëkas neáuga. Lináms netiñka molýnés. Nepéreisi peř pažliugusią molýnę – kliñpsta bátai. Träktorius suñkiai ýrési peř ikliñpusią molýnę.*

molìngas, molìnga bdv. (1)

gausus molio: *Molìngas ùpés dùgnas. Piliäkalnio pýlimas supiltas iš apliñkinés molìngos žémés. Molìngoje diřvoje děl lietaüs susidáro bálos iř ilgai nedžiústa. Molìngą žémę sunkù kàsti.*

molìnis, molìné bdv. (2), **mólinis, móliné** (1)

1. padarytas iš molio: *Molìnis púodas [tvártas]. Moliné aslà. Sriùbq srébème iš molinių dubenelių. Vaikystéje turéjau nè vieną molinę taupýkłę.*

2. molio spalvös, pilkšvai rusvas: *Moliné spalvà.*

3. rudeniñių obelų, vedančių kietus pilkai žalsvus vaisius rausvai dryžuotu šonu, veislés: *Molinių obuolių dabař pasitáiko tīk senóviniuose sôduose. Molinių obuolių minkštimažalsvai ař gelsvai báltas, sultingas, aromatingas.*

mólinti, mólina, mólino vksm. (kä)

tepti, purvinti moliu; sin. moliuoti: *Vaïkas mólina sàvo triratukq. | neig. (ko): Nemólink grindü, greit nusiaük tuōs baisiùs batùs! | sngr. (ka): Mažiùkai lìpdo nežiürédam, kàd mólinasi rankàs iř drabužiùs. | sngr. neig. (ko): Nesimólink rañkų [bátu]. Vaikai, békít iš čia, nesimólinkit!*

molinùkas dkt. (2)

1. molio žaislas ar keramikos dirbinys: *Seniaū mämos iř močiùtés nulipdýdavo vaikáms visokiáusių molinùkų: gyvuliukų, paukštelių, žverių, žmogiukų. Liáudies meistrai gamiña molinukùs suvenyrùs: qsoñeliùs, lékštelès, padéklukùs, žvakidès. Džiaugiúosi, kàd žmónes mügëse peřka måno molinukùs, vadìnasi, nè véltau dìrbu.*

2. moliné dëdelé ar žaisliné figûrélé, kurią puçiant išgaunamas garsas: *Molinùkais grója folklòro ansámbliai. Trimêtis pùcia molinùkq sù viéna skylutè.*

mòlis¹ dkt. vns. (1)

sunki, gliti, plastiška nuosédiné uolienna, iš kurios gaminami indai, plytos ir pan.: *Baltàsis [raudonàsis, margàsis, juostútasis] mòlis. Líesas [riebùs] mòlis. Mòlio púodas. Kàsti [minkyti] mòli. Mòlis týzta [limpa]. Žémé prië mòlio (molinga). Aslà plüktà mòliu. Svíesto kaip mòlio (daug). Ikliñpome į lipnų mòli. Jis tīk mòliui mìnykti tetiñka (niekam vertas).*

♦ **iš kitókio mòlio nulipdýtas** žr. nulipdyti. **iš to patiès mòlio drébtas** žr. drébtu. **kaip iš mòlio drébtas** žr. drébtu. **mòli minti** žr. minti¹. **mòlio Motièjus** ištižélis, liurbis: *Tõ mòlio Motièjaus niékur nepasisiûsi. Tíkras mòlio Motièjus – stóvi išsižiójęs, nè piřšto nepakrùtina. neminto mòlio* niekam tikës, nerangus (apie žmogų): *Tà jõs dukte yrà neminto mòlio.*

mòlis² dkt. vns. (1)

pagrindinis tarptautinés matavimo vienetų sistemos (SI) medžiagos kiekio vienetas: *Mòlis, réiškiamas gràmais, skañtine vertè lýgus mëdžiagos mòlinei mäsei. Viénas mòlis dùjų normaliomis sàlygomis üzima daugiaū nei dvidešimt dù litrùs.*

moliūgas dkt. (2)

1. rutulio pavidalo mėsingas ppr. didžiulis vaisius geltona, žalia ar rusvai oranžine stora luoba, valgomas kaip daržovė, kartais dekoratyvinis: *Moliūgų týrė [sriubà]. Troškinys sù moliūgais. Nupiirk dù moliūgus. Rūsyjè į lentýnas sukróvémé moliūgus. Žiēmą džiovintas moliūgo séklas lukšténame iš vágome. Atéjo šeiminiñké drūtā kaip moliūgas.*

2. laipiojantis daržų augalas, vedantis tokius vaisius (*Cucurbita*): *Kompòsto krūvojè išdýgo moliūgas. Moliūgams reikia drégmës iš gerañ patréštös diřvos. Moliūgus tiñka sodinti iš tařp dekoratývinių augalų.*

3. menk. nenuovokus, menko proto, nepastabus žmogus: *Moliūgas tū! Tū visiškas moliūgas!*

Moliúnai dkt. dgs. (1)

kaimas Pasvalio rajono savivaldybèje: *Moliúnu piliäkalnis. Moliúnu dvàras kadáise priklaüsé bajörù Karpiù gíminei. Spéjama, kàd Moliúnuose galbüt yrà bùvusi mediné pilis. Moliúnu ážuolas – vienas storidusiu Pásvalio kraštè.*

moliúotas, moliúota bdv. (1)

padengtas, sumišęs su moliu; sin. molétas: *Moliúotas kálnas [vanduō]. Moliúotos bùlvés. Parejaū visà moliúota iš diřvos. Beeñant visi båtai pasidáré moliúoti.*

moliúoti, moliúoja, moliávo vksm. (kà, prieš kà)

tepti, purvinti moliu; sin. molinti: *Priëš sodinimą moliúoja burökų šaknìs, kàd geriaū prigýtų. Kám dabañ moliúojo rankàs?*

moliùskas dkt. (2)

minkštakùnis vandens ir sausumos bestuburis, ppr. su kriaukle: *Vieni moliùskai šliáužioja dugnù, kitì yrà prisitvirtinę priëš povandeninių daiktų, dár kitì – greitai plaukioja. Kai kurių rúšių moliuskùs – austrès, šukutès, mìdijas – augina júrinèse feŕmose maistui. Dvigeldžių moliùskų (Bivalvia) kriáukles naudója perlamùtrui gaminti.*

molkasys, molkasë dkt. (3^a)

molio kaséjas: *Mólì kasiaū, todël iš vadìna mólkasiu [mólkase].*

Mòlotovo kokteiliis

degiu skysčiu užpildytas stiklinis butelis; sin. padegamasis butelis: *Mòlotovo kokteiliis atsitreñkia į kiëtq paviřsiu, sudûžta, išsiliejes padegamàsis mišinys užsildega iš sùkelia gaîsrą. Mòlotovo kokteilius pradéta naudóti XX ámžiaus ketvirtamè dešiñtmetyje.*

Molùkai dkt. dgs. (2)

salų grupé Malajų salyno rytuose: *Molùkai dár vadìnami Príeskonių salomìs. Molùkų krantùs skaláuja Ramùsis vandenýnas. Molukùs, dabañ priklaüsánčius Indonèzijai, dël daugybës salosè áugančių príeskonių bañdë kolonizúoti këletas valstybių.*

Molùkų júra

Ramiojo vandenyno dalis prie Indonezijos, Molukų: *Molùkų júroje výksta stíprùs, iki septynių sù pusè bålo, žemës drebéjimai. Molùkų júros dùgno reljèfas kalnúotas. Molùkų júroje yrà ugnikalnių kúgių.*

mólžemis dkt. (1)

molio žemë, molynë: *Mólžemis skilinéja nuô kařšcio. Idžiûvusì mólžemì sunkù kàsti. Lékiaū pažliügusiu mólžemiu paezerën. Šparágai auginamì mólžemyje.*

momenélis dkt. (2)

plévinis kùdikio kaukolés plotas, dar neužsitrukës kaukolés skliauto kaulais: *Momenéliai dár*

neužáugę. Momenėlis – labai jautri kūdikio vietą. Yra vaikų, kurių gimbsta sù labai nedideliu momeneliu, kuris užsišveria jaū pirmais gyvėnimo ménesiais.

momenitaliai prv.

→ **momenitalus:** Internetù momentaliai gáuname informaciją. Jis tóks umùs, momentaliai užsiplièskia. Rûgštis momentaliai suéda drabužiùs. Kalbos užtilo momentaliai. Reikéjo momentaliai susivókti iñ sprésti.

momenatalumas dkt. ppr. vns. (2)

→ **momenitalus:** Sprendimo [veiksmo] momentalumas. Ši reakcija neturi niéko beñdra sù momentalumù.

momenatalùs, momentali bdv. (4)

trunkantis momentą, akimirksni, labai greitas: *Momenatalùs efektas. Momenatali mirtis. Momenatali reakcija. Ménininkai móka vaizdúoti momentaliàs žmogaùs bùsenas.*

momeñtas dkt. (2)

1. akimirka, akimirksnis: *Paskutiniù momentù jí atsisákë výkti iñ ekskùrsiją. Galutinis rezultatas paaiškéjo tik paskutinj momeñtq.*

2. tam tikras kurio nors reiškinio bruožas, aplinkybë: *Svarbùs politinis [ideologinis, tautinis, sociálnis] momeñtas. Šiojè situacijoje taï laikytina lémiamu momentù. Įtariu, kàd tás momeñtas anaipòl nè atsitiktinis. Jámžinkime pačius gražiáusius gyvėnimo momentus. Varžybose buvo tokiu momeñtu, kai noréjau pasidúoti.*

momeñtinis, momeñtiné bdv. (1)

susijęs su momentu (1 r.), momento trukmës: *Momeñtiné loteria [vagystė]. Momeñtiné nútorauka (gaunama iš paties aparato). Momeñtiné ekrano kòpija. Jí pasidavé momeñtiniams jausmáms. Isigijome momeñtinius lošimo bilietus.*

momoù, momeñs dkt. vyr. (3^a)

VIRŠUGALVIS: Išmatuoti vaïsiaus ilgi nuô momeñs iki užpakalio. Rytiêtés móterys susikráuna sáu añ momeñs vandeñs qsočiùs. Galvódamas jis krápštosi mómenj.

Monàkas dkt. (2)

1. ofic. **Monako Kunigaikštyste** nykštukiné valstybë Pietų Europoje, prie Viduržemio júros: *Monako kunigáikštis [kunigaikštiené]. Negali nesižavéti Monakù, miniatiûrine šalimi. Monaką gálima péréiti skersai išilgai peñ keliàs vâlandas. Monako krañto linijos palei Viduržemio júrq ilgis – keturi kilomètrai. Monakas garséja „Fòrmulès 1“ lenktynémis, žýdra júra iñ priéplaukoje prišvartuotomis prabangiomis jåchtomis.*

2. šios valstybës sostiné: *Monako egzotinių augalų botanikos sôdas. Monako tarptautinis universitetas. Monakè gyvëna daugiáusia turtuolių – apië tréçdalis visų valstybës gyvéntojų.*

monakiëtis, monakiëté dkt. (2)

Monake gyvenantis ar iš ten kilęs žmogus: *Monakiëcių kulinàrija labai panaši iñ kaimýnu prancúzų. Monakiëciai nè tik negali žaisti azártinių žaidimų žymiausiuose sàvo šaliës kazinò, jië net negali iñ juos jkelti kójos – nebeñt jië teñ dîrba. • plg. monegaskas.*

monakiëtkas, monakiëtiška bdv. (1)

1. bûdingas ar priklausantis monakiëciams, jų kultúrai ar Monakui: *Monakiëtiška mókescių sistemà. Monakiëtkos vâsarovs bûna kárštos iñ saulétos.*

2. Monake randamas, auginamas, pagamintas ir pan.: *Monakiëtkas atvirùkas. Monakiëtiška juvelýrika. Monakiëtki pâsto ženklaî.*

monárchias, monárchė dkt. (1)

valstybės valdovas, įgyjantis valdžią iki gyvos galvos sosto paveldėjimo tvarka arba rinkimais: *Absoliutūs monárchias. Konstitūcinio monárcho valdžià ribójama konstitūcijos. Dānijos karaliénė bùvo pirmoji monárchė, aplañoiusi nepriklauso mūsų šalyje viëšintys monárchai ař prezideñtai. Prúsijos valstybės monárchai nèdraudé spáusdinti knýgų, laikraščių lietuvii kalbā.*

monárchija dkt. (1)

1. valstybės valdymo forma, kai aukščiausioji valdžia bent formaliai priklauso vienam asmeniui – monarchui: *Absoliütinė [konstitūcinė, parlameñtinė] monárchija. Monárchijos formavimasis [klestéjimas, žlugimas].*
2. valstybė, valdoma monarcho: *Taī pati seniáusia Euròpos monárchija. Kažiñ, kokià ateitiis láukia dabaž gyvúojančių Euròpos monárchijų?*

monárchinis, monárchinė bdv. (1)

pagrįstas monarchija (1 r.): *Monárchinis valdymas [laikotarpis]. Monárchinė sántvarka. Monárchiniai režimai. Monárchinés valstybés.*

monarchistas, monarchistė dkt. (2)

monarchijos (1 r.) šalininkas: *Kraštuinių dešiniųjų monarchistų mítингas. Bùvo síekiamā diskredituoti monarchistus dēl bendradarbiavimo su nacistais. • plg. respublikonas, rojalistas.*

monarchistinis, monarchistinė bdv. (1)

būdingas monarchistui: *Monarchistinė grupuôtė. Radikálios monarchistinės organizacijos. Monarchistinés pāžiūros. Kritikúoti monarchistinius iř impérinius režimus.*

monarchizmas dkt. vns. (2)

politinė kryptis ir ją atitinkanti veikla, siekiant įvesti monarchiją: *Monarchizmo režimas. Politinė kovà už arbà priëš monarchizmą. Prancūzijos revoliucijos pradžià laikomi mëtai, kai Paryžiuje miestelénai išiverzé į Bastiliq – monarchizmo simbolij.*

Monblānas dkt. vns. (2)

kalnų masyvas Vakarų Alpēse, Prancūzijos, Italijos ir Šveicarijos pasienyje: *Dēl šiltéjančio klímato Monblāno ledýnai spařčiai nýksta, susidäro pavojingos nùošliaužos, lavinos, lëdo griûty. Monblānë kasmët aplaño apië pùsé milijono turistų. Pô Monblanu yrà tunelis, iškastas dviejų kilomètru gylje.*

monegåskai dkt. dgs. (2)

tauta, gyvenanti Monake, kalbanti monegaskų tarme ir prancūzų kalba: *Itålų kalbos monegåskų tarmė. Monegåskų tradiciné kultûrâ artimà prancūzams. Didžioji dalis monegåskų išpažista katalikybę.*

monegåskas, monegåské dkt. (2)

monegaskų tautos žmogus: *Monegåské svečiùs vaišino moliûgais iř rýžiais įdarýtais pyragêliais. Olándas lenktynininkas prisiminé sàvo dvíkovas su monegasku. Daug monegåskų dîrba turizmo paslaugû sferoje.*

monetà, monètos dkt. (2)

nustatytos formos, svorio ir prabos liejinys, kuris yra valstybės įteisinta mokëjimo priemonė: *Auksinės [sidabriniës] monètos. Próginé [kolékcine, apyvarčiné] monetà. Víeno ceñto [euro] monetà. Lietuvos monètų kalyklà. Monètų ritiniavimo mašinà. Atsikračiau krûvôs smulkių monètų. Idomù riñkti senovines monetàs.*

monetarinis, monetarinė bdv. (1)

susijęs su pinigais, finansais, valiuta: *Monetariné anàlizé. Ekonòminé iř monetariné sàjunga.*

Monetārinis ekonominis modelis. Monetārinė politika – centrinio banko politika, reguliuojanti pinigų mases didējimo tempus ir palukanų normos pokyčius.

mongolai dkt. dgs. (2)

- tauta, gyvenanti Mongolijoje, kalbanti viena mongolu (2 r.) kalbu: *Mongolų kalba*. Mongolus buvo užkariavusi tiktais vienai Kinija.
- viena altajiečių (2 r.) šaką – mongolai, buriatai, kalmukai ir kt.: *Tradicinis mongolų veislės – klajoklinė gyvulininkystė*. Kovodama su mongolais-totoriais Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė silpnino jų įtaką Rytų Europai, lengvino kitų tautų išsivadavimo kovą.

mongolas, mongolė dkt. (2)

- mongolų (1 r.) tautos žmogus: *Mongolės nuo mažeis móko jodinéti*.
- mongolų (2 r.) tautų žmogus: *Mongolus atskirsi iš jkypū akių ir išsišovusių skruostikaulių*.

mongolidai dkt. dgs. (2)

Azijos–Amerikos rasė, viena iš trijų didžiųjų (pirminių) rasių: sin. geltonoji rasė: *Mānoma, kād mongolidai susiformavo dabartinėje Mongoliros ir Kinijos šiaurinės dalių teritorijoje*. Mongolidams būdinga gelsvà óda, tièsus, stañdūs, tañsus plaukai, nedidelis plaukuotumas, stambus plókščias védas, įstrižas akiës plyšys. Amèrikos mongolidai, kitaip dár vadinami indénas, turi savitumų, skiriancių juos nuo kitų mongolidų. • plg. europidai, australonegridai.

mongolidas, mongolidė dkt. (2)

mongolidų rasės žmogus: *Mongolidas indénas iš kitų mongolidų skiriiasi kumpà nosisi, nė tolkiu plókščiu vėdu*. Šiós mongolidės óda gelsvà, o plaukai mélynai juodi, labai tañsus. • plg. europidas, australonegridas.

Mongolijs dkt. vns. (1)

ofic. valstybė Vidurio Azijoje: *Šiaurėje Mongolijs ribojasi su Rùsija, vakaruose, pietuose ir rytuose – su Kinija. Mongoliros gyvėtojų tankumas yrà vienas mažiausiai pasaulyje. Didel Mongoliros lygumų dàli užima Gòbio dykumà*.

mongoliškai prv.

→ mongoliškas 3: *Mongoliškai kalbančios genčys. Interaktyvi tařsenos programà pàdeda išmókti kalbéti mongoliškai*.

mongoliškas, mongoliška bdv. (1)

- būdingas mongolams, jų kultūrai ar Mongolijai: *Mongoliškas troškinys. Mongoliški koldūnai. Mongoliški statiniai. Mongoliški muzikos instrumeñtai*.
- Mongolijoje randamas, auginamas, pagamintas ir pan.: *Mongoliškas vāris [áuksas, švìnas]. Pagrindini sàvo giňklq – mongoliškq lañkq – mongolai labai kruopščiai gamindavo iš mèdžio, kalnų ávino rāgo júostų ir sausgyslių plùošto*.
- mongolų kalbos, mongolų kalba parašytas, sukurtas, skelbiamas, transliuojamas ir pan.: *Mongoliškas žödis. Mongoliški hieroglifai. Mongoliški televízijos kanälai*.
- susijęs su mongolais pagal kilmę, su Mongolija (apie kilmę): *Mongoliška išvaizda. Mongoliški vėdo brúozai*.

monistinis, monistinė bdv. (1)

pagrįstas monizmu: *Monistinis mästymas. Monistinė pasaulėžiura. Monistinės religijos. Monistiniai mästymo bûdai. Simbolizmui monistinė pasaulévoka svarbi ontologiniu pôziuriu: jám rûpi kòsmoso ir žmogaus sásaja, pasaulio paslaptis*. • ant. pliuralistinis. • plg. dualistinis.

monitòringas dkt. (1)

sisteminges, reguliarai vykdomas gamtos reiškinio, proceso bùklės stebėjimas, analizė ir prognozė;

sin. stebēsena: *Aplinkōs [atmosferos, dirvōžemio, jūros, miško] monitòringas. Atlīkti [výkdyti, organizuoti, koordinuoti, reglamentuoti, pradēti] monitòringą. Monitòringas pradējo formuotis XX ámžiaus antrojè pùsejè, kai sustipréjo žmogaüs veiklōs neigiamà ītaka aplinkōs bùklei.*

monitorius dkt. (1)

1. vaizdo prietaisais, skirtas kokiam nors procesui kontroliuoti, įvertinti ir pan.: *Televizoriaus monitorius. Monitorius ródo širdiēs dárbo kreivę.*

2. įtaisas su klaviatūra arba be jos kompiuteryje vykstantiems procesams stebeti, valdyti ar registruoti: *Stacionaraüs kompiuterio monitorius. Svarbiáusia monitoriaus dalis yrà ekrānas.*

Pagrindiniai monitoriaus parāmetrai: ekrāno iñ taškų dýdis, kādru keitimò dāžnis. Vaizdas monitoriaus ekranè gáunamas gríztamúoju ryšiu iñ kompiuterinio frenginio gráfikos procèsoriaus.

monízmas dkt. vns. (2)

filosofijos teorija, pripažianti vieną pradą – materiją arba dvasią: *Materialistinis monízmas. Idealistinis monízmas. Monízmo-pliuralizmo dilemà. Monízmas dažniáusiai tikrovę interpretuoja pernelyg abstrakciai.* • **ant.** pliuralizmas. • **plg.** dualizmas.

mono-

tarptautiné žodžio dalis, reiškianti sasają su kuo vienu (pvz.: *monogamija, monolitas, monologas, monoteizmas*). • **ant.** poli-.

monogámija dkt. (1)

1. VIENPATYSTÉ: *Monogámijos šaliniñkai [priéšininkai]. Visq gyvénimq truñkanti monogámija. Didžioji visúomenës dalis pritaria monogámijai.*

2. patino poravimasis vieną, keletą sezonų arba visą gyvenimą su ta pačia patele: *Monogámija bùdinga daugumai paûkščių iñ kai kuriems žinduoliams. Monogámijos iñ ištikimybës pavyzdys, be abejo, yrà guilbés.* • **ant.** poligamija.

monográfija dkt. (1)

mokslo veikalas, kuriame išsamiai nagrinéjamas vienas klausimas, tema: *Reñgti monográfiją. Ji išleido jaû dvi monográfijas. Skiriamasis monográfijos brúožas – nè áutorių skaicius, jû gâli bûti daugiau kaip vienas, svarbiáusia – vienà apibréžtà temà iñ jös išsamùs tyrimas.*

monográfinis, monográfiné bdv. (1)

susijës su monografija: *Monográfinis leidinys. Monográfiné stûdija. Monográfiniai tyrinéjimai.*

monogramà dkt. (2)

puošybinis ženklas iš pirmujų vardo ir (ar) pavardës raidžių; **sin.** vardazenkis: *Monogramà pàpuoštas žiedas. Sidâbro šáukštai sù monogrâmomis. Pamokoje mokémës siuvinéti monogramàs.*

monòklis dkt. (2)

lëshis vienai akiai, prispaudžiamas nuleistu antaku (1 r.): *Senùkas sù monokliu akyjè. Monòklis reikia iþpráusti iñ akiduobę. Monòklis naudójamas vietoje akinių.* • **plg.** binoklis.

monoksidas dkt. (2)

junginys su vienu deguonies atomu; **sin.** viendeginis: *Azoto monoksidas. Silicio monoksidas. Vario monoksidas. Óras üzterstas angliës monoksidù (smalkémis) iñ dulkémis.* • **plg.** dioksidas, trioksidas.

monolitas dkt. (2)

1. vientisas uolienos gabalas: *Smarágdo monolitas. Monolitai naudójami statiniáms. Ivaïraüs dýdžio mármuro [skalûnu] monolitu pamatýsite karjerè. Kairieji [dešinieji] sténgiasi atródyti iñ monolitas.*

2. didžiulis statinys arba jo dalis iš vientisos medžiagos (uolienos, akmens, betono ir pan.): *Gyvënti monolitë. Didžiuliai šimtų tònų Egípto monolitai. Atliktì keturioliktojo aükšto monolito liejimo*

darbai.

3. kas nors vientisa, vieninga, tvirta: *Valdžiōs monolitas. Ar šiuo pártyjų sájunga taps tvírtu monolitu? Koalicijos [pasitikéjimo] monolitas émë skilinéti.*

monolítinis, monolítiné bdv. (1)

1. iškaltas iš vientiso akmens gabalo: *Gigantiška monolítiné kolonà. Láiptai sù monolítinémis pakópomis.*

2. pastatytas ar padarytas iš vientisos medžiagos: *Monolítinis denginýs [gélžbetonis]. Monolítinis námas. Monolítiné pérdanga [síena, plökšté, konstrükcijsa]. Monolítiniai pastatai. Námas iš monolítinio betono. Pradéta statyti monolítinius daugiaukščius namus.*

3. vieningas, tvirtas, susitelkës: *Monolítiné valstybë. Monolítiné polítiné jégà. Monolítiné vienybë. Ardýti monolítiné mëlo impérijä.*

monolitiškai prv.

→ **monolitiškas:** *Monolitiškai tvírtas [vieningas].*

monolitiškas, monolitiška bdv. (1)

pasižymintis vientisumu, tvirtumu, sutelktas: *Monolitiškas kúrinys. Monolitiška polítiné jégà. Monolitiška kúrinio struktúra. Monolitiška valstybë. Suriñkti į vieną viétą filosòfo tèkstai iš tiesų sudáro monolitišką višumą iš vienas kitą pàremia.*

monolitiškumas dkt. ppr. vns. (2)

→ **monolitiškas:** *Ètninis [tikéjimo, nuolankùmo] monolitiškumas. Ši pártija garséjo iki šiõl viešai demonstrúojamu monolitiškumù. Patirtis ródo, kàd nórás plésti lietùviškojo pasáulio ribas iš teikti jõ monolitiškumo ñvaizdji bùvo iš yrà ganà gajùs.*

monològas dkt. (2)

literatùros kúrinio (ppr. dramos) vieno veikéjo kalba, sakoma kitiems veikéjams, sau, žiúrovams: *Hámleto [Fáusto] monològas. Vidinis monològas pérteikia veikéjo mintis. Jis mégdavo sakýti ilgus monologus apié viskq. Heròjaus monologe jzvelgiame išpažinti iš irònijq. • plg. dialogas.*

monopòlija dkt. (1) ekon.

1. padéti rinkoje, kai vyrauja vienas tam tikros prekés ar paslaugos pardavéjas: *Náftos tiekimo [stáčio miško supirkimo] monopòlija. Vartotojai yrà priëš monopòlijì dûjų rinkoje. Monopòlijì gálima panaikinti tìk valstýbei reguliúojant istatytmus.*

2. firma, neturinti rinkoje konkurentų ir todél galinti diktuoти kainas: *Daügelio valstýbiu istatymai ribója monopòlijì kúrimaqsi. Politikai, dár priëš pùsmetj kategòriškai pasisákę priëš nuostolingų valstýbinių monopòlijų iš kitų stratèginių objek̄tu privatizávimq, šiañdien kalba jaū kitaip. Alkohòlio monopòlijoms tai vienà pelningiausiu šveñčiui.*

monopòlininkas, monopòlininké dkt. (1)

1. kas turi monopolij (1 r.); sin. monopolistas: *Ímoné monopòlininké. Mázindamas prékij kieki rinkoje, monopòlininkas gáli didinti jùj káiną.*

2. stambus kapitalistas: *Neáisku, kaip greitaî kistų šilumos tarifas, atsiradus privačiám monopòlininkui. Dûjų úkis iš kai kurių miestų šilumos úkis yrà privačių monopòlininkų rañkose.*

monopòlinis, monopòliné bdv. (1)

susijës su monopoliju (1 r.): *Monopòlinis kapitálas [peñnas]. Monopòliné konkureñcija. Bendróvei suteiktà monopòliné téisë pédirbti sémenis. Ímoné prarádo monopòlinę pàdétj.*

monopòlis dkt. (2)

1. išimtiné asmens, asmenų grupës ar valstybës teisë vykdyti tam tikrą ekonominę veiklą be konkurencijos: *Valstýbinis alkohòlinių gérimų [tabåko gaminių, drùskos] monopòlis. Ùžsienio*

prekýbos monopòlis. Turéti [pvèsti, panaikinti, išsáugoti] monopòli. Monopòlis kažtais jteisinamas siekiant apsáugoti viešuosius interesus. | prk.: Žiniäsklaida jaū seniai prarādo tiesos monopòli.

Rezisiërius nelaiko teätro monopoliu sàvo idéjom skleisti.

2. istor. valstybiné degtinés ir spirito parduotuvè: Miestelyje bùvo këliasdešimt kráutuvių, šešios kepýklos, monopòlis. Tévas nusipiřko monopòlyje pùsbutelj iř nuejo tákytis sù kaimýnu.

monopolistas, monopolisté dkt. (2)

MONOPOLININKAS 1: Privatûs [valstýbinis] monopolistas. Nâflos [dùjų, telekomunikacijų] monopolistai. Įmoné monopolisté vartotojų pôreikius ténkina pareikalavus vyriausýbei.

monopolizávimas dkt. ppr. vns. (1)

→ monopolizuoti: Mókslinés informacijos monopolizávimas. Žurnalisté kalbéjo apiē spaudos monopolizávimo pavójų. Šaliës vadové ižvelgia šilumös úkio iř biokúro tiekimo monopolizávimą. Jéi atliekû tvařkymas bùs pérduotas į privačias rankas, bùs sudarýtos sâlygos atliekû sèktoriaus monopolizávimui. Šilumös tiekimo monopolizávimas išaugino šilumös káinas.

monopolizúoti, monopolizúoja, monopolizávo vksm. (ka)

sukaupti kâ savo rankose, turéti į kâ išskirtinę teisę: Didieji gamintojai monopolizúoja rînką. Šilumös tiekéjai monopolizávo visq šilumös tiekimo grandinę. Baimintis dêl gâlimo rînkos monopolizávimo neverâta, nès Lietuojè aktyviai veikia iř kitos alaûs darýklos. Niékam nesùteikta téisių monopolizúoti naudójimasi šaliës vandeñs telkiniai.

monospektäklis dkt. (2)

vieno aktoriaus spektaklis: Monospektäklyje žiurôvams âktorius šmaikšciai pásakojo apiē sàvo vaikystę, dalinosi prisiminimais. Jis pâts kûré monospektakliùs iř juosè vaidino. Monospektäkliuose itin svarbù gerà literatûrâ.

monoteïstas, monoteïsté dkt. (2)

monoteizmo šalininkas: Krikščionys, kaip iř kitî monoteïstai, tîki, jôg egzistúoja vienas Diëvas, visâtos sutvéréjas iř išlaikytojas.

monoteïstinis, monoteïstiné bdv. (1)

bûdingas monoteizmu, susijës su vieno dievo kultu; sin. viendievis: Monoteïstiné doktrinâ.

Monoteïstinis tikéjimas. Monoteïstinés religijos. Krikščionybé – monoteïstiné religija, grindžiamâ Jézaus Kristaus gyvënimu iř mokymu. • ant. politeistinis.

monoteizmas dkt. vns. (2)

tikéjimas, kad yra tik vienas Aukščiausias Dievas, turintis visus dieviškumo požymius; sin. viendievysté: Monoteizmas paneigia kitû dievû galimûmo idéją. Nórint suprasti monoteizmą reikia studijûoti didžiâsias religijas. Monoteizmo brúožų yrâ hinduizmo srovësè. • plg. teizmas. • ant. politeizmas.

monotípas dkt. (2)

psn. poligrafijoje – automatiné raidžių rinkimo ir liejimo mašina, nuliejanti kiekvieną raidę atskirai: Monotípas susideda iš programinio ïtaiso iř raidžių liejimo automato. Monotipù tekstai bùvo renkami apiē šimtâ mêtų. • plg. linotipas.

monotípia dkt. vns. (1)

1. grafikos technika, kuria yra padaromas tik vienas atspaudas: Aliéjiné monotípia. Grâfiné monotípia. Monotípia atsirâdo Itâlicoje XVII ámžiuje. Lietuojè monotípijos tèchnika intensyviai imtâ kurti XX ámžiaus antrojè pùséje.

2. ta technika sukurtas kûrinys: Monotípijoms bûdingi nerýškûs kontûrai, susiliejančios spažvos,

subtilūs spalvų niuánsai. Monotòpijas gálima kùrti naudójant guášq, akvarèlq, akrílq, spaudòs iř aliejiniùs dažùs.

monotònija dkt. vns. (1)

1. tono ar intonacijos vienodumas: *Jô mÙzikai bÙdinga tam tikrà monotònija. KÙrinýs turéjo šiltòs, raminançios monotònijos. Ritmò monotònija – taï vienà iš svarbiáusių iř, drjstù pasakýti, gražiáusia mûsų dainû ypatybë.*
2. gyvenimo reiškinių vienodumas, nuobodus, ivairovës stoka: *Monotònijos bÙsena. Nuò igrisusios monotònijos noré davosi stáugti vilkù. Pilkà kasdienybës monotònija žÙdo méilq. Kasdienybës monotòniją praskaidrindavo kóks netikétas svëčias. Egzaltacijs iř sentimentalùmas atplešta šiós áutorës pròzq nuò iki tòl jprastòs lietùviškù tekstu monotònijos iř pérkelia į kitq literatûros lÙgmenij.*

monotòninis, monotòniné bdv. (1)

1. vieno garso, vieno tono, paremtas vienu garsu, vienodomis intonacijomis: *Monotòninis dainavimas. Girdéti vîentisas monotòninis gařas.*
2. susijës su monotonija (2 r.); sin. monotoniškas: *Monotòninio dárbo neigiamas pòveikis. Dárbas bùvo per daug monotòninis, todël nuspréndžiau išbandýti savè kitojë srityjë.*
3. mat. kintantis tik viena kryptimi: *Monotòniné funkcijs* (didéjanti arba mažejanti). *Monotòniné transformacijs* – taï bùdas transformuoti vîenq skaičių áibę į kitq išságant skaičių tvařkq.

monotoniškai prv.

→ monotoniškas: *Monotoniškai kartójami žödžiai. Monotoniškai tìksi laikrodis, bùmbsi lašai. Monotoniškai daúžosi į krañtq bañgos. Gyvénimas éjo létaí, palengvà, niékur neskubédamas iř truputelj monotoniškai.*

monotoniškas, monotoniška bdv. (1)

pasižymintis monotonija (2 r.); sin. vienodas, nuobodus: *Monotoniškas gyvénimas [dárbas, peizâzas]. Monotoniškas kalbéjimas [kartójimas].*

monotoniškumas dkt. ppr. vns. (2)

→ monotoniškas: *Dárbo monotoniškumas. Monotoniškumq mäžina keiçiamas dárbo ritmas. Kasdienybë várgina sàvo monotoniškumù. Kritikai pastebéjo, kàd dañlininko pavéiksluose daug monotoniškumo, kartójas vienodos spalvos, tië pàtys motývai.*

Monreális dkt. vns. (2)

miestas Kanados pietryčiuose: *Monreális – añtras pagal gyvéntojų skaičių Kanâdos miestas. Monrealiù miestas pradétas vadinti nuò XVIII ámžiaus. Peř Monréali eïna Šveñtojo Laurýno vandeñs këlias. Monreâlyje yrà bùvusi diadelé lietùvių bendruomené.*

Monròvija dkt. vns. (1)

Liberijos sostiné: *Monròvija* ipsis kúrusi Libèrijos vakaruosè, prië Atlánto vandenýno. Visái šalià Monròvijos miesto kasamà geležiès rùdà – pagrindiné šaliës ekspòrto prékë. Monròvijoje registruotas laívas átplauké į Klaípedos úostq.

monsinjòras dkt. (2)

1. vns. Katalikų Bažnyčioje – aukšto rango katalikų dvasininkų garbés titulas: *Monsinjorù titulúojami vyskupař bei specialiù Šveñtojo Sósto pótvarkiu – kunigař. Viduriniáis ámžiaiis monsinjòrais bùvo titulúojami karáliai, kunigáikščiai, ríteriai iř Bažnýcios svarbiáusi ásmens.*
2. tå titulà turintis asmuo: *Monsinjorai, kitaip nei kitì kunigař, dëvi violëtine virvelè apsiútq júodaq sutänq iř violëtinës spalvòs júostq, júosiamq añt juosmeñs. Šviesaùs atminimo monsinjòras dažnai lankýdavosi gimtinéje. Kunigař iř parapijiečiai mielař bendrâvo sù monsinjorù.*

monstèrà, monstèros dkt. (2)

liana ir kambarinė gélė dideliais puošnais, giliai karpytais, skylėtais blizgančiais lapais ir žiedų burbuolėmis (*Monstera*): *Monstèros saváime áuga Amèrikos atógrąžose. Monstèros nepàkelia tiesioginių sáulés spindulių ir mégsta pusiáu pavési. Kambariuosè kaip dekoratývinis áugalas dažnai auginama skylétoji monstèrà (*Monstera adansonii*) iš nuostabióji monstèrà (*Monstera deliciosa*).* Nuostabiujų monstèrų vašiai, skoniù prímenantys ananasus, vágomi švieži.

monstráncija dkt. (1)

liturginis katalikų kulto reikmuo – puošnus, prabangus indas, skirtas ostijai įdėti, saugoti ir išstatyti garbinimui: *Puošni baròkiné monstráncija. Monstráncijos gaminamos iš tauriųjų metálų (áukso, sidābro, sidabruoto vário iš kitų.). Monstráncijoje yrà laikoma ostija.*

mònstras dkt. bndr. (1), mònstras, mònstré (1)

1. įsivaizduojama, dažniausiai didelė, bjauri, balsi, turinti nepaprastų galių, būtybę; **sin.** pabaisa, baisenybę, siaubūnas: *Mònstras sù trimis galvomis. Nukritęs meteoritas pàverté filmo veikéją trijų aukštų námo dýdzio mònstre. Apië mònstrus sukùrta daug siaubo filmų. Amerikiëtis teigia sužvejójës mònstrę – siaubo filmų veikéją prímenantį pàdarą.*

2. labai didelis, greitas, galingas gyvūnas, augalas, daiktas ar pan.: *Mònstras visureigis – taï modifikuotas ar specialiai sukùrtas automobilis sù ýpač dideliais ràtais iš pákaba. Né traktorius, o mònstras. Niło ešerës buvo tiikras mònstras.* | **prk.:** *Išnýks dár vienas ekològinis mònstras – Klaipédos sqvartýnas.*

3. menk. žiaurus, piktas, baimę, siaubą keliantis žmogus: *Jõ tévas buvo tiikras mònstras. Móteris sáko, kàd penkiólika mëtų pragyvénusi sù mònstru dabař tenóri ramybës sáu iš vaikáms. Ši mònstras [mònstré] smurtávō priëš sàvo mažamečiùs vaikùs.*

Montanà dkt. vns. (2)

valstija Jungtinių Amerikos Valstijų vakaruose, prie Kanados sienos: *Kalnúotoje Montánoje iškasama metálų, tařp jų iš brangiųjų, išgáunama náflos iš gamtiníų dùjų. Didžiùlę peñno dàli Montános valstijai teikia žémës úkis. Didžiáusia Montános úpë – Misùris.*

montávimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → montuoti 1: *Montávimo schemà. Montávimo pistolëtas. Tvorù [var̄tu, televízijos anténų] montávimas. Padangù montávimas. Langù iš dûry montávimo darbai.*

2. → montuoti 2: *Nemókamos važdo frašų montávimo prográmos. Filmo montávimas neretai prasideda dár nebaigus filmuoti. Montávimo metù iš atsirinktų nufilmuotų kàdrų kùriamas vinentis audiovizuálnis kùrinys – filmas.*

montážas dkt. (2)

1. mašinų, įrenginių, pastatų ir pan. sudarymas, surinkimas iš dalii, sujungimas į visumą: *Montážo darbai. Kampainiai [plokštélës] montážui.*

2. FOTOMONTAŽAS 2: *Akivaizdùs [išradìngas] nútoraukų montážas. Sù šià kompiùterio programà gàlite lengvaî kùrti nútoraukų montažùs.*

3. filmo, televízijos laidos ir pan. komponavimas – kadrų atranka, išdëstymas ir suklijavimas pagal kùrinio pobùdj ir paskirtij: *Montážo režisiërius. Kino júostos montážas. Montážo stàdija. Montážo efektai [striùkai]. Režisiëriai dažnai naudójasi montažù.*

4. iš atskirų parinktų dalii sukomponuotas vaizdo, garso įrašas, kùrinys ir pan.: *Literatùrinis [muzikinìs] montážas. Taï ištisinis tèkstas ar montážas? Nórime pasidalinti linksmù važdo montažù iš keliònës į Kroátijq. Dešimtiës minùcių trukmës kino montažë pamàtème svarbiáusius švenëtës momentus.*

montáziné dkt. (1)

kino studijos, televízijos patalpa, kurioje montuojami kino, televízijos filmai ar laidos: *Režisiëriaus*

montāžinē. Kompiuterīnē specialiūjų efektu montāžinē. Pō filmāvimo láukia īlgas dárbas montāžinē. Montāžinēs teikia galimybījū igyvēndinti fantāstiškus sumānymus. • plg. aparatinē.

montāžinis, montāžinē bdv. (1)

1. susijęs su montažu (1 r.): Montāžinē schemā. Montāžinē plōkštē. Daugiafuñkcē montāžinē jūosta. Instaliācinēs montāžinēs déžutēs. Sandārinimo mēdžiagos: montāžinēs pūtos, montāžinai klijai. Pròfiliams tvirtinti priē sienos naudója montāžinius kampūs.
2. susijęs su montažu (2 r.): Montāžinē nūotrauka (foto).
3. men. susijęs montažu (3 r., 4 r.): Montāžinis komponāvimo principas. Montāžinis kinas.

montažistas, montažistē dkt. (2)

kino filmo montuotojas: *Ùž vaizdo kokybē atsakīngi operātoriai, apšvietējai iñ montažistai. Kino režisiērius dékójo sàvo fantāstiškai komándai: operātoriui, montažistui, kompozitoriui, āktoriams.*

mònteris, mònterē dkt. (1)

zmogus, įrengiantis ir remontuojantis ȳvairias mašinas, aparatus, įrenginius ir pan.: *Telefono tinklū [kompiüterių] mònteris. Siúlomas dárbas elèktros mònteriams.*

Montevidejās dkt. vns. (1)

Urugvajaus sostinē: *Montevidejāj ikûré ispānai. Lietūvių emigrántai, atvÿkë ñ Montevidejā, steigē sàvo politines iñ kultûrines organizācijas. Tükstantis devyni šimtaî trisdešimtais mētais Montevidejyje ȳvýko pirmāsis pasáulio fùtbolo čempionātas, kuriamè nugalejó Urugvajaus rinktiné.*

montuôklis dkt. (2)

prietaisas kam nors montuoti: *Padangû montuôklis. Padangà montuokliù vienojè viêtoje sugniùždoma iñ užmaunamà añt ràtlankio.*

montúoti, montúoja, montávō vksm. (kà)

1. iš dalij surinkti, sunarstyti, sustatyti, atliki montažą (1 r.): *Montúoti mašiną [mechanizmą, stambiaplokščiùs namùs]. Montúojami šviestuvai [gártraukiai, prauštuvai]. Montúojame tinklinès, segmeñtines tvoràs, vartùs. Montúojant teràsq svarbù atsižvelgti, kokiamè aükštyje jì bùs īrengtâ.*
2. komponuoti nufilmuoṭą ar į garso juostą īrašytą medžiagą, atliki montažą (3 r.): *Montúoti televizijs [ràdijo] laídą [reportàžą]. Filmas baigiamas kùrti – dabař jis montúojamas. Ètikos kláusimai spréndžiami nè filmúojant, o montúojant filmą.*

montúotojas, montúotoja dkt. (1)

1. zmogus, kuris (kà) montuoja (1 r.), montavimo specialistas: *Metålo konstrùkcijų [padangû, ràtlankių] montúotojas. Statybíninkas [šáltkalvis] montúotojas. Priim̄sime ñ dárba lùbų [pastölių, stogų] montúotojos. Vamzdýnu montúotojai sùrenka, montúoja, taiso iñ prižiuri vamzdýnus, nuotakýnus, nutekamúosius vamzdžiūs, órtakius iñ panašiūs īrenginius.*
2. kino filmo kûréjas, atliekantis jo montažą (3 r.): *Méninių filmų montúotoja. Filmo montúotojas turi kûrybiškai dìrbti sù nufilmúota mēdžiaga, siužètine línija, dialògas, mùzika iñ kîta.*

monumentaliai prv.

1. → monumentalus 1: *Näktj pàstatas atródē monumentaliai. Skulpturà, pastatýta añt specialiai jai supiltòs kalvélés, atródo monumentaliai iñ iškilmingai.*
2. → monumentalus 2: *Monumentaliai skañbanti Vágnerio mùzika.*

monumentalùmas dkt. ppr. vns. (2)

1. masivumas, didumas: *Architekto darbáms bùdingas tûrių monumentalùmas. Šiós išraiškos prieemonés suteikia skulptûroms monumentalùmo. Žemaičių bažnyčių fasàdai iessiskiria monumentalumù: jië sunkių, masyvių proporcijų, sù litin áukštu dvišlaičiu stógu.*
2. reikšmingumas, didingumas: *Romano monumentalùmas.*

monumentalūs, monumentalū bdv. (4)

1. milžiniškas, masyvus, didelių matmenų: *Monumentali bažnyčia. Monumentalūs var̄tai.*
Mauzolięs – monumentalūs antkapinis statinys. Freskà iñ mozáika – monumentalūs ménas. | aukšt.: *Planuotas konfereñcijų ceñtras, architèkto žödžiai, galéjes bûti kiek monumentalësnis pâstatas.*
Šóninius ilgúosius pâstato fasadùs sténgémés sukùrti kaip jmânama monumentalësiùs. | aukšt.: *Tai iñspüdingiáusia gotikiné pilis Euròpoje, monumentaliausias Kryžiuoc̄ių òrdino statinys.* • plg. didingas.
2. darantis didelj iñspüdij savo didingumu, galingumu, reikšmingumu: *Monumentalūs veñkalas [kûrinys, spektaklis].* | iñr.: *Monumentaliójai dailé [skulpturà, tapýba]. Monumentaliójai dailé naudójama formuojant architekturos aplinką, ryškinant aikštës, parko, pâstato, ansámblio idéją, kultûrinj, sociâlinj, politinj reikšmingumą.*

monumeñtas dkt. (2)

didingų formų skulptûros ar architektûros kûrinys svarbiams asmeniui, įvykiui, idéjai pagerbtis: *Vîniaus Trijû Kryžių monumeñtas. Pastatytí monumeñtq žuvusių karių atminimui. Monumentu pagerbtî pôkario partizâni.* Aplankytí žymiausius Egipto monumentus.

monumeñtinis, monumeñtiné bdv. (1)

vertinamas kaip monumentas: *Grandiòziniai monumeñtinés architektûros pastatai. Barselòninos kâtedra – monumeñtinis gotikinio stiliaus pâstatas. Egipto piramidés – monumeñtiniai statiniai.*

mopèdas dkt. (2)

vienvietè dviraté transporto priemoné, ppr. su vidaus degimo varikliu ir dviračio pedalais arba pakojomis vietoje jų: *Mopèdo avârija. Pâstininkas važiavo mopedù. Mopèdo vairuotojas privalo bûti užsisêges saugôs šalmaq.* Yrà mopèdu iñ bë pavarû dëžes, tîk sù sânkaba. • plg. motociklas.

mopsas dkt. (2)

nedidelis trumpaplaukis kambarinis šuo plačiu buku keturkampišku snukiui su giliomis raukšlémis: *Išéjaū sù mopsù pasivâikšcioti. Senovés Kinijoje mopsùs gármino dël raukšlių añt kaktos, liûdijançiu prôto gâliaq.* Mopsų kâklas trum̄pas, raukšlétas, stôras, krûtiné plati, liemuô trum̄pas, krësnas.

morâlas dkt. (2)

1. dorovinis nurodymas, pamokymas: *Nemégstu sakýti vaikâms morâlu.* Nesuprantu tokių gydytojų, kurië nuôlat skaito moralùs nešciósions.
2. pasakéčios arba kito didaktinio žanro kûrinio etiné išvada, ryškéjanti iš kûrinio turinio, dažnai tiesiogiai suformuluota jo pabaigoje: *Pasakéčios morâlas. Trumputé filosòfiné dramà baigiamâ moralù.*

morâlé dkt. vns. (2)

žmonių elgesj reguliuojančios normos ir principai; sin. dorové: *Smûkusi [pakrûkusi] morâlé.* Morâlës ùgdymas. Aukštös [žemös] morâlës žmogùs. Pažeisti morâlës nòrmas. Morâlë gâlima apibûdinti kaip nòrmu sistêmą. Filosòfas kritikavô äklą pasitikéjimą morale.

moraliai prv.

paisant moralës normų; sin. dorai: *Moraliai elgtis [gyvéniti]. Išlikus nelâimei, moraliai iñ materialiai mûs pâremé kaimýnai.* Dalis piliëcių yrà moraliai iñ intelektualiai nesubréndę, nòrintys gyvéniti taip, kaip jiems patogiai. Brésta psichologiškai iñ moraliai pažeistų žmonių grùpę.

morâlinis, morâliné bdv. (1)

1. susijęs su morale; sin. dorinis, dorovinis: *Morâliné atsakomybë [paramâ]. Morâlinës nûostatos [savýbës]. Kókios júsų morâlinës vertybës?* Morâline prasmë jôs elgesj vértinu neigiamai.
2. dvasinis, susijęs jausmais, vidiniu pasaulliu: *Iš viřsininko jaučiai tóki stîpru morâlini spaudimq.* Kartu sù materiâliniu svarbùs iñ morâlinis skâtinimas – pagyrimas, padékà, psichològinis palaikymas, paáukštinimas, naujų idéjų vértinimas.

moralistas, moralistė dkt. (2)

1. moralės principų mokytojas: *Pedantiškas [nuosaikus] moralistas. Jis buvo etikos reformatorius, moralistas.*

2. filosofas, rašytojas ir pan., nagrinėjantis moralės problemas, skelbiantis dorovės principus: *Teologas moralistas. Ar visuomenei reikalingi rašytojai moralistai? Moralistai savo kūryboje atskleidžia vertibes, kurioms svarbios visų laikų žmonėms, siekiantiems išsąugoti humaniskumą.*

3. mėgėjas moralizuoti, pamokslauti, griežtai reikalauti laikytis moralės normų: *Moralistas veidmainys. Mėnininkas savo kūryba provokuoja skandalus iš piiktina moralistus.*

moralizavimas dkt. ppr. vns. (1)

→ moralizuoti: *Senamadiškas [pigus] moralizavimas. Moralizavimas – nė geriausias būdas asmenybei ugdyti. Moralizavimas poezijoje, literatūroje buvo madingas XVIII amžiuje.*

moralizuoti, moralizuoja, moralizavo vksm. (dėl ko)

perdėtai skelbti morale; sin. pamokslauti: *Senieji megsta moralizuoti. Tėtis man nuolat skaibindavo iš moralizuodavo dėl tókio mano pasirinkimo. Pati neturi vaikų, o moralizuoja, kaip mums juos auklēti.*

moralizuotojas, moralizuotoja dkt. (1)

kas nuolat moralizuojas, pamokslauja: *Bažnyčia – rūpestinga mótina, mókytoja arigrisusi moralizuotoja? Iš moralizuotojus nekreipiù dëmesio. Moralizuotojams vertėtu įsiklausyti iš blaiviùs kitų mókslininkų argumentus.*

moralumas dkt. ppr. vns. (2)

1. → moralus 1: *Asmeñs [zmogaus] moralumas. Sąžinė yrà pagrindiné moralumo instancija, ji sprindžia apië morálnilių veiksmų kokybę. Suabejota kandidato iš áukštą postą moralumù.*

2. → moralus 2: *Politikos [zmogaus veiksmu] moralumas. Ar pöelgio moralumas gali būti vertytinamas pagal rezultatą?*

moralùs, moralì bdv. (4)

1. paisantis moralės normų; sin. doras, padorus: *Moralùs žmogùs. Moralì vyriausybè. Prasome moralistų nepainioti su moraliai žmonemis. Gaila, kad nerà kitai pusei atstovaujančių moralii žurnalistų.*

2. atitinkantis morale; sin. etiškas: *Moralùs elgesys [pöelgis]. Moralì politika. Morálus tikslai. moralù bev.: Argi moralù šitaip elgtis? Nýksta jaunosis kartos supratimai, kàs yrà moralù iš nemoralù. • ant. amoralus.*

moratòrium dkt. ppr. vns. (1)

polit. tam tikros veiklos, sprendimo, akto galiojimo sulaikymas, sustabdymas, uždraudimas tam tikram laikui, prievolių vykdymo terminų atidėjimas: *Skelbti įvèsti, taikyti nutráukti] moratòriumą. Branduolinių giinkelų bañdymų moratòriumas. Nepriklausomybés akto moratòriumas. Bánko veiklos moratòriumas. Moratòriumo šalys. Moratòriumas taikomas tarptautinéje iš civilinéje téiséje. Moratòriumu bañdoma išsáugoti iñdelineinkų iñ klieñtų pinigus. Paskelbtas penkių ménesių moratòriumas reklámai šiamè televízijos kanalè.*

Morávia dkt. vns. (1)

sritis Čekijos rytuose: *Morávijos pavadinimas kilęs nuo Mòravos upës, kuri išteka regiôno šiáurës vakaruose. Moráviją sudaro penki kultûriniai regionai, kurië skiriiasi savo tarmémis iñ kraštovaizdžiu. Pabuvóję Morávijoje liëka nustebinti krâsto kultûrą, nacionâliniais patiekalais iñ vietas vynais.*

Mordòvija dkt. vns. (1), ofic. **Mordòvijos Respublika**

respublika Rusijos europinës dalies viduryje: *Mordòvijos oficiâlios kalbos – rùsų, eñzių iñ mòkšu. Põ Añtrojo pasauliniu karo iš Mordòviją buvo ištremta apië trys tûkstančiai lietuviai. Mordòvijoje kâsama smëlis, mòlis, kreidà, yra fosforitų, geležiès rûdôs, degiñjų skalûnų, gipso, dûrpiai telkinių.*

mòrdviai dkt. dgs. (1)

tauta, gyvenanti Mordovijoje, Vidurinėje Azijoje, Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, kalbanti finų kilmės mordvių kalbomis: *Daugiabalsés mòrdvių daños. Mòrdvių kalbos yrà dvi, kažtais jōs įvaždijamos mòrdvių kalbōs dialéktais. Tradiciniai mòrdvių patiekalai – rūgštì dúona, įvažrūs pyrāgai sù kōšių ūdaru, kvietinių iš žirnių miiltų skliñdziai, vandenjè virti apvälūs tešlōs gabaléliai, kepta mèsà sù priëskoniais.*

mòrdvis, mòrdvè dkt. (1)

mordvių tautos žmogus: *Susituōkti sù mòrdviu. Tremtyjè rašytojas susipažino sù mòrdve iš jā vēdē.*

môrè dkt. (2)

etnogr. moters pavidalo iškamša, vežiojama ir sudeginama Užgavenių dieną: *Galū galè ilgaî vežiötq môrè sudëgina iš taip atsisvéikina sù žiemà. Ūzgavenių môrè bûdavo móteriškos figūros, rýškiai išdažytu véidu. Môrès pêlenus išbarstydavo laukuosè – taip esq; išvâromas blögis iš įkyréjusi žiemà.*

moreñà, morènos dkt. (2)

uolienu nuolaužų (akmens luitų, skaldos, rieduliu), smėlio ir molio mišinys, susikaupęs ledyne arba nugulęs ten, kur ledynas ištirpo: *Paviřsiné [vidiné, dugníné] moreñà. Mókslininkai gréžiniai nustato morènos slúoksnius žémés gelmésè. Pô moreñà atrado stórq smėlio slúoksnj. Pajûryje iš morènos pâgrindo išplaunamî didesnî iš mažesnî rieduliai. Milžiniškas riedulys sù ūduba, pâdengtas moreñà. Morènos gâli deñgti iš dideles teritòrijas.*

moreñgas dkt. (2)

saldésis iš išplaktų su cukrumi kiaušinių balytmui, keptas orkaitėje; sin. orinukas: *Moreñgas sù brâškemis. Ledaî sù moreñgais. Migdôlų iš kokosų moreñgai. Sâldûs iš lengvi kaip óro bučinai moreñgai. Šiô tòrtö sùdedamosios dâlys moreñgai, plikytas krèmas, šáldytos úogos iš trupùtis plaktôs grietinélés. Ař pavaisínsi manè morengù? Gaminti morengùs ištiës sudétinga.* • plg. bezé.

morèninis, morèniné bdv. (1)

susidaręs iš ledynų suneštos morenos, ledynams sunešus morenas: *Morèninis ēžeras [gûbrýs]. Morèninës áukštumos. Dîdžiąj q Lietuvôs paviřšiaus dâli sudâro morèninis reljefas. Draustiniø miškai apgaûbia morèninius kalvâgûbrius.*

morfemà, morfemos dkt. (2)

mažiausia žodžio dalis, turinti leksinę ar gramatinę reikšmę (pvz.: šaknis, priešdėlis, priesaga, galúné, sangräžos dalelytė): *Žôdis gâli bûti sudarýtas iš iš kelių morfemų, iš iš vienôs. Jéigu žôdis sudarýtas iš dviejų morfemų, tai vienà iš jų paprasta bûna šaknîs, o kitâ galúné. Žôdžių skaidymas iš morfemâs vadînamas morfemine analize.*

morfemika dkt. vns. (1)

kalbot. morfoligijos dalis, tirianti žodžio morfeminę sandarą, morfemų rûšis, jų funkcijas ir reikšmes: *Morfémikos žodýnas [duomenų bázé]. Bendrinës lietuvių kalbōs morfémika. Morfològija apima morfémiką, žôdžių darybq iš žôdžių kaitybq.*

morféminis, morféminé bdv. (1)

susijęs su morfema, morfemomis: *Morféminis skaidymas. Morfémine analizé.*

mòrfijus dkt. vns. (1)

MORFINAS: *Mòrfijaus injékcijos [tablètës]. Gýdymas mòrfijumi. Skausmáms malšinti léidome mòrfiju. Didelé mòrfijaus dôzë stâbdo kvépâvimq iš gâli bûti mirtinâ.*

morfînas dkt. vns. (2)

stipru skausmâ malšinantis vaistas ir euforiją sukeliantis narkotikas, kurio svarbiausia sudedamoji

dalis yra opijus; sin. morfijus: *Morfīnas vartójamas kaip váistas – malšina skaūsmą, migdo. Morfīno veikimo laikas kēturiós–šešios vālandos. Gālima apsinuōdyti morfinu. Priē morfīno pripraītama. Dēl ilgalaikio morfīno vartójimo atsirañda nēmiga, haliucinācijos, košmārai.*

morfīnistas, morfīnistē dkt. (2)

narkomanas, vartojantis morfiną ir jo preparatus: *Morfīnistē sulýso, netēko daūg svōrio, nēs sumažējo apetītas. Morfīnisti ankstī pražīla, nupliñka, atródo daūg senesnī, jū vēidas susiraukšleja. Šīs preparātas vartójamas gýdant morfinistūs.*

morfīnizmas dkt. vns. (2)

narkomanijos rūšis – liguistas pripratimas prie morfino ir jo preparatu: *Morfīnizmo plitīmas. Morfīnizmā gāli sukēlti visi opiātai. Kiekvienas liguistas póttraukis yrā blogybē – nesvarbū, ař taī būtū alkoholīzmas, ař morfīnizmas, ař kās kīta.*

morfològas, morfològē dkt. (2)

1. **biol.** morfologijos (1 r., 2 r.) specialistas: *Lietuvōs morfològų draugijā. Jaū XIX ámžiaus pabaigojē morfològai stebéjo īvairiās lqstēlių žuvimō formas.*
2. **kalbot.** morfologijos (3 r., 4 r.) specialistas: *Morfològai tīria morfemās – morfemine žōdžių struktūrā. Morfologūs dōmina, kaip skoliniai prisitáiko kalbōs sistēmoje.*

morfològija dkt. vns. (1)

1. **biol.** organizmū, organu, gamtos objektu ir pan. forma ir sandara: *Dirvóžemio morfològija. Kristālu [giñtaru] morfològija.*
2. **biol.** mokslas, tiriantis organizmū, gamtos objektu ir pan. formā ir sandarā: *Augalū [gyvūnu] morfològija. Kraštovaitzdžio morfològija tyrinēja teritòriņę morfològinę kraštovaitzdžio struktūrā.*
3. **kalbot.** žodžių formā ir jū gramatinių reikšmių sistema: *Morfològijos taisykłės [klaids].*
4. **kalbot.** gramatikos dalis, tirianti žodžių formas, jū gramatinės reikšmes, kaitybā: *Morfològijos specialistas.*

morfològinis, morfològinē bdv. (1)

1. **spec.** susijęs su morfologija (1 r.), organizmū forma ir sandara: *Morfològiniai lētinio hepatito pózymiai (med.). Nežymūs morfològiniai nukrypimai (med.). Morfològiniai kraūjo tyrimai (med.). Morfològinės iř dekoratīvinės veišlių savybēs (bot.). Morfològinė dirvóžemio struktūrā.*
2. **kalbot.** susijęs su morfologija (3 r.): *Morfològinė kalbū klasifikācija. Morfològinis nagrinējimas.*

morfològiškai prv.

1. pagal morfologiją (1 r.): *Morfològiškai panāšūs organizmai. Morfològiškai pakītē lāpu audiniai. Žmogaūs organizmas subrēsta morfològiškai iř fiziologiškai.*
2. morfologijos (3 r.) požiūriu: *Morfològiškai anotúotas lietūvių kalbōs tekstýnas. Morfològiškai sudētingi terminai dažnai tūri sāvitę reikšmę. Lietūvių kalbā priskiriamā priē morfològiškai turtīngų kalbū. Mokýkloje dažnai atlikdavome üzduotis, reikaláujančias morfològiškai išnagrinēti parýškintus žodžiūs.*

mòrgas dkt. (1)

1. LAVONINÉ 1: *Ligóninės mòrgas. Mòrge laikomi mìrusiųjų palaikai. Būna, kād artimieji pō ligónines iř mòrgus ieško diñgusių žmonių.*
2. LAVONINÉ 2: *Teismo medicinōs mòrge skrodimūs atliēka teismo medicinōs ekspeǐtai. Mòrge atlikus skrodimą paaiškējo, kād žmogūs mìrē nuo ūmaūs širdiēs veiklōs sutrikimō.*

morkà, mōrkos dkt. (2)

1. oranžinis ar geltonas pailgas saldus šakniavaisis, valgomas kaip daržovē: *Válgomosios mōrkos. Gyvulinės [pašarinės] mōrkos. Mōrkų sùlyts. Mégstu morkàs. Geltónas kaip morkà. Mōrkų šāknys vartójamos šviēzios, marinuotos, džiovintos.*

2. daržų augalas plunksniškais lapais, išauginantis tokį šakniavaisį (ppr. *valgomoji morka*, *Daucus sativus*): *Morkas rētinti [ravéti]. Lietuoję kai kuriōs mörkos áuga iš saváime, pāvyzdžiui, paprastóji morkà* (*Daucus carota*). Mörkų žiedai susitelkė į sudétiniūs skečiūs.

morkiēna dkt. (1)

dirva, kur augo morkos: *Morkieną reikia iš rudeñs geraĩ sukästi iř pakálkinti. Morkienoje kitaĩs mētais turéty geraĩ áugti svogūnai, česnákai, pupélés. Tīk pasejau, kárve iř išmīndžiojo morkieną.*

morkiēnė dkt. (2)

morkų sriuba: *Vakarienei gardžiāvomēs švelnià morkienė. Paragáukite aštriōs marokiētiškos morkiēnēs. Morkiēnę dažniáusiai valgome kárštq.*

mörkinis, mörkinė bdv. (1)

1. šnek. ornažinis, morkų spalvos: *Mörkiné skarélē. Labai noréjau mörkinio paltuko. Pasipuošiau mörkine suknelè sù dirželiū.*

2. gaminamas iš morkų, su morkomis ar morkų skonio: *Mörkiniai skliñdžiai. Mörkinis pyrágas. Mörkinius keksiukùs këpkite apiẽ pùsvalandj.*

3. parazitujantis ant morkų ar morkose: *Mörkiné mûsé. Mörkinis salierinùkas.*

mörklapis dkt. (1)

morkos lapas: *Mörklapiai jaū parudāvo. Kenkéjų iščiulpti mörklapiai liéka žalì, bët nustója áugti, susigarbanója, pasidāro panášūs į petrāžolių lapùs. Mörklapius mégsta žiurkénai.*

mormònai dkt. dgs. (2)

krikščioniškos kilmés religinis judéjimas, įkurtas 1830 m. JAV, dar vadinamas Pastaruju dienų šventuju Jézaus Kristaus bažnyčia: *Mormònų bažnýcia reikaláuja iš jai priklaūsančių tükincijų žinoti sàvo šeimós šaknįs. Mormònų dväsinkai yrà renkamì. Amerikiéčiai žino mormonùs kaip pavyzdžius piliečiūs, véniančius žalíngu ípročių. Mormònai pabréžia šeimós svařbą, sveiką gyvénseñą, švietimą, dalyvavimą politiniame, móksliniame iř visuomeniniame gyvénime.*

mormònas, mormònė dkt. (2)

mormonų religinio judéjimo narys: *Siūsti mormonùs į tikéjimo misiją. Mormónas turi nerūkyti, negérti kavōs, alkohòlio.*

Morònis dkt. vns. (2)

Komorų sostinė: *Susižavéjau Moroniù. Morònis įsikûręs priẽ Indijos vandenýno. Morónyje yrà daūg arabiškų statinių sù siauromis gatvélémis iř senóvinémis mečetémis.*

mòrsas dkt. vns. (1)

gaivusis arba svaigusis gérimas, gaminamas iš šviežių ar džiovintų vaisių ar uogų: *Spañguolių [brùknių, aviéčių] mòrsas. Alkohòlinis mòrsas vartójamas likeriams, antpiláms, nealkohòlinis – negazúotiemis gaiviesiems gérimams darýti. Vaišinomés pyragù užsigerdamì šaltu serbeñtų mòrsu.*

mortyrà dkt. (2)

sunkusis trumpavamzdis artilerijos pabūklas, šaudantis labai aukšta trajektorija: *Šaudymas iš mortýros. Iš mortýros paléistas sviedinys į táikinj kriñta iš viršaūs. Mortýros bûdavo naudójamos daugiáusia kaip apgultiés pabûklai itvirtinimams griáuti. Kovótojai naikino miestą mortýrų, tánkų iř artilérijos ugnimi.*

Mòrzés abécélè sutartinių ženklų (raidžių, skaitmenų, skyrybos ženklų) sistema, kurios kiekvienu ženklą atitinka derinys iš trumpų (taškas) ir triskart ilgesnių (brükšnys) elektros srovës, šviesos, garso impulsų, atskirtų trumpais (kaip taškas) tarpais: *Pérdutoti pranešimą Mòrzés abécélè. Ràdijo mègejai tebenaudója Mòrzés abécélè. Mòrzés abécélèje raídés žödyje iř skaitmenys daugiaženkliai*

skaičiuje atskiriam trīgubu tárpu, ožodžiai – penkiāgubu. Mōrzēs abēcēlē pavadīnta pagāl Samuēlio Mōrzēs, žymaūs JAV mēnininko ižišradējo, pāvardē.

mosāvimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → mosuoti 1: *Mosāvimas ginklù [peiliù, kardù]. Nemanaū, kād šiuo ātveju gāli padēti mosāvimas bizūnū iž bausmiū griežtinimas.*

2. → mosuoti 2: *Ilgāi stebējome gañdro mosāvimą sparnaīs.*

mósčiojimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mosčioti: *Rañkos mósčiojimu uodū nenuvaikýsi.*

mósčioti, mósčioja, mósčiojo vksm. (kuo, į kā)

tarpais mosuoti, mojuoti: *Kō mósčioji (rañkomis) lýg musēs baidýdamas. Vaikēlis gùli añt sòfos iž mósčioja rankutēmis. Ilgaskveřnis vienuõlis mósčioja ábito kraštais į šalís.*

Mósēdis dkt. vns. (1)

miestelis Skuodo rajono savivaldybēje: *Mósēdžio piliākalinis. Māžas miestēlis, besivadīnantis Mósēdžiu, garsēja retū akmenū muziējumi. Mósēdis īzikūrēs Salantū regiōniniame párke. Mósēdyje, netoli bažnýčios, stóvi nāmas, kuriamē gyvēno Juōzas Tūmas-Vaižgantas.*

mosēdiškis, mosēdiškē dkt. (2)

Mosēdyje ar jo apylinkēse gyvenantis ar iš ten kilęs žmogus: *Autobùsų stotyjē pakálbinome sūtiktas mosēdiškës. Mosēdiškiai didžiúojasi Akmenū muziējumi. Netvarkingu, apsiléidusius mosēdiškiūs Väclovas Iñtas subárdavo, kviēsdavo tvarkytis, dovanódavo šlūotas.*

mosikāvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mosikuoti: *Mosikāvimas skepetāite. Rizikīngas mosikāvimas kardaīs šókant. Sáldūs maisto produktais iž gérimali, mosikāvimas rañkomis, nètgi kúno kvāpas viliója vabzdžiūs.*

mosikúoti, mosikúoja, mosikāvo vksm. (kā, kuo, su kuo)

mosuoti, mojuoti: *Šuō úodega mosikúoja. Jis eǐdamas smařkiai rañkomis mosikúoja. Arklýs pruñkšcia, mosikúoja gálvq. Įpýkēs výras mosikāvo sù ginklù.*

moskitas dkt. (2)

smulkus plaukuotas atogrāžų vabzdy, kurio patelē čiulpia žmoniū ir stuburiniū gyvūnū kraujā bei platina tam tikras ligas: *Tinklēlis nuō moskitų. Moskitai aktývūs sutemojē iž nāktj. Skraiđē dēbesys moskitų. Moskitiūs atbaido dūmai.* • [plg.](#) uodas.

móst išt.

varto jamas mostelējimo īspūdžiui pavaizduoti: *Paūkštis tīk móst galīngais sparnaīs. Jám tīk móst rankutē kokià móteris, jis iž lēkia.*

mostagāvimas dkt. (1)

→ mostaguoti: *Mostagāvimai rañkomis [kepurēmis, skarēlēmis, vēliavēlēmis]. Pabódo žiūréti į smarkiūs kalbētojo mostagāvimus.*

mostagúoti, mostagúoja, mostagāvo vksm. (kuo)

daryti mostus; sin. mostiguoti, mosuoti, mojuoti: *Šnēka iž vis rañkomis mostagúoja. Užveřte gálvas į dañgū vaikaī mostagāvo rañkomis iž klýkavo. Nemostagúok kójomis!*

mōstas dkt. (2)

1. rankos ar pan. judesys į šalis ar aukštyn žemyn: *Energiandas dirigeñto mōstas – iž orķestras užgrójo. Vienas mōstas kastuvù, kītas – iž jaū kauburýs. Garnýs keliaīs sparnū mōstais diñgo viřš mēdžiū. Muzikántai sēka ritmīngus dirigeñto lazdēlēs mostus iž suprañta, kókiu tempū turētu grótē.*

- 2.** rankos ar galvos jadesys duodant kokj ženklą, norint perteikti ar parýškinti mintj; **sin.** gestas: *Šeiminiñkas dešinės rañkos mostù pàkvieté sèstis prië stalo. Vadové galvòs mostù dàvè žénklą eiti.*
- 3.** viešas pasielgimas: *Gražùs valdžiòs mòstas grąžinti žmonémis pràrastus iñdélius. Tokià netikéta pagálba sutuoktiniams – kilnùs kaimýnu mòstas.* ♦ **vienu mostù** iš karto, staiga: *Vienu mostù viško nepadarýsi. Viřšininkas vienu mostù atléido penkis darbúotojus.*

mósteléjimas dkt. ppr. vns. (1)

- 1.** → mosteléti 1: *Séjant javùs pìrmu rañkos móstelejimu sèkla nužeriamà toliaù, antrù – arčiaù. Paûkštis plačiai sparnù móstelejima aplenckia viršukalnes iñ lèkia tolumõn.*
- 2.** → mosteléti 2: *Arogantiškas móstelejimas rankà į láukiančiuosius. Pakañka rañkos móstelejimo iñ visi nutýla. Senélis galvòs móstelejimu paródè, kàd mùms mëtas eiti.*

mósteléti, mósteli (mósteleja), móstelejo vksm.

- 1.** (kuo) sumosuoti, sumosikuoti, sumojuoti: *Mósteléti úodega [nósine, véliavelè, bùrtu lazdelè]. Ankschiau viškas bùvo pàprasta – pakinkei kumèlę, móstelejai botagù kelis kartùs iñ pò pùsvalandžio tu jaū turguje. Véltui nè pirštù niëkas nemóstelés (flk.).*
- 2.** (kuo, i kà) mostu parodyti, duoti ženklą; **sin.** pamoti: *Tù tìk móstelesi, iñ àš ateñsiu. Jis rankà móstelejo į duris, kàd išeiciau. Kai pareigùnas móstelejo rankà į lagaminèli, supratau, kàd tèks pasiáiskinti. Jis móstelejo gálva drabužinés pùsén.*

mostigávimas dkt. ppr. vns. (1)

- mostiguoti: *Rezisiërius pàtaré àktorei véngti mostigávimo rañkomis. Šiojè šalyjè signalizávimas, mostigávimas, šùksniai prô lángus yrà vairuotojų kasdienybé.*

mostigúoti, mostigúoja, mostigávo vksm. (kuo)

- daryti mostus; **sin.** mostiguoti, mosuoti, mojuoti: *Mostigúoti rañkomis [rañkšluosčiu]. Sañtas arklýs mostigávo gálva iñ trýpchiojo. Kuô toliaù, tuô labiau jiêdu niřso, mostigávo kùmščiais.*

mosúoti, mosúoja, mosávo vksm.

- 1.** (kuo, prië kà, su kuo) daryti judesius ore; **sin.** mosikuoti, mojuoti: *Eîna rañkomis mosúodamas. Vaikigalialiai mosúoja vienas priëš kitq kùmščiais, tuoj susimùš. Élnias mosávo (sù) ragañs. Nemosuok šautuvu, dár iššaús. Atródo, tìk mosúoja dalgiù, ō šienas gražiai sùgula į pràdalges. Krègždés tùpi añt laidù iñ mosúoja uodegomis.*
- 2.** (kuo) plasnoti, vasnoti: *Žàsinas mosúoja sparnañs. Vänagas, mosúodamas sparnañs, kilo viřš miško.*

móša dkt. (1)

- psn.** vyro sesuo: *Atvažiavusiq į výro namùs jáunajq sutikdavo móšos, kuriàs jaunójii turédavo apdovanóti. Móša klétyje paklódavo lóvq jauniesiems, prižiürédavo, kàd jíems bútq pàruoštas valgis iñ gérimas.*

Moškénai dkt. dgs. (1)

- kaimas Rokiškio rajono savivaldybëje: *Tarþ Moškénų iñ Laükupénų káimų yrà Moškénų piliäkalnis sù senóvinës gyvénvietës liékanomis. Važiuodami į Rokiškij užsùkome į Moškénus.*

mòtais

- žr. né motais.

motèlis dkt. (2)

- nedidelis viešbutis prie greitkelio automobiliu ir kitomis transporto priemonémis keliaujantiems žmonémis: *Ekonòminës klásës motèlis. Viëšbučių iñ motèlių klasifikávimo reikalavimai. Šiò motèlio kategòrija – trys žvaigždùtés. | jo pastatas: Apsistóti pakelés motèlyje. Į motèli grîždavome jaū sutémus. Visi motèliai turi automobilių stovéjimo aikštelès. Skelbimų leñtos palei këliq reklamávo moteliùs. Dabañ madà pakelés statytí moteliùs.*

móteris, móters (móteries), móterų dkt. mot. (1)

1. priešingos vyru lyties žmogus: *Ištekėjusi [išsiskýrusi] móteris. Nėščia móteris. Móters lytinis ciklas. Móterų fútbolas [bòksas, lědo ritulys, krepšinis]. Šiuolaikiné móterų penkiākové. Lietuvōs katalikių móterų sąjunga. Kovo aštuñtajq švenčiamà Tarptautiné móters dienà. Pàs mùs móterų iř výry tēisés lýgios. Móterys nuo výry skíriasi lytiës òrganais, kúno išvaizda, galimýbe gimdýti vaikus. Výrai móteris svéikino šýpsenomis iř jvairiaspalvémis túlpémis.*

2. šnek. žmona, pati: *Màno móteris taiž jaunà. Pakláusk sàvo móters, ař norès plaükti baidarè.*

moterýsté dkt. vns. (2)

psn. SANTUOKA: *Moterýstés lúomas [ryšys, päreigos]. Ruoštis moterýstei. Jiëdu gyvëna moterýstéje. Vaikaž gímé iš teisétos moterýstés.*

móteriška¹ dkt. (1) šnek.

1. MOTERIS 1: *Tà móteriška kaip móteriška. Jám bašiai reikéjo anos móteriškos. Jis buvo lipšnùs sù móteriškomis.*

2. MOTERIS 2: *Jõ móteriška kilusi iš Biržų. Màno móteriška vis dár daržè, niékaip iš bùlviiu neislenda.*

móteriškai prv.

→ moteriškas 1: *Minkštas, móteriškai švelnùs bašas. Móteriškai pasiútas pálta [kostiumas]. Móteriškai apsirengës jis prasmùko pro sargybinius. Iš tiesų, ką réiškia elgtis výriškai iř elgtis móteriškai?*

móteriškas, móteriška² bdv. (1)

1. būdingas moteriai (1 r.), moteriškai lyčiai: *Móteriškas bašas. Móteriška figúra. Diskùsija apiē výriškas móteris iř móteriškus výrus. Ąktoré puikúojasi móteriškomis kúno liniomis. Motùlé gamtà nè kiekviéną iš mûsų apdovanójo išraiškingais móteriškais linkiais. Komèdijoje áuklę vaidino výras plačiaiš móteriškais klubais.* | *jvr.: Móteriškasis pradas.* | *aukšt.: Výras teigia, kàd pô giñdymo jõ žmonà tåpo dár moteriškësné iř seksualësné. Däzno vaikino nûomone, moteriškësné figúra yrà kuž kàs žavingësné neī berniùkiško tîpo.*

2. skirtas, pritaikytas moteriai (1 r.): *Móteriškas kirpimas. Móteriški drabùžiai [bâtais, kvepalai]. Prekiáujame móteriškomis rañkinémis [striukémis, skrybeláitëmis].* Aš neskiurstau darbû iš výriškus iř móteriškus. | *aukšt.: Kai kuriōs móterys mânó, kàd aukštakulnaii yrà pâtys moteriškiáusi bâtais. Šiû penkių automobilių gamintojai prièmé iššukj iř sutiko dalyvauti moteriškiáusio automobilio rinkimuose.*

3. bot. *jvr. turintis tik piesteles: Móteriškieji žiedai [žiedýnai].*

moterišké dkt. (2)

šnek. MOTERIS 1: *Maloni [senyvà] moterišké. Padékójau nepažistamai moteriškei už pagálba. Šnèkteléjau sù jaunatviška moteriškè. Stotélèje stoviniávo këletas moteriškių. Telefòniniai sùkciai jaū apgävo tris mûsų miestëlio moteriškës.*

moteriškéjimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → moteriškéti 1: *Moteriškéjimo pôzymiai. Susirgusi menstruaciomis mergaité tařsi atsisvéikina sù vaikystè, nès prasideda jôs moteriškéjimo laikótarpis.*

2. → moteriškéti 2: *Madôs stiliaus moteriškéjimas.*

3. → moteriškéti 3: *Maži mókytojų atlýginimai, kolektívų moteriškéjimas, blogà mokinių drausmë – tai tîk dalis mokýklose susikaupusių problémų.*

moteriškéti, moteriškéja, moteriškéjó vksm.

1. darytis moteriškam (1 r.): *Paauglë greitai moteriškéja. Dukteřs bašas moteriškéjo. Bréstant mergáicių kúno fòrmos ima moteriškéti.*

2. darytis moteriškam (2 r.): *Dalîs dizáinerių teigia, kàd výrų madà pastebimař moteriškéja: jië puošiasi iř reñgiasi kaip móterys.*

3. kur nors daugēti, gausēti moteru: *Studentijā moterišķeja, profesūrā senēja. Iř vyrēsnēs klāsēs moterišķeja: iš aštuoniōlikos mokinīj tīk šeši vaikīnai. Universitēto dēstytojai pāstebi, kād visos profesijos moterišķeja, jaū negalī tō pasakýti tīk apiē filoloģijos stūdijas.*

moteriškoji giminē

gramatinē kategorija, atspindinti gamtoje egzistuojančią moterišķajā lītī (pvz.: *dukra, mergaitē, sesuo, lapē, antis*), o abstrakciju savokū (pvz.: *taika, sāzinē, mintis*) ir negyvū daiktū (pvz.: *kēdē, lempa, vīnis*) – visiškai nemotyvuota: *Moteriškosios giminēs daiktāvardis [būdvardis, skaīvardis, īvardis, dalīvis].*

moterišķumas dkt. ppr. vns. (2)

moterims būdingos savybēs, elgesio, būdo bruožai ir pan.: *Pāts pirmāsis moterišķumo pavyzdījs mūms yrā mamā. Móters siela – poētu apdainūotas amžināsis moterišķumas, gālintis išvēsti iš tamsybī. Nēštūmas jōs nebjaurōjo, priešingai, jōs ākys žibējo, ū besikeičiantis kūnas sūteikē jāi švelnaūs moterišķumo. Pāauglēs ižūlios, jóms stiņga moterišķumo. Puikū, kaī porōs bendarvīmas dvelķia výro vyriškumū iř móters moteriškumū.*

motētas dkt. (2)

daugiabalsis vokalinēs muzikos žanras – glauostas formos, paprastos struktūros, santūrios išraiškos muzikinis kūrinys, ppr. religino turinio: *Motetē kiekviēnas baļas daināvo skirtīngus žodžiūs. Dažniāusiai motētai kuriamī lotīnu kalbā. Chōras giedojā nuostabiūs motetūs.*

móti, mója, mójo vksm. (kuo, su kuo, kam, pro kā)

daryti judej ranka ar kuo kitu, duodant ženklā, kviečiant prisiartinti, atsisveikinānt ir pan.: *Žiūrēkite, jiē kepūrēmis mója. Senēlē stovējo priē vaītū iř mójo skarelē. Policininkas mója mán, kād sustočiau. Šeiminiņkē mūms mója, kviēčia užeitī. Ū kīlpā stójau, sù kárdu mójau: sudiēv brolēliu iř seserēlei (flk.). Mók nemójēs – jiē peř tolī, kād pamatytū. Linksmai nusiteikē mokiniai mójo praeīviams prō autobuso lángus. | prk.: Žaliaskārēs ēglēs šakomis mán mója.*

motiejūkas dkt. (2)

varpinis augalas, ppr. stambi retu keru pašarinē žolē (ppr. pašarinis motiejukas, *Phleum pratense*): *Pašarīnis motiejūkas, vienā iš dažniāusiai séjamū žoliū, diřvoje išsilaiko aštūnerius-dēšimt mētū. Motiejukūs sejā sù dobilaīs iř kitomis daugamētēmis žolēmis. Daūgelio rūšiū motiejūkų šluotēlēs tiñka sausōms púokštēms, jōs naudójamos verbóms rišti.*

mótina dkt. (1)

1. moteris, kuri turi vaikā ar vaikū: *Daugiavaīkē mótna. Vienišā [surogātinē] mótna. Mótina augīna [áukléja, mylli, rúpinasi, aukójasi]. Mótinos píenas. Mótinos mēlē [rūpestis, džiaūgsmas, skaūsmas].*

Geřbti [myléti, aplankýti, slaugýti] móting. Kiekviēnas vaīkas mótnai mēlas. Mótinos dienā – mamū pagerbīmo šveñtē – šveñčiamā pírmajā gegužēs sekunādienē. Netektiēs skaūsmas aptēmdē mótnai protā.

2. (rašoma didžiāja raide) globēja, šventoja, kuri rūpinasi žmonēmis: *Švenčiāusioji Mergēlē Marijā, Gailestingūmo Mótina. Nekaltaī Pradētoji Mergēlē Marija, mūsu Viēšpaties Jézaus Kristaus Mótina iř mūsu Mótina, mēs pasūtikime Tavimī. Mótina Terēsē visq gyvēnimā dalījo mēlē iř užūojautā patēms skurdžiāusiem.*

3. patelē, turinti palikuonj ar palikuonju: *Kai kačiūkai gīmsta, jiē turētū natūraliaī sliñkti sāvo mótnos liñk iř pradēti žīsti. Blogi dañtys bùs tū šuniūkū, kuriū mótna negāvo reikalīngū vitaminūn nēštūmo metū.*

4. sakoma apie objektā, vertā labai didelēs pagarbos: *Ištiēs veřta prisimīnti sēnq prasmīngā sāmpratā, kād visī ēsame sāvo Tēvīnēs vaikā, ū Tēvīnē – mūsu Mótina. Rudā spalvā dažnai siejamā sù mótna žemē. Didžiāusia šiuolaikinio žmogaūs bēdā tā, kād jīs atitolo nuō mótnos gamtōs, užmiřšo gamtōs dēsnīus, jōs gāliq.*

motinėlė dkt. (2)

1. **dem.** motina 1: Motinėlė tóki grāžų vařdą mán sugalvójo. Ąčiū, motinėle, kàd mùs visko mokinaï. Bučiuosiu sàvo motinėlei rankàs. Gyveni nè pàs motinėlę – čia nièkas tavęs nelépins iñ neleis ilgaï miegótai.
2. **šnek.** moterų vienuolyno viršininkè: Laiškaï, rašyti motinėlés [motinėlei]. Móterų vienuolyno vyresniöji dár vadìnama motinélè.
3. įvardijant ar kreipiantis iñ vyresnè moterj, šventajà Marijà ar j deivę: Ąčiū táu, motinėle, seniai buvaû besrèbes tókio skanaûs viralo. Šventój Diëvo Motinéle, mełski už mûs. Gàbija motinéle, sàugok mûsû nameliùs. Žemynà motinéle visùs kañtriai nešiòja iñ visiems dôsniai dovanója sàvo turtùs.
4. **dem.** motina 4: Motinéle gamtà gražiai padirbèjo, tókias kekšto plùnksnas sukûrusi. Sauléle, motinéle, užtekék, užtekék! (flk.).

5. **tarm.** KRIKŠTAMOTÉ: Motinéles dóvanos. Mâno motinéle bùvo mamös sesuõ.
6. vaisinga vabzdžių (bičių, vapsvų, skruzdžių ir kitų) patelé: Skrùzdžių motinéle – skruzdèlių patelé, kùrianti iñ plèčianti sàvo kolòniją, veišianti vis naujùs jòs nariùs. Nuò pavàsario iki rudenis, kôl gyvà, vapsvų motinéle prìdeda daugybè kiaušinélių. Dažniáusiai širšuolų motinéles kražto jaunų beržų šakelių žièvę. Bítininkai (bičių) motinéles keiçia kàs dvejùs trejùs metùs. Bítès darbiniñkës nèša mèdu iñ ziedàdulkes, tàd motinélei nereikia skristi į laukùs.

motinìnis, motinìnè bdv. (2)

1. **ist.** susijës su motina (1 r.), pagrystas motinos valdymu, jos pirmumu: Péréjimas nuõ motinìnës téisës į tévinę jvairiosè gentinëse grùpëse výko skirtingu metù. • plg. tévinis.
2. bičių motinai skiriamas, jos gyvenamas: Motinìnës akélës koriuosè.
3. kuris yra gyvo darinio kilmës pagrindas: Motinìnë chromosomà [spòrų lëstèlë]. Motinìnë plantacijs. Motinìnë bičių šeimà. Motinìnë lëstèlë skylà pusiau, iñ atsirañda dvi dukterinës lëstèlës. Pavàsari jsišaknijusios svaraînio àtlankos àtskiriama nuõ motinìnio áugalo.

motinýstè dkt. vns. (2)

buvimas motina (1 r.), motinos bùklë: Motinýstës pašalpà. Surogàtinë motinýstë. Motinýstë jái atstójo visq pasauli. Sunkù dërinti motinýstës pàreigas sù dárbu. Mâno pečiùs ùžgulé motinýstës rùpeschiai. Motinýstë gâli nustatýti teismas. Iš jòs bùvo àtintos motinýstës téisës. • plg. tévystë.

mótiniškai prv.

→ motiniškas: Jí mótniškai rúpinosi visaîs vaikaîs. Mókytoja mótniškai iñ rùpestingai globójo kiekviénq áuklétinj. Mótiniškai priglaüsti [paglóstyti, giñti, sàugoti] móka iñ nè mótnos. Mótiniškai atródančios móters tráukia savimi nepasitikinčius výrus iñ móteris.

mótiniškas, mótniška bdv. (1)

bùdingas motinai (1 r.): Mótiniškas instinktas. Mótiniška mëilé [globà]. Mótiniškas paláiminimas. Sužàdinti mótniškus jausmùs. Visadà jùtome jòs mótnišką rùpestj. Mótiniškos báimës: kàd tìk nesusiègtu, nesusizalotu, kàd turétu kàq vâlgysti, kàd nesusidétu sù prastà kompânija. Vértinkime mótniškus iñ téviškus patarimùs. • plg. téviškas.

motiniškùmas dkt. ppr. vns. (2)

→ motiniškas: Motiniškumo savýbës. Motiniškumas pàremtas stiprià mëile vaïkui. Rašytoja tráukë sàvo motiniškumù: ne vienq yrà priglaûdusi, pamaitinusi, pagúodusi iñ sušelëpusi.

motinmedis dkt. (1)

medis, kuris yra apdulkinamas arba iñ kurj skiepijama kito augalo dalis: Výnmedžių motinmedžiai šakniastiebiam veisti. Iš vyrësnio ámžiaus drebulës motinmedžio gâlima gauti daugiau dàuginti tiñkančių šaknų atkarpu negù nuõ jaunų mèdžių. Nustatýta, kàd didžioji daugumà qžuolų saváime išáugo iš séklų dviejû–aštuoniû mètrų atstumù nuõ motinmedžio.

Motiškiai dkt. dgs. (1)

kaimas Jurbarko rajono savivaldybėje: Motiškių gyvėntojai kiekvienais mėtais rengia kaimo švenčę. Nuo Motiškių iki Seredžiaus tik vienas kilometras. Motiškiuose gimi kompozitorius Stasys Šimkus.

motyvacijs dkt. (1)

1. tam tikro elgesio, veiklos paskatos, motyvu veikti turėjimas: *Mókymosi [pasiekimų] motyvacijs. Vidinė [sišorinė] motyvacijs. Dárbo motyvacijs – gyvėnimo motyvacijos dalis. Motyvacijs gali pakeisti žmogaus elgesį. Neįmanoma veikti neturiint motyvacijos [bė motyvacijos]. Darbutojai pérvarge, praradę motyvacijs stengtis.*

2. kalbotyroje – žodžio ryšys su kitais žodžiais, morfemomis ar garsais, nusakančiais žodžio formaliosios sudėties parinkimą ir lemiančiais jo reikšmę: *Fonetinė [morphologinė, semantinė] žodžio motyvacijs. Grýbų [augalų] pavadinimų motyvacijs. Motyvacijos pázymis [mòdeliai]. Žodžių motyvacijos analizė. Lietuvių pravardžių motyvacijs labai įvairi. Motyvacijos pasirinkimą gali lemti iš atsitiktinės asociacijos.*

motyvas dkt. (2)

1. skatinamoji priežastis, vidaus ir aplinkos veiksnys, skatinantis kokią nors veiklą: *Sprendimo [elgesio, mókymosi] motyvai. Nusikalstimo motyvai. Šiuolaikinėje psichològijoje motyvū įvaždijami įvairūs reiškiniai iš būsenos, skatinantys subjektą būti aktívų. Motyvas suteikia veiksmui krýpti iš tam tikrų intensyvumą, jéq. Kokiे jūsų dalyvavimo varžybose motyvai?*

2. įrodymas, argumentas: *Teismo sprendimo motyvai. Neturéti pakañkamai motyvų. Vadovautis rimtais motyvais. Išvados griñdžiamos teismo procèsinio dokumento motyvuo jamojoje dalyje išdėstytais motyvais. Abstrakčiuosè pareiškimuose turi būti išdėstyti motyvai, pagriñdžiantys abejonès nòrminio administraciniø akto teisëtumù.*

3. mažiausias tautosakos (mito, pasakos), literatūros, meno kūrinio turinio, prasmės vienetas: *Gamtös [istorijos] motyvai poèzijoje. Liáudies dainų [pásakų, sakmijų] motyvai dailës kūrinyje. Dërinti gyvùnius [antropomorfinius] motyvus architekturoje [vaizduojamajoje dailëjë]. Mëdžio [ugniës] motyvas lietuvii mitologijoje.*

4. bûdinga, lengvai atpažistama muzikos kūrinio melodijos dalis: *Skambéjo liûdnas motyvas. Ji pradéjo niuniuoti peñ râdiq skambéjusios dainos motyvą. • plg. leitmotyvas.*

5. pagrindinis vienaip ar kitaip pasikartojantis ir lengvai atpažistamas dailës kūrinio kompozicijos elementas: *Augaliniai [geomètriniai] ornameñto motyvai. Motyvas dažnai tañpa kūrinio prasminiù akcentu. Motyvo reikšmë priklauso nuo jõ vaidmeñis kūrinio struktûroje.*

motyvavimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → motyvuoti 1: *Teismo nûosprendžio motyvavimas.*

2. → motyvuoti 2: *Ímonës darbutojų motyvavimą sâlygojantys veiksniai. Personalo motyvavimas – tai vienà iš sunkiausių užduočių dárbdaviui, nórinčiam valdýti sàvo veðslą.*

motyvutis, motyvuoja, motyvavo vksm.

1. (kà) pateikti argumentų, įrodymų, motyvų; sin. pagrasti: *Motyvuoja sàvo teigini. Kaip jūs motyvuosite tóki siûlymą?*

2. suteikti motyvacijos (1 r.), skatinti tam tikrą elgesį, veiklą: *Darbutojams motyvutis pasitelkiama didžiausia priemonių įvairové. Jaunimą bûtu gâlima motyvutis suteikiant sâlygas darýti karjèra.*

Ímonës, norédamos motyvutis darbutojus, ieško įvairiausią skatinimo bûdų. Motyvutas žmogus paprastai bûna laimingas, nès jis yrà energingësnis, aktyvesnis, žino, kà bei kodèl kiekvieną akimirką dâro.

3. kalbotyroje – bûti pagrindu, svarbiu veiksniu, priežastimi sudarant kokį nors žodį: *Motyvutis terminai [pavadinimai]. Motyvutas žôdis – darinys, kuriò komponenñtai primena kitus žodžius iš jų komponentus. Visiems lietuviams gerai pažistamo grýbo „voveraitës“ pavadinimas motyvutas žvérëlio iš grýbo panašumù pagal spalvą.*

mòto dkt. vyr. nekait.

1. trumpia kito kūrinio citata, aforistinis posakis, pateiktas leidinio ar jo skyriaus pradžioje, reiškiantis pagrindinę mintį: *Ši citatà tiktù skýriaus mòto. Dažnì kûriniû mòto – pósakiai lotýnù kalbà. Šiôs knýgos mòto – „Nè tìk mästykite, bët iñ darýkite!“.* • plg. epigrafas.

2. sakiny ar frazé, išreiškianti pagrindinj žmogaus ar organizacijos principą, siekj ar idealą: *Šiandieninis festiválio mòto – „Laisvà iñ taikì Europà, kuriojè sugyvëna skirtìngù tautù kultûros“. Naujòs konceðtinés prográmos mòto – „Taî, kàs páprasta, gražù iñ ámžina“. Jó gyvénimo mòto – „Vískas bùs gerai!“.*

moto-

tarptautiné žodžio dalis, reiškianti „motorinis“, „motorizuotas“, rodanti jų reikšmés sasają su motociklu (pvz., *motobolas*).

motobòlas dkt. vns. (2)

į futbolą panašus dviejų komandų po penkis žaidėjus sportinis žaidimas, kai važinéjant specialiai motociklais po aikštę stengiamasi įmušti kamuolių į vartininko saugomus varžovų vartus:

Respublikinés motobòlo pirmenýbès [varžybos]. Vaikinai žaidzia motobòlq. Kretingoje yrà vienas seniáusių motobòlo klùbų Lietuvoje. Jaunàsis motobòlininkas papásakojo, kàd motobolù susidoméjo, kai jàm bùvo dëšimt mètų.

motobòlininkas, motobòlininké dkt. (1)

motobolo žaidéjas: *Senöjoje komándoje beliko trys prityré motobòlininkai. Stadionè mačiau žaidžiančius motobòlininkus. Prancúzijoje jaù suburtà merginù motobòlininkui komanda.*

motocìklas dkt. (2)

dviraté (rečiau triraté ar keturraté) nuo vienos iki trijų vietų transporto priemoné, varoma vidaus degimo variklio: *Motocìklas sù lòpšiu [sù překabu]. Lenktyninis [turistinis, miesto, kròso, spòrtinis] motocìklas. Sniëgo [vandeñs] motocìklas. Motocìklo avàrija. Čiòperis – motocìklas sù specifiniu (labai iñsikišusiu į priekij) priekiniu ratù. Važiuodamas motocìklu pakliuovo į avàriją. Jiems geriáusias užsiémimas – blizginti sàvo motocìklus. Motocìklų spòrtas – tèchniné spòrto šakà, greitasis važiavimas spòrtiniaiis iñ keturràciais motocìklais.* • plg. *mopedas*.

motocìklininkas, motocìklininké dkt. (1)

motociklo vairuotojas (rečiau – keleivis): *Motocìklininké sù šalmu. Kô gëro, visi motocìklininkai mégsta greitj. Motocìklininkas ñléké į sánkryžq iñ vòs nepatéko pò suñkvežimiui. | motociklų sportu užsiimantis žmogus: Profesionalùs motocìklininkas. Motocìklininkas spòrto mëistras. Spòrtinis motocìklininko kostiumas. Mùsų motocìklininkai dalyvavo plénto žiedinèse [motocìklų bekelës ràlio] lenktynèse.*

motodràmas dkt. (2)

specialiai įrengta vieta motociklų sporto pratyboms ir varžyboms: *Kretingòs motodràmas. Motodromè yrà trèkas, motobòlo žaidimo aikštë, žiûròvų tribùnos iñ kità franga. Motodromè motocìklininkai lenktyniauja, išbañdo motocìklus.*

motokròsas dkt. ppr. vns. (2)

motociklų sporto lenktynés natûralia raižyta vietove: *Motokròsas yrà individualùs spòrtas, todël reikia labai daug pastangq, nòrint pasiekти aukštësnì lìgj. Motokròsq pàpuošé lìderių dvikova. Pò sunkiòs tráumos sù motokrosù atsisvélkino dár vienas motocìklininkas.*

motòras dkt. (2)

VARIKLIS 1: *Motòras veïkia [dirba, bužgia]. Ijùngti [užvësti, paléisti] motòrq. Sustójo [užgëso] motòras. Automobilis sù keturių cilindrų motorù. Kókius motorùs lenktynininkų komándos turës kitaís mëtais?*

motòrika dkt. vns. (1)

viso kūno arba jo dalį judesiai: *Motòrikos sutrikimai [pažeidimai]. Kalbos plėtrai daug reikšmės turi motòrika. Trèneris sako, kad net primityvus sportavimas skatina motòrikos vystymąsi, lėvina judesių koordinaciją. Smulkiosios motòrikos lėvinimas stimuliuoja kalbos raidą, gérina pištų, plāstakos, riešo, rañkų ir akių koordinaciją, uždo vaiko dėmesį, atmintį.* • [plg.](#) judėjimas.

motòrinės rögės tech.

VARIKLINÉS ROGĖS: *Motòrinės rögės vairuojamos pavažomis, kurioms yra važiuoklės priekyje. Poliarininkai ekspedicijose važinėja motòrinėmis rögėmis. Motòrines roges megsta poledinės žuklės žveja.*

motòrinis, motòrinė bdv. (1)

1. varomas motoro: *Motòrinis dviratis [vežimėlis]. Motòrinė vältis. Motòrinės transporito priemonės arbà priekabos registravimas. Instrukcija, kaip dirbt iù motòriniu pjuklu. Šis sertifikatas suteikia teisę valdýti motòrinius pramoginius laivus.*
2. fiziol. judamasis, susijęs su judesiu: *Motòrinis neurónas. Pažeisti motòrinį šnekos ceñtrą. Motòrinė nevru sistemà. Spòrtininkams itin svarbu nuolat tóbulinti motòrinius īgūdžius.*

motoristas, motoristé dkt. (2)

1. motorų specialistas; sin. variklininkas: *Laivų motoristas. Plūduriújančių įrenginių motoristų kvalifikacijos tóbulinimo programà. Upeivé motoristé. Tapti motoristu manė pastuméjo kaimynas, pamatęs besikrāpstant apiē motora.*
2. žmogus, kuris dirba motorine mašina: *Siuvéja motoristé siuva drabužius iù kitus gaminius universaliomis iù specializuotomis siuvimo mašinomis.*

motorizacija dkt. vns. (1)

variklių (motorų) naudojimas: *Motorizacijos rodikliai [lýgis]. Visuomeninio transporito funkcionavimo analizé didéjančios motorizacijos salygomis.*

motorizavimas dkt. ppr. vns. (1)

→ motorizuoti: *Kariúomenės [ginklúotujų pajegū] motorizavimas. Sklandytuvų motorizavimo tendencijos. Pagrindinė láiskininkų motorizavimo priežastis – siékis gérinti dárbo salygas.*

motorizuoti, motorizuojas, motorizavo vksm. (ka)

aprūpinti varikliais ir jais varomomis mašinomis: *Motorizuoti gāsrininkai. Motorizuotasis körpusas [padalinys, vienetas] (kar.). Motorizuotoji divizija (kar.). Konstruktoriaus motorizavo savo sklandytuvą. Motorizuotieji péstininkai gali káutis péstininkų kovos mašinose, šarvuociuose arbà pésčiomis.*

motòrlaivis dkt. (1)

variklio (motoro) varomas laivas: *Greitaeigis [žvejybinis, karinis] motòrlaivis. Motòrlaivių spòrtas [varžbos]. Motòrlaiviai lenktyniavo Kauno mariose. Výrai važési įvairaüs dýdzio iù galingumo motòrlaiviais – motòrinėmis vältimis, káteriais, skuteriais, vandenis motociklais iù pan.*

motoròleris dkt. (1)

į motociklą panaši dažniausiai dviratė vienvietė ar dvivietė transporto priemonė su vidaus degimo varikliu ir mažais ratukais: *Keliöninis [krovininis] motoròleris. Paaugliai važinėja motoròleriais. Jis nori naujoviškesnio motoròlerio. Mažieji motoròleriai skirti važineti tik miesto gatvemis, vidutiniai – užmiesčio keliais.*

motòrvežis dkt. (1)

ŠILUMVEŽIS: *Šviesos signalizacija įspéja apiē atvažiuojantį motòrvežį. Motòrvežiai naudojami mèdžiagoms vežioti taissant kelią ar kitiemis pagalbiniams darbams.*

motospòrtas dkt. (1)

motociklų sportas – greitasis važiavimas kelioniniai ir sportiniai motociklai: *Euròpos motospòrto čempionātas. Motospòrtas àpima žiedinės plénto lenktynës, motociklų kròsq, motociklų daugiakovę, trèko lenktynës, hipodròmo lenktynës iñ kita. Motospòrtu užsuumu jaù dëšimt mëtu.*

mototurizmas dkt. vns. (2)

turistavimas keliaujant motociklais: *Teikti mototurizmo pâslaugas. Mototurizmù užsuumame jaù peñkerius metùs. Lietuvos motociklų spòrto federacijs siekia Lietuvojë populiàrinti mototurizmą.*

motùlè dkt. (2)

1. maloninis motinos (1 r.) vardas; sin. motinélè, motušé, motuté: *Švelnios motùlès rañkos. Mán gêra sù motulè. Pàs motùlè áugau, valêlè turéjau (flk.).*

2. dem. motina 4: *Kaip gálime apságoti sàvo motùlè gañtq? Žémés dienà mùms primena, kàd Žémë motùlè tûrime sáugoti, globóti iñ rûpintis jà ištisus metùs. Saulèle, motùle, užtekék (flk).*

motùshé dkt. (2)

1. maloninis motinos (1 r.) vardas; sin. motinélè, motulé, motušé: *Motùshé nemégsta, kàd jái prieštarautum. Eñkit, motùše, pailséti. Mës viškq sù motušè darýdavome kartù. Iñ vël motùsei skúsiessi?*

2. dem. motina 4: *Lenkiù gálvq motùsei gañtai ùž padovanótq nuostabu grúodji. Šiè žmogaùs ùžmojai nepatiko Motùsei Žémëi.*

motùté dkt. (2)

maloninis motinos (1 r.) vardas; sin. motinélè, motulé, motušé: *Mûsų motùté dár visái jaunà. Dažnai aplankaù motùtę. Sù motuté iñ pažaisti gálima.*

movà dkt. (4)

1. įtaisas velenams, vamzdžiams, kabeliams jungti: *Aklinóji [slankióji] movà. Sujungimo [siurbimo] mòvos. Apsauginių movû negálima per daug užveřžti. Vañzdžio kanálq gálima susiaürinti ùzsukama añt vañzdžio viršaûs movà.*

2. šiltas maišelio pavidalo daiktas atvirais galais rankoms susikišti: *Káiliné [vilnôné] movà. Rankàs damà susikišo iñ mòvq. Pókalbio metù jì neištráuké rañkų iñ movôs. Kañtais movôs vidujè bûdavo išiuvamà kišenélè smûlkmenoms išidéti. Móterys nešiódavo káilines movàs iñ plunksnótas skrybèles.*

movîmas dkt. ppr. vns. (2)

1. → mauti 1: *Mësq paruošiu, bët movimù (añt iësmu) taiñ jaù tù rûpinkis. | sngr.: Pirštúotų piřstinių movîmasis. Vañkui batùkų [kójinių] movîmasis – dár labai sudétingas dárbas.*

2. → mauti 2: *Móku árkli pakinkýti, tìk movîmas kâmanomis kiek sunkësnis. | sngr.: Movîmasis vilnônémis kójinémis.*

3. → mauti 3: *Visuotinis tautiecių movîmas iñ ùzsienius iñdû pláuti jaù këlia nërimq.*

movinéjimas (1)

→ movinéti: *Áuklei nusibósta kelnáicių, kojináicių movinéjimas, taiñ paguñdo vaikùs pókaičio sù viškuo.*

movinéti, movinéja, movinéjo vksm. (kà)

ne kartą mauti, pamažu maustyti; sin. maustinéti: *Movinéji tå žiedq, dár nukris iñ neberàsi. Susijáudinusi nepajuto, kaip movinéja piřstines.*

mozáika dkt. (1)

1. dekoratyvinës dailës technika, kai paveikslas ar ornamentas kuriamas iñ ivairių formų ir spalvų akmens, marmuro, stiklo, keramikos ir kitų gabalélių: *Skulptûriné [reljefiné] mozáika. Mozáika suklestéjo ántikoje Bizántijoje. Nuò XII ámžiaus kûrési iñ klestéjo mozáikos mokýklos Ròmoje, Sicilijoje, Venècijoje, Floreñcijoje.*

2. tokiu būdu sukurtas kūrinys: *Spalvotų akmenelių mozaika. Sienų [grindų, lùbų] mozaikos.* Mozaika puošiamai eksterjèrai iš interjèrai, balðai, dekoratyviniai reikmenys. Paméginkime kurti mozaikas kompiùteriu. Senosiose mozaikose vaizdùojami portrëtai, mitologiniai bibliniai iš kitokie siužëtai. Aristokratai mëgo puošti namùs frëskomis iš mozaikomis.
3. įvairių spalvų plytelių grindys, siena ir pan.: *Granito [mármuro] mozaika.* Šië klijai ypač tiñka mozaikoms klóti. Betoninis baseinas buvo apdaillintas mozaika. Įeškome profesionalaūs mozaikos klojéjo.
4. viruso sukelta augalų liga – įvairių spalvų démës ant lapų, vaisių, kartais ir ant kitų antžeminių dalių: Dažnai pasitáiko agurkų, bùlvijų, žirnių, pomidorių, agrastų, aviècių mozaika. Mozaika señgantys augalaï skuðsta, jų vaisiai nedidelii, deformuoti. Mozaikos sukeléjai žiemója augaluosè, kañtais jų lièkanose iš sèklose. Mozaikos virusus plàtina kenkéjai, pâtys augalaï iš žmónës.
5. įvairumas, margumynas: *Rudeñs spalvų mozaika.* Šveñtiniai renginių mozaika. Pasaulis – reginių mozaika.

mozaikininkas, mozaikininké (1)

1. mozaikos (2 r.) kûréjas: *Profesionali mozaikininké kùria vienetinius mozaikos dárbus.*

Mozaikeinkas nè tik kùria, bet iš restaurúoja senas mozaikas.

2. mozaikos (3 r.) klojéjas: *Voniòs kambari tvařké mozaikininkas.*

mozaikinis, mozaikiné bdv. (1)

1. skirtas mozaikai (2 r.): *Mozaikeinis stíklas.*

2. primenantis mozaiką (2 r.): *Mozaike kompozicija [plôkštë, atminimo lentà].*

3. susijës su mozaika (3 r.): *Mozaikeines griñdys [plytélés].* Mozaikino râšto plytélés voniojë. Staliukas sù akmeniniu mozaikiniu pavišiumi. Mozaikines plytélés bûna tiek kvadratinës, tiek apvâlios.

Mozambikas dkt. vns. (2), ofic. **Mozambiko Respublika** valstybë Pietryčių Afrikoje, prie Indijos vandenyno, į vakarus nuo Madagaskaro: Zambèzë iš Limpòpas – didžiausios Mozambiko upës. Plétoti augalininkystę Mozambikè trûkdo nepalañkios gamtinës sâlygos – cià dažnai bûna saûsros iš pótyniai. Mozambikè gyvenimo lýgis spařciai kylä.

mozambikiëtis, mozambikiëté dkt. (2)

Mozambique gyvenantis ar iš ten kilës žmogus: *Daûgelis mozambikiëcių dîrba Pietų Áfrikos áuko iš platinos kasyklose.* Kamerûno fùtbolininkai įveiké mozambikiëcius. Vis dár nemažai mozambikiëcių miršta nuo AIDS. Móteris mozambikietës dažniáusiai pamatýsi turguje pardavinejançias vaisiùs.

mozambikiëtiškas, mozambikiëtiška bdv. (1)

1. bûdingas ar priklausantis mozambikiečiams, jų kultûrai ar Mozambikui: *Mozambikiëtiška liáudies architektûrà.* Mozambikiëtiški ornameñtai [*kerâmikos dirbiniai*]. Pietums vâlgême pagal mozambikiëtiškq recèptq ruoštq vištiéną.

2. Mozambique randamas, auginamas, pagamintas ir pan.: *Mozambikiëtiška mëdvilnë [akmeñs anglis, geležis].* Mozambikiëtiški arbâtmedžiai [*kokòsai*].

Mõzë dkt. vns. (2)

Senajame Testamente minimas pranašas, išvadavës izraelitus iš Egipto vergovës ir atvedës juos prie Kanaano (dabartinës Palestinos) žemës: *Mõzë prânašu laiko krikšcionybë, judaizmas iš islâmas.* Pasàk krikšcionybës, Mõzë yrà Jézaus pìrmakas, išpranašâvës Išganýtojo pasiródymq. Baigës kalbétis su Mõzë añt Sinâjaus kâlno, Diëvas įteiké jám Dëšimt Diëvo įsâkymų, surašytu añt akmeñs plôkšciu.

mozûrai dkt. dgs. (2)

lenkų etninë grupë: *Mozûrų krâštas.* Mozûrų folklòras [*paprociai*]. Mozûrų bajorijà. Jis yrà mozûrų kilmës. Prûsų kâro žygiai labai nuskurđino mozûrus.

mozūras, mozūrė dkt. (2)

mozūrų etninės grupės žmogus: *Jōs tévas bùvo mozūras, o mótina lietùvė. Kašùbas susìtuoké sù mozūrè.*

Mozūrija dkt. vns. (1)

sritis (vaivadija) Lenkijos šiaurės rytuose: *Mozūrijos aukštumà. Mozūrijoje nemažai rañdama senovës bältų genčių kultûros liêkanų. Mozūrijos kraštè dár gausù kryžiuočių statytų pilių. Vokietybë Mozūrijoje, kaip iñ Mažojoje Lietuvojè, émë stipréti, XIX ámžiaus pabaigojè. Túkstančio ezerų kraštù pramintà Mozūrija atgýja vásarą.*

Mozūriškiai dkt. dgs. (1)

kaimas Anykščių rajono savivaldybëje: *Netoli nuõ Mozūriškių káimo ribõs yrà archeologijos paminklas – Mozūriškių akmuõ sù laumës péda. Nuõ Skiemonių iki Mozūriškių dëšimt kilomètru.*

mû išt.

vartojamas galvijų mûkimui pamëgdžioti: *Bandà blióvè mû mû.*

♦ **nei mû mû** visai nemokëti, neišmanyti: *Manës apie izotopùs nekláusk, aš nei mû mû. Mûsų vadòvas prancúziškai nei mû mû.* **nei bû, nei mû** žr. bû.

muaitái dkt. vyr. nekait.

Tailando boksas – sporto šaka, kurioje smûgiuojama rankomis, kojomis, alkûnémis ir keliais: *Muaitái dvíkova [čempionatas, turnýras]. Euròpos muaitái čempionù tâpo lietuvis. Muaitái yrà mókoma Tailando ármijoje. Muaitái tradicijos labai pabrézia pâgarbą iñ discipliną: kovotojai nusileñkia vienas kitám priëš iñ pô kovôs, pageřbia kovôs ringą. Iš treniruôtés išëjaú apimtâ lengvôs eufòrijos, viësijusi sâvo galimybîj ribâs iñ susižavéjusi muaitái.* • plg. kikboksa.

mûdrauti, mûdrauja, mûdravo vksm.

1. (kame, tarp ko, po kâ) rodyti savo gyvumą, žvalumą; sin. drâsauti, smarkauti: *Mûdrauti pô pasauli.* Móterų draugijoje [taip móterų] jis gâli blizgëti, mûdrauti, bûti mylimas. | prk.: *Véjai sù sparnaïs pamaži jaû prâdeda mûdraut* (poez.).
2. didžiuotis, pûstis, puikuotis: *Tù čia peř daûg mûdrauji.*

mûdravimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → mûdrauti 1: *Pašélq jõ mûdravimas!*
2. → mûdrauti 2: *Jaû ganà tõ jõs mûdravimo.*

mûdu, K., K. savyb. *mudviejû, N. mûdviem, G. mûdu, In. mûdviem, Vt. mûdviejuose* žv. asmen. vyr. dvisk. vartojama nurodant du vyriškosios arba moteriškosios lyties asmenis – save ir kitą (aš ir tu, aš ir jis): *Mûdu geraî sùtariame. Mûdu sù juõ (aš ir jis) kartù mókémës. Mûdviejû nûomonës sutâpo. Mûdviem laikas (eiti) namô. Priimkite iñ mûdu pažaisti.*

mûdvi, K., K. savyb. *mudviejû, N. mûdviem, G. mûdvi, In. mûdviem, Vt. mûdviejose* žv. asmen. mot. dvisk. vartojama nurodant du moteriškosios lyties asmenis – save ir kitą (aš ir tu, aš ir ji): *Mûdvi (ësame) sëserys. Mûdvi sù jà (aš ir ji) seniai pažystamos. Mûdviejû pâžiûros skiriiasi. Mûdviem abiém patiñka tie patybs āktoriai. Svéikinu, mûdvi išriñko iñ tarýbą.*

mudžahèdas dkt. (2)

religinio visuomeninio ar ißsivadavimo judéjimo dalyvis islamo šalyse: *Mudžahèdu grùpës. Centriné žvalgýbos agentûrâ rêmé mudžahedùs Afganistanè. Peř Afganistâno kâraq mudžahèdais bùvo vadînami partizâni, kariáujantys sù prosoviëtine vyriausybe iñ SSRS kariúomene.* • plg. talibas.

muedzinas dkt. (2)

musulmonų meçetës tarnautojas, penkis kartus per dieną iš minareto kviečiantis tikinčiuosius

melstis: *Skardžiabalsis muedzinas. Muedzino giesmė kviēcia riņktis ī mečetę gārbinti Alācho. Kairē penkis kartūs peř dienā girdējome muedzinūs. Tušķijos valdžiā priūma ī dārbā muedzinūs, móka jēms algās, paversdamā juōs faktiniai valstybēs tarnāutojais.*

muflōnas dkt. (2)

panašus ī naminę avį, tik stambesnis laukinis gyvūnas, kurio patinas turi didelius lanku išlinkusius ragus (*Ovis ammon musimon*): *Mānoma, kād visi naminių avių pīrmatai būvo muflōnai. Muflōnai paplītē Kòrsikos ir Sardīnijos salosē. Lietuvojē bañdymas leisti muflonūs ī miškūs nepasitēisino – juōs greitai aptiņka ir išmedžiōja vilkai ir valkatāujantys šūnys.* | šio gyvūno patinas: *Añt sienos puikūojasi muflono ragai – medžiōklēs trofējus.*

muflonē dkt. (2)

muflonų patelė: *Bandóms vadováuja senèsnés muflonés. Ragūs tūri apiē penkis pròcentus muflonių, jū ragai mažesni nei patinų. Muflonų patinai gyvēna atskirai nuo muflonių.*

mùgė dkt. (2)

1. prekybos renginys, ppr. su pramogomis: *Kaziuko mùgė Vilniuje. Sekmadienį výks pavásario mùgė „Viskas dažui ir sôdui“. Mùgėje nusipirkau medinį šaukštq. Mugės miesteliuose arbà miestuose seniau reñgadavo nustatytu laiku, dažniausiai sutampančiu sù atlaidaîs.* | proginis prekiavimas: *Bendròvës sâléje rengiamà velýkiné [kalédiné] mùgė.*

2. didelė gaminių paroda, kurioje reklamuojamos naujovės: *Pràmonës [lietuviiškų bañdų] mùgė. Tarptautiné [pasauliné] knygų mùgė.*

muguliúoti, muguliúoja, muguliávo vksm. (prieš ką) šnek.

būti neramiam, kraipyti, blaškyti į šalis: *Bañk muguliúoti – sudaužysi indùs. Priẽš lietų labai muguliúoja arkliai. Girtas žmogùs muguliúoja, negali nustovéti.*

mugùrkt išt.

vartojoamas nurijimo pojūčiu i r garsui išreikšti: *Vañkas saldainj nurijo mugùrkt. Måno mažóji pienükq visadà gañsiai gëria, tañp mugùrkt, mugùrkt. Mugùrkt, mugùrkt, ir pyrâgo neliko.*

muiladarýs, muiladarë dkt. (3^b, 3^{4b})

žmogus, kuris daro, verda muila: *Muilàdarei sëkasi jõs versliukas. Šiû mêtų Kaziuko mùgėje bûvo daugybé muiladariû. Muiladariai, bë muilo, dár siûlo kûno šeitikliûs, voniôs buñbulus, muilines, ïvairiâs dovanélès. Žurnalè pâsakojama apiē Lietuvôs muilàdarius.*

muîlas dkt. (4)

medžiaga, gaminama iš riebalų ir šarmo, vartojoama proustis, plauti, skalbti: *Prausiamàsis [skalbiamàsis, skalbimo] muîlas. Skýtas muîlas. Nealergizúojantis [nesùkeliantis aleñgijos] muîlas. Kvapùsis muîlas. Muîlo pûtos. Muîlo dozâtorius. Muîlas geraî putója. Nusipláuk rankâs sù muilù. Geramè muilè yrà aliëjų, žolélių ekstrâktu. Rañkų dárbo muilai grâžus kaip pyragáičiai. Kietq skalbiamqjj muilq vîrdavo iš šármo, senû taukû ar mèsos atliekû ir sakû. XVIII ámžiaus pradžiojè atsirado muîlo virýklos, tačiau namiê darýtis muilq nustota tik pô Añtrojo pasaulinio kâro. Gaminame aukštôs kokybës natûraliûs muilûs.*

♦ **kaip šuô muîlą** žr. šuo. **muîlą išnèsti** žr. išnešti. **muîlą nèsti** žr. nešti. **muîlo buñbulas** žr. burbulas. **muîlo òpera** žr. opera. **sprógo kaip muîlo buñbulas** žr. sprogti.

muilàvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ muiliuoti: *Kûno [véido] muilàvimas.* | **sngt.:** *Pô muilàvimosi šiuo muilù pasijaûsite kaip pô gëro masâžo.*

muîlinas, muilinà bdv. (3^b)

kuris išteptas ar patrintas muilu; **sin.** muiliotas: *Muîlinas vanduô. Muîlinos rañkos. Vañkas muîlina*

kempinė trīna žaislinę žuvytę. Stóiu priēš vėidrodij muilinais skrūostais. | kuriame yra muilo; sin. muiluotas: Volēlį išpláukite šiltu muilinu vándeziu. • plg. muilingas.

muilinė dkt. (1)

1. dėžutė muilui laikyti: *Baltà ažūriné muiliné. Muiliné sù laikikliù. Stikliné [plastikiné, bambukiné, metaliné] muiliné. Būtų gera, jéi muilas muilinéje būtų saūsas. Seniau skutimuisi turéta dvipusé muiliné, kuriós vienojè pùséje laikytas muilas, o kitojè – skutimosi priemonés.*
2. ūnėk. nedidelis, nesudėtingos konstrukcijos fotoaparatas, kuruo naudotis nebūtinės specialios žinios ir įgūdžiai: *Pagrindinis muilinės privalumas – jí telpa į kišenę. Muiline prifotografuotas pilnas albūmas. Turéjau visokių aparātu, įvairiavusiu muilinių, bet laika keičiasi, tad daba fotografuoju tik telefonu.*

muilingas, muilinga bdv. (1)

turintis daug muilo: *Muilingas vanduō. Muilinga skalbimo pastà. Muilingos skutimosi pùtos.* • plg. muiluotas, muilinas.

muilingumas dkt. ppr. vns. (2)

→ muilingas: *Skýscio [litpal] muilingumas.*

muilinimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → muilinti 1: *Kúno [rañku] muilinimas. Véido muilinimo geriau véngti.*
2. → muilinti 2: *Akivaizdùs žmonių muilinimas.*

muilinis, muilinė bdv. (2)

turintis į muilą panašių savybių: *Muilinis baltikas (mik.). Muiliné plaušabudé (mik.). Muiliné akacijā (bot.). Muiliné gubója (bot.).*

muilinti, muilina, muilino vksm.

1. (kā, kuo) trinti muilu; sin. muiluoti: *Véidq [rankàs, kójas] muilinti kvapniù muilù. Muilinu skalbiamq drabuži. Rēkia vaikas, nesidúoda muilinti, bijo, kàd grauš akis.* | sngr. (kā): *Muilintis rankàs [kúnq].*
2. (kā) ūnėk. apgaudinéti, sukti, meluoti: *Jis jùs muilina, argi nemátot? Gera, móki muilinti.* ♦ **akis muilinti** (kam) meluoti norint apgauti; sin. apgaudinéti: *Kám žmögui akis muilini sù sàvo šnekomis?!* Jis visiemis muilino akis vaidindamas labai sqžininq. | neig. (kam, ko): *Nemuilink mán akių!*

muilintojas, muilintoja dkt. (1)

1. kas muilina (1 r.): *Esù ligónio máudytoja, muilintoja iř aprengeja.*
2. kas muilina (2 r.): *Daugiau niéko nepiňksi iš šitòs svetaiñnés, eilinių muilintojai.* ♦ **akių muilintojas** apgavikas, sukčius: *Akių muilintojai, perkūnas juōs treñktu! Výk tā akių muilintojq iš kabinèto!*

muilyti, muilija, muilijo vksm.

1. (kā, kuo) MUILINTI 1: *Muilyk gera, rankàs, kójas. Muiliju kójines skalbiamu muilù. Kàd iř praūsčiau, iř muilyčiau sàvo burnelę, tìlk nebúsiu tokia graži kaip pàs motinelę (flk.).* | sngr.: *Muilijuosi kúnq.*
2. (kā) MUILINTI 2: *Pamačiau, kàd jis manè muilija.*

muilo akmuô

minkštasis kaip muilas vulkaninės kilmės akmuo, naudojamas pirtyse, židinių gamybai ir pan.: *Muilo akmuô tánkus iř sunkiùs, sukaūpia daug šilumos, todél labai tiñka krósniams iř židiniáms. Muilo akmeñs indùs vértino jaū senovës graikai. Súomijoje yrà nemažai muilo akmeñs kasýklų.*

muilúotas, muilúota bdv. (1)

kuris išteptas ar patrintas muilu; sin. muilinas: *Muilúotos rañkos. Mažylis vísas muilúotas iř šlāpias*

žaidžia skalbūklą. Pérjunkite plovimą į skalavimo režimą iš iškašt nuliekite muilúotus automobilio ratus. | kuriame yra muilo; sin. muilinas: Muilúotas vanduo. • plg. muilingas.

muilúoti, muilúoja, muilávo vksm. (ką, kuo)

MUILINTI 1: Muilúoju muilúoju, o pūtų vis nérà. Móteris priẽ upēlio úkišku muilù muilúoja báltinius, paskui juos skaláuja. Jí muilúodavosi brángiu iš kvapniū muilù. Vándezieni sudrékintas rankàs reikétų muilúoti apiẽ dvidešimt sekündžių. | sngr. (ką, kuo): Pô talkôs visi rankàs muilúojamés tuo pačiù muilù. Léiskite vaikui bûti savarañkiškam: tegù muilúojasi, praušiasi pâts.

mùistymas dkt. (1)

1. → muistyti 1: Peř tā galvōs mùistymą negaliù árklio pakamanóti. | sngr.: Nè tiek tā sparvū, kiek tō mùistymosi gálva.
2. sngr. → muistyti 2 (sngr.): Tóks tō vaiko mùistymasis, kàd negaliù apreñgti. Kûdikis móka išréikšti nórq vōs keliañs bûdais: verksmù, mùistymusi, niurzgesiu.

mùistyti, mùisto, mùisté vksm.

1. (ką) linkčioti, kinknoti, kinkuoti (galvą): Kasprinañ iš žvangùčiai papuošti arkliañ nerimāvo, mùisté gálvas, trýpčiojo. | sngr.: Arklys mùistosi, vaikosi vabzdžiūs.
2. sngr. sukiotis, judeti, krutéti, nerimti: Kaimýnas abejódamas ēmë mùistytis, kasýti pakáuši. Kô čia taip mùistaisi, ař kàs nutíko? Jis mùistési norédamas ištrúkti.

Muitáici dkt. dgs. (1)

kaimas Telšių rajono savivaldybėje: Muitáiciuose yrà valstybés sáugomas Muitáicių kapinýnas iř alkákalnis. Nuõ Víešvénų iki Muitáicių penki kilomètrai.

muitas dkt. (2)

netiesioginis valstybés mokesčis, kuriuo apmokestinamos eksportuojamosios ar importuojamosios prekës: Impòrto [ekspòrto] muitas. Muítų nûostatai [tarifai]. Muîto formalùmai. Imti [riñkti, sumokéti] muítq. Panaikinti muitùs. Prékéms nustátomas [pàskiriamas] muitas. Apmókestintos muitù pâšto siuñtos. Dîdinami alkohòlinių gérimų muitai. Pranešama apie žvedamus naujùs ekspòrto [impòrto] muitùs.

muítiné dkt. (1)

valstybiné įstaiga, ppr. uostuose ir pasienyje, kuri peržiuri įvežamàsias ir išvežamàsias prekes ir imai monto mokesčius: Muítinés pòstas [pareigûnai]. Muítinés formalùmai [tiðkrinimas]. Teritòrinés muítinés viřsininkas. Muítinés departameñtas priẽ Finánsų ministèrijos. Deklarúoti muítinéje vêžamas stambiàs grynujų pinigų sumàs. Užkiirsti kelią pažeidimams šaliës muítinèse. | jos patalpos: Remontuoti muítinę.

muítinimas dkt. ppr. vns. (1)

→ muitinti: Siuntq [krovinių] muítinimas. Muítinimo pâslaugos [formalùmai]. Muítinimą atliéka pasirinktinañ – maždaug kàs dešimtà siuntà.

muítininkas, muítininké dkt. (1)

muítinés tarnautojas, monto rinkéjas: Vyresnýsis [vyriáusasis] muítininkas. Noréjau bûti muítininke. Muítininkus nustébino sudétinga kokaino sléptuvè.

muítinti, muítina, muítino vksm. (ką) dëti, imti muitą: Muítinti siuntàs [króvinius]. Muítinamos siuntos. Brágūs siuntiniai muítinami. Draûdžiame visùs pérvežamus, sandeliuojamus iř muítinamus króvinius.

Muižé dkt. vns. (2)

kaimas Šilutés rajono savivaldybėje: Mužés pélké. XIX ámžiuje Mužéje yrà bûvës išpúoselétas

dvāras, dabař sunýkēs. XIX ámžiuje išpúoselēta Muižē imtā vadinti Mažája Itālija. Muižē naujai susirūpinta: reñgiamas dvárvietēs atkūrimo projekts.

múkauti, múkauja, múkavo **vksm.**

(**kame**) protarpiais mukti; **sin.** būbauti: *Galvījai múkauja, veržiasi iš lauko namō. Tvárte múkauja alkanā kárve.*

múkavimas **dkt. ppr. vns.** (1)

→ mukauti: *Girdéti pririštōs kárves múkavimas.*

mukīmas **dkt. ppr. vns.** (2)

→ mukti 1: *Baisūs plaukū mukīmas.*

mükīmas **dkt. ppr. vns.** (2)

→ mukti: *Sù kárves mükimù, apúoko úbavimu, žqasū gagēnimu ī káimq àtslenka sùtemos. Dviratininkus sàvo mükimù svéikino tīk paláidos, vañgai besigānančios kárves.*

müksójimas **dkt. ppr. vns.** (1)

→ müksoti: *Sunkù žiūréti ī jō müksójimq namiē peñ dienàs.*

müksóti, mükso, müksójo **vksm.** (**kame**) **šnek.**

kiurksoti, murksoti: *Kō čià müksai, eik ī dárba! Mükso kampè, kaip žemę pardāvęs.*

mükt **išt.**

vartojoamas nurijimo pojūčiui ir garsui išreikšti; **sin.** makst, murkt: *Mükt iř išgérē alaūs stiklinę. Tīk mükt mükt iř nérà pyrāgo [vandeñs].*

mükt **išt.**

1. vartojoamas godaus intensyvaus nurijimo pojūčiui ir garsui išreikšti: *Mükt išgérē vienu atsikvépimù vandeñs stiklinę.*
2. vartojoamas netikéto, greito panirimo ī vandenį ar kitą skystį įspūdžiui pavaizduoti: *Mükt ī skýstą puñvą paniro.*

müktelejimas **dkt. ppr. vns.** (1)

→ mukteléti: *Vienu müktelejimu išmeté stikliuką.*

müktelejimas **dkt. ppr. vns.** (1)

1. → mükteleti 1: *Vienas müktelejimas iř stiklas tùščias.*
2. → mükteleti 2: *Kažkàs müktelejimu vaikę pargiówę.*

mükteleti, mükteleli (**mükteleja**), müktelejo **vksm.** (**kā, ko**)

makteléti (1 r.), maukteléti: *Žmogēlis müktelejo pùsę stiklinés alaūs iř bemàt užmigo. Müktelejau pieno, kástelejau bandélęs.*

mükteleti, mükteleli (**mükteleja**), müktelejo **vksm.**

1. (**kā, ko**) godžiai gurksteléti: *Tóks iř gérējas – müktelejo taurēlę iř šlitiniúoja. Ō tū müktelek vandeñs, gál tadà praeis pýkinimas.*
2. (**ī kā, kam, kuo**) stipriai suduoti; **sin.** dunksteléti, niükteleti, trinkteléti, tvoksteléti: *Kaimýnas müktelejo kùmščiu mán ī kùprą iř nuéjo.*

mukti, muñka, mùko **vksm.** **šnek.**

1. (**nuo ko, po ko, kam**) luptis, nertis, plikti, slinkti, smukti: *Jōs plaukai pō ligōs ēmē mükti. Nuō ligōs avīms ēmē mükti vīlna. Jaū išviré mésà – muñka nuō káulų.*
2. (**be ko**) smegti, smukti, zmegti, tižti: *Slývos [kriáušés] ilgañ nestóvi, tuoj pràdeda mükti. Pyrāgas bē*

mieliū nè kÿla, ÿ muñka.

3. (i ką) grimzti, kristi, smukti: *Vaÿkas mùko iÿ jmùko į ēketę, iÿ niëkas neberädo.*

4. (i ką, iš ko) greitai bégти; sin. sprukti: *Vaikai kàd mùks į krúmus! Vagišiùs pagávo jaû muñkančius iš sôdo.*

mûkti, mûkia, mûké vksm.

bliauti stipriu pratisu balsu norint ésti, grjëti į tvartą ir kt.; sin. baubti, bliauti, mauroti: *Galvijai labai mûkia, ésti nôri. Veÿsis prîrištas mûkia.*

Mukuliai dkt. dgs. (3^b)

kaimas Zarasų rajono savivaldybëje: *Mukuliû dvåro sodybos párke áuga senóji Mukuliû túopa. Mukuliuosè áuga keturì seni qžuolai – sáugomi botâniniai gamtôs pâveldo objektai. Mukuliuosè apleistamè senamè dvarè saviniñkai nebegyvëna, tiktaí vasarója. Pravažiavé Mûkulius, maždaug ûž kilomètro nuo Mukuliû, pasistatéme palapinę.*

mulà dkt. vyr. (2)

musulmonų dvasininkas, mokytojas, religinës teisës ir islamo doktrinos aiškintojas, renkamas tikiñcijų bendruomenës: *Liepsnìngi mûlos pamókslai. Mulà gâli bûti iÿ kâimo seniûnas, iÿ gynýbos, teisingumo ař kitôs sritiës ministras. Kâimuose svarbiáusios žinios musulmonùs pasiekia per mulàs. Visi besâlygiškai turi klausýti mûlum.*

mûlas dkt. (2)

1. asilo ir kumelès nevaisingas mišrûnas, naudojamas ryšuliamis nešioti; sin. asilénas (*Equus mulus*): *Nešuliniai [føjamiej] mûlai. Mûlû varòvai. Ištvermingas kaip mûlas. Keliautojas jója árkliu vêdinas mulù sù maisto atsargomis. Kalnû takaiñ žirgaí eïna léciau ûž mulùs.* • plg. arklénas.
2. prk. menk. apkûnus, stiprus, nerangus vyras: *Tóks mûlas vâlkiojas bë dárbo. Gyvëna sù tókiu mulù, o pati viškq turi dîrbti – iÿ nêshulius iš parduoùvës parsinësti, iÿ namùs apeiti.*

mulatas, mulâté dkt. (2)

baltojo žmogaus ir juodaodžio palikuonis: *Grâkštûs [spòrtiški] mulâta. Mótina eïna sù mažyte mulatè, išpuošta kaip princèse.*

mûlčias dkt. vns. (1)

medžiagos (pjuvenos, šiaudai, mëšlas, lapai, durpës ir kt.) sodu ir daržu žemei pavasarj apdengti: *Pušû žievës mûlčias. Mûlčias pàdeda kovóti sù piktzolémis, gérina diîvos struktûrq, palaiko drégmës lÿgi jojë iÿ apsáugo nuo temperatûros svyrâvimû. Mûlčio slûoksnis sulaiko diîvoje drégmë. Siûloma pjuveny mûlčią sumaišyti sù paviršiniu diîvos slûoksniu. Žievës mûlčyje yrà taninu, kurië slopinà piktzoliu dygimq.*

mulčiâvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mulčiuoti: *Mulčiâvimas – vienas paprasčiausių kovôs sù piktzolémis bûdû. Mulčiâvimu vadîname procèsq, kai diîvos paviřsius daržè arbà sodè yrà padaëgiamas orgâninémis mëdžiagomis. Mulčiâvimas reguliuoja dirvóžemio temperatûrą iÿ drégmë.*

mulčiúoti, mulčiúoja, mulčiâvo (kâ)

apdëti mulčiu: *Mulčiúoti dirvâs. Daržè áugançius, maistui skirtûs áugalus geriaû mulčiúoti iriomis, natûraliomis mëdžiagomis. Laukè daugiáusiai mulčiúojami aguñkai, svogûnai, salotos, šiltñamiuose – pomidòrai, kai kuriôs gélës. Mulčiúojama pavâsarj, rûdenj mûlčias ápariamas.*

muliâžas dkt. (2)

tiksl gyvûno, augalo, kokio nors daikto ar jo dalies kopija, liejama arba lipdoma iš gipso, vaško ir kitu medžiagu, naudojama kaip vaizdiné priemonë ar kaip eksponatas: *Strûčio muliâžas. Dantû*

muliāžas. Plastilīno [móljo, gípso] muliāžai. Muliažù naudójamasi, pāvyzdžiui, mókantis atlīkti váistu injèkciją į vènq. Dailēs studeñtai piëšia īvairiáusius muliažūs.

mulinē dkt. mot. nekait.

īš kelių vienlinkų siūlų sudēti siuvinējimo siūlai: *Siuvinéti gālite šilkiniāis, plonaīs vilnōniāis ar mulinē siūlais. Mulinē siúlo šakos gāli būti labai skirtīngū spalvū. Ar ēsate kās siuvinējē sù naujája mulinē?*

mulkinimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mulkinti: *Išradīngas klieñtų mulkinimas. Výru [móteru] mulkinimo būdai. Ši júsų reklamà – tīk žmoniū mulkinimas iř akiū dūmīmas. Rinkéjai jaūčiasi pàtiriantys mulkinimą priēš rinkimūs.*

mulkinti, mulkina, mulkino vksm. (kā, kuo)

laikyti mulku, elgtis kaip su mulku; sin. kvailinti, apgaudinéti: *Pasijùtome mulkinami. Užteñka mulkinti gražiaiš pažadais. Šitos kalbos naivuoliams mulkinti. Visùs tuōs metūs jis mūs mulkino.*

mulkintojas, mulkintoja dkt. (1)

kas mulkina: *Žmoniū mulkintojai. Reikétu baūsti šarlatanùs ligónių mulkintojus. Policija areštāvo mulkintojų tuřguje. Mulkintojai peñnos iš žmoniū patiklùmo.*

mulkis, mulkē dkt. (1)

menk. nenuovokus, menko proto žmogus; sin. neišmanélis, kvailys, žioplys: *Mulkiaj mulkis, kuř ji tekēs už tókio mulkio! Tíkras mulkis – tīk svētimu protù iř tegyvēna. Sāko, iš juoko pažinsi mulkji. Jā laiko visiška mülke, bēt, atródo, taip nérà. Juk nēsame bevítiški mulkiai – pātys ši tā sùgebame.*

multi-

tarptautiné žodžio dalis, reiškianti sasają su gausumu, didelias kiekiai (pvz.: *multimiliioniérius, multivitamīnai*).

multiinstrumeñtininkas, multiinstrumeñtininké dkt. (1)

muzikantas, īvaldēs du ar daugiau muzikos instrumentų: *Ši džiāzo muzikantq drāsiai gālima vadinti multiinstrumeñtininku. Koncertuose kartù sù mūsų grupē pasiródys iř kelī multiinstrumeñtininkai. Festivālio rengējai pasikvieté iř kelis garsiùs multiinstrumeñtininkus.*

multimèdija dkt. (1)

kompiuterijoje – bendras īvairialypés informacijos, īvairialypés irangos ir īvairialypés terpés pavadinimas: *Multimèdijos produktai [duomenų bázē]. Interaktyvi multimèdija. Multimèdijos mēnas. Profesionaliai naudójama multimèdija labai patrakvia dēmesj.* • plg. īvairialypé terpē, īvairialypé informacija, īvairialypé iranga.

multimiliioniérius, multimiliioniérē dkt. (2)

daugeliu milijonų vertinamo turto savininkas: *Spòrtininké [daininiñké] multimiliioniérē. Nórint tāpti milioniériumi, pirmiáusia reïkia nusprésti juō būti. Ēsame girdéjē apiē multimiliyonieriùs, kuriē sàvo veřslq pradéjo turédami vōs kelis dólierius. Multimiliioniériaus aistrà – léktuvai.*

mùltinas dkt. ppr. vns. (1)

stiprus, sunkus, tankių ataudų, į flanelę panašus šiauštinis audinys: *Mùltino spòrtinis kostiùmas [póšalmis]. Iš mùltino siuvamì žieminiai [spòrtiniai] drabùžiai. Vidiné apýkaklēs dalis mušta mùltinu. Mùltino piřštinés daūg higieniškèsnés iř praktiškèsnés nei odinés.*

multiplēksas dkt. (2)

kino teatras su keletu atskirų žiūrovų salių: *Atidarýti multiplēksq. Mētų pabaigojē kino ceñtras tāpo*

dvýlikos įvairiaus dýdžio sálių multipleksù. Multipléksai paprastai skiriamai komečiniam kínui, másiniam žiúrovui, ieškančiam pramogos.

múltiplikácia dkt. vns. (1)

1. dokumentu, bréžinių, piešinių, teksto ir pan. dauginimas: *Multiplikácijos būdù dágintos iliustrácijos.*

2. psn. ANIMACIJA 1: *Multiplikácijos meistraí.*

3. psn. ANIMACIJA 2: *Multiplikácia vaikáms.*

múltiplikávimas dkt. ppr. vns. (1)

→ multiplikuoti 1: *Dokumentų multiplikávimas. Másinis stúdių programų [idéjų, információs] multiplikávimas. Šiuolaikinio meno galérijose pilna beprasmýbés multiplikávimo įvairiáusiomis šiuolaikinémis technologijomis.*

múltiplikúoti, multiplikúoja, multiplikávuo vksm.

1. (ká) dauginti egzempliorių skaičių, daryti kopijas: *Rañkraščių téisémis multiplikúotos páskaitos.*

2. (ká) filmuoti piešinius arba nuosekliai besikeičiančias erdvines figúras, kurti animacinių filmų: *Multiplikúoti kalédiniai paveiksléliai. Daillinkas multiplikúoja iñ taip súkuria naujā méninę realybę.*

multivitaminai dkt. dgs. (2)

farm. iš keleto vitaminų sudarytas žirnelių ar kapsulių pavidalo preparatas, skirtas organizmui stiprinti; sin. polivitaminai: *Multivitaminùs ýpač patartina vartoti aktyvíems. Multivitaminùs iñ kitùs maisto pàpildus vartojantys žmónés paprastai gyvëna sveikiaù. Jums tikrai reikia multivitaminų!*

Mumbájus dkt. vns. (2)

miestas Indijos vakaruose, prie Arabijos júros; sin. Bombéjus: *Mumbájus seniaù vadintas Bombéjumi. Mumbájuje, vienamé iš didžiausių pasáulio miestų, gyvëna daugiau neñ dvidešimt milijonų gyvéntojų. Netoli nuõ Mumbájaus yrà atominé jégañé.*

mumifikácia dkt. vns. (1)

1. vaisių, séklų arba vegetatyvinių augalo dalių (svogùnu, stiebagumbiu) virtimas mumija (2 r.): *Vaisių [qžuolo giliu] mumifikácia iñ deformácia.*

2. lavono arba žuvusių gyvo organizmo dalių išdžiūvimas ar išdžiovinimas: *Mumifikácia trùkdo veikti baktérioms. Mumifikácijos metu kúnas specialiai veikiamas tam tikromis mèdžiagomis.*

Mókslininkai mumifikácią skirsto iñ specialiai átkiltą iñ natùralią. Atliékant mumifikáciją, mìrusiagam bùdavo pašalinami visi vidaus òrganai, išskýrus šírdį.

mumifikúoti, mumifikúoja, mumifikávuo vksm.

1. (ká) versti ká nors mumija (1 r.): *Ugandoje gyvënanti gentis mumifikúoja sàvo mìrusius karaliùs. | sngr.: Dalis mìrusiųj kúnų natùraliai mumifikávosi.*

2. (ká) versti ká nors mumija (2 r.): *Kai kurië ligû sukeléjai mumifikúoja óbuolius, kriáušes.*

mùmija dkt. (1)

1. išdžiūvęs arba balzamuotas žmogaus ar gyvùno lavonas: *Mùmijos láidotos sù ïkápemis kaštuoose. Egiptè áptikta kačių, paúkščių, krokodilų mùmijų.*

2. biol. grybo paveiktas supuves ir véliau sudžiūvęs vaisius, sékla ar vegetatyviné augalo dalis (svogùnas, stiebagumbis): *Kai kurië obuoliai anit mèdžių supuva iñ nèt nenùkrenta, o tampa mùmijomis.*

3. liesas, išdžiūvęs žmogus: *Vaikstanti mùmija, nè kàs kíta. | nejudrus, nepaslankus, nekalbus žmogus: Stóvi kažkokià mùmija prië prekýstalio.*

mùmijus dkt. vns. (1)

kieta arba tåsi dervos pavidalo medžiaga, randama uolų plyšiuose netaisyklingos formos gabala:

Mùmijaus paviřsius netolýgiai akýtas arbà lýgus. Dažniáusiai mùmijus bûna juosvai řudas, rečiau raudónas, báltas, méllynas, žýdras. Mùmijus nuo sêno vartójamas liáudies medicínoje.

mumis jv. dgs. In.

žr. mes.

mumysè jv. dgs. Vt.

žr. mes.

mùums jv. dgs. N.

žr. mes.

mundùras dkt. (2)

karinis arba civilinis uniforminis švarkas: *Parâdinis generôlo [admirôlo, kariškio] mundùras.*

Mundùras žaliôs spalvôs, pagrâžintas sagomîs, sujúosiamas diržù sù blízgančia sagtimî. Karalienés guardiečiai dêvi skaïsciai raudónus mundurùs iř áukštas lókio káilio kepurès.

♦ **suteřsti mundùra** žr. sutersti.

municipálinis, municipáliné bdv. (1)

susijës su vietas savivalda, savivaldybe: *Municipáliné polícija. Municipálinis úostas [bánkas, teîsmas, teâtras]. Municipálinés gýdymo ístaigos. Municipálinių bütû statýba.*

municipalitètas dkt. (2)

1. šalies mažiausias administracinius teritorinius vienetas (miestas, kaimas, parapija), turintis juridinio asmens teises; sin. savivaldybè: *Savivaldybè – municipaliteto lietûviškas pavadinimas. Municipalitètas jeîna ī didesniùs administracinius teritorinius vienetus: provînciją, āpskritiją, kantòną, valstiją. Jvairios è salysè municipalitètai gâli turéti skirtîngus pavadinimus.*

2. to teritorinio vieneto valdymo organas; sin. savivaldybè: *Municipalitètas atliéka sociâlinës rûpýbos, švietîmo, sveikâtos priéžiûros, komunâlinës iř kai kuriâs kitâs funkcijas. Municipalitètas patikéjimo téise valdo valstybines mokyklas, viëtos políciją, kultûros ístaigas, kai kuriosè valstybëse – medicininës priéžiûros iř sociâlinës rûpýbos ístaigas.*

Muniškiai dkt. dgs. (2)

kaimas Kauno rajono savivaldybëje: *Muniškių Nukryžiuotojo Jézaus bažnýcia. Ī piëtvakarius nuo Muniškių yrà Nevezio kraštovaizdžio draustiniis. Muniškiùs gařsina tvenkinys, pamégtas regiôno žvejy.*

Muõriškiai dkt. dgs. (1)

kaimas Biržų rajono savivaldybëje: *Muõriškiai ïsikûré Nemunëlio kairiâjame krantè. Tiës Muõriškiai islikusiame pilkapyné râsta III–IV ámžiaus griáutinių kapû. Kaip nuvažiûoti automobiliu ī Muõriškius?*

muř išt., mûr

varto jamas katës murkimui pamégdžioti: *Katê añt këlių muř muř muřkè. ♦ nê muř muř* nê žodžio (nepratarti, nepasakyti): *Visi týli, nosis nuléidę, niëkas nê muř muř. Žiniâsklaida nê muř muř apiët tâj ívykij. Výrai, tîk nê muř muř niëkam.*

mûras dkt. (1)

1. sienos pavidalu sukrautų ir skiediniu sutvirtintų płytų ar (ir) akmenų mûrinys ar pati tokia sienai: *Masyvùs mûras. Akmeñs mûras. Skiediniai tinkâvimo, mûro iř kitiemis statybos darbâms. Lietûviškasis mûras – laûko akmenų eilës, mûrijamos pakaitomis sù płytų eilémis. Miëstq júosia stóro mûro sienai. Tvîrtas kaip mûras káimo výras. Tánkus kaip mûras nendrýnas. Rugiai kaip mûras (vešlûs). Jis stójo kaip mûras ùž prezideñta.*

2. płytų, akmenų ar akmens pastatas: *Seni iř garbingi universitèto mûrai. Atstatyti griûvançius mûrus. Pasistâte dviejû aükštu mûrq sù rûsiu.*

♦ **kaip** už mūro gerai, saugiai, užtikrintai (kartu gyventi, dirbtis ar ką kita veikti): *Už gero výro kaip už mūro. Nusikaltelai už šiō valstybės vadovo nūgaros – kaip už mūro, neliečiam. Sàvo vadovui, už kuriō jaūtémés kaip už mūro, padovanójome keliōnę.*

Muravà dkt. vns. (2)

Kauno miesto dalis: Muravos sánkryža. Atvažiuosime per Muravą. Muravoje iškiš bárko pástatas.

múrdaužis dkt. (1), múrdaužys (3^a)

ist. TARANAS 1: *Pri ē diidelio múrdaužio stódavo šimtas iř daugiau karių. Kariai, sutartinai įsiūbāvę múrdauži, daužydavo juo sieną.*

múrdymas dkt. ppr. vns. (1)

1. MURKDYMAS 1: *Nepadéjo nē šuniukos násies múrdymas ī jo padarytą balutę. Núotraukų múrdymas ryškaluosè iř fiksazè buvo mano dárbo dalis.*

2. sngr. MURKDYMAS 2 (sngr.): *Tas apsisukimas miškë man kainavo valandą múrdymosi pelketoje vietoje.*

3. sngr. MURKDYMAS 3 (sngr.): *Múrdymasis júroje [ežerè].*

4. MURKDYMAS 4: *Veřslo múrdymas ī bankrótq. Pavýdas, pagieža iř kaimyno múrdymas ī pušvą kai kám nesvetimi. Silpną žmögų šítoks múrdymas jaū seniai báty sužlùgdęs. Tokiē valdžiós sprendimai – tikk tautos múrdymas kuō gylýn. Mokinių múrdymui politikoje nepritaria nei pátys politikai, nei vaikų tévai.*

5. sngr. MURKDYMAS 5 (sngr.): *Prasideda múrdymasis galimybëse iř sprendimuose, bët apsisprendimo – nē kväpo. Buvo daug knisimosi iř múrdymosi informacijos liúne. Per tą múrdymaqsi tvařkant dokumentus iř klaidų pridaraí.*

múrdyti, mûrdo, mûrdé vksm.

1. (kä, i kä, kame) MURKDYTI 1: *Ledo lýtys medžiùs vis spáudé, mûrdé. Šunýtis vis mûrdo ī sniēgą sàvo užgáutq snukutj. Jiē mûrdo visureigius purvýnuose, gëna juos ī pavojingas trasas. | neig. (ko, i kä, kame): Nemûrdysi manęs sniegè [i pusnis] iř gniúztémis nebesimétyse. | prk. (kuo): Mûsų policija nusikalstusių móterų dár nemûrdo véidu ī asfáltq.*

2. sngr. (kame, po kä) MURKDYTI 2: *Mûrdausi griovyjë [eketéjè, pélkéjè], skestu. Atvažiavę ī tuřgų mûrdémés pô sniēgą. Visureigiai trasojè mûrdési pô balas. Gâtvių nešvarumuose mûrdési kiaülés, paükšciai iř šunys.*

3. sngr. (kame) MURKDYTI 3: *Vaika mûrdosi sáu tvenkinyjë patéenkinti.*

4. (kä, i kä, kame) MURKDYTI 4: *Mûrdyti ī skoläs. Mûrdomi mëlo iř šmeižtų purvè, žmónës ilgéjos tiesos. Specialiöji komisijs yrà galiningas giňklas politiniam priësininkui mûrdyti purvè. Riñkliava už šiukšlès gyvéntojus mûrdo chaosè. Jî nepasidave mûrdoma mëlo liúne iř dár býlq laiméjo. Peñkiasdešimt mëtu okupantų mûrdyta Lietuvà vél įkvépē láisvës. | neig. (ko, i kä): Norétuysi, kâd nemûrdytu mûsų ī skoläs giliau nei ēsame.*

5. sngr. (kame) MURKDYTI 5: *Mûrdysies iř tù pilkojë kasdienybës rutinoje. Jéi besivýstančių šalių ekonòmikos neaügs, jös toliau mûrdysis skurdë. Mûrdausi enciklopèdijoje iř niéko nerandu. | neig. sngr. (kame): Gyvenù čia iř dabař, praeityjë nesimûrdau. Manęs šitojè kôséje daugiau nebemûrdys (apie istatymu painiavą)!*

6. (kä, i kä) MURKDYTI 6: *Kiêmsargis nukritusius lapùs sugrébia iř mûrdo ī maišq. Užsimérkusi vis giliau mûrdziau véidq pagálvén. Atsistójes aňt stógo, aňt tekinio krästo, gañdras mûrdé tařp stipinų atsineštq šakq. Kiekvienas valdiniñkas mûrdo rañkq ī valstybës izdq. | neig. (ko, i kä): ī konteinerj sù užrašu „Pöpierius“ nereikétu mûrdyti tapetų.*

7. (kä) MURKDYTI 7: *Sësé mäžaq (sesùtę) visalaik šnëkina, mûrdo. | neig. (ko): Nemûrdyk dabař šuniukų, tegul miéga sótus, rámus.*

murenà dkt. (2)

ilga, i ungori panaši ryškių spalvų pléšri Viduržemio jūros žuvis (*Muraena helena*): *Senovës roménai*

murēnā vālgē kaīp delikatēs. Plešrūnēs murēnos greitaīs gyvātiškais jūros patiņka stebēti murenās.

mūrgdymas dkt. ppr. vns. (1)

1. MURKDYMAS 1: *Raīķu mūrgdymas muīlo pūtose. Sausainiū mūrgdymas ī skýsto šokolādo dūbenī.*
2. sngr. MURKDYMAS 2 (sngr.): *Mūrgdymasis raistē [mēšlē].*
3. sngr. MURKDYMAS 3 (sngr.): *Mūrgdymasis šaltamē upēlyje [baseinē] baigēsi īnkstū uždegimū.*
4. MURKDYMAS 4: *Paprastū ūmoniū mūrgdymas ī skolās.*
5. sngr. MURKDYMAS 5 (sngr.): *Mūrgdymasis archīvuose nēdavē jokiū rezultātu – taīp iī neišsiāiškinau reīkiāmu pavardziū.*
6. MURKDYMAS 6: *Piniginēs mūrgdymas ī vidinē ūvaīko kišēnē.*
7. MURKDYMAS 6: *Kačiūku mūrgdymas.*

mūrgdyti, mūrgdo, mūrgdē vksm.

1. (kā, ī kā, kame) MURKDYTI 1: *Mūrgdyti ūmōgū sniegē [ī puīvq].*
2. sngr. (kame, po kā) MURKDYTI 2: *Mūrgdytis pēlkēje [pō duīmlaq].*
3. sngr. (kame) MURKDYTI 3: *Vaikaī visq diēnā mūrgdēsi ezerēlyje, nejo ištrāukti īš vandeīs.*
4. (kā, ī kā, kame, kuo, po kā) MURKDYTI 4: *Pāts degradāvēs, tai iī kitūs purvē [pō purvynq] mūrgdo. Sāvo melaiš tū mūrgdai iī manē ī bevīltiskā situācijā.*
5. sngr. (kame, su kuo) MURKDYTI 5: *Kelintā dienā mūrgdausi sù nebaigtū strāipsniu. Gēda, kād abi Klaipēdos komāndos mūrgdosi turnīro lentēlēs pabaigojē.*
6. (kā, ī kā) MURKDYTI 6: *Vaīkas ī spōrtinī krēpši mūrgdo iī vandeīs būtelē, iī ūzkandžius.*
7. (kā) MURKDYTI 7: *Kiek jūs gālīte mūrgdyti tuōs ūniukūs, palīkit juōs ramybēje!*

mūrijimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mūryti: *Mūrijimo darbāi [technoloģijos, ūrankiai]. Bažnycios mūrijimas īš plēytu. Yrā daūg krōsnīu mūrijimo īš plēytu būdū. Baīgus mūrijimā sīena nuvāloma sausū ūpečiu. Mūrijimui naudōjami apvālūs, skāldyti, tašyti ākmenys iī plēytos.*

mūrinimas dkt. ppr. vns. (1)

→ murinti: *Tai nē vālymas, oī tīk stālo mūrinimas tókia nešvariā pašluostē.*

mūrininkas, mūrininkē dkt. (1)

zmogus, kuris mūrija, mūrijimo darbū specialistas: *Aukštōs kvalifikācijos mūrininkas. Jī labai gerā mūrininkē, nōrs iī savamōkslē. Svarbiāsi mūrininko ūrankiai: gulsčūkas, kampaīnis, meñtē, plaktūkas. Mūrininkai kāimuose stātē gyvēnamuosius namūs, tvārtus, rūsiūs, kaītais mūrydavo krōsnis, dūmtraukius.*

mūrininkāuti, mūrininkāuja, mūrininkāvo vksm.

dirbti mūrininku: *Jīs dailidžiāvo, mūrininkāvo – veŕtesi amatai. Jaunyšteje keletā mētū mūrininkavaū.*

mūrininkāvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mūrininkauti: *Mūrininkāvimo paprastaī mōkosi vīnas īš kīto, īš patyrusiū meistrū.*

mūrininkāystē dkt. vns. (2)

1. mūrininko amatas, užsiēmimas: *Moderni mūrininkāystē. Piřtinēs mūrininkāystei. Mūrininkāystēs mōkomasi tēchnikos mokīkloje.*
2. mūrijimo mokslas: *Mūrininkāystēs istòrikas.*

mūrinis, mūrinē bdv. (2), **mūrinis, mūrinē** (1)

1. pastatytais īš plētū ar akmenē: *Mūrinis nāmas [garāžas, kāminas]. Mūrinē sīena [pērtvara, bažnycia]. Rūmai sù masiviu mūrinii bōkštu. Mūrinē koplytēlēs pakelēs stātē rečiaū neī medinēs.*

2. augantis, įsikuriantis prie mūro pastatų: *Mūrinis šatreiñis* (bot.). *Mūrinis šikšnósparnis. Mūrinė krēgždė* (kuri lipdo lizdus prie mūro, mieste).

mūrinys dkt. (3^a)

kas mūrijama ar išmūryta: *Akmenų [betono, granito, plėty] mūrinys. Nèbaigtą mūrinį reikia sáugoti nuo lietaus iš sniēgo. Sùrenkamosios pértauros sujungiamos sù sienų mūriniu.*

mūrinti, *mūrina*, *mūrino* vksm.

tepti, purvinti: *Mūrini lēlę visuř tqsýdama.* | sngr.: *Mūrintis nemégstu, visadà būnù švari.*

mūrinukas dkt. (2)

šnek. plėty namas: *Dviaükštis [vienaaükštis] mūrinukas. Jiẽ gyvëna dailiamè geltónu plėty mūrinukè. Žmónës mūrinukùs išsistaté.*

mūryti, *mūrija*, *mūrijo* vksm. (kā, iš ko, kame)

statyti iš akmenų, plėty ar kokliai: *Trýliktame ámžiuje pradéta mūryti iš plėty. Ateiš krósnininkas iš pradës iš köklių trobojë mūryti krósni. Mūrijame áukštas iš tvirtas tvoràs.*

múrkaltis dkt. (1)

kaltas skylei mûre pramušti: *Angàs [skylès] sienose pràmuša mûrkalčiu.*

murkávimas dkt. ppr. vns. (1)

→ murkuoti: *Palaimìngas katytés murkávimas.*

mûrkdymas dkt. ppr. vns. (1)

1. → murkdyti 1: *Sùrengéme bendraklasių mûrkdymo sniegè varžybas.*

2. sngr. → murkdyti 2: *Mûrkdymas pélkéje [purvýne].*

3. sngr. murkdyti 3: *Mûrkdymqsi lediniame vandenýjè ištveria nedaügelis savanõriu. Vaikû mûrkdymas tokiamè pažaliavusiame tvenkinyjè mán këlia siaübq.*

4. → murkdyti 4: *Vadinù tai tolesniù provincijos žmonių mûrkdymu į tañsq iš skuðdq. Internèto komentáru, tû mûrkdymu iš áukštinimy ãš nesuréikšminu. Kám naudingas tóks Lietuvôs krepšinio mûrkdymas paplavosè? Dár vienà veřslo mûrkdymo priežastis – bânkų nenóras jám skölinti. Jis tóks populiarùs, kàd jokië mûrkdymai, žlûgdymai, júodinimai niêko nepakeiš.*

5. sngr. → murkdyti 5: *Pô visû mûrkdymusi krízës duobësè mûms kaip niêkad reikalìngas ekonòmikos stabilumàs.*

6. → murkdyti 6: *Telefònas nuo dâžno mûrkdymo į džinsų kišenę jaū gerókai apsitryñes.*

7. → murkdyti 7: *Šiös veišlés šùnys pakañtus vaikû mûrkdymams, tamþymams, glóstymams.*

mûrkdyti, *mûrkdo*, *mûrkde* vksm.

1. (kā, i kā, kame) (ppr. ne kartą) kišti, nardinti i vandenj ar kt. skysti, purvą, sniegą ar pan., juose panardinus judinti: sin. murdyti: *Vaikaî mégsta nárduyi, mûrkdyti vénas kítq. Láimei, laikù pastebéjau bangû mûrkdomas mergáites. Braukiù muillina mazgotè taukúotas lékštës iš mûrkdaus vandenýjè.* Vairúotojai vél mûrkdyms mašinàs purvýnémis viñtusiose daugiabùcių kiemû vejosè. Išsikepiau žagaréliùs, paskui mûrkdyiau juos į mèdu. | sngr.: *Kai plûdè pràdeda mûrkdytis, tráuk mëškerę.* | neig. (ko, i kā, po kā): *Nebemûrkdaus žieminių bâtu į purvýnq iš balàs, išsitráukiau botùs. Vandenyjè negálima išdykauti, mûrkdyti vénas kito. Nemûrdyk volêlio taip giliai į dažùs. Géras tás visureigis, pô pélkes iš purvýnus nemûrkdytas.*

2. sngr. (kame, po kā, su kuo) klampoti, braidyti, grimztant judéti, kapanotis, kapstytis; sin. murdyti: *Píevoje [pô duñblq] sù bòtais mûrkdei fotogrâfë. Prekeiñvai devétais drabùžiai lýjant mûrkdosí balosè [pô balàs]. Panašù, kàd règbininkai labai mégsta mûrkdytis purvuose. Dël pàmesto brangaüs žedo santèchnikai keliàs vâlandas mûrkdei kanalizâcijoje. Žmónës mûrkdei, važiúodami peñ upéli.* | neig. (kame, po kā): *Àš nesimûrkdysiu pô sniégq. Kàd žmónës nesimûrkdytu pavâsario iš rudeñs purvè, nuolat pažliuñgantis žvýrkelis buvo išgristas akmenimis.*

3. sngr. (kame) maudytis, nardytis, pliuškentis; sin. murdyti: *Vaikai, ganà mûrkdytis, lîpkit į krañtq!* *Dêginomës, mûrkdomës jûroje [bangosè] iki pamelynâvimo. Paûkščiai upeliukè mûrkdosì. Ziêmą jie mûrkdydavosi eketejè.*

4. (kà, i kà, kame, kuo, po kà) kenkti, daryti bloga, traukti, velti į bédą, žeminti, niekinti, žlugdyti; sin. murdyti: *Kôl cáras mûs mûrkdé, kîtos taûtos sukûré šedevrùs. Kultûros sóstинés mêtais Vînlius iř šlovintas, iř mûrkdytas. Stratègija paprastà – kaip nórs pritráukti klieñtq iř tadà jaû jî mûrkdyti. Žmogùs bûvo, žmogùs iř lîks, kâd iř kaip jî mûrkdytumeté. Reklâmos verslè kûréjas yrâ nuôlat mûrkdomas į puðvq. Valdzia Lietuvâ mûrkdø į skolû liûnq. Kiek dár leisime šaliës gérq vaðq mûrkdyti purvè? Sténkimës pašnekôvq skâtinti, reñti, ò nè mûrkdyti kritikoje. Kám dabañ taip vienas kîtq pô purvýnq mûrkdyti? Pâts nè kañtq buvañ mûrkdytas snukiù į puðvq.* | neig. (ko, kame): *Jei jaû savè áukštini, beñt jaû kolégû nemûrkdyk. Nereikia mûrkdyti kitû žmoniû. Tîkras žurnalistas neturétu skaitytojo mûrkdyti atmatosè.* • plg. skandinti, klampinti¹.

5. sngr. (kame, su kuo) vargti, kamuotis, susidurti su kliûtimis, dëti pastangas esant tam tikroje bûklėje (ppr. dorojantis su rûpesčiais, nemalonumais, spreñdžiant problemas); sin. Mûrkdytis skurdè [korùpcijoje, interèsų konfliktuose, intrîgose, skolosè]. Mûrkdomës rutinoje [istâtymu pâniaivoje] kaip mûrkdësi. Åš iřgi istûmtas į tq pâciq duôbę, kuriojè mûrkdosì visâ Lietuvâ. Eksprezideñtas mûrkdosì skandâlu purvè. Komânda mûrkdosì turnýro lentelës apacijoje (sport.). Mûrkdausì eilèsè iř vél pasižadu sâu kîtqsyk apsipiřkti iš añksto. Åš jaû antrâ dienâ mûrkdausì sù tuô slaptâžodžiu. • plg. skësti, klimpti.

6. (kà, i kà) su jèga kišti; sin. kimšti, grûsti: *Mergaičiuké užverçia knýgq iř mûrkdø jâ į rañkinę. Tókiq dovanâlë tîk iñk iř mûrkdyk į Kalêdu Senêlio maišq.* | neig. (ko, i kà): *Nemûrkdyk vaiko kojytés į bâtaq peř jéqg.*

7. (kà) niurkyti, maigytì: *Dukrýtës mûrkdomas kačiukas kurî laikq nesiprîešina.*

murkîmas dkt. ppr. vns. (2)

1. → murkti 1: *Miaukimù, murkimù, šnypštimù kâtës réiškia sâvo jausmùs iř pôreikius. Mânoma, kâd murkîmo gařsq sùkelia rîtmîški impûlsai katës gérklose.* | prk.: *Ramîno malonùs variâklio murkîmas. Giřdisi švelnùs Angarôs murkîmas.*

2. → murkti 2: *Čià nè pâsakojimas, ò kažkoks murkîmas pô nôsimi.*

murklýs, murklë dkt. (4)

kas murkia (katinas ar katë): *Murklýs prië šóno muřkia. Muřklei patiñka glaustrytis apië šeiminiñkè, jös neišvarysi į laûkq. Prië murklës dabañ neprieti – neseniai jî atsivedé kačiukę. Nè visi šunys yrâ murkliû priešai.*

murkséjimas dkt. ppr. vns. (1)

→ murkséti: *Visái šaliâ išgirdau tylu murkséjimq.*

murkséti, mûrksi, murkséjo vksm.

pamažu murkti; sin. murkuoti, purkuoti: *Katinêlis švelniai murkséjo. Visái nèkvistas prisistâtë kâtinas, trýnësi apië kójas, murkséjo.*

murksójimas dkt. ppr. vns. (1)

→ murksoti 2: *Vien murksójimas iř murksójimas prië tõ televizoriaus, daugiau niékas nerûpi. Mán atrôdo, kâd murksójimas namuosè žiêmą yrâ peř dîdelë prabangà, nûosavo laîko iř gyvënimo švaistymas véjais.*

murksóti, muřkso, murksójo vksm.

1. (kame, ant ko, prie ko) bûti apsnûdusiam, mieguistam; sin. snûduriuoti: *Kâtinas muřkso užkrosnyje [añt lóvos, prië krósniës].*

2. (prie ko, kame) nieko neveikiant bûti; sin. kiurksoti: *Nei kâq veikia, nei šnëka, muřkso iř tiek. Ipranti*

murksotis priē televīzoriaus. Muřkso per̄ dienās namiē, jokio dárbo nenusitveria.

3. būti apsiniaukusiam: *Óras muřkso – bùs lietaūs.* | **beasm.:** *Nei lýja nei giēdra – muřkso.*

mùrkšliojimas dkt. ppr. vns. (1)

žem. menk.

1. → murkšlioti 1: *Tóks mùrkšliojimas, nesáugojimas – ī kā tiē drabužiai panāšūs!*

2. → murkšlioti 2: *Bè muňlo taī tīk mùrkšliojimas, nè skalbīmas.*

3. → murkšlioti 3: *Neválgyk, jéi nenóri, sunkū žiūrēti ī tāvo mùrkšliojimq.*

mùrkšlioti, mùrkšlioja, mùrkšliojo **vksm.** **žem. menk.**

1. (kā, kuo) tepti, purvinti (drabužius): *Vaika ī voliōjas, mùrkšlioja drabužiukūs. Kám dabař taukúotomis rañkomis mùrkšlioji kēlnes?*

2. (kā, kame) prastai, nešvarai mazgoti, prausti: *Mùrkšlioja gerūs báltinius nešvariamē vandenyzē.*

3. (kā) negražiai, nenoromis valgyti, ésti: *Maňo, makalúoja sriùbq, bét mùrkšlioja šiek tiek. Paršiukai, kai nenóri ésti, sùkiša nósis ī jövalq, mùrkšlioja.*

mùrkt išt.

1. vartojoamas nurijimo (ppr. skysčio) pojūčiui išreikšti; **sin.** gurkt, makt, mukt: *Vaïkas tīk mùrkt iř išgérē sùltis. Mùrkt iř nuriōo tablète.*

2. vartojoamas panirimo ī vandenį ar kitą skystį įspūdžiui pavaizduoti; **sin.** niurkt: *Mùrkt brólis ī ēketę iř pasinérē. Mùrkt ī dùgnq – iř paskeñdo.*

3. staigaus įlindimo ī kokią vietą įspūdžiui pavaizduoti; **sin.** šmurkšt: *Mùrkt pele ī ùrvq. Läpe tīk mùrkt ī ùrvq. Mùrkt vaïkas pō lóva pasislépē.*

mùrktelejimas dkt. vns. (1)

1. → murkteléti 1: *Väsarq truñpas mùrktelejimas ī šaltq úpēs vándezina kúnq iř prötq.*

2. → murkteléti 2: *Momeñtinis mùrktelejimas už pósukio, iř daugiaū motocílininko nebemačiaū.*

3. → murkteléti 3: *Vienu mùrktelejimu stíklo neišgérssi.*

mùrkteleti, mùrkteleli (*mùrkteleja*), mùrktelejo **vksm.**

1. (i kā) staiga pasinerti; **sin.** niurkteléti: *Ántis vikria ī mùrktelejo ī vándezinj. Sugniáužiau kùmščius iř mùrktelejau ī ledinj vándezinj.*

2. (i kā, iš ko, už ko, pro kā) staiga įlisti, įbègti arba išlisti, išbègti; **sin.** šmurkšteléti: *Vaika ī mùrktelejo ī miškeli fuž krúmu]. Vagis mùrktelejo prō vartùs [f] kiēmq, iš kiēmo.*

3. (kā) greitai nuryti; **sin.** gurkteléti, smakteléti: *Šuō mùrktelejo dideli mèsos gābalq.*

muřkti, muřkia, muřkē **vksm.**

1. išduoti parpiantį garsą (apie katę); **sin.** murkuoti, purpti: *Katē muřkia, kàd jā paglóstytum.*

2. (kā) neaiškiai kalbèti; **sin.** murmeti: *Baïk muřkti pō nósimi. Glósto pečiūs týliai, vōs girdimaiř muřkdamas.*

3. (kā) šnek. godžiai valgyti, gerti: *Muřkia slyvàs vienq pō kitōs. Muřksite grybùs apsilaižýdami!*

murkúoti, murkúoja, murkāvo **vksm.**

parpuoti, murkti (apie katę): *Katē glaūstosi, murkúoja – kažkō nóri. Katē įsitaísé mán añt kelių iř murkúoja týliai.*

Mùrmanskas dkt. vns. (1)

miestas Rusijos europinės dalies šiauréje, Kolos pusiasalyje: *Mùrmansko lietuviiž bendrúomenė. Mùrmanske yrà Rùsijai svarbùs neužšatlantis úostas. Peř Mùrmanskq eïna geležinkelis iř pléntas ī Sankt Peterbùrgq.*

murméjimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → murmèti 1: *Kampè girdéjos tylùs murméjimas.*

2. → murmēti 2: *Malūno ūžimas susiliēdavo sù upēlio [vandeñs] murmējimu.*

3. → murmēti 3: *Nepasitenkinimo murmējimas. Miniōs murmējimas.*

murmēklis, murmēklē dkt. (2) menk.

1. vis nepatenkintas, linkēs bartis žmogus: *Žmonā murmēklē. Tóks murmēklis – mūrma iř mūrma bē pérstojo. Nepiňksiu kiaušinių iš tōs murmēklēs. Atsibόdo, reikēs subárti vieną kažtq tuōs murmekliūs.*

2. neaiškiai, greitai kalbantis žmogus: *Murmēklui nè vietā tribūnoje.*

murmēnimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → murmenti 1: *Meškōs murmēnimas.*

2. → murmenti 2: *Vīs girdžiù tylų močiūtés murmēnimą skaičiúojant ař skaitant.*

3. → murmenti 2: *Pāauglio murmēnimas priēš mótinq.*

murmēnti, murmēna, murmēno vksm.

1. urzgēti, niurzgēti: *Lokys murmēna.*

2. neaiškiai kalbēti, sakyti; sin. murmēti, burbēti, murmuliuoti: *Važkas kažkā murmēno, bēt niēko nesuprataū.*

3. (priēš kā) su nepasitenkinimu, piktais kalbēti; sin. niurzgēti: *Jīs nuōlat murmēna priēš tévq.*

murmesys dkt. (3^b)

1. murmējimo garsas: *Kalbant žodžiai susiliēdavo į neaiškų muřmesi. Iš tō muřmesio niēko negalejai suprāsti. Nuvilnijo pašaipūs [pritarimo] murmesys. Girdējosi važko murmesys peř miegūs. Nubudaū nuō prislopinto muřmesio.*

2. kalbējimas su nepasitenkinimu, niurzgējimas: *Peř sālę nuvilnijo pašaipōs [nepritarimo] murmesys. Tařp susiriñkusiųjų kīlo murmesys. Nerišlūs murmesiai sāleje išáugo į ātvirą nepasitenkinimą.*

murmēte prv.

→ murmēti 1: *Skaitydamas sākinius jīs murmēte mūrma. Jī murmēte mūrma sāvo užkalbējimus [pōterius].*

murmēti, mūrma, murmējo vksm.

1. (kā, po kuo) neaiškiai, nesuprantamai kalbēti; sin. burbēti, niurnēti, murkti, murmenti: *Snáusdamas kažkā mūrma. Mūrma pō nōsimi, ûrzga kaip meškā.*

2. šnek. su garsu bēgti, tekēti, virti ir pan; sin. gurgēti, marmēti: *Upēlis tekēdamas murmējo. Púodas vīrdamas mūrma.*

3. (priēš kā) nepatenkintam, piktais kalbēti; sin. niurnēti, niurzgēti: *Miniā jī sutīko murmēdama. Jīs jaū peř daūg mūrma priēš tévq.*

mūrminimas dkt. ppr. vns. (1)

→ murminti: *Atrōdo, tās mūrminimas jōs virtūvēje yrā ámžinas.*

mūrminti, mūrmina, mūrmino vksm.

(kā) smarkiai, su garsu, kunkuliuojant virti; sin. marminti, kleginti: *Mūrmina, šūtina pilnus púodus.*

mūrmtelējimas dkt. ppr. vns. (1)

→ murmtelēti: *Į sāvo kláusimą jīs išgiřdo tik neaiškų mūrmtelējimą. Mūrmtelējimu teatsākē, daugiaū nē žodžio.*

mūrmtelēti, mūrmeli (mūrmtelēja), mūrmtelējo vksm. (kā)

kiek sumurmēti; sin. myktelēti: *Kažkā mūrmtelējes nuējo tolÿn. Rētsykiaiis mūrmeli žōdī kitq, daugiaū nēšneka.*

murmuliāvimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → murmuliuoti 1: *Uogiēnēs murmuliāvimas.*
2. → murmuliuoti 2: *Īš jōs murmuliāvimo nè kā̄ tesuprataū.*
3. → murmuliuoti 3: *Kās nórī klausýtis peñsininkų murmuliāvimų?*

murmuliúoti, murmuliúoja, murmuliāvo vksm.

1. burbuliuoti, kunkuliuoti, marméti: *Púodas vérda, murmuliúoja. Murmuliúodamas bégua upēlio vanduō.*
2. (kā, kam, po kuo) neaiškiai, nesuprantamai kalbéti, sakyti; sin. bambéti: *Jis ēmē kažkā̄ murmuliúoti sáu pō nósimi. Nemurmuliúok, bét áiškiai kalbék.*
3. kalbéti su nepasitenkinimu; sin. bambéti, marméti: *Murmuliúoja priēš tévq, gédos netūri!*

mūrti, mūra (mūrsta), mūro vksm.

1. šlapsti, mirkti, težti: *Pavāsarj žēmē [kēlias, kiēmas] mūra.*
2. (i kā, su kuo) klimpti, grimzti, smukti: *Pajutaū, kād mūrù ī purvýnq. Mūrome ī purvùs sù sàvo dvīračiais, paskuī juōs vōs beištráukémē.*

mūrviné dkt. (1)

stat. viniš, kalama ī mūrą: *Mūrviné sù plastikinè ūore. Staktà tvīrtinama mūrvinémis. Mūrvinių skylès siénoje gālima išgrēžti iř rañkiniu grāžtū.*

mūrza dkt. bendr. (1)

šnek. kas išsitepęs, išsipurvinęs, nešvarus ar išteptas; sin. murzius: *Nusipraūsk, kaip tóks mūrza eīsi ī darželj. Mūrzų niēkas nemégsta.*

murzinaĩ prv.

→ murzinas: *Murzinaĩ žalià vēlyvo rudeñs spalvà. Pósūkyje išniro murzinaĩ geltónas skardīnis greitōsios šónas.*

muřzinas, murzinà bdv. (3^b)

1. išsitepęs, išteptas, nešvarus: *Murzinì drabùžiai [džīnsai, skarmalaĩ]. Murzinà stikliné [elēktros lempüté]. Muřzinas sniēgas. Īslékiau pasitikti svečio sù muřzina priuostè. Āšaros riedéjo muřzinu veideliù. Nebuvaū māčiusi tokij murzinų vaikų. Prō muřzinq langēl skverbési sáulēs šviesà. Nesémk iš murzinōs balōs.*
2. neryškus, blausus: *Murzinà šviesà. Muřzinas dangùs. Nemégstu murzinų spalvū. Murzinōs violētinés bevēik nejžiūrési.*

muřzinimas dkt. ppr. vns. (1), **mūrzinimas** (1)

→ murzinti: *Īškabų [plakātu] muřzinimas dažaīs.*

muřzinti, muřzina, muřzino vksm. **mūrzinti**, mūrzina, mūrzino (kā, kuo)

daryti murziną, murzinesnį; sin. tepti, terlioti: *Muřzinti súodžiais [tēpalu, žēmémis]. Mažylis vālosi nešvariomis rañkomis iř tīk dár labiaū muřzina veidùkq. Vaikaĩ žaidžia nepáisydam, kād muřzina drabužiùs.*

muřzius, murzé dkt. (2), **mūrzius, mūrzé** (1)

šnek. kas išsitepęs, išsipurvinęs, nešvarus ar išteptas: *Kuř tóks muřzius eīsi ī svečiūs? Sù murzé vaikaĩ nenorēs draugáuti. Āuklétoja nūžvelgē priešais jā̄ stóvinčius murziūs iř suñkiai atsidūso.*

murzóti, murzója, murzójo vksm. (kā, kuo)

MURZINTI: *Murzój, nè valai lángq tuō skùduru. Kám vēidq suodinomis rañkomis murzóji?* | neig. (ko, kuo): *Nemurzók stiklų sù taukúota kempinè.*

mūs žv. dgs. G.

žr. mes.

mūsač dkt. dgs. (4)

pelėsių plėvelė produkto paviršiuje: *Añt uogiënës atsirādo mūsų. Nuõ kopūstų reikia nugraibyti mūsūs. Grietiné senà, sù mūsačs.* • plg. gliaumas.

musakà dkt. vns. (2)

graikiškas bulvių, maltos avienos ar kitos mėsos, baklažanų, pomidorų, sūrio apkepas: *Musakà labai populiarì Graikijoje iñ Turkijoje. Siúlome klasikinì musakos recèptą. Graikai sako, kàd musakai labiáusiai tiñka jáuno ériuko mésà.*

mùsè dkt. (2)

neditelis vabzdys su dviem ppr. permatorais sparnais: *Svogùniné mùsè (Delia antiqua). Výšniné mùsè (Rhagoletis cerasi). Mùsès kandikés. Vaikytí [mùsti] mùsès. Mùsès apliñk zirzia. Mùsių nutupéetas lángas. Kambariné mùsès (Musca domestica) plàtina jvairiàs infékcinës iñ invázines žmogaüs iñ naminių gyvulių ligàs. Iš vežimo skliñdantis dvòkas viliójo mùsès. Leñda kaip mùsès prië medaüs. Žmónës kaip mùsès krito (masiškai mirë, žuvo). Vaikù kaip mùsių (labai daug).*

♦ **iš mùsès darýti dramblj** žr. daryti. **kaip mùsè į mèdu** 1. jkyriai, atkakliai (lenda, puola): *Kò čia lendì kaip mùsè į mèdu?!* Výrai prië tavës límpa kaip mùsès į mèdu. 2. sakoma apie patekusį į vargą, į bédą: *Patekaū į vañgą kaip mùsè į mèdu. Blogiáusia, jóg mës sù tà knýgos leidýba jkliñpome kaip mùsè į mèdu. kaip mùsè iš baršciu* prievara (atleisti, pašalinti, išmesti iš ko): *Išmeté ją iš dárbo kaip mùsè iš baršciu. Iš teátro manè išmeté kaip mùsè iš baršciu. kaip mùsè kandës* žr. kàsti.

Muse dkt. vns. (4)

upé Širvintų rajono savivaldybëje, dešinysis Neries intakas: *Patveñkus Mùse bùvo pakéltas Mùsios èzero vandeñs lýgis. Į Mùse ïteka këletas iñtakų. Pavàsarìs – pàts geriáusias laikas plaükti baidarémis Mùsës upë. Mókslininkai pastebéjo, kàd Musejë daugéja kárpiniai žuvû.*

musélè dkt. (2)

1. mažytis vabzdys, javų ir kitų augalų kenkëjas: *Javìnës musélës. Musélių lérvos pažeñdžia žiemkençii dágus rüdenj. Vaïsines muselës viliója añt stalù iñ spintelių padéti iñdai sù sultingais obuoliais, výnuogémis, saldžiomis kriáušémis, aromatiñgais banänais. Lietuvøje žaliaákës musélës (Chlorops pumilionis) paplitusios visuñ, bët mäsiškai javáms keñkia retai. Daiginës musélës (Delia platura) keñkia inspèktu iñ šiltnamių augaláms.*

2. vabzdys arba jo imitacija jaukui: *Tikrà musélè. Dìdelé [mažà, sausà, šlapià] dirbtiné musélè. (Su) dirbtinè muselè gálima sužvejoti kárpių, kiršlių, šapalų.*

musélininkas, musélininké dkt. (1)

žmogus, kuris žvejoja museline meškere: *Musélininkų rungtynës [čempionàtai]. Mokýkloje susibûre jaunijų musélininkų bûrëlis. Nórintis tapti musélininku, ìma klausinéti, kókiq jisigýti mëškerę, kuñ gáuti musélių.*

musélinis, muséliné bdv. (1)

meškeriojant naudojamas su muselémis (2 r.): *Musélinis vâlas. Upétakiai gáudomi sù muséline mëškere. Gáudydamì kiršliùs žvejai naudója lengvàs musélines mëškeres iñ mažàs dirbtinès muselès.*

mùsgaudis dkt. (1)

1. stiklinis indas su skysčiu ar kitoks jtaisas muséems gaudyti: *Elektrinìs mùsgaudis. Senóvinis stiklinis mùsgaudis dabañ jañ antikvàrinis.*

2. limpamas popierius muséems gaudyti: *Lipnëji lángo mùsgaudžiai. Ištráuki iš tütélës viñq mùsgaudi iñ pakabinì kur nòrs aukštai. Palubéjë kadarúoja mùsémis aplipë mùsgaudžiai. Merginos lipo prië jō kaip mùsès prië mùsgaudžio.*

musiáuti, musiáuja, musiávo **vksm.**

gaudyti muses: *Vora ī musiáuja. Viēnas iš mūsų musiāvo ītin sēkmīngai – nuo jō sāujos nepasprūko nē vienā musēlē.*

musýnas dkt. vns. (1)

daugybē musiū: *Jei nē musýnas, palépēje būtume galējē gera ī pérnakvoti. | vieta, kur yra daug musiū: Virtūvēje dūrys ātdaros, taī teñ musýnas. Atsikēlē nēšdinomēs iš tō musýno kuō greičiaū.*

musinùkē dkt. (2)

mažas vabzdžiaiš mintantis paukštis (*Ficedula, Muscicapa*): *Lietuoję gyvēna margaspařnē, pikóji, mažojoj ir baltakāklē musinùkē. Musinùkés giesmē garsi, rītmīška. Musinukès tráukia skraidantys vabzdžiai.*

músiškai prv.

→ mūsiškas: *Taip iř neišmóko iki gyvēnimo gālo šnekéti mūsiškai. Teñ žmónēs reñgiasi mūsiškai. Pašókim, bēt mūsiškai! Dainúoja nē mūsiškai. Magistrātas – mūsiškai savivaldýbē.*

mūsiškas, mūsiška bdv. (1)

toks, kaip mūsų: *Kiek taī būs mūsiškais pinigai? Mūsiškoje žēmēje migdolų neužaugins. Nemažai lietuvaičių bēga nuo mūsiškos žiemōs iř šalciáusius méniesius praleidžia pietuosè. Kai kuriē mūsiški gaminiai nē kiek nenusileidžia užsieniniams.*

mūsiškis¹, mūsiškē¹ **iv. savyb.** (2)

mums priklausantis; sin. mūsų: *Suñkvežimio maršrutas nesutāpo sù mūsiškiù, tēko išlipti. Jū autobūsas stóvi visiškai šaliā mūsiškio. Tiē jū blýnai panāšūs ī mūsiškiùs lietiniùs. Gamta, palýginti sù mūsiškē, skurdóka. Jūsiškés žēmēs derlingēsnés už mūsiškēs. Pràdedantiesiems mūsiškē kalbā yrà sunki.*

mūsiškis², mūsiškē² dkt. (2)

šnek. mūsų (šeimos, kolektyvo) žmogus: *Mūsiškiai mégsta dainúoti. Mūsiškiai (krepšininkai) vēl geriáus! Išeiname grybáuti, taī mūsiškē (dukrelē) žiūri nē ī sāmanas, o ī medžiūs, miško kelēli. Tū jaū nebē mūsiškis. Léktūvas mūsiškiùs jaū skraidina namō.*

mūsýti, mūsýja, mūsýjo **vksm.**

trauktis mūsais; sin. mūsoti: *Súrio nepadžiövei – iř pradéjo mūsýti. Kai kuriōs senēsnēs uogiēnēs jaū mūsýja. Kād rauginti kopūstai nemūsýtų, gālima užpilti aliējaus.*

muskātas dkt. (2)

1. kieta kvapi džiovinta muskatmedžio sēkla, trinta vartojama kaip prieskonis; sin. muskato riešutas: *Máltas muskātas greitai praranda aromātq. Muskatù gālima paskāninti būlvii kōšę, špinatūs.*

Rāugiant agurkùs gālima jdéti muskātu. Antikos áutoriai rāšé apiē muskatùs – dañgiško kvāpo riešutas.

2. šnek. vynuogių veislē, kurios uogos kvepia muskato riešutais: *Muskātq labiaū nei kitas výnuoges mégsta vāpsvos.*

3. saldus savito kvapo vynas iš šios veislēs vynuogių: *Iš taurēs sklidio subtilūs muskāto aromātas. Muskātas tiñka priē deseñtų.*

muskātmedis dkt. (1)

visžalis atogrāžų medis, vedantis vaisius su kvapiomis sēklomis – muskato riešutais (ppr. kvapusis muskatmedis, *Myristica fragrans*): *Muskātmedžiai subrandīna iki dviejų tūkstančių vaišių.*

Muskātmedžio vaišius primena abrikosą ar peřsikq. Iš muskātmedžio sēklų spaudžiamas aliējus, o iš medienos ekstrahúojamas eterīnis aliējus, naudójamas medicīnoje iř parfumērijoje. Daūg muskātmedžių auginama Indonēzijoje, Grenādoje, Indijoje, Maláizijoje, Pápua Naujōjoje Gvinéjoje, Šri Lánkoje.

muskāto riešutas

MUSKATAS 1: *Muskāto riešutai stābdo viduriāvimq, gērina viřškinimq iř žarnýno dárba. Muskāto riešutaí vartójami měsōs iř daržóvių patiekaláms pagárdinti, jū dēdama į konditérijos gāminius. Muskāto riešutus vértino jaū ántikos laikaīs.*

mùskusas dkt. vns. (1)

tamsiai ruda, riebi, savito kvapo gyvūninės kilmés medžiaga, vartojama parfumerijoje: Mùskuso smil̄kalas. Mùskusq išskiria kai kurių gyvūnų patinū (bēbru, krokodilu, vēžliu iř kitū) lytiňés liáukos. Nêt labaī māžas mùskuso kiékis suteikia parfumérijos gāminiu egzotíškq kvāpą, todēl yrà labaī vértinamas. Mùskuso kvāpas yrà vienās iš stipriáusiu kvapū.

muskusinis, muskusiné bdv. (2)

kuriam būdingas mùskuso kvapas: *Paprastóji muskusiné ántis (Cairina moschata)* (zool.). *Muskusiné ybiškē (Abelmoschus moschatus)* (bot.). *Muskusinis* kvepalū aromātas. *Muskusinių* áncių priē snāpo pāgrindo yrà átaugos, išskirančios mùskuso kvāpo ríebalus.

mùslinas dkt. (1), **muslīnas** (2)

1. vns. plonas, minkštās, permatomas medvilninis arba šilkinis audinys: *Mùslino skarélē [baltiniai]*. Báltas švelnūs suknélēs mùslinas. Iš šilkinio mùslino siùvamos suknélēs, teātrinai kostiūmai, dekorācijos.

2. šnek. šio audinio gaminys ar rūšis, tipas ir pan.: *Šveñtēje jí tiesiog tviskéjo, pasipuõšusi baltaī mùslinalis.*

mùsmiré dkt. (1)

šungrybis arba nuodingas grybas ppr. su bendru arba daliniu apdangalu ant kepurélēs ir žiedu ant koto (Amanita): *Mùsmiré paplitusi visamè pasáulyje, išskýrus Antarktidą. Paprastóji mùsmiré (Amanita muscaria) sù rýškai raudóna kepurélē baltais taškēliais yrà miško puošmenà, tačiau nuodinga. Apsnuõdijimas mùsmire gāli būti pavojingas gyvýbei. Žaliuokès leñgva supáinioti sù žalsvája mùsmire (Amanita phalloides). Váikščioja kaip mùsmirių apsiédęs (apdujës).*

mùsmušis dkt. (1)

įrankis muséms mušti – lazdelé su grotelių pavidalo plastiko mentele, odos ar gumos skiaute ir pan.; sin. mušeklis: *Pasidirbau mùsmuši – lazdelę sù ódos lopù galè. Pliáukštéléjai (sù) mùsmušiu, iř nebérà mùsēs. Kôl užsimójau mùsmušiu, mùsē iř nuskrido.*

Mùsninkai dkt. dgs. (1)

miestelis Širvintų rajono savivaldybėje: *Mùsninkams vařdą dāvē Musēs ùpē. Peñ Mùsninkus eïna pléntai į Širvintas iř Keñnavę. Mùsninkuose mòkési rašýtojas Ignas Šeñnius.*

Musninkéliai dkt. dgs. (2)

kaimas Širvintų rajono savivaldybėje: *Yrà išlikusių Musninkélių dvāro sodýbos fragmen̄tu. Musninkélius rásite ùž kilomètro nuõ Mùsninkų. Pardúodu žemës sklýpą Musninkéliuose.*

mùsójimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mūsoti: *Súrio [pieno] mùsójimas. Geraî uždarýtiems daržóvių konseñvams mùsójimas nègresia.*

musònas dkt. (2)

nuolatinis dideléje teritorijoje pučiantis sezoninis véjas, dukart per metus keičiantis savo krypti – vasarą pučia iš vandenyno, o žiemą – iš sausumos pusēs: *Atògrąžų musònas. Toliau nuõ júros musònas nè taip smařkai siáutéja. Väsarą musònai átneša líetus. Kuròrtq užplúdo musònai: pila kaip iš kibiro. Musonùs sùkelia nevienódas žemýnų iř vandenýnų ikaitimas.*

musòninis, musòniné bdv. (1)

būdingas šalims, kuriose pučia musonas: *Musòninis klímatas [lietùs]. Tamšūs musòniniai dēbesys kýbojo viřš júros. Peř musònines liútis visuř prisisuñkia galýbè drégmës.*

músoti, mûsója, mûsójo vksm.

trauktis mûsais; sin. mûsyti: *Girà [piénas, súris, kopüstai] mûsója. Rauginti grýbai ēmë mûsoti.* • plg. gliaumyti.

mustángas dkt. (1)

sulaukéjës naminis arklys, gyvenantis Šiaurës Amerikos prerijose: *Neišjodinétas mustángas. Mustángai nedideli iř labai ištvermingi. Indénai mustángus prisijaukìndavo.*

Musteikà dkt. vns. (2)

kaimas Varénos rajono savivaldybëje: *Etnogräfinis Musteikos káimas. Musteikà įsikûrusi Dzükijos nacionáliniame párke. Musteikoje sodybos išsidësciusios atókiai vienà nuõ kitòs. Musteikoje gyvëno gañtininkas zoològas Tadas Ivanáuskas, kuris čia įkûrè mokýklą. Mânoma, kàd tiës Musteikà, Gudû gïrioje, bùvo nušautas paskutiniis rudàsis lokës Lietuvojè.*

mûsų jv. dgs. K., K. savyb.

žr. mes 1.

musulmónas, musulmóné dkt. (2)

žmogus, išpažstantis islamą: *Jéigu musulmónas nuoširdžiai tiki į Alâchą, jis yrà gëras iř dôras žmogùs. Išlïkti musulmonù yrà neleñgva: reikia atlïkti priëvoles, atitiñkamai elgtis, kovotì sù sàvo silpnýbémis. Universitetè têko bendráuti sù musulmonè iš Bòsnijos iř Hercogovinos. Musulmónemis hidžabas yrà priválomas. Išpažindamì sàvo tikëjimą musulmónai liùdija, kàd Alâchas yrà vieniñtelis Diëvas, o jö prânašas – Mahomètas.*

musulmóniškas, musulmóniška bdv. (1)

būdingas musulmonams, musulmonų šalims, propaguojantis islamą: *Musulmóniška šeimà. Musulmóniškos valstybës [šaly]. Musulmóniški galvòs apdangalai. Musulmóniški pasáulio kraštaï pràdeda švësti ramadänq. Musulmóniški mëtai skaičiuojami pagal ménulio kalendörių.*

Mûšà dkt. vns. (4)

upé Joniškio, Pakruojo, Pasvalio rajonuose ir Latvijoje (nuo santakos su Nemunéliu vadinama Lielupe), įtekanti į Rygos įlanką: *Väasarą Mûšà plaükeme baidärémis. Negili Mûšos upé žiêmą viëtomis išqla iki pât dùgno. Kai imà slûgti pólaidžio vándezys, Mûšojè aktyviai imà kibti šapalaï iř mëknës.*

mûšà dkt. vns. (4)

stiprus jūros, vandenyno bangų plakimasis į krantą: *Bangų mûšà. Grjëtù pasiklausyti júros mûšos. Žmónës sédi aňt akmenų iř stëbi putójančią mûšą. Pajúryje gaûdžiant mûšai suñkiai girdéjome vienas kîtq. Kunkuliúojančioje mûšojè blâškési mâžas laivëlis.*

mušamàsis, mùšamajj, mušamóji, mùšamajq bdv. jvr. (kilnoj. kirč.)

kuriuo mušama, norint išgauti garsą (ppr. mušamojo instrumento): *Mùšamojo instrumeñto lazdélës. Grótì mušamañsiais mùzikos instrumeñtais. Bûgnas – mušamàsis mùzikos instrumeñtas.*

mušamieji dkt. dgs. (1)

šnek. MUŠAMIEJI MUZIKOS INSTRUMENTAI: *Konceñtas áltui, styginiams iř mušamiesiemis. Jis grója mušamañsiais džiäzo ansámblyje. Kúrinio partitûroje nérà mušamûjų.*

mušamieji muzikos instrumeñtai

muzikos instrumentai, kuriuos mušant ar kratant išgaunamas garsas: *Sinfoninio orkestro mušamųjų instrumeñtų komplėktas. Mušamųjų instrumeñtų ansámblis.*

mušdinti, mūšdina, mūšdino vksm.

1. (kā) pasirūpinti, įsakyti, liepti, kad kas muštų (1 r.): *Pōnas mūšdino baudžiáuninką.*
2. (kā) pasirūpinti, užsakyti, kad kas įmuštų, įspaustų, įrežtų (žymę): *Káldink, mergýte, áukso žiedeli, mūšdink māno vardēli (flk.). Kunigáikštis Algirdas muštinuose (piniguose) mūšdino senóvinį lietùvių heřbą.*
3. (kā, kuo) pasirūpinti, užsakyti, kad kas (ppr. meistras) muštų (12 r.), apkaltų, aptrauktų ir pan.: *Mūšdina šiaurinę sieną (lentomis). Mūšdina baldus naujū gobelenū.* | sngr. (kā): *Mūšdinsiuos sòfq óda.*

mušeikà dkt. bendl. (2), mušeika (1)

menk. linkęs muštis, vaidingas, priekabus žmogus; sin. peštukas: *Brólis baisùs mušeikà bùvo. Berniúkščiai mušeikos. Išdýkusi mergáité, mušeikà. Praeñvis bañdë išskirti išiřdusius mušeikàs iř nukentéjo pàts.*

mušéjas, mušéja dkt. (1)

1. žmogus, kuris muša (1 r.), smūgiais kam teikia skausmą: *Vagiës mušéjas teismè téisinosi tik gýnësis.*
2. žmogus, kuris stengiasi nugaléti kaudamasis; sin. kovotojas: *Priešu mušéjai.*
3. žmogus, kuris muša (7 r.), smūgiuoja ką tam tikra kryptimi: *Ívarcių [baudinių] mušéjas. Pirmám mušéjui pavýko nugriauti daugiau kéglių.*
4. žmogus, kuris muša (4 r.): *Bûgno mušéjas.*
5. žmogus, kuris muša (6 r.), daužo, skaldo ką: *Iř seni, iř maži kiaušinių mušéjai žaisdavo sù ikarščiu.*
6. žmogus, kuris mušdamas gamina ką: *Mùgeje mâtème, kaip dîrba kálviai, skařdininkai, krepšių pynéjai iř nèt svíesto mušéjos.*

mušéklis dkt. (2)

1. įrankis muséms mušti – lazdelé su odos ar gumos skiaute, pastikine grotelių pavidalo mentele ir pan.; sin. musmušis: *(Sù) mušekliù galì lengviaù patáikyti į mûse.*
2. įrankis kilimams dulkinti: *Pinti kařklų ař plástiko mušékliai.*
3. MÉSOS MUŠUKAS: *Medìnis mušeklis sù rantükais. Veřta turéti dù mušekliùs – vîeną medìnij, kitą metalinij kietèsnei mësai.*

mušikas, mušikè dkt. (2)

1. MUŠÉJAS 1: *Kareñvių mušikù pagaliau susidoméjo iř bûrio vâdas.*
2. MUŠÉJAS 2: *Priešu mušikas.*
3. MUŠÉJAS 3: *Mûsų beisbolininkas bùvo vîenas geriáusių mušikų visamè turnyrè.*
4. MUŠÉJAS 4: *Tuřgaus áikštę užplûdo dûdų pütikai iř bûgnu mušikai.*

mušimas dkt. ppr. vns. (2), mušimasis sngr. (1)

1. → mušti 1: *Mušimas rankà [diržu]. Buvaú teistas už dukteřs mušimąq. Nevalià baüsti [áukléti] vaiko mušimù. Mušimù prôto nejkrési. Nè tiek mušimo, kiek rékimo (flk.).* | sngr.: *Mušimasis iř prasivardžiavimas rôdo vaiko agresyvumq. Mušimusi paaugliai išlieja enerđijos pérteklių.*
2. → mušti 2: *Jû bûryšs garséjo priešu mušimù.*
3. → mušti 3: *Mûsių mušimas mán jaū igrišo.*
4. → mušti 4: *Bûgnu mušimas. Mûzikos garsai išgaunamî ȷvairiaiš bûdais – mušimù, pütimù, braukimù. Lentös mušimù pranèdavo apiê gaïsrą.*
5. → mušti 5: *Pinigû mušimas (kalimas). Svíesto mušimas – ilgas dárbas. Kodël turétureme pînigus už grietinélés mûšimąq pérleisti kitóms gamýkloms?*

6. → mušti 6: *Velýkų prāmogos – kiaušinių mušimas iš ridinėjimas, supimasis sūpuōklėmis.*
7. → mušti 7: *Kamuoliuko mušimas.*
8. vienu kartu mušant pagaminto produkto kiekis: *Dviejų mušimų sviesto pasidėjau.*
9. → mušti 9: *Mėsős mušimą patikėjome tėčiui.*
10. → mušti 13: *Ligà prasideda karšciù, drēbuliu, nēmiga, širdiēs mušimù.*
11. → mušti 14: *Niēkaip neapsiprantù sù naujojo laikrodžio mušimù.*
12. → mušti 18: *Šalutinis vāisto pôveikis réiškiasi vēido paraudimù, kařčio mušimù.*
13. → mušti 20: *Atródo, kād investúotojai neapsiribōs šiós dienōs ākcių kurso mušimù.*
14. sngr. → mušti 21 (sngr.): *Mušimasis ī mókslą [f] auktúomenę.*
15. sngr. → mušti 21 (sngr.): *Iš kāčių sàvo mušimusi užgyvenai?*

mušinéjimas dkt. ppr. vns. (1)

1. → mušinéti 1: *Kamuoliuko mušinéjimas raketè.*
2. → mušinéti 2: *Arklių mušinéjimas.* | sngr.: *Broliukų mušinéjimas iš kiviřčai.*
3. → mušinéti 4: *Mùsių mušinéjimas.*
4. → mušinéti 5: *Baldų [sienu] mušinéjimas.*

mušinéti, mušinéja, mušinéjo vksm.

1. (kā, kuo) suduodant ne kartą atmušti, atblokšti: *Mušinéti kāmuolij rankà. Žaisdamì turésite kuō ilgiaū mušinéti baliònq orè.* | neig. (ko): *Jis nenorejó mušinéti tèniso kamuoliukò.*
2. (kā) ne kartą, ppr. nesmarkiai mušant, suduodant sukelti skausmą: *Kám mušinéjate gývulius?!* | sngr.: *Vaikañ mušinéjas.*
3. (kā, kuo) ne kartą atsitrenkti: *Kaktà žémę [sieną] mušinéti.*
4. (kā) vieną po kito užmušti, žudyti: *Nemušinék varlių [vorū].*
5. (kā, kuo) APKALINETI: *Mušinéti sienas lentomis.*

mūšis dkt. (2)

1. kova tarp kariaujančių šalių kariuomenių: *Žálgirio mūšis. Júrų [óro, tánku] mūšis. Mūšis vérda [feiną]. Laiméti [pralaiméti] mūši.* Výko nuožmùs mūšis. Daug žuvo mūšyje žmonių. Apiē mūšiūs liáudis sukûré daug dainų. | muštynės, peštynės: *Berniúkščiai organizúoja gâtvès mūšiūs.*
2. psn. mušimas, périmas: *Nesù gâvęs mūšio než nuo tėčio, než nuo mamōs. Atsimenu vaikysteje gáutą mūši.*

muškietà dkt. (2)

ist. senovinis XVI–XIX a. paraku iš vamzdžio laibojo galio užtaisomas dagtinis šautuvas: *Šáudant muškietos vařzdís bùvo átremiamas ī tam tîkrą átramq. Lietuvojè muškietàs dár naudójo XIX ámžiuje výkusiuose sukiliimuose.*

muškiétininkas dkt. (1) ist.

1. muškieta ginkluotas XVI–XVII a. Europos kariuomenių kareivis, péstininkas: *Kiekviénas muškiétininkas turejò padéjéją, kuris žýgio metù nešiöjo muškiëtą iš jös átramq. Muškiétininkus deňgavo íetininkai – ilgomis íetimis ginklúoti kariai.*
2. XVII–XVIII a. Prancūzijos karališkosios gvardijos specialiųjų dalinių kareivis: *Tarnýba muškiétininkams, nekilmingų ar neturtinčių tėvų vaikáms, bùvo vieniñtelis bûdas išgarséti iš praturtéti. Mokéjimas fechtúotis áktorui pràverté vaidlinant filme apiē muškiétininkus.*

mušnójimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mušnoti: *Vilnoniùs drabužiùs lýginame nespausdamì, lengvù lygintùvo mušnójimu.*

mušnóti, mušnója, mušnójo vksm. (kā, į kā, kuo)

pamažu mušti; sin. kalsnoti, taukšnoti: *Kúju mušnójant geležis išlīsta. Seniau bùvo [prasta duris] mušnóti belstukais. Masažuotojas mušnója kúnq délnu iš skiauscià rankà.*

muštè prv.

1. → mušti 3: *Vilkq muštè ûžmušé.*
2. → mušti 4 (sngr.): *Automobilis muštè atsimùšè į stulþpq.*
3. → mušti 16 (sngr.): *Viêtomis têko muštè mùštis prō avietýnus [prō mîniq].*

mùšti, mùša, mùšé vksm.

1. (kà, i kà, per kà, kuo, su kuo, kam) teikti skausmą smūgiais; sin. kirsti: *Mušti kám į ākj į pilvqj.* Nemùšk jám peř vėidq [peř aūsi, peř rankàs]. Buvaū mùštas iř (sù) diržu, iř (sù) lazda, iř (sù) kùmščiais. Kàd daugiaū nematyčiau šunj mùšant! Vežikas mùšé árkli. Už vienq mùštq dëšimt nemuštū dúoda (flk.). | sngr. (su kuo, kuo): *Susibârè èmè mùštis sù kùmščiais. Kô mušiesi? Gaidžiai mùšasi.* Vaikysteje sù bróliu mùšdavomés pagálvémis [sniegù]. Vaikai, nesimùškite!
2. (kà) stengtis nugaléti kautynèse, kare: *Priēšq [okupántus] mùšti.* | sngr. (su kuo): *Mùštis sù priēšu.*
3. (kà, kuo, su kuo) atimti gyvybej; sin. žudyti: *Tarakonùs mùšk sù mùsmušiu. Laikraščiu mušdamà musès išverčiau vâzq sù gélémis.* | neig. (ko): *Nemùšk vóro [žálcio] – jís láimq nësa.*
4. (kà, i kà, kuo) daužyti, trankytí, tvoti: *Bûgnq mùšti. Kùmščiu į stâlq mùšti. Kójomis į tâktq mùšti.* Perkúnas mùšé į mèdij. Pamatýsi kâtę úodega į žêmę mùšant, žinók, kàd pýksta. | sngr. (i kà): daužytis atsimušant: *Bañgos mùšasi į uolâs. Krêgždè mùšési į lángq.*
5. (kà, kuo, su kuo, iš ko, kame) daryti daužant, plükiant, sukant, spaudžiant: *Krósniš iš mólio mùšdavo.* Râtai mùša duobès kelyjè. Méistras sù káltu mùša skýlè sienoje. Ař šiuõ káltu mùšite sienoje skýlè? Sviestas dažniáusiai mùšamas iš raugintos grietinés. Aliéjų iš sémenų mùša.
6. (kà, i kà, su kuo) daužyti, skaldyti, gurinti: *Mùšti kiaušinj į stâlq.* Tévas mùša sù peiliù kiaušinj iř várgo. Vaikai dažnai mùša puodus.
7. (kà, kuo, i kà, kam) smügiuoti, kad judétu tam tikra kryptimi: *Mùšk (kâmuolj, svéedinj) mán! Raketè (stalo) ténisininkai mùša kamuoliukùs, bâdmintonininkai – plunksnitukùs. Mušiau (kâmuolj) į vantùs, patâikiai į skersinj.* Žiûròvai mégsta gálva mùšamus žvarčius.
8. (kà, kuo, su kuo, nuo ko, i kà, prie ko) smügiu, smügiais varyti, kalti arba stengtis nuimti, nupléšti: Tévas sù kúoka mùša miëtq į žêmę. Výras plaktukù mùša leñtq prië dûrû. Vaikas págaliu nuô obel's mùša óbuolj.
9. (kà, kuo, su kuo) daužant minkštinti žalią mésą, gaminant kokį jos patiekalą: *Muštôs veršenos suktinùkai. Mušti pjausniai gárdûs. Mësą (sù) mušekliù reïkia mùšti lengvai, smařkiai nedaužant.*
10. (kà, i kà) veikiant tam tikrai jégai varyti: *Užkûréme krósni – vêjas liëpsnq mùša į kañbarj. Didelès bañgos mùšé laivq atgal.* | beasm. (kà, i kà, iš ko): *Krósniš netráukia, dûmus mùša į kañbarj. Kodèl taip mùša dûmus iš krósni?*
11. griausti, trankytis: *Perkúnas mùša. Nestók pô medžiù – griaüsmais mùša.* | šauti, šaudyti: Šáutuvias geraî mùša.
12. (kà, kuo, kam) apkalti, aptraukti, pasiūti iš viršaus: *Nämq lentomis mùša. Siuvejâs mán kálinius mùša (sù) mèdžiaga.*
13. (kame) plakti, tvinkčioti: *Širdis [pùlsas] mùša. Trînk, trînkt smilkiniuosè mùšé kraûjas.*
14. (kà, kuo) skambinti, daužant i kà: *Tuój mîšios, girdi – varpaïs (varpùs) mùša. Laikrodis mùša deviñtq (vâlandq) [pusiáunaktj].* Ař čià laikrodis mùšé, ař mán pasigîrdo? Rakindama duris išgirdau laikrodi mùšant.
15. (kà, su kuo) kirsti (lošiant kortomis, šaškémis, šachmatais): *Tûzas mùša karâliu. Mùšk jô rîkj.* Mùšk jô karalénę sù bôkstu.
16. sngr. (iš ko, i kà, prie ko) brautis, spraustis, veržtis: *Vištos mùšasi iš vištidés. Paršêliai mùšasi iš gađo.* Kárves mùšasi į girdýklq. Kiaûlés mùšasi prië lóvio.
17. (iš ko, i kà) veržtis, verstis, trykšti: *Srovë mùšé vis aukštyn. Kraujas mùšé į vêidq.* Šilumà mùša iš krósni. | sngr. (iš ko, iš po ko, i kà): *Iš pô žémës mùšési šaltinis. Vanduõ mùšesi iš žémës.* Uždarýk duris: dûmai mùšasi į kañbarj. Jéigu dûmai mùšasi žemyn, bûs blôgas óras.
18. (kà) pasirodyti, atsirasti paviršiuje ar kilti viduje: *Prâkaitas [kařtis] manè mùša. Susijáudinus jâ raudónos dêmës mùša.*
19. (kuo, pro kà) skleisti kieno (ppr. stipru, nemalonu) kvapą; sin. trenkti: *Dešrà svogûnais mùša. Kôšé*

svilėsiai mūša. Prō duris mūšé svogūnų iš taukų kvāpas.

20. (kā, kuo) padaryti mažesnį; sin. mažinti: Didelė pasiūlā mūša kainas. Vai stais mūša temperatūrą [kraujospūdij].

21. sngr. (i kā) labai stengtis pasiekti: Į mokslą mūštis. Kalba kaip vežikas, o iš ponūs mūšasi!

22. sngr. (su kuo) sunkiai dirbtis; sin. plūktis: Visq vāsarą mūšemės su darbais [su daržais, su remontu]. Jiē dařbštūs, mūšasi iš paskutiniųjų.

♦ **devyni avinai galvojė mūšasi** žr. avinas. Į gálvą mūšti staigiai veikti, svaiginti: Degtinės nègeriu – mūša į gálvą. Kařtis mūšé į gálvą, pýkino. Aitrūs jazmīnu kvāpas mūšé į gálvą. **Į krūtinę mūštis** gailėtis, apgailestauti, atgailauti: Kařtais výras mūšdavosi į krūtinę iš žadédavo nustoti gerti. Ji mūšesi į krūtinę iš sākē daugiau nevõgsianti.

muštynės dkt. dgs. (2)

viešosios tvarkos pažeidimas – mušimasis viešoje vietoje: Neblaivūs jaunuoliai naktiniame klubė sukelė muštynės. Jų namuose kiekvienu dieną muštynės.

muštinis¹ dkt. (2)

1. muštōs mėsos kepsnys: Kiaulienos [jáutienos, elnienos] muštiniai. Kárstq muštinij pàtieke sù grýbu pādažu. Pàruoštus muštinius reikia gerai iš abiejų pùsių apkèpti keptuvéje.

2. ist. senovinis sidabrinis ar auksinis pinigas: Sidabrinès monetàs, muštinis, XIV ámžiuje pradéjo káldinti Lietuvōs kunigáikštis Algirdas.

muštinis², muštinė bdv. (2)

padarytas mušant (1 r.): Žmogùs rastas mìrës, su muštinè žaizdà galvojè.

muštökė dkt. (2)

MUŠTUVIS: Muštökéje pirmiáusia susidaro sviesto kruopēlés, paskui jōs sulimpa į gábalą. Visojè Lietuvojè bùvo paplitusios cilindrines muštökés, dažniáusiai į viršu siauréjančios, kařtais platejančios.

mùštras dkt. vns. (4)

1. griežtas, ppr. karių, mokymas ir auklējimas: Karinis [rikiuôtés, kareivinių] mùštras. Mùštras turi bûti motyvúotas iš prasmìngas. Mùštro režimù reikalaujama visiško paklusnùmo.

2. auklējimo metodas, paremtas griežta drausme, mechanišku mokymusi, kalimu: Šiuolaikiniai tévai suprañta, kàd mùštras jaū seniai nelaikomas efektyvià auklējimo priemone. Ař dár kas nòrs auklēja sàvo vaikus mùstrus?

3. šiurkštus ịsakinéjimas, reikalavimas besalygiškai paklusti: Manè labai užgrûdino trèneris iš jō mùštras kiekvienoje treniruotéje. Nepatyrës mùštro, net iš norédamas nesugebës mùstruoti ko nòrs kito.

muštruoči, muštruoja, muštravò vksm.

1. (kā) taikyti muštrą (1 r.), vadovautis muštru: Muštruoči kariùs. Visiškai muštruojojama peř rikiuôtés, iš daliës – peř kitàs karinès pratýbas. Senovës laikaïs muštruojojama bùvo daugiau.

2. (kā) aukléti muštru (2 r.): Labai leñgva pasiduotí nórui muštruoči vaikq it kareivj. Mókytojas muštravò mókinius, neléido laisvai kritiškai mästyti.

3. (kā) taikyti muštrą (3 r.), vadovautis muštru: Ař gaissrininkų viřsininkai sàvo pàvaldinius ugniagiesius muštruoči? Dàžnas ătvejis, kaī vaikaī pràdeda muštruoči tèvùs.

muštùkas dkt. (2)

1. lazdelè su kryžmai sunertais tašeliais ar skylétu skridiniu sviestui muštuvyje mušti: Nulùžo muštuko kótas.

2. MÉSOS MUŠTUKAS: Muštuko galuosè išdrožti dantùkai arbà išilginës išpjovos. Muštukùs dróždavo iš mèdžio arbà ištëkindavo.

muštuvai dkt. dgs. (2)

etnogr. audimo staklių dalis, iš kurią įdedamas skietas: *Trinksi [táukši] muštuvai. Mūšti muštuvais áudeklą.*

muštuvas dkt. (2)

įvairių mašinų mušamoji detalė: *Muštuvu tekštiliés gaminiai išlýginami, išdaūžomi, kād būtų pašālini teršalai.*

muštuvėlis dkt. (2)

įrankis garsui išgauti (mušamuoju instrumentu): *Mušaméji idiofónai mušamí specialiaiš muštuvéliais.*

muštuvis dkt. (2)

medinis indas sviestui mušti: *Muštuvj kaskařt švariai išmazgója iř išdžiovina. Káime gavaū pamušti svéstą muštuvyje. Lietuvōs valstiečiai naudójo trijų tipų muštuvius. Muštuviuš turédavo visi, retai kàs skölinosi.*

mutācija dkt. (1)

- staigus geno struktūros pokytis, lemiantis naujų paveldimų organizmo požymių atsiradimą:
Mutáciaj gáli výkti bet kuriosé lásťelése iř bet kuriuō metù. Géno mutációs výksta įvairiosé jō viētose. Padidéjēs ultraviolètinis spinduliávimas gáli sukélti įvairiáusias augalů, gyvúnų, žmonių mutácijas.
- balso pakitimas lytinio brendimo metu: *Máno súnu prasidejó balso mutácia. Balso mutácia bûna trijų stádijų. Děl mutációs paaugliai dažnai užkímsta, dainuodami greitai pavařgsta.*

mutántas, mutántė dkt. (1)

paveldimai pakitęs, mutacijos (1 r.) paveiktas organizmas, individas: *Voveré mutánté. Rùpūžių mutánčių aňtpuolis Austrálijoje. Pakítusios prigmíties augalaí (mutántai) dažnai yrà keistós išvaizdos. Genétiniai mutántai jaū kurj laikq yrà labai populiárūs kino filmų personážai. | prk. kas keičia pažiūras; sin. perbégélis: Politinis mutántas. Komunistiné sístemos mutántai.*

mutávimas dkt. vns. (1)

- mutuoti 1: *Génų mutávimas yrà pavéldimas.*
- mutuoti 2: *Balso mutávimas.*

mutinýs dkt. (3^b)

- etnogr. valgis iš duonos, vandens ir cukraus: *Pasidarykime mütinio iš apdžiūvusios dúonos. Váasarą pavakariáms válgydavo mütinj. • plg. duoniené.*
- tirštas viralas: *Prasiviréme sotaūs mütinio. Čià jaū nebè sriubà, o mutinýs.*
- kas sujaukta, sumaišyta; sin. jukinys, kratinys: *Lietùviškų iř svetimų žödžių mutinýs. Siúlai susiraizgé – mutinýs.*

mutúoti, mutúoja, mutávo vksm.

- vykti mutacijai (1 r.): *Gripq súkeliantis vírusas mutúoja nuôlat. Kaī mutúoja chromosómų segmentai, türintys daugiau negù vienq gènq, výksta struktúrinés chromosómų mutációs. Biochemiké paáiškino, kodéł lásťelés mutúoja iř tampa atspários nèt váistams.*
- vykti mutacijai (2 r.): *Kaī mutúoja bal̄sas, jí̄ reikétų patausoti. Berniùkams bréstant, mutúoja bal̄sas, todéł jí̄ tampa sunkù valdýti.*

mùturas dkt. (3^b)

etnogr. tam tikra skara, kurią ištekéjusios moterys vyniodavo apie galvą: *Lietuvés móterys ištekéjusios dévėjo mùturus. Nútakos vainikas bùvo keičiamas mùturu. Lietùvininkés iš bažnýčią iř visuř kuř eídavo sù muturais.*

muturiāvimas dkt. ppr. vns. (1)

→ muturiuoti: *Turbāno muturiāvimas.*

muturiúoti, *muturiúoja, muturiāvo vksm.*

(kā, kuo, iki ko) sukti, vynioti, vyturiuoti: *Muturiúoti gálvą skarelė [mùturu, nùometu]. Mařčią muturiúodavo nuémus nútakos vainiką. Vaikučiùs muturiúoja iki pàt akių, kàd nesušáltų.*

mūvējimas dkt. ppr. vns. (1)

→ mūvēti: *Žiedo mūvējimo tradicijos. Vestùvinio žiedo mūvējimas – pagarbôs sántuokai žénklas. Komprèsiné terapija – tai yrà specialių elästinių kójinių arbà pédkelniai mūvējimas.*

mūvēti, *mūvi, mūvējo vksm.*

(kā) nešioti, dévēti užsimovus, apsimovus: *Žiedą mūviù. Àš mūviù džinsines kélnes. Mūvējo jis sudrîskusią kepûrę. | (kuo) bùti apsimovusiam: Mūvēti kélnémis.*

múza dkt. (1), **múzà** (2)

1. kiekviena iš devynių senovës graikų deivių, mokslų ir menų globëjų: *Múzų kùltas. Aukójimai múzomis bùvo lydimi poëtinių deklamâvimų. Múzos bùdavusios tai palañkios, tai nepalañkios. Kiekvienà múza globójo tam tìkrą mëno rûši.*

2. poetinio įkvépimo šaltinis: *Kiekvienas kûréjas žino, kokià svarbi yrà múza. Poëto múza rágino ji kùrti lietûviškai. Dañlininkai dažnai tåpo sàvo múzas.*

muzi  jininkas, muzi  jininkè dkt. (1)

1. muzi  jininkystés specialistas: *Muzi  jininkus reñgia universitètai i   Mùzikos akadèmijos.*
2. muziejaus darbuotojas: *Paprasta   muzi  jininku b  na itin atsidâves sàvo dárbiu žmogùs. Nemažai senuj   skulptûrų i  g  lbejo muzi  jininkai.*

muzi  jinink  st   dkt. vns. (2)

mokslas, tiriantis muziejų organizavimą ir veiklą: *Tradicin   [šiuolaikin  , teòrin  ] muzi  jinink  st  . Muzi  jinink  st  s st  dijos [terminai]. Dom  jimasis muzi  jininkyst   sk  tina kr  sto pažin  imo p  reiki.*

muzi  jinis, muzi  jin   bdv. (1)

1. priklausantis muziejui, susij  s su muziejumi: *Muzi  jinio dárbo patirtis. Muzi  jin   veikl  . Žv  eo nam   muzi  jin   eksposic  ja.*
2. turintis menin   paminklin   vert  , tinkamas bùti muziejuje: *Muzi  jin   retenyb  . Restauruoti muzi  jines vert  bes. Ka  pti muzi  jin   m  džiag  .*

muzi  jus dkt. (2)

îstaiga, kurioje kaupiamos, saugomas, tiriamos ir rodomas istorin  , menin  , pažintin   ar kitokiai vert   turin  ios kultûros vertyb  s: *Ist  rijos [literat  ros] muzi  jus. Gi  ntaro muzi  jus. Memori  linis muzi  jus. Skulptûrų [etnogr  finis] muzi  jus p   ãtviru dangumi. Lietuv  s etnokosmol  gijos muzi  jus. V  lniaus Ga  ono ž  yd   ist  rijos muzi  jus. | jos patalpos: Apsilankyt   muzi  juje. Muzi  juje v  lk  šciojo k  lios turist   p  ros.*

m  zik   dkt. (1)

1. meno rûšis, kurios i  rai  kos priemon  s yra garsai: *Klasikin   [pramogin  , simf  onin  , kañtri, di  sko] m  zika. Li  audies [varg  n  ] m  zika. K  ino [te  tro, š  kių] m  zika. M  zikos k  rin  ys. M  zikos instrume  ntas [sintez  torius]. Šiuolaikin  s m  zikos festiv  lis. M  zikos terapija. M  zikos program   ved  jas.*
2. tokio meno k  riniai: *Kurti [komponuoti] m  zik  . M  gautis [g  r  tis, žav  tis] m  zik  . M  gstu k  lausyti m  zikos. Mank  tin  osi s   m  zika.*
3. ko nors darnus, malonus skambesys: *Kalb  s [po  zijos] m  zika. Žmoga  s ba  so m  zika. J  ros m  š  s m  zika.*

muzikaliai prv.

→ muzikalus 2: *Solištė jaūtriai, muzikaliai padaināvo daīnq.*

muzikalumas dkt. ppr. vns. (2)

1. → muzikalus 1: *Muzikalumą paveldējau iš mamōs.*
2. → muzikalus 2: *Lietūvių kalbā pasižyimi muzikalumù: žōdžių kiřčiai įvairiosè viētose, gausù priegaidžių.*

muzikalūs, muzikali bdv. (4)

1. gabus muzikai: *Gimnāzija kviēčia muzikaliūs vaikūs dalyvauti konkūrse. Pasidžiaukime mūsų mokyklos muzikaliaiš mokiniaiš.*
2. melodingas, malonus ausiai: *Muzikali kalbà [dikcija]. Muzikālūs sāskambiai. Poetas kūré klasikinės fòrmos muzikaliūs eiléraščius.*

muzikantas, muzikantė dkt. (1)

profesionalus muzikos atlikėjas ir (ar) kūrėjas; sin. muzikas *Džiāzo muzikantas. Simfoniino orkestro muzikantė. Jǐ baigé muzikos mokýklą, bët muzikante netāpo. Profesionalūs muzikantai gáuna ātlygi už sāvo muziką iš iš tō gyvēna. Garsi muzikantė pasirāšé sūtartij sù īrašų kompānija. | žmogus, grojantis kokiui nors muzikos instrumentu: Gātvės muzikantas grójo akordeonù. Káimo muzikantai gródavo keliaiš mūzikos instrumeñtais. Paprastaî muzikantas būdavo kiltęs iš muzikantų giminės iš gróti pamókytas tévo, senēlio arbà išmókės pàts. Muzikantus gerbė ir savañ káime, iš apýlinkėse.*

muzikantauti, muzikantauja, muzikantāvo vksm.

(kame) dirbtu muzikanto darbą, būti muzikantu: *Muzikantaudamas vestuvēse jis iš mašiną nusipiriko.*

muzikantavimas dkt. ppr. vns. (1)

→ muzikantauti: *Iš muzikantavimo beveik galí pragyvēnti.*

mūzikas, mūzikė dkt. (1)

1. muzikos kūrėjas; sin. kompozitorius: *Modeñnūs [tradiciniae] mūzikai.*
2. muzikos specialistas, žinovas: *Mūzikai teorètikai [pedagògai].*
3. muzikos atlikėjas; sin. muzikantas: *Mūzikas akordeòninkas [gitaristas, smūkininkas]. Mūzikė fleiñininkė [violonçelininkė]. Būsimieji mūzikai mōkomai gróti nè tik klasikinę, bët iš leñgvąjį mūziką.*

muzikavimas dkt. ppr. vns. (1)

→ muzikuoti: *Profesionalūs [namū] muzikavimas. Daūgeliui vaikū muzikavimas suteikia daūg džiaugsmo. Į muzikavimą įsitrakusisi visà šeimà.*

muzikinė déžutė

déžutė su tam tikru mechanizmu, kurią atidarius pasigirsta melodija: *Muzikinė déžutė gāli pagrótī vieną arbà kelis kūrinélius. Šiuo metu muzikinės déžutės gamina daūgelyje šalių.*

muzikinis, muzikinė bdv. (2)

susijęs su muzika: *Muzikinis išsilāvinimas. Muzikinė komèdija [dramà]. Muzikinis teātras. Muzikiniūs gabumùs sténgiamasi lāvinti iš mažeñs. Moksleivai supažindinami sù muzikinè iš žodine liáudies kūryba.*

muzikinis ceñtras

prietaisas, ppr. susidedantis iš radio aparato, magnetofono ir kompaktinių plokštelių grotuvo: *Galingi muzikiniai centrai. Sùperkame įvairių firmų, nenaujus, naudótus muzikiniūs centrùs. Muzikinių centrai būna įvairių galimybų, dýdžių iš fòrmų.*

muzikològas, muzikològè dkt. (2)

muzikologijos specialistas: *Tarptautinės muzikolögų konfereñcijos. Idōmūs pókalbiai sù muzikologù [muzikologè]. Konserwatòrija reñgia atlikéjus, kompozitorius iñ muzikologùs.*

muzikològijsa dkt. vns. (1)

mokslas, tiriantis muzikos teoriją, istoriją, muzikinę kultūrą: *Studijúoti muzikològijs. Muzikològijos krýptys [témøs]. Sténgiamasi plétotí muzikològijs atsižvelgiant į šiuolaikinę muzikos situacijs.*

muzikuoti, muzikúoja, muzikāvo vksm.

(kame) atliki muzikos (ppr. instrumentinės) kūrinj (kūrinius): *Daûg žmoniû muzikúoja dël malonùmo. Visi ansámblio nariai yrà šókantys, dainúojantys, muzikúojantys. Vaikinas laisvālaikiu muzikúodavo vestuvèse.*

— — —